

PÁNI Z BOSKOVIC

A

POTOMNÍ DRŽITELÉ HRADU BOSKOVICKÉHO NA MORAVĚ.

SEPSAL

ALOIS VOJTĚCH ŠEMBERA,

PROFESOR ŘEČI A LITERATURY ČESKÉ NA C. K. VYSOKÝCH ŠKOLÁCH VÍDEŇSKÝCH,
SEKRETÁŘ A REDAKTOR ČESKÉHO ZÁKONNÍKA ŘÍŠSKÉHO V C. K. MINISTERIU ZÁ-
LEŽITOSTÍ VNITŘNÍCH, RYTÍŘ CÍS. RUSKÉHO ŘÁDU SV. ANNY TŘÍDY DRUHÉ S KO-
RUNOU, DOPISUJÍCÍ ÚD CÍS. RUSKÉ AKADEMIE VĚDECKÉ V PETROHRADĚ, KR. ČESKÉ
SPOLEČNOSTI VĚDECKÉ V PRAZE, C. K. SPOLEČNOSTI VĚDECKÉ V KRAKOVĚ, C. K.
MOB. SL. SPOLEČNOSTI PRO ZVELEBNÍ ROLNICTVÍ, ZNALOSTI PŘÍRODY A VLASTI V
BRNĚ A NĚKTERÝCH JINÝCH SPOLEČNOSTÍ VĚDECKÝCH.

PŘIDÁNO

POPSÁNÍ HRADU, MĚSTA A OKRESU BOSKOVICKÉHO

KROM DVOU OBRAZŮ.

VYDÁNÍ DRUHÉ, PŘEDĚLANÉ.

VE VÍDNĚ.

NÁKLADEM SPISOVATELOVÝM.

1870.

Albrecht Černohorský z Boskovic.

BLAHOROZENÉMU PÁNU,

PANU

PETROVI B. BÍLKOVÍ

BOSKOVICKÉMU,

MAJETNÍKU A ŘEDITELI VYCHOVACÍHO ÚSTAVU VE VÍDNĚ, ČESTNÉMU MĚŠTANU
BOSKOVICKÉMU, DAČICKÉMU, FRENŠTATSKÉMU, JEDOVNICKÉMU, LISICKÉMU A ŽDÁR-
SKÉMU, ÚDU MNOHA SPOLKŮ VĚDECKÝCH, HUMANITNÍCH, VZDĚLAVACÍCH A OBECNĚ
UŽITEČNÝCH,

NA ZNAMENÍ ÚCTY PRÁTELSKÉ

ODDÁVÁ

SPISOVATEL.

Předmluva.

Když jsem na podzim r. 1830 po skončených v Praze studiích práv vešel v praxi soudní u magistrátu Brněnského, nazývali mě někteří druhové moji, majíce v paměti jmenovce mého, posledního pána z Boskovic, kratochvilně nejinak nežli „pán z Boskovic“. Chtěje se poučiti, kdo tento můj pověstný jmenovec byl, čítal jsem pilně, čeho jsem se o něm dočísti mohl, a nasbírav sobě při tomto bádání některých zpráv o veškerém slavném rodě Boskovickém, vydal jsem je pod jménem „Historie pánů z Boskovic“ r. 1836 tiskem. Tato kniha byla tehda v krajině Boskovické a vůbec na Moravě příznivě přijata; že však již od mnoha let jest rozebrána, zdělal jsem ji nyní k vyzvání přítele svého, pana Petra Bílky, rodilého z Boskovic, znovu, a podáváje ji po druhé v obecnost, některá připomenutí o pánech z Boskovic za úvod k ní předkládám.

Rod Boskovický, jakož v tomto spise průvodně se ukazuje, jest jeden z nejstarších a nejslavnějších rodů moravských, jemuž, co do zásluh o vlast a národ, kromě rodu Pernšteinského, Kunstatského a Žerotínského nižádný jiný rod domácí se nevyrovná.

Dějiny pánů z Boskovic počínají dle hodnověrných listů začátkem XIII. století, tedy dříve nežli dějiny jiných

panských rodů na Moravě, jmenovitě pánů ze Šternberka, z Pernšteina, z Kunstatu a z Lomnice, kteří s těmito jmény objevují se teprv po vtržení Tatarů do Moravy (r. 1241), též pánů z Cimburka a z Žerotína, jichž rodopisové jdou bez přerušení teprv od XIV. století.

Slávy neskonale dobyli sobě páni z Boskovic po čtyři sta let bytností své jakožto správcové předních úřadů zemských, jako stateční válečníci a věhlasní jednatelé diplomatických, napomahatelé umění a literatury a opatrovatelé obecného dobrého vůbec, jako ctitelé a obhájcové jazyka národního a jako velmožové, vládnoucí znamenitými statky.

Co předkem se dotýče spravování úřadů zemských, prosluli co hejtmané zemští: Vaněk Černo-horský r. 1436—1438, Arkleb Vranovský r. 1519—1523 a Křištof r. 1540, a co místohejtmané: Beneš r. 1506, Dobeš Rosický r. 1527, Václav Bučovický r. 1540, Jan Jetřich r. 1551 a Albrecht r. 1558; komornictví Olomoucké spravovali: Václav r. 1477—1482 a syn jeho Jaroslav r. 1483—1485, spolu kancléř království Českého; komornictví Brněnské: Jimram r. 1306, Arkleb r. 1329—1335, Ješek r. 1353—1360 a Vaněk r. 1455—1465, a nejvyšší komornictví zemské: Ladislav r. 1496—1506 a 1516—1520, Arkleb r. 1526—1527, Křištof r. 1530—1535 a Albrecht r. 1567—1572; úřad nejvyššího sudího zemského řídili: Dobeš Rosický r. 1526, Václav Bučovický r. 1552—1554, Albrecht Černo-horský r. 1563—1567 a Jan Třebovský r. 1580—1589; úřad podkomořský konečně vedli: Beneš a Albrecht, onen r. 1442—1456, tento r. 1562.

Udatností a zběhlostí u věcech válečných proslavili se: Oldřich, polní hejtman v Polsku r. 1297—1305, Jan Brandýsský, obhájce Vyšehradu r. 1420, Ješek Svojanovský,

vojenský rada krále Jiřího r. 1457—1471, Dobeš, polní vůdce Uherského krále Matiaše a císaře Fridricha III. r. 1469—1493; Jan Svojanovský, statečný hrdina v bitvě u Řezna r. 1504, Arkleb a Křištof, hejtmané zemští a vůdcové lidu moravského proti Turkům r. 1523 a 1540. Věhlasností diplomatickou a výmluvností ve sněmích vynikali: Vaněk Letovický r. 1453, Tas, biskup Olomoucký, r. 1457—1482, Jaroslav, tajemník krále Matiaše, r. 1477—1485, Dobeš vojevůdce r. 1469—1493, Dobeš Rosický r. 1526 a někteří jiní členové toho rodu.

Co příznivci a zvelebovatele literatury nabyli slovučnosti: Ladislav, oslavovaný mecenáš své doby, r. 1477—1520, biskup Tas, Arkleb Vranovský r. 1516—1528, Dobeš Rosický r. 1523—1540, Albrecht Černohorský r. 1558—1572 a Jan Třebovský r. 1570—1589; též dvě paní Boskovické v dějinách písemnictví českého chvalně prosluly: Marta r. 1507 a Johanka r. 1533. Kterak páni z Boskovic byli milovní umění, zvláště stavitelského, toho památkou jsou zámky od nich vystavené, zejména nádherný zámek Bučovický, vystavený od Jana Šembery mezi r. 1566—1581, zámek Černohorský a Úsovský, starý zámek Moravsko-Třebovský z r. 1493, v němž stavitel jeho Ladislav z Boskovic choval své vzácné sbírky umělecké a literární, starý hrad Boskovický, nyní v rozvalinách ležící, Nové Hrady blíž Blanska a zbořený hrad Trnavský u M. Třebové; taktéž o jejich umění milovnosti a spolu myslí nábožné svědčí chrámy od nich vystavené: Viškovský, památka biskupa Tasa, Boskovický, Chornický a Staro-Třebovský, vystavené od Ladislava, jakož i kostel a klášter minoritský v Brně, od pánů z Boskovic založený a nadaný a panenský klášter dominikánský v Ratiboři, statky od nich obdařené.

Lásku k jazyku národnímu chovali páni z Boskovic neporušenou po všechny časy až do vymření svého. Nad jiné památným stal se v té příčině Václav z Boskovic, nejvyšší komorník práva Olomouckého, k jehož návrhu r. 1480 jazyk český na místě latiny do moravských desk zemských uveden jest. Jiní členové rodu Boskovického, i nejpřednější z nich, Ladislav a Tas biskup, osvědčili lásku svou k jazyku vlastenskému listy v něm vydanými (viz Přílohy), aniž se mu až do sejití rodu jediný z nich pronevěřil.

Prodlením času nabyli páni z Boskovic velikých statkův, rozmnožující je jednak moudrým hospodařením, jednak sňatky manželskými, v něž vcházeli s paními ze zámožných rodů moravských a českých, jmenovitě z panských rodů z Lomnice, z Ciniburka, z Kunstatu, ze Šternberka, z Vlašimi z Kravař, z Dubé a z Lipého, z Pernšteina, z Žerotína a j. Znenáhla vládli zbožím pozemským téměř po celé Moravě, též v Čechách, ve Slezsku a v Rakousích. Mimo původní statek Boskovický, v jehož držení byli od počátku XIII. století až do r. 1388 a od r. 1458 až do r. 1547, byli jejich tyto statkové: Letovice od r. 1433—1547, Křetín od r. 1504—1513, Louka u Olešnice r. 1415—1455, Bystřice a Zubřstein r. 1348—1358, Sebranice r. 1348—1549, Černá Hora r. 1388—1597, Doubravice r. 1376—1391, Holšteinsko r. 1470—1492, Blansko r. 1461—1476, Nové Hradý r. 1423—1597, Pozorice r. 1492—1597, Veverí r. 1559—1573, Kořím r. 1459—1490, Deblín r. 1447—1472, Biteš Velká r. 1406, Budišov a Tasov r. 1442—1476, Rosice r. 1524—1540, Třebíč r. 1525—1546, Jemnice r. 1522—1525, Vranov r. 1513—1525, Dyjákovice r. 1392—1489, H. Němčice r. 1550—1575, Syrovce r. 1359—1507, Vlasatice r. 1563—1574, Židlochovice

r. 1482—1508, Blučinar. 1494—1508, Sokolnice r. 1468—1496, Bučovice r. 1531—1597, Račice r. 1481—1568, Dědice r. 1466—1533, Otaslavice a Brodek r. 1492—1538, Pivín r. 1358—1376, Chornice u Jevička r. 1407—1589, Cimbura či Trnávka r. 1446—1547, Mor. Třebová r. 1486—1589, Šilperk r. 1560—1574, Zábřeh a Ruda r. 1513—1589, Úsov r. 1513—1597, Sovinec r. 1545—1570, Jičín Starý i Nový, též Štramberk r. 1470—1476, Hukvaldy r. 1466—1497, Kelče r. 1469—1492, Vyzovice r. 1548—1568, Osvětimany a Kelčany r. 1365—1391, Střílky r. 1542—1578, Napajedla a Buchlov r. 1511—1520 a v. j. V Čechách náležely pánům z Boskovic: Česká Skalice r. 1388, Brandýs nad Orlicí r. 1390—1434, Chlumec v Bydžovsku r. 1405, Svojanov r. 1426—1512, Roudnice r. 1470—1497, Kalich u Litoměřic r. 1470, Navarov a Semily r. 1511—1514, též Olšany na Buštěhradsku r. 1487—1512, Hrubá Skála a Turnov r. 1492—1514 a Mnichovo Hradiště r. 1512—1528. Ve Slezsku byl jejich: Bavorov (z polovice), Bohuchvalov a Kozlov r. 1470—1495 a v Rakousích Lava, asi od r. 1500—1553.

Páni z Boskovic dělili se podle statků, v jichž držení byli, na čtyři větve: na hlavní větev Boskovickou, od r. 1207 až do r. 1589, na větev Černoorskou, od r. 1388 až do r. 1546, na větev Svojanovskou, od r. 1426 až do r. 1528 a na větev Trnavsko-Bučovickou, od r. 1477 až do sejití rodu r. 1597. Co do náboženství, byli vůbec oddáni víře katolické; však větev Svojanovská a z větve Černoorské Vaněk (r. 1423) a Beneš (r. 1451 Janem Kapistránem opět na víru katolickou obrácený) přiznávali se ke kalichu; poslední pak údové hlavní větve Boskovické, od Křištofa r. 1520 až do Jana Třebovského, zemř. r. 1589, a z větve Trnavsko-Bučo-

vické Arkleb Vranovský r. 1520—1528, hlásili se k víře evangelické a přáli jednotě bratří českých.

Jako jiní rodové na Moravě a v Čechách měli také páni z Boskovic některá jména oblíbená, jež novorozencům svým rádi dávali. Jména taková byla: Velen r. 1207, 1255 a 1546 (Ladislav Velen); Jimram r. 1222, 1255 a 1313, Oldřich r. 1297, 1363, 1405, 1426, 1480 a 1550; Ješek (Jan) r. 1335, 1365, 1461 a 1480; Jan (Ozor) r. 1410, (Boskůvek) 1412, (Brandýsský) r. 1420, (Svojanovský) r. 1488, (Račický) r. 1542, (Třebíčský) r. 1562, (Třebovský) r. 1580 a (Šembera) r. 1597; Vaněk (Václav) r. 1388, 1436 a 1500; Václav r. 1480, 1540 a 1569; Jaroslav r. 1420, 1485, 1508 a 1546 a Ladislav r. 1493 a 1549; mimo to byli v rodu Boskovickém: 4 Jindřichové, 3 Tasové, 3 Benešové, 2 Dobešové, 2 Arklebové, 2 Jetřichové, 2 Albrechtové, 2 Křištofové, 1 Bohuslav a 1 Jiří.

S příběhy pánů z Boskovic úzce jest spojeno rodiště jejich, starý hrad Boskovický, též město a panství téhož jména; pročež uvedeni jsou po rodopise Boskovickém pozdější držitelé všeho toho: Ederové ze Štávnice, rytíři ze Zástřizl a hrabata z Dietrichšteina, a připojeno jest také popsání hradu, města a soudního okresu Boskovického, jenž v sobě spolu obsahuje někdejší panství Boskovické.

Zprávy historické a rodopisné v tomto spise váženy jsou vesměs z pramenů původních: z diplomatáře moravského, jdoucího až do r. 1349 (v Olomouci a v Brně r. 1836—1858), z moravských desk zemských, jak latinských od r. 1348—1466, v Brně r. 1861 vydaných, tak i českých, r. 1480 počínajících; mimo to z Archivu českého, vyd. od Fr. Palackého (v Praze r. 1840—1862), z Půhonů Olomouckých

a Brněnských od r. 1405—1597, z Pamětních knih sněmovních a z listů soukromých, z části posud neznámých. Taktéž čerpáno z Palackého Dějin národu Českého, v nichž mnoho nových vědomostí o pánech z Boskovic na jevo vynášeno, a z Ř. Volného německé topografie Moravské, světské (vyd. v Brně r. 1835—1842) a církevní (vyd. r. 1855—1863). Tyto a jiné spisy, kterýchž použito, vůbec na svém-místě se uvádějí; toliko desky zemské a knihy půhonné, tu kde řeč jest o koupi, prodeji neb dání statků zemských, o pojišťování věna na nich, o poručenstvích v příčině jich učiněných, o soudech o ně vedených atd., pro ušetření místa ne vždy se připomínají.

Mám za povinnost slušnou, abych vřelé díky vzdal všem pánům, kteří mi u zdělávání tohoto díla přátelsky byli nápomocni. Předkem vděčnost projevují moravskému archiváři zemskému, panu Vincencovi Brandlovi, jenž s vlastneckou obětivostí přehojných zpráv k pánům z Boskovic se vztahujících z Pamětních knih sněmovních, z knih půhonných a z jiných rukopisů v Mor. archivu zemském mi vypsav ke zdokonalení tohoto díla podstatně přičinil. Upřímné díky činím též panu dvorsk. sekretáři A. Rybičkovi za propůjčené mi výpisy ze svých sbírek rodopisných, pánům adjunktům archivním, dokt. Jos. Emlerovi a Fr. Dvorskému v Praze, za poskytnuté mi prepisy některých listů vnově objevených, a velebnému panu Raimundovi Dundáčkovi za výpisy z domovní kroniky kláštera minoritského v Brně. Rovněž díky vzdávám panu Jos. Medritzrovi, řediteli statku Boskovického, za mnohé důkladné dodavky k popsání a dějepisu hradu a města Boskovic, panu obecnímu radnímu Boskovickému E. Slovákovi za listiny a jiné důležité písemnosti z měst-

XII

ského archivu mi propůjčené, a panu učiteli Janovi Kubínovi za mnohonásobné příspěvky k popsání města a okresu Boskovického, jež mi jednak sám ochotně podal, jednak odjinud opatřil.

Končím díkůčiněním panu řediteli Petrovi Bílkovi, kterýž, pamětliv jsa průpovědi: „*Spartam, quam nactus es, orna*“, nemalou oběť peněžitou přinesl, aby tento spis v době nynější, pracem historickým a vůbec vážnějším nepříznivé, mohl vyjít na světlo.

Ve Vídni, dne 19. července 1870.

A. V. Š.

Páni z Boskovic.

I. Hlavní linie Boskovická.

Velen.

R. 1207—1228.

Za praotce rodu Boskovického ¹⁾ pokládá se nějaký Velen, ptáčník chudobný, o kterémž se zachovala pověst starodávná, již od B. Paprockého (r. 1593) zaznamenaná, tohoto znění: ²⁾ „Jednoho času vyšel sobě kníže (dle Paprockého král) Moravský, jenž měl sídlo své na hradě Brněnském, na lov do lesnaté krajiny nad řekou Svitavou a Bělou, a odraziv se od své družiny, stáhaje divokého kance, v tmavém houští za bloudil. Dlouho bloudě po lese spatřil konečně všecken utrmácený na blízském pahrbku chaloupku a dychtivě k ní pospíchal. Majetník chaloupky, chudý ptáčník Velen, vlídně pobloudilého hosta přivítal, pokrmu, nápoje a dle tehdejšího obyčeje i lázně mu poskytnul, a všeho pohodlí mu opatřiv, nazejtří, stezek jsa povědom, šťastně z lesa ho

¹⁾ Klademe ve jméně Boskovice písmě s za z, ježto dle našeho zdání zakladatel Boskovic alul Bosek a ne Bozek, jak viděti z podobných jmen Bosice a Bosyně v Čechách a Bosonohy v Moravě; též užíváme plné formy: Boskovický místo zkrácené Boskovský (jak vůbec se říká), aby zřejmo bylo, že toto přídavné jméno pochází od Boskovic a ne od Boskova. Srovnej Kunovický od Kunovic a Kunovský od Kunova, Doubravický od Doubravice a Doubravský od Doubravy. ²⁾ Bart. Paprockého Zrcadlo markr. Moravského. V Olomouci 1593, I. 97.

vyvedl. Kníže, povděčen hostinnosti mu prokázané, pozval hostitele svého na hrad svůj do Brna, a když Velen, pána pobloudilého neznaje a pozvání tomu dostičině do Brna přišel, tu užaslého ptáčníka velmi skvěle vyčastoval a přes to i vrch, na kterém měl čihadlo, a veškerou krajinu okolní s horami, rovinami a jiným příslušenstvím k žádosti jeho na věčné časy mu daroval. Kromě toho povýšil Velena na šlechtictví a dal mu za erb hřeben bílý o sedmi zubech s věnky a poduškou na památku, že mu v lázni hřebenem vlasy pročesal a věnky a podušku do koupele přinesl. Velen, všecken blažený z takového obdarování a povýšení na zemanství, vystavěl v krajině mu darované hrad a půl hodiny na východ od hradu, tu kde míval čihadlo, vesnici, kterou dle svého jména nazval Velenov.“ ¹⁾ Tak zní pověst o Velenovi.

Podlé listů hodnověrných živ byl Velen, domnělý původce rodu Boskovického, v první čtvrti 13. století za markraběte Moravského Vladislava Jindřicha, a přivádí se za svědka v několika listech krále Přemysla Otakara I., nejprve v listě, daném v Olomouci r. 1207, kterýmž tento král probošství Olomouckému daroval ves Uherce; pak ve dvou listech, daných v Brně r. 1210 a v Zábrdovicích r. 1211, jimiž potvrdil založení kláštera Zábrdovického a statky tomu klášteru darované; potom v listě, daném v Brně r. 1222, jímž potvrdil Arklebovi Znojenskému ves Načeratice, a konečně v listě, daném v Oslovanech r. 1228, kterýmž schválil založení kláštera Oslovanského. ²⁾ Památka praotce Velena

¹⁾ Tatáž pověst vypravuje se s některými změnami ve spisech: Die Burgfesten der österr. Monarchie. Brünn 1819, IV, 11; Agnes Franz Volksagen. Wesel 1830 a G. Wolny Topographie von Mähren. Brünn 1836, II, 1, 175. ²⁾ A. Boček Codex diplom. Mor. II, 40, 56, 59, 136 a 192. — Paprocký uvádí ve svém Zreadle markr. Mor. (I. 98) již k r. 1063 jakéhosi Nedamira Veleně Bozka za předka pánů z Boskovic a k r. 1180 Semislava Veleně Bozka, ale bez dokladův; taktéž jmenuje se v Bočkově diplomatárii k rokům 1174, 1195 a 1197 (str. 289, 339 a 349) nějaký Velen a Bozek Velen, však vesměs v listech podvržených.

zachovala se po všechnu dobu v rodě Boskovickém, což patrně z i toho, že ještě otec posledního pána Boskovického z hlavní linie, zemřelý r. 1549, jmenoval se Ladislav Velen, a vnuk jeho, syn Kunigundy z Boskovic, Ladislav Velen z Žerotína.

Jimram z Boskovic.

R. 1222.

První člen rodu Boskovického, kterýž se nazýval z Boskovic, byl Jimram či Emceram. Přivádí se za svědka v listě krále Přemysla Otakara I., r. 1222 v Olomouci daném, jímž tento král potvrdil německému řádu výsady a statky.¹⁾ Kromě něho jmenují se tu za svědky: Robert, biskup Olomoucký, Bavor, komorník, Závise kaštelán, Sulislav, podstolí a Velis, sudí Olomoucký; Bořuta, kaštelán Podivínský, Štěpán z Medlova, předek pánů z Pernšteina a v. j.

Lambert z Boskovic.

R. 1237—1250.

Po Jimramovi připomíná se v několika listech Lambert z Boskovic. Byl svědkem v listě krále Václava II., daném v Brně dne 14. srpna 1237, jímž tento král Brněnskému kostelu sv. Petra za vsi Medlany, Březovice blíž Podolí a některé jiné Bosonoh postoupil;²⁾ pak v listě markraběte Přemysla, daném v Brně 3. května 1247, jímž

¹⁾ V původním listě slove „Emmeramus de Bozkowicz“, v novějším prepise v Bočkově diplomataři (II, 144) psán jest Gimmeramus. — Palacký v Dějinách národu Českého, I, 2, 489, má jiného Jimrama za praotce pánů z Boskovic, totiž Jimrama, kaštelána Znojemského, jmenovaného v listech r. 1213—1225; však tento kaštelán Znojemský byl od Jimrama z Boskovic osoba rozdílná a nebyl rodu Boskovického. ²⁾ Boček Cod. diplom. II. 329. Jméno Lamberta z Boskovic jest tuto krom některých jiných jmen nedopatřením prepisovatelovým pomínuto, ale čte se v listě původním v archivu kláštera Tišnovského a v Dodavku k diplom. Bočkovu, VII, 723.

klášteru Rejhradskému na obnovení kláštera při obležení Brna od Tatarů r. 1241 rozbořeného, myta v Brodě a v Kunovicích propůjčil, ¹⁾ a v listě téhož markraběte, daném v měsíci dubnu r. 1250 klášteru Velehradskému. ²⁾

Tento Lambert z Boskovic, jenž žil v čas vpádu Tatarů do Moravy, proti nimž mu bezpochyby bylo také hradu Boskovického brániti, založil dle podobnosti k pravdě minoritský klášter v Brně, ježto dle podání v témž klášteře zachovaného páni z Boskovic toho času (po r. 1230), když se zjevila řehole sv. Františka, tento klášter vystavěli a důchody a jinými potřebami opatřili, ³⁾ Lambert pak z Boskovic právě v tu dobu (r. 1238) živ byl, když se minorité ponejprv v Brně v listech připomínají. ⁴⁾

Velen a Jimram z Boskovic.

R. 1250 — 1255.

Lambert z Boskovic zůstavil dva syny, Velena a Jimrama, kteří se jmenují nejprvé r. 1250 s otcem svým co svědkové v listě, jímž markrabě Přemysl klášteru Velehrad-

¹⁾ Boček Cod. dipl., III, 70. — ²⁾ Tamtéž III, 125. — ³⁾ B. Prockého Zrcadlo markr. Mor., I, 99. — V domovní kronice kláštera minoritského v Brně zapsána jest na listě 89. o zřízení toho kláštera tato pověsť: Sub Wenceslao tertio, rege Bohemiae quarto — magnus dynasta d. Joannes (?) Welen de Roskowiez singulariter affectus ordini fratrum minorum nobis hic Brunae aedificavit ecclesiolam sub patrocinio s. Joannis Bapt. et conventum respectu moderní parvum, ita tamen, ut magnum fratrum tenuisset numerum, quos ad A. 1230 introduxit et paterne aluit, quam fundationem praefatus rex Wenceslaus a. 1232 confirmavit. — ⁴⁾ V listě Přibyslava z Křižanova, kaštelána Brněnského, daný špitálu sv. Ducha, dd. Brunae III. Cal. Jan. 1239, přivádějí se po Dětrichovi, opatovi Zábředovickém, za svědky: Frater Hermannus et fratres minores. Boček. Cod. diplom. II, 359. — Moravec a Pilař (Moraviae historia, I, 152) kladou mezi pány z Boskovic v dobu Lambertovu také Nábrada z Ořechnova a jeho bratra Cyrka, kteří byli r. 1248 obhájeové Dívčích Hradů a Srotčího hradu na Palavských horách proti Rakušanům; avšak tito strážcové hradů řečených nebyli původu Boskovického.

skému privilegie potvrdil, ¹⁾ a r. 1255 v listě, daném od opata kláštera Hradišského Roberta 17. srpna t. r. na hradě Olomouckém v rozepři téhož kláštera s bratry z Vážan o les mezi Pňovicemi a Střelci za Unčovem. ²⁾

Oldřich z Boskovic.

R. 1297—1320.

Od roku 1255 za panování krále Přemysla Otakara II. a za mezivládí po něm až do sklonku 13. století není o pánech z Boskovic ani v listech ani v kronikách té nejmenší zmínky, nejinak než jako by byli vymřeli. Teprv r. 1297 jmenuje se opět Oldřich z Boskovic co svědek v listě Protivy z Doubravice, daném v Brně templáři Ekovi, kromě něhož se uvádějí za svědky Milota z Dědic, Zdislav ze Šternberka, Filip z Pernšteina a jiní páni a vládkové moravští. ³⁾ Týž Oldřich a Arkleb z Boskovic měli r. 1302 s premonstrátským klášterem Hradišským u Olomouce spor nějaký o zboží na sousedním Šebetovsku a způsobili tam klášteru nemalou škodu. ⁴⁾ R. 1304 jmenoval jej král Václav II., spolu král Polský, s Mikulášem, knížetem Opavským, Tasem z Wiesenburka (v Čechách) a Fridrichem z Linavy, královským hejtmanem v Polsku, na místě Hynka z Dubé a z Lipého. Co královský kapitán podnikl tam tuhé boje s Litvany, od nichž byl v jednom hradě v zemi Kališské nebezpečně ztečen, o čemž dozvěděl se král Václav III., meškaje v Bruntále na Moravě, vyzval listem dne 10. října 1305 daným, Kunrata Šaka, velmistra řádu německého, aby mu rychle ku pomoci přispěl. ⁵⁾ Vrátiv se z Polska trval Oldřich dále ve svazku s někdejšími společníky svými, knížetem Mikulášem Opavským, Fridrichem (vůbec Frickem) z Linavy a některými jinými rytíři nepo-

¹⁾ Božek Cod. dipl. III. 70. — ²⁾ Tamtéž III. 103. — ³⁾ Tamtéž IV, 80. — ⁴⁾ Wolny Kirchl. Top. O. D. I., 3, 336. — ⁵⁾ Cod. dipl. Mor. VII, 787.

kojnými a společně s nimi jal se r. 1312 rušiti mír zemský, králem Janem o sněmu Brněnském r. 1311 zavedený, načěž král, vtrhna s velkým vojskem do Moravy, mocně k poslušnosti jej přivedl. ¹⁾ Byl živ ještě l. 1320, z kteréhož roku ho připomíná kámen pomezní na cestě mezi Lisicemi a Černou Horou s vytesaným erbem Boskovickým a tímto nápisem: „Anno Domini MCCCXX... I. I. R. Die... Dominus Ulricus (de Bozkowicz) . . . ²⁾

Arkleb a Jimram z Boskovic.

R. 1306—1334.

Vrstevníci Oldřicha z Boskovic v první čtvrti 14. stol. byli bratři Arkleb, ³⁾ pán na Boskovicích a Jimram, pán na Ungersberku či na Sadku blíž Třebíče, r. 1306 nejvyšší komorník soudu Brněnského. ⁴⁾ Oba stali se v tehdejších dějinách pověstnými co odpůrcové mladého krále Jana Lucemburského a řádu zemského jím zavedeného, aniž zřejmo, zakládal-li se tento odpor v nechuti jejich ke králi cizozemci Čechů a Moravanů nenávidějícímu, aneb v tom, že král Jan kladl meze jejich škůdství zemskému. R. 1311 spůsobili v spolku s Oldřichem z Boskovic, s knížetem Mikulášem Opavským, Fridrichem z Linavy a Fridušem i Guntěrem z Brandýsa (původu německého) zjevnou vzpouru proti králi Janovi, když byl ze sněmu Brněnského do Čech se vrátil. Král Jan tedy přiraziv na ně r. 1312 do Moravy, dobyl nejprve Jimramova hradu Ungersberka a dal 18 žoldnéřů zajatých oběsiti. ⁵⁾ Potom šel na hrad Boskovický,

¹⁾ Palacký *Geschichte von Böhmen*, II, 2, 103. Viz níže: Arkleb a Jimram z Boskovic. — ²⁾ Viz zprávu M. Trappa o tom kameně pomezním r. 1855 objeveném v *Archeol. Památkách*, IV., 2, 89. — ³⁾ Podivno jest, že všichni posud jmenovaní páni z Boskovic, až na dva Veleny, mají německá jména, totiž 3 Jimramové či Emerani r. 1222, 1255 a 1306, Lambert r. 1237—50, Oldřich či Udalrich r. 1297 a Arkleb či Hartlieb r. 1308, kteráž poslední dvě jména také později se obnovovala. — ⁴⁾ Palackého *Gesch. v. Böhmen*, II, 2, 102. — ⁵⁾ Pelcl ve své *Kronice České* (díl III.,

a dobyv ho, dal se do oblehání Račického hradu Fridricha z Linavy, i zmocnil se ho po dlouhém odporu pomocí strojů a horníků, kteří hradby podkopali. Takto podrobiv sobě odbojníky přijal je potom (20. července 1312) opět na milost až na Arkleba Boskovce, za jehož pokojné chování se prvé musilo 10 nejvážnějších pánů moravských a českých zaručiti, ¹⁾ načež i jemu prominul a na slib oddanosti hrad Boskovický i s příslušenstvím jemu navrátil. Však ani Arkleb ani Jimram slibem králi daným se nevázali. Když r. 1317 týž král, vrátiv se z Francie, k radě svých rádců cizozemských proti pánům mu odporujícím válku počal a zemi hubil, a pověst se roznesla, že chce Čechy ze země vypuditi a Němci ji osaditi, zdvihl se Arkleb i s bratrem Jimramem znovu proti němu a připojiv se k jednotě panské, v jejímž čele byli Jindřich z Lipé, Vilém z Landšteina, Půta z Potšteina, Zdenek ze Šternberka a j., stal se účastníkem smlouvy, dne 27. prosince 1317 ve Vídni s vojvodou Otou Slíčeným proti němu učiněné, dle kteréž byli jednotníci od-

str. 295) vypravuje příběh o dobytí hradu Ungersberka takto: „Byliť toho času dva bratři, nepřátelé královští, Hartleb a Ingram z Boskovic řečení, kteříž měli hrad jeden dosti tvrdý nedaleko kláštera Třebíčského, jenž slul Ungersberk. A ten, že tu byl na cestě, kázal král jeho mocně dobývatí a dobytí. To když se stalo, nalezeno na něm těch zhoubečů zemských osmnáct, kteří když jsou dolů svedeni, král hned kázal je všechny stínati. Jeden pak mezi nimi šel na smrt s radostí a poskakuje, a jsa veden mimo jeden strom krásný a velmi rozkvetlý, zastavil se a snažně prosil, aby byl na něm oběšen. Král poručil jeho žádost vyplniti a jej tu oběsiti. Odtud král jel do Brna.“

— ¹⁾ Rukojmové, kteří se králi Janovi za Arkleba z Boskovic zaručili, byli tito: Jindřich z Lipé, maršálek království Českého, Oldřich z Lichtenburka, nejvyšší purkrabí Pražský, Vok z Kravař, Rémund z Lichtenburka, Půta z Dubé, Bernard z Cimburka, Oldřich z Koldic, Zbynek z Benešova, Dětrich z Spran a Jimram z Boskovic, bratr Arklebův. Codex dipl. Mor. VI, 388 a Palackého Gesch. v. Böhmen, II, 2, 103. Z toho, že tolik vážných mužů za Arkleba z Boskovic ručiti musilo, viděti, jaké moci a vážnosti v zemi požíval a jak mu král nedůvěřoval; jakož zase z toho, že mezi rukojměmi byl také bratr jeho Jimram, na jevo jde, že provinění Jimramovo nebylo velké a přišlo brzo v zapomenutí.

hodláni, zvoliti sobě na místě krále Jana buď znovu Jindřicha Korutanského aneb některého bratra krále Fridricha, k čemuž ale nepřišlo. ¹⁾

Při všech výtržnostech však, které po všechem čas panování nepokojného krále Jana trvaly, nespouštěl Arkleb zřetele svého z povinností svých rodinných. Když o velkém ohni v Brně r. 1306 kostel minoritský, na místě předešlého malého r. 1262 shořelého r. 1285 od krále Václava II. vystavený, znovu vyhořel, Arkleb s velkým nákladem ze zřízení jej pozdvihl, stropem, jehož prvé neměl, opatřil, okna malovanými figurami ozdobil a v takový způsob jej uvedl, že r. 1320 opět služby Boží se v něm konati a bratři v klášteře též znovu vystaveném obývati mohli. Zaroveň zřídil u prostřed nového kostela kryptu rodu Boskovického, v níž sám první jest pochován. ²⁾

Týmž způsobem pilen byl záležitostmi zemských a zvolen jest r. 1329 za nejvyššího komorníka soudu Olomouckého, kterýž úřad až do své smrti řídil. Téměř se všemi předními pány zemskými byl v úzkém svazku přátelském, jakž ukazují hojně listové jich, v kterých byl dožádaným svědkem. Přivádí se za svědka s Filipem z Pernšteina, s Divišem ze Šternberka a s některými jinými pány v listě Voka z Kravař, daném r. 1308 Ekovi, velmistrovi řádu templářského, r. 1323 v listě Kunrata, biskupa Olomouckého, r. 1327 v listě Heřmana, opata Zábřdovického, r. 1329 v listě Hynka, biskupa Olomouckého, r. 1330 v listě Markety z Boskovic, vdovy Jimrama z Ungersberka, r. 1333 v poslední vůli Kateřiny, vdovy po Tasovi z Lomnice a r. 1335 v listě Jana z Mezirříčí. ³⁾ Zemřel r. 1335 a zůstavil vdovu Kateřinu a dva syny, Ješka a Beneše. Vdova jeho darovala r. 1342 listem, dne 5. května na hradě

¹⁾ Cod. dipl. Mor., VI, 114 a Palackého Gesch. v. Böhmen, II, 2, 126. —

²⁾ Kronika domovní kláštera minor. v Brně, fol. 92. — ³⁾ Codex dipl. Mor., IV, 13, 250, 299, 303, 354 a j.

Boskovickém daným, kostelu sv. Jiljí ve Studnicích na Viškovsku ve vsi Měchnově 3 1/2 lánů, ¹⁾ a byla na živě ještě r. 1349.

O Jimramovi, bratru Arklebově, od r. 1317 již nikde zmínky se nečiní. Toliko vědomo, že zůstavil vdovu Marketu a dceru Zbynku, ježto se stala jeptíškou Králové kláštera na Starém Brně, z kteréž příčiny matka její dala tomuto klášteru 50 hřiven vybytného a tolikéž z věna svého na Ivanovicích.

Ješek z Boskovic.

R. 1335—1363.

Po smrti Arkleba z Boskovic spadly Boskovice na staršího syna jeho Ješka, jenž byl spolu držitelem Sebranic a měl za manželku Annu, sestru Vznaty z Lomnice, jíž r. 1348 600 hřiven na této vsi pojistil. Vladaření Ješkovo na Boskovicích připadá v dobu šťastného panování markraběte (od r. 1346 krále Českého) Karla, kterýž vrátiv se r. 1333 z Paříže do Čech a stana se v 18. roku věku svého markrabím Moravským, pořádek v správu zemskou uvedl. Za něho bezpečnost veřejná, rozbrojemi za krále Jana ustavičně přerušovaná se navracela a utvrzovala, obchod se zmáhal a umění prospívalo. V prosinci r. 1349 doprovázel Ješek se Štěpánem a Jaroslavem ze Šternberka, Bernartem z Cimburka, Jencem a Prockem z Lomnice a s Jindřichem z Lichtenburka bratra králova, Jana Jindřicha, od své manželky Markety Hubaté zapuzeného, do Prahy, kdež mu král Karel u přítomnosti Arnošta, arcibiskupa Pražského, Jana, biskupa Olomouckého a mnoha pánů markrabství Moravského za léno koruny České dědičně propůjčil.²⁾ Také

¹⁾ Codex dipl. Mor., VII, 297. Při listě Kateřiny z Boskovic, uloženém v mor. archivu zemském, jest pečeť manžela jejího Arkleba, hřeben s věnký, nejstarší podnes zachovaná pečeť rodu Boskovického. — ²⁾ Cod. dipl. Mor., VII, 684.

mimo tuto slavnost meškal Ješek z Boskovic častěji v Praze, ježto se několikrát přivádí za svědka v listech královských a jiných v Praze daných, jmenovitě v listě markraběte Karla, daném v Praze 13. ledna 1342 klášteru Pustoměřskému u Viškova, v kterémž spolu svědčili knížata sležští Boleslav Lehnický, Mikuláš Opavský a Ratibořský a Kazimír Těšínský a jiní páni; v listě krále Karla, daném v Praze 27. srpna 1348 Pražskému panenskému klášteru benediktinskému, a ve třech jiných listech téhož krále, daných v Praze 30. srpna a 1. září 1348 klášteru Pustoměřskému, v nichž vydávali svědectví zároveň Arnošt, arcibiskup Pražský, Vilém z Landšteina, hejtman markrabství Moravského, Ondřej z Dubé, Štěpán ze Šternberka, Ješek z Kravař a j.¹⁾ Také byl Ješek z Boskovic svědkem v listě markraběte Jana, ddo. v Praze dne 26. prosince 1349, a v jiných listech, daných od pánů z Lipé na Krumlově a na Lipnici v Čechách a od některých pánů moravských v Brně a v Olomouci.

Jsa moudrý hospodář rozmnožoval Ješek hojně statky své, pročež se také často připomíná v deskách zemských za jeho časů (r. 1348) založených. R. 1348 koupil s bratrem svým Benešem od Jimrama ze Zubršteina hrad Zubrštejn a co měl v Bystřici, r. 1353 prikoupil od Vznaty z Dalečína ostatní část tohoto zboží, r. 1350 převedl na se koupí od Tasa z Újezda polovici Újezda blíž Černé Hory a r. 1355 od Ofky, abatyše kláštera Doubravnického, druhou polovici též vesnice; r. 1357 koupil od Bernarta z Čech ves Ohrozím a čtvrtinu lesa Hradišfka blíž Čech, též dvůr v Rakové, r. 1358 od Jana Dúpníka mlýn v Lažanech na potoku Ponikvi a r. 1359 od Anny z Trmačova tvrz Trmačov. Potom nabyl ještě trhem od bratrů z Hrošky vsi Surovic a od Filipa z Jakubova 3 lánů v Kupčicích. Hradu Zubršteina však s Bystřicí dlouho nedržel, směniv jej r. 1358 s markrabím Janem za Pivín blíž Dobroměřic, načež části Pivína

¹⁾ Cod. dipl. Mor., VII, 600—612.

r. 1360 manželce své Anně postoupil; konečně pustil r. 1359 Zbynce, manželce syna svého Oldřicha, dědiny Postoupky, Mirůtky a Bojanovice. R. 1353 stal se nejvyšším komorníkem cúdy Brněnské, kterýž úřad po 7 let spravoval. Zemřel 16. ledna 1363 a pochován jest v kryptě rodinné v kostele minoritském v Brně. ¹⁾ Zůstavil 4 syny: Oldřicha, Jana, Tasa a Vaňka a dceru Berchtu, abatyši Králové kláštera na Starém Brně. Vdova jeho Anna z Lomnice přečkala ho životem a sešedši se světa pohřbena jest v hrobce minoritské vedle něho ²⁾. O bratru jeho Beneši od r. 1348 již nikde zmínky se nečiní, leč že r. 1355 od Jakuba Črta koupil dvůr v Bořitově.

Oldřich z Boskovic.

R. 1363—1388.

Nástupcem Ješka z Boskovic v držení hradu Boskovického stal se prvorozený syn jeho Oldřich, jenž byl spolu pánem na Ivanovicích a na Pivíně. R. 1368 jmenuje se s Albertem a Lipoltem, vojvody Rakouskými a se Zdeňkem a Albertem ze Šternberka a jinými pány za svědka v listě císaře Karla IV. ve Vídni dne 10. dubna daném, jímž tento císař církvi římské potvrdil privilegie od Jindřicha VII. propůjčená; též se uvádí za svědka v poslední vůli markraběte Jana, učiněné v Brně dne 16. března 1371. R. 1365 prodal společně s bratry svými Pačlavice Ortvinovi z Pornic. L. 1371 popustil manželce své Zbynce z Cimburka věno na Lhotě Rápotině, Zdáru a Pastvisku, a na vesnicích Černo-

¹⁾ B. Paprockého Zrcadlo markr. Mor., I. 99. Podlé Paprockého měl Ješek z Boskovic na hrobě svém v kostele minoritském tento nápis: Anno MCCCCLXIII decima sexta Calendas Februarii obiit generosus dominus Joannes de Bozkowicz. Orate Deum pro eo. — ²⁾ Dle Paprockého (Zrcadlo, I. 99) měla vdova p. Ješkova na hrobě tento nápis: „Anno 1372 (?) in die S. Luciae obiit generosa domina Anna de Lomnicz, uxor domini Joannis de Bozkowicz, mater benigna hujus monasterii; hic sepulta.“

horských Klemově, Bořitově, Jestřebí a Žernovníku, a r. 1376 zjistil jí 500 hřiven na Ivanovicích, na Pivíně, na Lesonicích, Vícově a Ohrozími. Téhož roku (1376) koupil Doubravici blíž Boskovic, pak Olšany a od Mikuláše z Labutě Labuť u Osvětiman. Šest let potom (r. 1382) vešel s Marketou z Deblína ve spolek o ves Bačov a se synem jejím Janem o Olešnici a Bohuňov, načež připomíná se r. 1385 a 1386 mezi přítomnými pány o sněmu Brněnském a jmenovitě r. 1386 při otvírání desk zemských v domě faráře u sv. Petra. R. 1388 byl s bratrem svým Tasem pánem na České Skalici, kdež s manželkou bratra svého Vanka, Markétou z Meziříčí, věnoval na památku otce svého Jana ve vsi Zličí půl druhé kopy grošů na výroční mši svaté.¹⁾ Zemřel, jakoz pravdě podobno, brzo potom a zůstavil dva syny Vanka a Jana a dceru Annu.

V posledních létech jeho života anebo po jeho smrti, když ve statky jeho uvázal se syn jeho Vaněk, přišly hrad i panství Boskovicé v držení markraběte Jošta a staly se po jeho smrti (r. 1411) statkem komorním až do časů krále Jiřího. Jak se v moc Jodokovu dostaly, ani z desk zemských ani z listů není patrno. Ví se toliko, že r. 1415 byl seděním na Boskovicích Boček z Kunstatu a z Poděbrad a r. 1447 Jiří a Procek z Kunstatu. Ti i oni vzpírali se platiti klášteru minoritskému v Brně úroky od pánů z Boskovic ode dávna zapravované (r. 1447 zejména z Velenova, ze Sudic, Drválovic a Pamětic), a byli proto od kvardiánů téhož kláštera u soudu zemského žalováni.²⁾ Že markrabě Jošt byl r. 1392 pánem na Boskovicích, jde také z toho, že toho roku Zbynce z Cimburka, vdově po Oldřichovi z Boskovic, k věnu, které měla na Ivanovicích od nebožtíka manžela svého, přidal 4 hřivny úroků.³⁾

¹⁾ Excerpta A. Bočka v mor. arch. zemském. — ²⁾ Puh. Olom. II. 54 a Wolny Kirchl. Topogr. Br. D. II. 1, 106. — ³⁾ Desky Olom., VI, 442.

*Pro vopisem proti jistosti. r. 1389 dal manželka
Petra z Krasné za chůvy konané bratru Janu
Petr z vůli Jistovan a dnal Jistovi z Boskovic
a to zboží k tomu dnal Oldřich a po něm Jistov*

Ješek z Boskovic, děkan Kroměřížský.

R. 1365—1407.

Jan či Ješek z Boskovic, syn druhorozený Oldřichův, stal se r. 1365 děkanem u Matky Boží v Kroměříži a kanovníkem Olomouckým a přijal za svůj podíl otcovský polovici statku Sebranického, Kelčany, polovici Osvětiman a část Strálku; však ještě téhož roku prodal Kelčany a Osvětimany kromě 4 lánů ve Strálku bratru svému Tasovi a r. 1368 Sebranice s Újezdem, Nýrovem, Habrovou a Vodčrady bratrům svým Oldřichovi a Vaňkovi. Mimo to zřídil sobě r. 1477 památku výroční (anniversár) v hlavním chrámě Olomouckém, na kterouž věnoval 2 hřivny úroku ze vsi Vodčrad. Zemřel ok. r. 1407.

Tas Brandýsský a Vaněk z Boskovic.

R. 1365—1405.

Třetí syn Ješkův, Tas z Boskovic, byl manžel Machny, vdovy po Jarošovi ze Šternberka, která mu r. 1365 přinesla za věno 600 kop grošů, pojištěných na Dubičsku blíž Úsova, na Třeštině, Bohuslavicích a Svěbohově. ¹⁾ R. 1391 prodal Heráltovi z Kunstatu 5 lánů v Sudicích, 4 1/2 lánu v Paměticích, 1 lán v Bačově a 3 lány ve Vokově. Touž dobou přišel v držení Brandýsa nad Orlicí v Čechách, od něhož se pak psal Brandýsským (*alias de Brandys*). Co pán na Brandýse zřídil v tamějším kostele r. 1400 oltář sv. Máří Magdaleny. ²⁾ R. 1402 byl přítomen ve valném sněmu v Praze, držéném za předsedání krále Zikmunda v minoritském klášteře u sv. Jakuba, kdež 18. února rokováno, jaká opatření pro zachování míru mají se učiniti na čas nepřítomnosti krále Václava IV., kterýž v průvodu krále Zikmunda

¹⁾ Desky Olom., I, 709. — ²⁾ Bienenberg Alterthümer Böhmens, II, 28.

zamýšlel předsevzítí válečné tažení do Vlach. Mezi shromážděnými sněmovníky byli kromě nejvyšších úředníků, Heřmana z Choustníka, Hynka z Dubé a Smila z Richmburka, Olbram, arcibiskup Pražský, Jan Mráz, biskup Olomoucký, Jan, biskup Litomyšlský, Boček z Poděbrad, Zdeslav ze Šternberka, Jindřich a Oldřich z Hradce, Jan z Vlašimi a více jiných. ¹⁾ Posléz uvádí se v listě Oldřicha z Boskovic, faráře Chlumeckého v Kralohradecku, daném 3. října 1405, v němž jemu a jeho dvěma synům, Janovi a Benešovi, zapsal 300 kop grošů na Chlumci Velkém a Malém, na Kladrubech, na Vídni a Olešnici. ²⁾ Sešel smrtí téhož nebo příštího roku a zůstavil 5 synů: Oldřicha, Jaroslava, Jana, Jindřicha a Beneše, též dceru Annu, provdanou za Jana z Lomnice. ³⁾

O nejmladším synovi Ješka z Boskovic, Vaňkovi, zachovaly se toliko některé nepatrné zápisy v deskách zemských. L. 1365 prodal Bertlinovi z Rápotiny Lhoty dvůr ve Lhotě, r. 1376 postoupil Věchně, vdově po Bučkovi z Drahonovic a Jindřichovi, kanovníku Olomouckému, dvoru v Bořitově a r. 1379 nějakému Bohunkovi dvoru v Lipové. Zemřel dne a roku nepovědomého.

Tuto vidí se nám uvéstí výše jmenovaného Oldřicha z Boskovic, faráře Chlumeckého. R. 1401 byl na vysokém učení Pražském zapsán na fakultě právnické a kanonické, ⁴⁾ a odbyv studia theologická stal se farářem v Chlumci. Jakož svrchu dotčeno, zapsal r. 1405 Tasovi z Boskovic a jeho synům, svým blízkým příbuzným, 300 kop grošů na Chlumci a r. 1407 prodal Heráltovi a Jiříkovi z Kunstatu polovici Sebranic, kteréž vsi byl r. 1368 Ješek z Boskovic, děkan Kroměřížský, bratrům svým Oldřichovi a Vaňkovi postoupil;

¹⁾ Palackého Archiv, II, 359 a téhož Gesch. v. Böh. III, 1, 139. —

²⁾ Palackého Archiv, III, 476. — ³⁾ Jaroslav a Jindřich z Boskovic jmenují se co bratři Oldřicha, Jana a Beneše mezi odpůrci Pražanů r. 1420, jinde však se nepřipomínají. — ⁴⁾ A. 1401. D. Ulricus, nobilis de Bozkowicz, intitulatus studio juristarum in academia Pragensi. Matr. fac. jurid. p. 49.

v druhou polovic Sebranici uvázal se po Oldřichově smrti Jan Brandýsský, synovec jeho, z kteréž příčiny Jan mladší z Boskovic, maje se za zkrácena, před soudem zemským stížnost naň vedl. ¹⁾)

Vaněk Černohorský z Boskovic.

R. 1388—1423.

Starší syn Oldřicha z Boskovic Vaněk přesídlil, když přišly Boskovice v držení markraběte Jošta, na Černou Horu po otci zděděnou, od kteréhož času psal se i s potomky svými Černohorský. K hradu Černohorskému náležely tehda mimo městečko Černou Horu vesnice: Dlouhá Lhota, Žernovná, Milonice, Újezd, Hluboká, Trmačov, Lažany, Klemov, Jestřebí, Lhota Šibeničná, Lhota Optačova a Sedlkov. ²⁾) Mimo Černou Horu byl Vaněk také pánem na blízké Doubravici a na Biteši. R. 1390 pojistil manželce své Martě z Meziříčí 100 hřiven úroků na Černé Hoře a r. 1391 postoupil jí dvoru v Bořitově. Téhož roku prodal Ješkovi Pušce z Kunstatu Doubravici. R. 1392 zapsal švakrovi svému Jaroslavovi z Meziříčí 30 hřiven úroků v Dolních Dyjakovicích, v jichž držení později vešla manželka jeho Marta, a r. 1408 Petříkovi z Krumvína ves Hradištko. Roku příštího postoupil Anně z Boskovic, vdově po Oldřichovi Holickém ze Šternberka, 20 hřiven úroků v Surovicích a r. 1418 Hanušovi z Vedrovic vsi Kupčic blíž Dolních Kounic; naproti tomu přikoupil r. 1415 od Jana Dúpníka z Někovic a od Procha z Lažánek ves Spěšov k Černé Hoře.

V tehdejších rozbrojích domácích, kdež násilí a moc zastupovaly právo, nebyl prost rozstrků se sousedy svými. Roku 1406 vpadl, jakož z půhonu jeho, podaného k právu Brněnskému vychází, Blud z Kralic do jeho města Biteše, „zjímá a šacoval lidi, a pobral jim koně, dobytek a co jiného měli,“ načež Vaněk za oplátku vtrhl jemu do Kralic a mocně

¹⁾ Půhony Olom. z r. 1412, l. 267. — ²⁾ Desky Brn. VII, 712.

je držel. Téhož roku vpadl týmž způsobem Jindřich Šelenberk z Kraví Hory manželce jeho Marté v Dolní Dunajovice a uvázal se v ně. Roku 1415 měl Vaněk rozepři s Bočkem z Kunstatu a z Poděbrad seděním na Boskovicích, „že jemu držel kostelní podací v Boskovicích a ty lidi, což k tomu podacímu přísluší,“ za kterouž příčinou Bočka pohnal před soud.¹⁾

Vaněk Černohorský byl po všechnu dobu velmi pilný u vykonávání povinností svých co sněmovník a sudí zemský. Jmenuje se mezi předními pány ve sněmích r. 1407, 1409 a 1410 u přítomnosti markraběte Jošta držných, ve valném sněmu Brněnském r. 1412, kdež (2. února) uzavřen na pět let mír zemský a ve sněmích r. 1416, 1417 a 1418. V měsíci září r. 1415 byl s Petrem a Milotou z Kravař, Alšem, Janem a Heráltem z Kunstatu, Vilémem z Pernšteina, Jaroslavem ze Šternberka a jinými pány v onom hlučném sněmu Pražském, z jehož usnešení (2. září) poslán jest důtklivý přípis sboru Kostnickému pro upálení mistra Jana Husi a zřízena jest (5. září) jednota panská pro ochranu svobodného kázání a slyšení slova Božího. K oběma těmto zápisům, k onomu společně se 452 pány a obyvateli přivěsil Vaněk také pečeť svou, projeviv tím nevoli svou nad urážkou, národu Českému tím učiněnou.²⁾ Když však r. 1421 král Zikmund, táhna po porážce Vyšehradské s novým vojskem z Uher na husitské Pražany, svolal valný sněm do Brna a přimlouval na něm pánům shromážděným, aby se učení Husova odřekli, byl Vaněk Černohorský s Janem Brandýsským a Janem Ozorem z Boskovic mezi sněmovníky, kteří, jsouce králi povolní, dne 17. listopadu list o tak zvané 4 kusy či artikule husitské dle žádosti Zikmundovy podepsali. Ale roku příštího stál s Bočkem mladším z Kunstatu, s Václavem mladším z Kravař a s Bavorem z Pernšteina opět při straně husitské a v zjevném boji s Janem Železným,

¹⁾ Půb. Olom. z t. r., II, 54. — ²⁾ Palackého Archiv, III, 100 a 193.

biskupem Olomouckým, který zvláště na něho zanevřel. Z jara r. 1423 vytrhla posádka páne Vaňkova z Černé Hory a z Nového Hradu k Brnu a donesla hojnost potravy a jiné kořisti, sehnané v Kartousích, v Řečkovících i osadách okolních na oba hrady, načež biskup Jan, sesílen lidem opata Třebíčského Beneše a vojskem rakouským, které dovezlo s sebou železné stroje trhací potud nevidané, přitáhl k Černé Hoře a dal se do dobývání pevného toho hradu. Obležení, zastrašení účinkem strojů trhacích, vyjednávali s biskupem, slibující mu, že hrad ve 3 dnech vydají, neobdrželi v tom čase od Vaňka, pána Černohorského, pomoci; když však toho neučinili, obnovil biskup útok, rozbil hradby a dorážel na sám hrad, až obležení, vidouce nezbytí, se poddali a podle úmluvy se zbraní z hradu propuštění jsou. Brzo potom zmocnili se ozbrojenci biskupovi zradou také Nového Hradu. ¹⁾ Od té doby se již Vaněk Černohorský nepřipomíná, aniž vědomo, kterého roku se světa sešel. ²⁾ Zůstavil dva syny Beneše a Vaňka a dceru Machnu, provdanou později za Kunu z Kunstatu. ³⁾ O jeho sestře Anně, manželce Čeňka z Ronova a Viléma Zajíce z Hasenburka, zaznamenáno v deskách zemských, že jí r. 1408 druhý man-

¹⁾ Toto obležení hradu Černohorského a Nového Hradu obšírně vypisuje Pešina, *Mars Morav.*, str. 483—485. — ²⁾ V Půhonech Brněnských přivádí se p. Vaněk k r. 1434 co nebožtík; že však půhony od r. 1420 až do r. 1434 za příčinou rozbrojů domácích se nezapisovaly, nelze určití, kterého roku zemřel. — Hájek a Paprocký a dle nich někteří novější spisovatelé praví, že Vaněk byl polním hejtmanem moravským v bitvě u Ústí nad Labem r. 1426; však v souvěkých památkách ničeho se o tom nečte; též o něm vypravují, že bojoval v bitvě u Lipan r. 1434, kterého roku ale byl již dávno nebožtík. — ³⁾ V dobu Vaňka Černohorského z Boskovic kladou Hájek a Paprocký a dle nich Moravec a Pilar Viléma a Bohuslava z Boskovic, z nichž onen oslavil prý se r. 1382 v bitvě u Koryčan, svedené se Štěpánem Konthyn, a tento prý byl poslem krále Václava r. 1418 ku Pražanům, jimž oznámil vůli královu, že mají zbraň složití na Vyšehradě. Bude to však nepochybně omyl v rodu, ježto v zápisech souvěkých žádného Viléma a Bohuslava z Boskovic se nenalezá.

žel její Vilém věno, kteréž měla pojištěno na Miloticích a Dubňanech u Kyjova, převedl na své zboží Vrani v Čechách. ¹⁾

Jan Ozor z Boskovic.

R. 1410—1450.

Než budeme vypravovati příběhy synů Vaňka Černohorského a potomků jich, vypíšeme život mladšího bratra jeho Jana Ozora a jeho bratrance Jana Brandýsského z Boskovic. Mladší bratr Vaňkův, Jan příjímám Ozor, obdržel po rodičích svých, Oldřichovi z Boskovic a Zbynce, Pivín a Ivanovice, na kterýchž statech r. 1416 manželce své, Elišce z Benešova, jinak z Trávníka, 25 kop grošů úroků pojistil. Téhož roku koupil od švakra svého Miloty z Benešova 8 lánů v Olšovci, 6 lánů v Hostinkách a úrok v městečku Tlumačově, čehož všeho r. 1417 Janovi z Hostěrádek postoupil. Mimo to zakoupil toho roku od Jana z Lomnice hrad Louku blíž Olešnice na Kunstatsku, od něhož se potom nazýval z Louky. ²⁾ V tehdejšíh hnutí náboženském a politickém měl až do svého stáří činně účastenství a zaznamenán jest mezi přítomnými téměř ve všech sněmích, držených od roku 1415 až do roku 1448. Jakož výše při Vaňkovi Černohorském uvedeno, byl r. 1415 ve valném sněmu Pražském, a přidal se k listu stížnému, jímž Čechové sboru Kostnickému pro upálení Jana Husi ostré výčitky činili, pravíce bez okolků, že utracení Husovo v zakořeněném záští Němců k Čechům se zakládá. Ale o sněmu Brněnském r. 1421 přešel ke straně římské a setrval při ní pak bez mála 30 let až do své smrti. Pročež čteme jej také mezi protivníky krále Jiřího v listě přiznávacím k zápisům

¹⁾ Desky Olom., VII, 593. — ²⁾ Podnes spatřují se zříceniny tohoto hradu, od lidu „Hradišsko“ zvané, nade vsí téhož jména, odkudž jest pěkná výhledka k Boskovicům a ke Svojanovu.

sjezdu Strakonického, daném v neděli den sv. Víta r. 1449, a taktéž byl 15. dubna roku příštího, když jednota Strakonická vešla v spolek válečný s Fridrichem, knížetem Saským, proti králi Jiřímu, mezi smlouvajícími se v Kadani s Oldřichem z Rožmberka, Václavem z Michalovic, Hynkem Krušinou, Janem a Oldřichem z Hradce, Mikulášem a Janem z Lobkovic, Bedřichem ze Strážnice a jinými, též se zástupci měst Plzně, Budějovic a Kadaně. ¹⁾ Dříve pak již byl s Benešem a Vaňkem z Boskovic mezi předními pány moravskými na obecném sněmu v den sv. Lucie r. 1440 v Brně, v němž po smrti krále Albrechta zřízena jest za biskupa Olomouckého Pavla a za Jana z Cimburka jednota pro zachování míru na čas, když bude země osiřelá. ²⁾ Zemřel po r. 1450. Jeho jediný syn Jan, řečený „Boskůvek“, jež matka jeho Eliška r. 1412 vzala ve spolek na Tučapy blíž Lilče, sešel již za mladiectví ze světa. Statky jeho Louku a Pivín zdědil po něm synovec jeho Vaněk z Boskovic, kterýž potom Louky bratru svému Benešovi a Pivína Janovi z Myslibořic postoupil.

Jan Brandýsský z Boskovic.

R. 1400—1423.

Z pěti synů Tasa z Boskovic oslavil se ve válce husitské velice Jan, seděním na Brandýse, co obhájce Vyšehradu proti Pražanům r. 1420. Jmenuje se nejprve r. 1400 s bratrem svým Benešem za svědka v listě nadacím, jímž otec jeho zřídil oltář sv. M. Magdaleny v Brandýse. Měl za manželku Elišku, sestru Herálta a Jiřka z Kunstatu, jíž r. 1407 právo věnné na Chornicích pojistil a s níž společně r. 1408 obdržel od švakra svého Herálta z Kunstatu Sebrance a polovici vsi Újezda, Nýrova, Habrova, Voděrad a Sasiny. Téhož roku prodal Mikuláši Náhradkovi ze Studnic

¹⁾ Palackého Dějiny, IV, 1, 200 — ²⁾ Kniha Tovačovská, vyd. od V. Brandla. V Brně 1868, str. 4.

dvůr v Lešanech u Plumlova, řečený „Na potoce.“ Jako bratranci jeho Vaněk Černohorský a Jan Ozor účastnil se pilně v jednáních sněmovních tehda velmi důležitých. Byl ve sněmu Brněnském r. 1412 u přítomnosti krále Václava zahájeném a zapsán jest (co Bozkovec z Brandýsa) v listě míru zemského, v témž sněmu dne 2. února t. r. vzdělaném, ku kterémuž míru kromě starosty zemského Lacka z Kravař a Kunrata, biskupa Olomouckého, tehda přistoupili Jan hrabě z Hardeku, purkrabí na Dívčích Hradech, Oldřich z Hradce, Herált z Kunstatu, Vilém z Pernšteina, Albrecht z Cimburka, Vaněk z Boskovic, řečený z Černé Hory, Jindřich z Kravař a jiní. ¹⁾ Též měl účastenství v sněmu Brněnském r. 1416 a opět r. 1418, kdež mu Boček z Kunstatu 12 lánů v Chornicích a půl dvoru v Dorflíku do desk vložil.

V tehdejších rozmíškách náboženských stál odhodlaně při straně katolické a osvědčil své smýšlení zjevně co spoluzápisník listu, daného dne 24. dubna 1420 od protivníků husitství, v kterémž s bratry svými Oldřichem, Jaroslavem a Benešem proti Pražanům a jich náčelníku, Hynkovi Krušinovi z Lichtenburka, se prohlásil. ²⁾ Pro tuto věrnost u víře a oddanost králi Zikmundovi na jevo danou jmenoval jej král jedním z nejvyšších hejtmanů vojska svého ve válce s Husity vedené. Měl tehda Zikmund, chtěje sobě po smrti krále Václava (16. srpna 1419) koruny České dobyti, v celém království Českém toliko dva královské hrady na Vltavě, Vyšehrad a Hradčany, strážné tvrze ozdobné Prahy. Záleželo mu tedy ovšem na tom, aby si je zachoval, až by k nim při-

¹⁾ Kniha Tovačovská. Přípis listu landfridního, str. 26. — ²⁾ *Consignatio eorum, qui diffidaverunt civitatibus Pragenses una cum domino Hinccone Krussina de Lichtenburg post festum S. Georgii Anno Dom. 1420.* V témž listě vystříhali se proti Pražanům spolu Jindřich z Kravař, odjinud z Plumlova, hejtman markr. Moravského, Jan z Lomnice, Jan z Lichtenburka, Bohuslav ze Švamberka a množství jiných pánů a obyvatelů moravských, jakož i rada měst Olomouce, Uničova, Jevíčka, Jihlavy, Znojma a Brna (Palackého Archiv, III, 378).

trhl s velkým vojskem, kteréž sbíral v Uhřích a na Moravě. I svěřil jest Vyšehrad pod opatrování Janovi Brandýsskému z Boskovic, Hradčany pak Zdeňkovi z Wartenberka. Pražané, chtějíce se Vyšehradu zmocniti dříve, nežby Zikmund obleženým ku pomoci přispěl, jali se ho dobývati. Dne 10. září 1420 položili se se svými stany okolo sv. Pankráce, že nebylo lze odnikud již dodávati potravy na hrad. Spolu skrze psaní povolali pana Hynka Krušina z Lichtenburka a Viktorina Bočka z Poděbrad, též obec Táboorskou, aby přispěli jim ku pomoci, a zvolili pak Hynka Krušinu za vrchního vůdce proti Vyšehradu. Jan z Boskovic vida, že není s to, aby nepřátele své sehnal s pole, naléhal častými poselstvími na krále Zikmunda, aby mu pomoc poslal a zvláště aby mu špíže dodal, ježto zásoba potravy na hradě byla již skrovná. Zikmund, jenž rád sliboval, ale nerad plnil, odpověděl mu, že svolal již z Moravy silné vojsko, protož aby setrval jen ještě několik dní a že bude pomoheno. Velitel Vyšehradský oddav se naději, že pomoc slíbená brzo přijde, očekával den ode dne, až nastala bída taková, že obležení neměli již ani konského masa za potravu a všichni vybledlí a churaví hladem umírali. V této největší nesnázi stísněný Boskovec učinil dne 28. října úmluvu s Pražany, nebudeli až do pátku po sv. Šimonu a Judě (31. října) na večer od krále ochráněn, že pod ztrátou cti a víry své postoupí 1. listopadu na počátku hodiny patnácté Vyšehradu panu Hynkovi Krušinovi a Pražanům; do té chvíle však že má mezi ním a Pražany příměří nepřetržené zachováno býti. Právě pak, když hodina patnáctá minula, váhavý Zikmund s vojskem svým německouherským, jehož bylo asi 16 neb 20 tisíc, od Berouna ku Praze se blížil, a stoje na vrchu hory proti sv. Pankráci, mečem z pošvy dobytým v povětří blýskal, dávaje Vyšehradským znanení, aby také oni s Vyšehradu sejdouce na Pražany se obořili. Ale že král hodinu ulozenou, jakož na listě zápisném bylo psáno, promeškal, hejtman hradu Vyšehradského, osadiv brány, žádného z Vyšehradu ku

pomoci proti Pražanům nepustil. Toto vidouce páni, kteří okolo Zikmunda byli, radili jemu, aby v boj s Pražany se nepouštěl, že velkou škodu ve svém lidu vezme. Pražané, z velké části pěchota, stáli v pěkném pořádku na povrchu Karlovském až dolů k Vltavě, jsouce ozbrojeni kopími a těžkými mlaty a chrániči na vrchu příkopy a vinohrady a dole močidly a rybníky. Prudký vítr půlnoční vál od jich strany jezdcům Zikmundovým v oči, řezavě profoukáváje jich lehké odění. Všichni opatrní na straně Zikmundově tušili blízké neštěstí; však král řekl jim: „Já dnes musím s těmi sedláky (tak potupně nazýval Pražany) bojovati.“ Načež vece k němu pan Jindřich z Plumlova: „Vězte to jistě, že dnes škodu vezmete a s hanbou utečete; já se bojím sedlských cepův.“ Načež král jemu pravil: „Já to vím, že vy Moravci jste bázlivi a mně nevěrní.“ A pan Jindřich s jinými pány moravskými ssedavše s koní, řkou: „Aj, tu jsme, kdež kážeš; tam budeme, kdež ty nebudeš.“ A i hněd jim král místo nejnebezpečnější okázal, aby se strany nižší, totiž při močálech a rybnících přistoupili, ale Uhrům rozkázal, aby přistoupili silnicí se strany vyšší. Takto jsouce zřízení a vedení statečným Jindřichem z Plumlova, udeřili na Pražany pod Hynkem Krušinou takovou silou, že Pražané přestrašení jsouce na útěk se dali; však brzo k hroznému volání Krušinovu opět se sebravše vši mocí nejprvé na Uhry a pak na Moravany úprkem se obořili a k utěkáni je obrátili, zabíjeje je v močidlech, v rybnících, po polích a vesnicích, tak že vojsko Zikmundovo úplně bylo poraženo. Květ šlechty moravské a dílem české tu zahynul; oželen z Moravanů těžce Jindřich z Plumlova, hejtman zemský a kromě něho Jaroslav ze Šternberka, Vilém Zajíc z Waldeku a na Židlovicích, Jiří z Lichtenburka a z Bítova, Vok z Holšteina, Hynek z Malenovic, Jindřich Krumlovský, pan Černožský, ¹⁾

¹⁾ Staří letop. čeští, str. 41. V básni souvěké „Počátkové Husitství v Čechách“ (St. letop. č., str. 475) čtou se o porážce strany Zikmundovy tyto verše:

Sobín ze Švabenic a jiní; v zajetí přišli: Hašek Ostrovský z Waldšteina, Jan Tovačovský z Cimburka, Jan z Bítova a j. Mnoho raněných Zikmund utíkáje pobral na vozích s sebou. Tu teprve Jan z Boskovic stojí ve slovu svém, postoupil Pražanům smluvou písemnou Vyšehradu. ¹⁾ Pražané, jsouce mu vděční z čestného jeho chování se v čas bitvy, dali mu průvod a půjčili vozů k odvezení věcí až do Kouřimě; však nemalá částka posádky Vyšehradské přidala se té chvíli k vojsku Pražskému. ²⁾

„Tu zabíchu pana Petra Konoplištěského
a pana Jindřicha Krumlovského —
pana Černožského a Michalce mladého,
a Sobína rytíře udatného,
a jiných pánuov tu mnoho snide,
a král Zikmund s velikým hořem z Čech vyjde.“

Který pán z Boskovic by se tuto „pánem Černožským“ rozuměti měl, těžko uhadnouti; nepochybně to byl Jaroslav neb Jindřich z Boskovic, kteřížto bratři se v dubnu r. 1420 mezi odpůrci Pražanů přivádějí, po r. 1420 však nikde se již nejmenují. Hájek ve své Kronice, I. 385, pokřtil tohoto nejménovaného pána „Tobiáškem z Černéhořy“ a Pešina a jiní spisovatelé novější též ho tak jmenují; však r. 1420 dle desk zemských a dle listů žádného Tobiáše či Dobeše v rodě Boskovickém nebylo. — ¹⁾ Tuto smlouvu, od souvěkého Vavřince z Březové do letopisů svých z r. 1414—1422 zapisanou, podáváme dle celého znění v Přílohách. Hájek vytiskl ji též ve své kronice (list 383), s tím však rozdílem, že ve Vavřincově rukopise slove velitel Vyšehradu smlouvu činící: „Jan Boskovec, seděním v Brandajse“, u Hájka však Jan Všeměra z Boskovic a na Brandajse“. Odkud Hájek toto příjmení vzal, nelze se nám domyslit, ježto obháje Vyšehradu v listech a v deskách zemských vůbec se jmenuje „Jan z Boskovic a z Brandejsa“. — ²⁾ Obšrně bitvu Vyšehradskou vyličili souvěký Vavřinec z Březové a nejménovaný spisovatel v Starých letopisech českých (v Praze 1829, str. 39—42), dle nich pak Palacký v Dějinách nár. Českého, III, 1, str. 359—368 a H. Jireček v životě Hynka Krušiny z Lichtenburka v Památkách archeol. IV, 2, 146—148. Dotýkáme tuto ještě, že po odtažení Jana z Boskovic a posádky Zikmundovy z Vyšehradu obyvatelstvo Pražské, puzeno záští k Zikmundovi, vyhrnulo se (2. listop.) téměř celé na Vyšehrad, rozbořilo část zdí, kostely a domy kanovníků, ano i palác královský, a zbavilo staroslavný ten hrad, ondy kolébku říše České, vši někdejší nádheru a slávy.

Rok po této bitvě, jedné z nejkrutějších po všechnu válku husitskou, byl Jan z Boskovic přítomen valného sněmu v Brně, kdež král Zikmund, táhna s novým vojskem v Uhřích sebraným (asi 80 tisíc) na Pražany a na Žižku, dne 17. listopadu na shromážděných v hojném počtu pánech moravských žádal, aby se odřekli čtyř článkův Pražských a všeho učení husitského, v čemž mu i všichni byli povolni. Mezi nimi byl také Vaněk mladší a Jan Ozor z Boskovic, kterýž r. 1415 podepsal odpor proti sněmu Kostnickému.¹⁾

Není pochyby, že statečný Jan Boskovec z Brna táhl s králem Zikmundem přes Jihlavu ke Kutné Hoře, a když vojsko Zikmundovo dne 6. ledna u Hory a 10. ledna u Německého Brodu od Žižky na hlavu bylo poraženo, že s králem utíkájícím do Moravy se vrátil; však ve sporých zprávách o tomto památném příběhu zachovaných zmínky o něm není. Posléz připomíná se za svědka dne 13. května 1423 s Janem Ozorem z Boskovic, odjinud z Lúky, s Benešem z Boskovic, odjinud z Černé Hory, s Jiříkem ze Šternberka a Janem z Cimburka na listě téhož dne na hradě Drahotouši daném, jímž Ctibor z Cimburka se přiznává ke smlouvě, kterou páni moravští před hradem Náměštěm učinili mezi ním a králem Zikmundem.²⁾ Zemřel brzo potom, zůstaviv jedinou dceru Veroniku, provdanou za Jaroslava ze Šelnberka (r. 1447). Statek jeho Brandýs nad Orlicí dostal se v moc pánům Kostkům z Postupic, Sebranice pak blíž Letovic Vaňkovi a Benešovi, synům Vaňka staršího z Boskovic, jimž je vykonavatelé jeho poslední vůle Arkleb z Drahotouše a Zbynek z Doubravice r. 1437 do desk zemských vložili.³⁾ Bratr Jana z Boskovic Beneš připomíná se ještě r. 1425 s Hlaváčem z Dubé, Hynkem z Holšteina, Zdeňkem z Postupic a jinými pány českými co rukojmě

¹⁾ Palackého Archiv český, III, 234. — ²⁾ Týž Archiv, II, 282. —

³⁾ Desky Brněnské, XII, 479.

v rozepři strany Tábořské se stranou Pražskou, ¹⁾ sestra pak Janova Anna jmenuje se ješšter. 1440, kdež manžela svého, Jana z Lomnice, vzala ve spolek na ves Tučapy a nařídila, že se má z té vsi a ze Šitbořic každý rok platiti 10 hřiven klášteru sv. Anny na Starém Brně. ²⁾

Vaněk Letovický z Boskovic.

R. 1432—1465.

Po smrti Vaňka Černohorského přešla Černá Hora a jiné statky na jeho syny Beneše a Vaňka z Boskovic. Jmenují se oba nejprvé co svědkové v zápise na slib věrnosti a míru Jana Počenského z Bořitova, daném 15. dubna 1434 Petrovi z Kravař a na Strážnici, ³⁾ a potom r. 1434 v níru zemském markraběte Albrechta. ⁴⁾ Téhož roku (1434) pohnáni jsou od Vracky, abatyše kláštera Oslavanského, před soud zemský, že jí nechťeli vydávati 2 hřiven a 12 gr. platu ročního, jakož byl nebožtík otec jejich Vaněk činil, ⁵⁾ z kteréhož neplacení jde poněkud na jevo, že stáli oba bratři při straně husitské a nepřáli klášterům. O sněmu r. 1437 vložili do desk Janovi Vrškovi z Ořešína ves Svinohy a Němčice s lesem Dúbravou a Janovi Drnovskému zboží své v Drnovicích, a postoupili jménem svým a jménem pacholíků po zemřelém strýci svém Oldřichovi Jiřímu a Janovi z Hostěrádek dvoru v Bořitově až na les Doubravu blíž Větrnic a nějaké zboží ve Voděrádkách a v Nýrově. Potom jmenují se oba bratři v přípise míru zemského v Brně ten čtvrtek po hodu sv. Pavla na víru obrácení r. 1440 ⁶⁾ a za svědky v listě Pavla, biskupa Olomouckého, daném v Brně 21. července 1442, jímž zastavil Mikuláš Bochovcovi biskupský statek Jestbořice blíž Chrudími. ⁷⁾ Toho

¹⁾ Palackého Archiv český, III, 258. — ²⁾ Desky Brněn., XII, 497. —

³⁾ Palackého Archiv český, III, 504. — ⁴⁾ Kniha Tovačovská, str. 11. — ⁵⁾ Puhony Brn. z r. 1417, l. 78. — ⁶⁾ Kniha Tovačovská, str. 4. — ⁷⁾ Palackého Archiv český, IV, 178.

času podobá se, že se o statky rozdělili tím způsobem, že Beneš stal se sám jediný pánem na Černé Hoře a Vaněk přejal statek Trnavský s hradem Cimburkem. Pročež u dalším vypravování příběhů odlučujeme staršího bratra Beneše, kladouce jej níže do linie Černoohorské, a přivedeme tuto jen další příhody života mladšího bratra Vaňka, co člena hlavního pokolení Boskovického a později pána na Boskovicích.

Vaněk, u srovnání s otcem svým nazvaný „mladší“, měl za manželku Johanu z Vlašimi, sestru Karla z Vlašimi, jíž r. 1448 50 kop grošů úroků na Cimburku za věno pojistil.¹⁾ Léta 1446 koupil od Miloty z Tvorkova a od Elišky z Ronova, jeho manželky, polovici statku Letovického,²⁾ dle níž se pak psal Letovským. Dvě léta potom přijal jej Jan z Drahotouše ve spolek na Deblín, a r. 1450 vzal Vaněk syny své ve spolek na týž statek.

Vaněk z Boskovic byl vůbec jeden z nejvážnějších mužů rodu Boskovického, jednak co správce předních úřadů zemských, jednak co muž o obecné dobré velice zasloužilý, pročež také důvěry krále Ladislava a Jiřího u velké míře požíval. Již r. 1436 zvolen jest za hejtmana (starostu) zemského a řídil r. 1437 sněm v Brně k rozkazu markraběte Albrechta po 17 létech opět svolaný, v kterémž od zvláštní komise, jejíž členové byli Vaněk co hejtman zemský, Pavel

¹⁾ Desky Olom., X., 389. — ²⁾ Tamtéž, X., 635. Tato polovička zboží Letovického obsahovala v sobě hrad Letovický a dvůr před hradem, půl městečka Letovic, půl nového městečka soukenického (nynějšího Nového města či Plesu), půl valchovny (kteráž bývala na panské louce na řece Svitavě), půl jatek, vánočné, senné (finales), půl vsi Vranovej s Dlažtkou a Poříčím, polovici luk Vranovských (na říčce Křetince u Lazinovského, mlýna), půl vsi Vlkova, polovici luk Sopúchovských (Sopoušky u Skrchova), půl dvoru Močidlenského (u nynější fabriky na tul, kde struha slove „Močídlo“), půl statku v Opatovicích a půl v Borotíně a konečně polovici hor (bání) a lesů Borotínských. — Druhou polovičku Letovic měl Markvart z Lomnice, jehož manželka byla Marketa z Boskovic.

biskup Olomoucký, 12 pánů a 12 zemanů, učiněna jsou některá nová opatření o chování desk zemských a o právu dědičném. Zvláště platným stal se v životě veřejném a proslul u vyjednávání r. 1453, aby mladistvý králevic Ladislav dosedl konečně na trůn Český. Dlouho již toužili Čechové a Moravané, aby nadějný tento princ, ježž císař Fridrich, zvláště k nabádání Eneáše Sylvia, choval při svém dvoře v Novém Městě za Vídní, přišel konečně do země a byl tu korunován. Však Fridrich vždy prodléval a nechtěl ho svazku poručenského prázdna učiniti, až jej vojsko rakouské a české v Novém Městě oblehlo a donutilo, že Ladislava stavům vydal. Ladislav přijel dne 6. července r. 1453 do Brna, kdež mu Moravané, dříve než byl za krále Českého korunován, slib poslušnosti učinili, což Čechové velmi těžce nesli, vykládajíce si to tak, jako by se Moravané od koruny České byli chtěli odtrhnouti. Načež jel Ladislav, doprovázen Vaňkem z Boskovic a jinými pány moravskými, do Prahy, kdež byl 28. října v hlavním chrámě sv. Víta na hradě Pražském slavně za krále korunován.

Když bylo po korunovaci, vzešel tuhý spor mezi stavy českými a moravskými o to, že Moravané dříve králi byli holdovali. Pánové čeští, jakož Ctibor z Cimburka, syn pamětníka toho příběhu, Jana z Cimburka, zaznamenal, ¹⁾ promluvili skrze pana Alše Holického ze Šternberka (jehož manželka byla Eliška z Boskovic) k Moravanům v tato slova: „Páni Moravané! Učinili jste všetečně, ježto Vám nepřislušelo, že jste prvé krále Jeho Milost do své země uvedli a za pána přijali před námi, nám toho neohlásivše, ježto my měli jsme to prvé učiniti a vy nás s tím čekati, jakožto úd království tohoto po hlavě jíti. Protož žádáme od Vás toho nápravy a zvláště toho, abyste znovu, při přítomnosti naší, krále Jeho Milost sobě za pána vzali; neb jste Vy manové koruny Českej“.

¹⁾ Kniha Tovačovská, str. 9.

Po té Vaněk z Boskovic, jemuž shromáždění Moravané, uprosivše sobě potaz, řeč jsú poručili, slovem všech Moravanův pověděl jest takto: „Páni Čechové! Jakož jste na nás v přítomnosti krále Jeho Milosti puotku učinili o přijetí Jeho Milosti za pána našeho a do země naší uvedení, a k tomu pravíc, že bychom toho bez Vás učiniti byli nemohli aneb neměli, a nás za své many pokládající a úd koruny, — takto všichni pravíme: že což jsme učinili, že jsme učinili slušně, řádně a právě, aniž jsme povinni byli, Vás v tom co čekati, ani po Vás jíti; neb jsme učinili pánu svému dědičnému to, což jsme otcí Jeho Milosti a Jeho Milosti dědicóm slibovali, kterýž dědic teď stojí. Od Jeho Milosti nikdy jsme se v jeho mladých létech nedělili ani lúčili, ale jsme se drželi, spravujíc se v řádu našem až do let Jeho Milosti, ani žádných pánuov jiných hledajíc, jakož jste Vy páni Čechové to učinili, hledajíc sobě pána a krále jiného v létech Jeho Milosti mladých, jakožto knieže Albrechta Mnichovského i jiných v říši kniežat. K tomu my se známe, že jsme úd koruny, ale ve všem urození i v statecích i v místech tak svobodní jako Vy páni Čeští; ale nejsme žádní manové, než svobodní páni tak dobře jako Vy, a není nám potřebie v dědicích pánuov našich nikdy v žádných slibích Vás čekati než svobodně muožem. A udaloli by se i též, jako i nyní, pána dědičného dočekati, též bychom jej přijali; neb Vám proti dědičnému ničímž zavázání nejsme. Než když pán náš, král Jeho Milost k letóm přišel, vzali jsme a Jeho Milost za pána jmáme a jmieti chceme, jako věrní a poddaní Jeho Milosti, slib Jeho Milosti učiníc, ne Vám ani komu jinému, ne v Vaší zemi Českéj, ale v naší Moravskéj. Protož pro taková slova, kteráž se nám od Vás stala bezprávná, prosíme krále Jeho Milosti a Vás žádáme, abyste nám je napravili jako těm, ježto jsme nic jiného neučinili než jako to, což věrným a poddaným pánu svému dědičnému příslušelo“.

Po této důtklivé řeči pána Boskovce nastalo ve sněmě hnutí veliké, a padaly pohrůžky s obou stran, az král Ladislav, maje po boku pány uherské a rakouské, v to se vložil a po dlouhém mezi stranami jednání tu různici v ten způsob srovnal, že pan Aleš ze Šternberka opět k Moravanům takto jest promluvil: „Páni Moravané! Slyšeli jsme řeč Vaši, z kterých příčin jste krále Jeho Milost za pána před námi a prvé než my přijali; i v tom jiného neznáme, než že jste to slušně a spravedlivě učinili, a my Vás za žádné many nejmáme, než za naše nulé bratříe a příbuzné i dobré přátely. A poněvadž se králi Jeho Milosti tak zdá, aby mezi námi větších strkuov ani řečí nebylo, my se k Vám ve všem rádi jmieti chceme, tak znajíc, že v urození i ve všem přátelství sobě rovni jsme, a o to víc mezi námi žádných nesnází býti nejímá.“ Tím hádka o holdování ukončena jest. Však důkladná řeč Vaňka z Boskovic, zapsána do knihy Tovačovské, dlouho Moravanům v paměti utkvěla, a ještě Karel z Žerotína v Obraně své k panu Jiříkovi z Hodic (r. 1606) pochvalně připomíná zmužilost Vaňkovu, s kterouž přenáhlenou výčitku Alše Holického o manství Moravanů od svých krajanů odvrhl.

Král Ladislav, znamenav za svého pobytí v Brně a v korunovacím sněmu v Praze, jaké vážnosti Vaněk z Boskovic v zemi požívá, svěřil mu nedlouho po svém korunování listem, daným v Praze dne 17. listopadu 1453, hrad svůj Brněnský (Spilberk) pod opatrování, nařídív Brňanům, aby mu jej ihned s puškami, střelami, prachem atd., jak vše přijal po předešlém hejtmanu Václavovi z Kukvic, odevzdali ¹⁾. Roku příštího ustanovil jej za průvodčího sestry své Alžběty na cestě do Krakova, když zasnoubena jsouc Kazimírovi, králi Polskému, se skvostným komonstvem se tam ubírala. Když pak se z Krakova vrátil, jel neprodleně s Jindřichem z Lipého, Janem z Waldšteina, Křištoforem

¹⁾ Fontes rerum Austriac., Wien 1850. II, Abth. 2. Bd. S. 44.

z Liechtenšteina a několika jinými pány moravskými do Prahy, kdež na společném sjezdě usnešení se stalo, aby se králi do Uher poslalo naproti Mahmudovi II., jenž byl dobyl Caribradu, a chtěl vtrhnouti do této země, z Čech a z Moravy 6000 pěších a 1200 jezdců na pomoc, což se i stalo.

R. 1455 zvolen jest Vaněk za komorníka práva Brněnského a ustanoven od krále Ladislava listem, dne 17. červ. ve Vídni daným, s Janem z Cimburka, hejtmanem zemským a s jinými pány na dvě léta za správce Moravy.

Po tu dobu seděl Vaněk nejvíce na svém zámku Letovickém a na Trnávce. Však dne 24. listopadu 1458 daroval mu král Jiří z Poděbrad, prohlížeje k zásluhám, které měl o dobro země, a chtěje mu nahraditi náklady za chování hradu Brněnského od pěti roků činěné, hrad Boskovický, od časů markraběte Jošta rodu Boskovického odcizený, čímž vešel opět v držení vzácného majetku předkův svých. ¹⁾ Mimo to dal mu též král za chování hradu Brněnského 9 kop groší úroků na Držovicích, kteráž ves po smrti bezdětné Ady z Hrušky byla na komoru královskou připadla. ²⁾

¹⁾ Podáváme tu ten památný list, jenž u prostřed listů latinských vložen jest do desk zemských r. 1464 otevřených (*Liber domini Proconis de Kunstat*, fol. 2), dle plného znění: „My Jiří, z Božie milosti král Český, markrabě Moravský a Slezský, vévoda a markrabě Lužický, oznamujem listem tímto všem, že znamenavše pilné a věrné služby urozeného Vaňka z Boskovic, komorníka cudy Brněnské, věrného Našeho milého, kteráž nám činil jest a ještě tiem pilneji činiti jímá a bude, chcece jemu, jakožto dobře zaslúžilému, zase dobře učiniti a milostivú vděčnost jemu odplatiti i také dosti učiniti za ty dluhy, kteráž předeek náš, najjasnější král Ladislav i také My jemu dlužni jsme byli za náklady, kteráž jest činil, chovaje Našeho hradu Špilnberka tak, aby již ten hrad, kterýž jest sídlo najpoctivější markrabie Moravského, od svrchu psaných Vaňka a jeho erbuv ze všech dluhuv vysvobozen byl, s dobrým rozmyslem a s radou věrných Našich, hrady Naše dědičné Boskovice s jich všelikým příslušenstviem, kteráž k nim přísluší, a kterýmiž by koli jmény mohly jmenovány býti, jakož jsme My a Naši předci drželi, i s tiem vším právem a panstviem a listy, jakož naši předkové od markrabie Jošta dobré paměti na to jměli jsú, témuž Vaňkovi a jeho dědicům dali jsme dědičky a věčně a mocí

Dne 30. července r. 1459, když přijel císař Fridrich ke králi Jiřímu do Brna a od šlechtý moravské i české nádherně uvítán jest, byl mezi vítajícími také Vaněk z Boskovic s bratrem svým Benešem, a oba bratři byli se podepsali krom hejtmána zemského Jana z Cimburka, Jana z Pernšteina, Jana Zajímače z Kunstatu, Jiřího z Kravař, Markvarda z Lomnice a jiných pánů vedlé krále Jiřího v listu bezpečnosti, daném dne 18. července témuž císaři na cestu do Brna. ¹⁾ Dvě léta potom, dne 20. června 1461, byl Vaněk opět při slavnosti soukromé v Olomouci, když Zdeněk ze Šternberka, nejvyšší purkrabí Pražský, zasnuboval syna svého Jiříka s pannou Kateřinou, dcerou Jana z Rožmberka, a podepsal se s Janem z Cimburka, Prockem z Kunstatu, Lvem z Rožmitálu, švakrem krále Jiřího, Janem z Pernšteina a Michalem, hrabětem z Hardeku, za rukojmě na listě toho dne vydaném, v němž se zasnoubenci zavazují, že nejdelší v 11 létech pod pokutou 2000 kop groší vejdou v skutečné manželství. ²⁾ Posléz jmenuje se o Brněnském soudu z r. 1464, kdež bratru svému Benešovi zapsal půl hrady Louky r. 1450 po Janu Ozorovi z Boskovic zděděného; sám pak převzal od Jana z Mysliboře čtvrtou část Kořímí, od Jindřicha staršího z Boskovic dvůr v Sudicích a co měl v Drválovicích, Paměticích a Věskách a od Jana z Deblína ves Popovice. Jako pán na Kořímí a Deblíně měl téhož roku rozbroj s Jindřichem z Lipého, kterýž ho pohnal před soud, že mu kázal jeho ves Křové spáliti a vy-

listu tohoto dáváme, tak aby ty hrady nadepsané on i jeho dědici již potom vždy měli a drželi bez veliké překážky a nároku Nás i Našich dědicův a budoucích; kromě toho Sobě zachováváme, aby hradové svrchupsaní Nám neb Naši moci, když bychme toho požádali, protiv každému otevření byli, bez jich škody, na Náš náklad beze lsti. Tomu na svědomie pečel Naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán v Praze v pondělí po svatě Alžbětě, léta od narození syna Božího tisícého, čtyřistého padesátého osmého, království Našeho léta prvního. — ¹⁾ Palackého Dějiny, IV, 2, 90. — ²⁾ Téhož Archiv český, III, 569.

bratři a ze jeho lidem ze Křového nedal lesa (dříví) ke stavení a nevrátil jim, což jim bylo pobráno. ¹⁾ Zemřel r. 1465, zůstaviv z manželky své Johanky z Vlašimi syna Václava a několik jiných dětí neznámého jména. ²⁾ O soudu zemském dne 26. února 1466 byl již Jan z Pernšteina na jeho místě nejvyšším komorníkem.

Václav z Boskovic.

R. 1465—1482.

Když Václav ³⁾ z Boskovic po otci svém Vaňkovi uvázal se v držení hradů Boskovického a Letovického, byl již u dosti vysokém věku, nazýván jsa r. 1474 a potom vůbec Václav Starý. Měl za manželku Kunku z Kravař, posledního potomka tohoto slavného rodu, kteráž jej r. 1466 vzala ve spolek na statky své otcovské Račice a Dědice, a s níž obdržel také dům v Brně.

Ve válce, vedené mezi králem Jiřím a později králem Vladislavem se strany jedné a Matiašem Uherským (se strany druhé, o korunou Českou a zvláště o markrabství Moravské, postavil se Václav z Boskovic se strýci svými na stranu Matiašovu, stana se odporníkem Ctibora z Cimburka, hejtmana zemského, jenž stál věrně při králích od národu zvolených. Roku 1471, když z usnešení sjezdu Německobrodského (10. června) ustanoviti se měli pro zachování

¹⁾ Puhony Brněnské z t. r. — ²⁾ O rodině Vaňkově podává zprávu vklad v deskách zemských Brněnských (XIV, 69), jež učinil Václav, syn Vaňkův, r. 1466 k ruce matky své těmito slovy: „Wenceslaus de Boskowicz suo et *fratrum suorum nomine* tanquam *senior* et individuus frater fratrum suorum Johanne de Wlassim, matri sue, ex mandato Wenceslai de Boskowicz patris eorum bone reminiscencie, tres porciones alias dieli in villa Korzim, cum curia, quam pater eorum a Johanne de Pernstein emit, in sexingentis sexag. gross. intabulat in verum ejus dotalicium. — ³⁾ Takto (totiž Václav) jmenuje se ve všech listech a zápisech, ačkoli otec jeho nazýval se Vaněk, a jméno Václav a Vaněk jest jedno a totéž, jako Stanislav a Staněk, Přemyslav a Přemek, Radislav a Radek a p.

pokoje opravci v zemi, jmenován jest s Janem ze Šternberka se strany Matiašovy opravcem, kdežto se strany Vladislavovy zřízení jsou k témuž úřadu Ctibor z Cimburka a Jan z Pernšteina.¹⁾ Ve válce, vedené r. 1474 mezi králem Vladislavem a Kazimírem, králem Polským a mezi Matiašem Uherským, kteráž doby stál král Vladislav s vojskem českým u Slavětína v Čáslavsku a král Matiaš s malým toliko zastupem dorazil (13. září) u velkém nebezpečenství z Nisy do Vratislavi, vyslán jest tam Václav z Boskovic se Zdeňkem ze Šternberka od krále Matiaše a Vilém z Risenberka s Petrem z Ostroměře od krále Vladislava, aby hleděli zachovati příměří;²⁾ v též příčině vyjednával s vyslanými Vladislavovými dne 16. listopadu 1474 blíž vsi Muchomoru.³⁾ Taktéž byl v měsíci březnu r. 1478 s Tasem, biskupem Olomouckým, Štěpánem Zápolským, Janem Vitkem, biskupem Varadinským a Rudolfem, biskupem Vratislavským, vyslán od krále Matiaše do Brna, aby tu jednal s vyslanými krále Vladislava, knížetem Jindřichem, Janem z Cimburka a jinými pány o konečný mír mezi oběma králi, kteráž jednání však pro nemírnou zeměchtivost Matiašovu zmařeno jest.⁴⁾ Ale při všech věrných a důležitých službách, kteráž Matiaši prokazoval, nezachoval se mu dosti, jakž patrné z listu Kozla z Kladrub, daného Hynkovi ze Šternberka v Budíně dne 21. května 1478, v němž Kozel dotýká, že král Matiaš hněvá se na Václava z Boskovic i na syna jeho Jaroslava.⁵⁾ Nicméně zůstal mu i dále věren, a vyslán jest od něho ještě téhož roku s Jiřím, arcibiskupem Koločským, Tasem, biskupem Olomouckým, Štěpánem Zápolským, Janem Zajícem z Hasenburka a Mikulášem ze Seče ku sjezdu do Olomouce, aby tu s radami a plnomocníky krále Vladislava prohlásili smlouvu mezi oběma králi o postoupení Moravy učiněnou, což dne 7. prosince t. r. na rádnicí i na náměstí slavně vykonáno

¹⁾ Palackého Dějiny, V, I, 68. — ²⁾ Tamtéž, V, I, 98, 109 a 110. —

³⁾ Tamtéž, V, I, 118. — Tamtéž, V, I, 157. — ⁴⁾ Palackého Archiv, III, 393.

jest. Potom byl přítomen, když král Matiaš dne 2. července 1479 s královnou Blaženou a mnohými knížaty a pány přijel pro potvrzení té smlouvy do Olomouce, a učinil s králem Vladislavem, který byl se svým průvodem v Uničově na něho čekal, pověstný licoměrný svazek věčného přátelství.

R. 1477 zvolen jest za nejvyššího komorníka práva Olomouckého a vzat jest o sjezdu Brněnském ve čtvrtek po sv. Abdonu t. r. pod přísahu.¹⁾ Co nejvyšší komorník učinil se r. 1480, když o sv. Janě po 14 letech opět byl soud v Olomouci zahájen, s Ctiborem z Cimburka, hejtmanem zemským, nejvíce o to, že dle usnešení obecného, v němž měli kromě Václava účastenství Tas biskup, Dobeš, Beneš, Albrecht a Oldřich z Boskovic, do desk zemských na místě jazyka latinského zaveden jest na stálé časy jazyk český.²⁾ Při tom soudu založil Václav z Boskovic první kvatern český (č. 12), ozdobený erbem Boskovickým se zlatou korunou, písmenem W a nápisem svrchu: „Pan Waczlaw boskowski.“

Téhož roku (1480) učiněno jest o sněmu Brněnském u přítomnosti krále Matiaše důležité usnešení o řád sedání ve sněmích a soudech, kterýmž dávný spor o přednost rodů panských urovnán jest. První článek toho ustanovení zní

¹⁾ Přísaha, kterou vykonal, zněla dle Půhonů Olom. z r. 1475, l. 18, takto: „Já Václav z Boskovic přísahám pánu Bohu a slibuji, že úřad ten komornictví u desk práva zemského v Olomouci chci řádně vésti a jej spravovati a v tom se věrně a právě míti. Toho mi pomáhěj Bůh, matka Boží a všichni světí“. — ²⁾ O tomto zavedení češtiny do moravských desk zemských zaznamenal Ctibor z Cimburka v knize Tovačovské tuto zprávu: „Léta Božího 1480 najprvé v Olomouci, když práva puštěna jsú a súd zaseděn jest, za úřadu pana Václava z Boskovic a v Brně pana Viléma z Pernšteina těch práv komorníkův a s vůlí pana hajtmána a pánuov i vši země začali se v jich dsky nově českú řečí vkladové vpisovati; neb prvé latinsky vpisováno hylo. A k tomu páni pro obec a pány komorníky svolili pro menší práci a lepší rozum těm, kteříž latině neumějí; neb mnozí latinu k svému rozumu vykládali, protož aby prostý rozum český stál“.

takto: „Aby rodům starodávním a od časuov mnohých v panském řádu stojícím, kteřížto jsú: Cimburchi, páni Lipščí, páni Lomniččí, páni Hradecští, páni Pernštejnští, páni Šternberci, páni Lichtnštajnové, páni Bozkovci, páni Kunstati, páni Pezinští, ač chtí v zemi býti, páni z Lichtenburka, páni Waldstajni, páni Vlašimští, páni Sovinskí, páni Krájíři, ¹⁾ čest se dala a k nim zachovala, takto se způsobuje: aby napřed úředníci, totiž ti to nade všemi místa svá jměli, jakožto jinde v zemích jest: pan hajtman, nynější i budoucí, po něm pan maršálek Český, pak komorník, kterýž by byl po létech starší, poněvadž jest právo jedno, buď Olomúcký neb Brněnský; potom z roduov nahoře psaných z každého má býti vzat jeden najstarší. A když ti se již vyberú, aby známo bylo, že jsú v urození všeckni za jedno; kterýž jest a bude léty najstarší, ten se napřed posad a tak až do posledního a nejmladšího; ve psání a súdech neb v sedání po stranách pánuov úředníkuov, jakž léta ukáží, v kterémž vybirání neb sázení páni úředníci svým rodům ku překážce nejsú, by pro jich místo neměl z jich rodu najstarší vzat býti“. ²⁾

Václav z Boskovic zemřel dne 14. října 1482 a pochován jest v klášteře minoritském v Brně ³⁾. Měl z man-

¹⁾ V tomto sestavení jsou páni z Boskovic mezi 15 rody panskými, k nimž toho roku vzat jest též rod Žerotinský, postavení na osmém místě, však ne dle průvodné starozitnosti rodu, nýbrž dle vůle písařovy, kterýž ze slušnosti, že tehda byl Ctibor z Cimburka hejtmanem zemským a Pertold z Lipého, maršálkem Českým, položil pány z Cimburka a z Lipého na první místo a jiné rody maně za nimi. — ²⁾ Podlé toho nového řádu sedání seděli ještě v témž soudě 1480 páni z Boskovic dle zápisu v Půhonech Olomouckých takto: Po pravé ruce hejtmana zemského, Ctibora z Cimburka, Dobeš, Oldřich a Beneš z Boskovic, a po levé ruce Václav, nejvyšší komorník a Albrecht z Boskovic. — ³⁾ Paprocký ve svém Zrcadle markr. Mor. na l. 101 praví, že měl Václav z B. na hrobě u minoritů Brněnských tento nápis: „Anno verbi incarnati 1482 generosus et eques auratus dominus Wenceslaus de Bozkowicz, supremus Camerarius czude Olomucensis, in die sancti Calixti obiit. Cujus anima Deo vivat“.

želky své Kunky z Kravař, která jej životem přečkala, 4 syny: Jaroslava, Ladislava, Albrechta a Oldřicha a dvě dcery Žofii a Martu.

Jaroslav z Boskovic.

R. 1452—1485.

Nejstarší syn Václava z Boskovic Jaroslav jmenuje se s otcem svým a mladším bratrem Ladislavem z Boskovic v listě, daném na Boskovicích dne 21. října 1477, kterýmž společně obci Boskovické odúmrlí za 600 zl. prodali. ¹⁾ Hned potom vešel v službu krále Matiaše, a vynikaje bystrým duchem, stal se brzo jeho důvěrníkem a jednatelem diplomatickým. První důvěrné poselství, bohužel nevelmi chvalné, vykonal r. 1478 do Čech. Král Matiaš, sahaje rukou loupeživou pokoruně České, chtěl se pomocí několika pánův českých zmocniti některých hradů v Čechách, a šel také rozličnými chytrostmi a podvody na Bohuslava ze Švamberka, od smrti Zdeňka ze Šternberka (1476) nejvyššího hejtmana koruny České, muže vlasti věrného a neporušeného, aby mu zradou postoupil několika zámků, v jichž držení byl. Ale když Bohuslav nechtěl se k tomu míti, Matiaš, zdržuje se tehda v Korneuburku, vypravil k němu Jaroslava z Boskovic, přikázav mu, aby Bohuslava jal a v moc královu uvedl, za kterouž příčinou vypravil s ním drahný počet jízdy. Jaroslav, přijda dne 27. ledna 1478 do Budějovic, poslal Bohuslavovi na hrad Zvíkov list králův, pozývaje ho, by rychle k němu přijel, pro rozmluvu ve zvláštních potřebách královských. Bohuslav, nic zlého netuše, učinil dle toho; však sotva že vjel 30. ledna pod večer do města, jat jest bez velikého hluku, dříve než s Jaroslavem z Boskovic se shledal a zatčen jest jako nějaký zločinec. Tento skutek nešlechetný vykonal Jan Planknar z Kinšperka, hejtman Matiašův

¹⁾ List puvodní chová se v archivě města Boskovic.

v Budějovicích. Potom dne 3. února odveden jest p. Bohuslav v průvodu vojenském přes Veselí a Jindřichův Hradec do Znojma, odtud do Brna, kdež na některý čas na hrad Špilberk dán byl, a konečně do Uher, kdež déle než rok držen byv u vězení na hradě Dióšdieru, k příměluvě Beneše z Weitmile zase propuštěn jest. ¹⁾

Brzo potom vyslal král Matiaš Jaroslava z Boskovic opět do Prahy, aby tu s Benešem z Weitmile, purkrabím Karlšteinským a tajemníkem krále Vladislava, jednal o konečný mír mezi oběma králi. ²⁾ Po mnohých poradách vrátil se Jaroslav i s panem Benešem do Budína, kdež sepsal onen zápis smutné paměti, ddo. 30. září 1478 ³⁾, jímž Morava se Slezskem a Lužicí Matiašovi prošantročena i také titul „krále Českého“ mu propůjčen jest. Oba důvěrníci zavezli potom ten zápis králi Vladislavovi do Prahy, kterýž jej k veliké radosti Matiašově stvrdil. Pro toto oloupení koruny České konaly se roku příštího hlučné slavnosti v Olomouci, v nichž také Jaroslav Boskovec účastenství máje, za odměnu velikých služeb Matiašovi prokázaných kancléřem českým (ovšem in partibus infidelium) jmenován jest, ⁴⁾ s kterýmž důstojenstvím spojil brzo potom i druhé, byv po smrti otce svého (1482), ač mladistvý ještě, zvolen za nejvyššího komorníka cúdy Olomoucké.

Roku 1482 zdědil Jaroslav s bratrem svým Ladislavem a matkou svou Kunkou z Kravař, po Anně z Waldšteina Židlochovice, a dne 3. ledna 1484 koupil od Linharta, opata Žďárského, desátek vinný a obilní za 1000 zl. uh. v blízké Blučině. ⁵⁾ Však nepodobá se, že by toho času byl trvale

¹⁾ V. Březana Výtah z kroniky Rožmberské. Časop. Mus. na r. 1828, IV, 69 a Palackého Dějiny, VI, 153. Březan praví, že „p. Švamberk zchytalým a obmyselným jednáním krále Matiaše jat jest“. — ²⁾ Staří Letop. čeští, str. 214. — ³⁾ Viz ten důležitý list, sepsaný v jazyku českém, v Palackého Archivu, IV, 488, 495. — ⁴⁾ Palackého Dějiny, 176, 178 a 185. — ⁵⁾ Dle listu krále Vladislava, dd. v Budíně 31. srpna 1490 Viz Přílohy.

na Moravě se zdržoval, jsa zaměstnán službou u dvora krále Matiaše v Budíně, za kterouž brzo potom smutnou odměnu vzal. Král Matiaš, vypověděv r. 1484 císaři Fridrichovi válku, vtrhl s velkým vojskem do Rakous, chtěje tuto zemi v poddanost si přivést. Dobýváje hradů rakouských, jichž držitelé stáli při císaři, ležel v měsíci lednu 1485 před hradem Ebersdorfským, jehož majitelkyně velmi udatně ho bránila. Když pak Matiaš, rozmrzelý na to, s vůdci svými, mezi nimiž byl také Jaroslav z Boskovic, radu o to bral, jak by se hradu zmocnil, vrazila velká železná koule do polního stanu, v němž král meškal, aniž mu byla ublížila. Nikdo nevšimnul si toho té chvíle, co případu ve vojně velmi obyčejného. Však potom namluvili protivníci Jaroslavovi Matiaši, že Jaroslav to nastrojil a že tu šlo zúmyslně o božživotí královo; také donesli králi, že Jaroslav s paní Ebersdorfskou a velitelem tamější posádky sobě dopisoval a obleženým Vídeňanům potravu z Moravy a z Čech dovážeti dopouštěl. Král Matiaš, popudlivý i potutelný, zprávou takovou velmi se rozlítiv, na tu chvíli záští v sobě zatajil; když však na podzim Vídně dobyl, kázal Jaroslava do žaláře vrhnouti, na skřípec vložiti a trápiti. Bolestmi sklíčen přiznal se trápený ke všemu, čeho se žádalo; jakmile však muk byl zproštěn, odvolal, co prvé vyznal, dokládaje se toho, že věrnosti ke králi nikdy neporušil, ale že mu meč katanský bude milejší, než obnovené mučení. Soudcové, protivníci jeho, odsoudili ho na smrt. Král Matiaš, maje ten rozsudek potvrditi, vzkázal mu tajně, budeli vyzývati milosti královské, že milost obdrží. Však Jaroslav toho neučinil, řka, že jenom ten, kdo si viny jest povědom, za milost prosí, ale on že chce raději umříti, nežli by sám na sebe lhal. Pročež dal jej Matiaš odpravit, a poprava vykonána jest prý na nynějším Lobkovickém place ve Vídni. Když však kat, nepochybně od přátel odsouzencových uplacený, Jaroslava nestal, nébrž toliko do těla ranil, jal se lid rozbouřený kata kamenovati, tak že z popraviště uprchnouti musil. Jaroslav zanešen

jest do blízkého domu, ale nežli lékaři prisli, zalil se krví a zemřel.¹⁾ Mrtvé tělo dal bratr jeho Ladislav z Boskovic pochovati a zřídil prý mu mramorový pomník. Slovnítný Bohuslav z Lobkovic složil mu na památku nápis latinský, jenž vyložený na česko takto zní:

Kdož jsi koliv, poutníče, pohled, jakovou to památku

Má tady ze slavných Boskoviců Jaroslav.

Na sněmu věhlasný řečník, v boji rek byl udatný,

Vlasti a svého rodu ozdoba byl veliká.

Bezvinného mečem dal stít samovládce ukrutný;

Brat věrný pochoval bratra milého tělo.²⁾

Pro tuto hanebnou vraždu zanevřel všechen rod Boskovický na krále Matiaše, zvláště pak Dobeš Černohorský, bratranec Jaroslavův. Tento výtečný vůdce Matiašův, jenž mu 1. června r. 1485 odbojnou Vídeň v moc uvedl, opustil ihned nevďěčného ukrutníka, vstoupil v službu císaře Fridricha a stana se jeho nejvyšším vůdcem, po čas života svého Matiaši škoditi nepřestával.

Albrecht z Boskovic.

R. 1477—1499.

Po mrzkém utracení Jaroslavově dostaly se Boskovice nápadem na mladšího bratra jeho Ladislava. Nežli však příběhy Ladislavovy budeme vypravovati, přivedeme druhého bratra jeho Albrechta, jenž se psal vůbec „Letovským“. Byl jeden z pánů, jmenovaných v listě, daném v Brně dne 28. října 1477, kteří s králem Vladislavem uzavřeli příměří,

¹⁾ A. Bonfinii *Rerum ungar. decades quatuor*. Basileae, 1568 p. 647. Souvěký tento spisovatel († 1502) a chvalořečník Matiašův, co viny Jaroslavovy se týče, píše takto: Hierislaus, scriba regis et Boemicarum rerum procurator, intentarum regi insidiarum postulatur et major in dies suspicio suscitatur. (?) — ²⁾ K. Vinařického *Věk a spisy Bohuslava z Lobkovic*. V Praze 1836, str. 123.

a přivádí se též v zápise míru zemského z r. 1485, k němuž s bratry svými Ladislavem a Oldřichem a s Dobešem i Benešem z Boskovic byl přistoupl. Co držitel polovice Letovic po otci svém Václavovi zděděné přikoupil k tomu statku r. 1493 od Vítka ze Ptení Malou Slatinku. Zemřel l. 1499, z manželky své Apolonie z Krajku, jak se podobá, žádných potomkův nezůstaviv.

Ladislav z Boskovic.

R. 1455—1520.

Ladislav od prosince r. 1485 pán na Boskovicích, byl jeden z nejslavnějších mužů svého času na Moravě a přední ozdobou rodu svého. Byv dán, ne bez přičinění strýce svého, biskupa Tasa, na studie do Vlach, vzdělal se na tamějších vysokých školách ve všelikých vědomostech, jmenovitě v dějepise a zeměpise, matematice a fysice a v literatuře římské a řecké. Po skončených studiích konal ceaty po Vlaších, byl v Římě, v Neapoli a Salerně, odtud odebral se do Asie, do Afriky a do jiných zemí, a vrátiv se do své vlasti dovezl s sebou hojnost knih a rukopisů, nástrojů matematických, fysikálních a hudebních, obrazů a prací plastických. Oblíbiv sobě stav duchovní, stal se kanovníkem Olomouckým a proboštem Bezpremským (r. 1482) a potom proboštem u sv. Petra v Brně. Však utracení bratra jeho Jaroslava ve Vídni přimělo jej k tomu, že vzdal se s povolením papežovým hodností duchovních a ujal statky otcovské. Léta 1486 koupil od Jana Herálta z Kunstatu Moravskou Třebovou, kteráž byla potom jeho oblíbeným sídlem. Ježto hrad Boskovický v tehdejších dobách pokojnějších bývalé důležitosti své pozbyl a vystaven jsa na vysokém vrchu, k obývání byl munepříhodným, vystavěl sobě Ladislav mezi r. 1492—95 v Moravské Třebové zámek nový, jakož podnes stavitele připomíná nápis nad branou: *„Ladislaus de Boskowicz et Nigromonte dominus castri hujus me fecit. Sub Anno*

*Domini 1492*¹⁾. Až do r. 1840, kdež tento zámek vyhořel a pak rozbořen jest, spatřovaly se na široké chodbě blíž kaple také obrazy Ladislava z Boskovic a jeho manželky z bílého mramoru na způsob medallionu vytesané s těmito nápisy: (v pravo) „Ladislav z Bozkowicz 1495“ a (v levo) „Mandalena z Dube a z Lipeho 1495“. Kromě toho viděti bylo na klenutí v kapli pusté, pod níž bývala hrobka, erb Boskovický a erby příbuzných rodů z Dubé (manželky Ladislavovy), z Kravař, z Lomnice, ze Šternberka a z Vlašimi, pak pěkné sošky sv. Petra a Pavla z alabastru z doby Ladislavovy.¹⁾

V nádherných síních tohoto zámku choval Ladislav z Boskovic své vzácné sbírky vědecké a umělecké z cest svých dovezené, jmenovitě knihovnu, na rukopisy a vlašské prvotisky autorů řeckých a římských bohatou, kteréž, co do hojnosti knih, jediné biblioteka Bohuslava z Lobkovic na zámku Hasišteinském v Čechách se rovnala. Na tomto novém zámku navštěvovali Ladislava mužové učení a umělci z blízka a z daleka, požívajíce tu jeho štědrého pohostinství; i také král Vladislav, jedá r. 1497 z Prahy na Olomouc do Uher, ohledal tyto památné sbírky. Slovnítný Švýcar, Rudolf Agricola, jenž byl rovněž na Třebové Ladislavovým hostem, pronáší se o jeho vzácnostech a o jeho přízni k učencům v listě r. 1517 Ladislavovi psaném, těmito slovy: „Užasl jsem, když jste mi, přichozímu, ráčil ukazovati v skříních otevřených biblioteku, naplněnou spisy nejslovutnějších skladatelů, a když jste, předkládaje mi nástroje hvězdářské, zeměpisné a hudební velmi uměle zhotovené, vysvětloval mnohé věci, jež toliko nejdůmyslnější mužové znáti mohou.

¹⁾ Popsané tu obrazy mramorové na chodbě a kapli zámeckou ohledal spisovatel této knihy ještě r. 1837. Po velkém však ohni Třebovském r. 1840, kdež starý zámek (Ladislavův) krom části nového zámku, od Ladislava Veleny z Žerotína vystaveného, popelem lehly, všeliké památky z časů Ladislavových, jichž oheň ušetřil, nemotorností úředníkův Lichtenšteinských na zmar přišly.

Při tom pomíjím mlčky, kterak jste mě, když jsem odcházel, s velkým průvodem koní až na hrad pana Jana z Haugvic zavésti dátil ráčil.¹⁾

Jak zběhlý byl Ladislav z Boskovic v starých klasicích římských a řeckých, toho památka zachovala se v hojných poznamenáních jeho, kteráž učinil mezi řádky a po kraji v prvotiscích těchto klasiků v bibliotece své, z malé části podnes na faře Mor. Třebovské chované.²⁾ Taková poznamenání čtou se zejména v Benátském prvotisku satyr Juvenálových a Persiových z r. 1475 (uloženém nyní v mor. archivu zemském), v němž na první stránce napsáno jest rukou Ladislavovou také heslo jeho: „*Μαπτα θεος ελπις μου. Ααδισλάος απδ των νιγρομόντων*,“ a na konci opět: „*θεος ελπις μου*“. Spravedlivě klade souvěký Augustin Olomoucký Jaroslava po bok předním učencům a nejslovůtnějším mecenášům toho času, Oldřichovi z Rožmberka a Bohuslavovi z Lobkovic,³⁾ a neméně chvalitebně velebí jeho neobyčejnou učenost a štědrost spisovatel tehdejší Henricus Grammaticus Euphordiensis, kterýž mu oddal spis svůj „*Libellus de compositione regularum pro vasorum mensuratione*“. Viennae 1518, s přípisem „*Ladislao de Bozko*

¹⁾ Rud. Agricola jun. Caspari Ursini Velii Silesii Epistolarum et epigrammatum liber. Viennae Pannoniae 1517. V dedikaci tohoto spisu nazývá Agricola Ladislava „*virum optime meritum et singularis eruditionis, humanitatis et liberalitatis*“. — ²⁾ Tyto zbytky knihovny Ladislavovy, asi 100 kusů, objevil r. 1815 v oratoriu kostela Třebovského J. Horký, duchovní Liechtenšteinský a spisovatel (nevydané posud) Kroniky Moravsko-Třebovské. Mezi knihami tam nalezenými nacházely se některé vzácné prvotisky klasiků, psaná část spisů Ciceronových a zkrácená Kronika Kosmova s mnohými jinými výpisy z dějin českých, kterouž kroniku šífe popsal J. G. Meiner v Hormayerově Archivu na r. 1819, str. 65. Na každé knize četlo se řecké heslo Ladislavovo: „*Βύη μοje naděje*!“ — ³⁾ Píše Augustin Olomoucký ve své rozpravě „*Dialogus in defensionem Poetices*“ takto: „*Udalricus de Rosis, Bohuslaus de Hassenstein et Ladislaus de Bozkowicz inter procures regni Bohemiae tum latinarum tum graecarum literarum peritissimi*,“

wicz et Tchernahor, domino in Tribovia Marchionatusque Moraviae supremo Camerario.¹⁾

Jakožto přítel umění, zvláště stavitelského, měl Ladislav z Boskovic v Mor. Třebové dva stavitele, Jeronyma Dubenského a Kašpara Herdinga. skrze něž dal vystavěti farní kostel sv. Kateřiny na Starém Městě (r. 1512), farní kostel sv. Vavřince v Chornicích (r. 1515), kdež erb Boskovický na křtitelnici a na zvonici posud původce stavby v paměť uvádí, a farní kostel sv. Jakuba v Boskovicích. Kromě toho vystavěl v Mor. Třebové několik domů (č. 145, 146 a 150), ozdobených znkem Boskovickým, s letopočtem 1511, a dal prý dělati na věž na Dolní bráně u Litomyšlského hodináře Vavřince hodiny s důmyslným strojem.²⁾

Co muž u věcech politických vzdělaný, ducha bystrého a vlasteneckého, oddával se Ladislav časně a pilně záležitostem zemským a stal se již r. 1496 nejvyšším komorníkem, kteréž důstojenství až do r. 1506 a opět od r. 1516 až do své smrti spravoval; zároveň byl jedním z předních důvěrníků a rádců krále Vladislava. Dne 4. června 1490 po smrti krále Matiaše byl se Ctiborem z Cimburka, hejtmánem zemským, Heráltem z Kunstatu, Vratislavem z Pernšteina, Janem Berkou z Dubé a jinými pány moravskými na sjezdu

¹⁾ V Cerroniho spise „Nachrichten von merkwürdigen Maecenaten in Mähren“, č. 90. v mor. arch. zemském. Vypsal p. arch. V. Brandl. —

²⁾ E. Horký praví v životopise Ladislava z Boskovic v Hormayerově Archivě na r. 1819, str. 505, že Ladislav z Boskovic celé město Třebovou dle nového plánu přestavěl. Tomu ale není tak. Jest sice na náměstí Třebovském mnoho domů s erbem Boskovickým, které však, až na tři, jak letopočty při nich ukazují, staveny jsou za nástupců Ladislavových, totiž radnice (s velkým erbem Boskovickým) r. 1539 a takéž dům obecní č. 120 a domy č. 76 a 109 r. 1540 za Křištofa z Boskovic, domy č. 31 r. 1554 a č. 33 (s erbem Boskovickým a Dubským) r. 1555 za Bohunků z Lipého, vdovy Ladislava Velena z Boskovic, domy č. 10 a 19 r. 1559 za Václava, a domy č. 59 a 61 r. 1579 za Jana z Boskovic. Úhledné a pěkné město Mor. Třebová vystaveno jest v nyníější spůsobě již od zakladatele Borše z Riesenburka za krále Přemysla Otakara II.

v Šumperku slezském, ¹⁾ kdež společně s poslanci Jana, biskupa Vratislavského, knížat Kunrata Olešnického a Hynka Minstrberského, kněžny Ludmily Lehnické a j., též s poslanci měst Vratislavi, Svídnice, Javora a j. rokovali o přijetí budoucího krále a pána svého. ²⁾ V pozdějších sporech, v kterých za příčinou správy důchodů a dluhů královských vzešly mezi radami královskými dvě strany, Ladislav, maje na zřeteli obecné dobré a sesílení moci královské, byl vždy ve svazku s muži na slovo vzatými a králi oddanými: Vilémem z Pernšteina, prvním tehda rádcem královým, Ladislavem ze Šternberka, nejvyšším kancléřem Českým, Albrechtem Rendlem z Úšavy, nejvyšším písařem a spisovatelem nového zřízení zemského (r. 1500) a se sekretářem královým, Prockem Malým z Cetně. S těmito muži, k nimž přidal se pak Bartoloměj, kníže Minstrberský, vnuk krále Jiřího, zasazoval se Ladislav úsilně o to, aby moc koruny se nestenčovala, jakož tomu chtěla strana protivná pozdější sobecké šlechtě polské podobná, v jejímž čele byl na Moravě hejtman zemský Jan z Lomnice. Když r. 1512 svolán jest sněm do Kladska, aby v něm v poradu se vzalo, jak by v Čechách a na Moravě správa obecná se spořádala, vyslán jest tam Ladislav z Boskovic s knížetem Bartolomějem Minstrberským, Albrechtem Rendlem a Janem Hlavou, poslancem měst Pražských. Roku 1513 odebral se s Prockem z Cetně ke králi Vladislavovi do Budína, kdež byl též Albrecht Rendel a kníže Bartoloměj, a měl tu účastenství v poradách o narovnání sporu, vzešlého mezi městy a mezi pány a rytíři, načež král Vladislav dle návrhu od těchto čtyř rádců jemu učiněného rozhodl ku prospěchu měst proti straně šlechtické, již zastupoval Petr z Rožmberka v Čechách a Jan z Lomnice z Moravy. Jaké důvěry Ladislav u krále Vladislava požíval a jak král Vladislav na jeho slovo dával, vychází

¹⁾ Tento Šumberk leží na hranicích českých mezi Broumovem a Libavou ve Slezsku. — ²⁾ Palackého Dějiny, V, 1, 304.

z listu řečeného Jana z Lomnice, ježž poslal před nastoupením cesty své, v příčině téhož sporu do Budína ke králi konané, dne 1. srpna p. Petrovi z Rožmberka, a v němž hněvivě praví, „že pan Ladislav uvede krále, več bude chtíti, zvláště s pomocí Rendlovou a Prockovou, a že tito pánové něco nového a velkého slévají, pročez on (Jan z Lomnice) že pojede a pospíší neprodleně dolů (do Budína), aby tam p. Ladislava zastihl a sáhl mu tam hluboce v jeho jednání“. ¹⁾ Ale nesáhl mu hluboce v jednání, ježto král rozhodl proti Janu z Lomnice.

Nemilé práce vloženy jsou na Ladislava z Boskovic, jakožto nejvyššího komorníka zemského, na počátku panování krále Ludvíka. O sněmu r. 1516 učiněno jest usnešení, aby byli v krajích ustanoveni hejtmané „k honění nepřátel“, a tu zřízen jest mimo jiné také Ladislav z Boskovic a Petr z Žerotína v Olomoucku, a uloženo jim, aby honili od Olomouce a Bystrice až po Švarcavu a po Hanou k hranicím českým a slezským, kdežto Arklebovi z Boskovic a na Vranově a Markvardovi Valečskému poručeno Brno, by honili od Švarcavy až po hranice rakouské a po Jihlavu. ²⁾ V pověstné pak rozepři soudní, kteráž vzešla r. 1517 mezi Hynkem Bočkem z Kunstatu a Burianem Trčkou z Lichtenburka na Lipnici o 10.000 kop gr. a dala podnět téměř k válce domácí, vznešen na Ladislava z Boskovic úkol neméně příjemný. Když totiž Burian Trčka, co dědic panství Polenského, zdráhal se řečenou sumu panu Hynkovi zaplatiti a Hynek v srpnu t. r., umíniv si sám mocí právo si zjednati, a spojiv se s několika pomocníky moravskými, českými ano i uherskými, Trčkoví válku vypověděl, vložili se v to stavové moravští a čeští a vyslali smírce ze sebe, stavové moravští Jana z Pernšteina, hejtmana zemského a Ladislava z Boskovic krom několika jiných pánů, a sta-

¹⁾ Palackého Dějiny, V, 2, 186, 214, 238. — ²⁾ Kniha Drnovská, vyd. od V. Brandla. V Brně 1868, str. 108.

vové čeští Vojtěcha z Pernšteina, nejv. hofmistra a pana Lito-horského, aby nebezpečný ten spor vyrovnali, kteřížto smírové, sešedše se na několika místech v Čechách nadarmo, o roku dne 13. července na radnici ve Vysokém Mýtě položeném nejprve na p. Hynkovi s velikou obtíží strpení až do 1°. srpna obdrželi a konečně o novém roku, vyměřeném 18. září do Bydžova, p. Buriana Trčku k tomu přiměli, že pro obecnou svornost království Českého a markrabství Moravského Hynkovi Kunstatskému zadrželých 10.000 kop gr. zaplatil.¹⁾

Rovnou měrou, jakož měl Ladislav zřízení k obecnému dobrému, byl bedliv svého bláha soukromého, stana se opatrným hospodařením jedním z nejzámožnějších velmožů na Moravě. Kromě Moravské Třebové byl od r. 1486 pánem statku Židlochovického s městečkem Blučinou, ježž Anna z Waldšteina r. 1482 matce jeho Kunce z Kravař a oběma bratrům Jaroslavovi a Ladislavovi poručila. R. 1490 ujal s povolením krále Vladislava dvůr v Blučině s desátkem vinným a obilním, od kláštera Žďárského nebožtíkovi bratrovi jeho Jaroslavovi zastavený, a r. 1501 vyplatil s povolením téhož krále a knížat Minstrberských pustou ves Novosice blíž Blučiny.²⁾ Také byl v užívání biskupského statku Blanenského, od biskupa Tasa zastaveného, až jej biskup Jan Varadinský za 1800 zl. uh. vyplatil. L. 1500 přikoupil k panství Boskovickému od Kuneše Maksera z Chotěvic část vsi Drválovic a k panství Třebovskému od Beneše Černohorského z Boskovic Chornice a Dorfílk. Léta 1505 nabyt koupí od Jitky z Lomnice druhé polovice městečka a zboží Letovického, a tři léta později (r. 1508) převzal od Vaňka, Jetřicha, Arkleba, Bohuslava a Jaroslava z Boskovic a na místě Václava, bratra jejich nejmladšího, hrad

¹⁾ Zevrubně tuto rozeprá vypisuje Palacký v Dějinách českých, V, 2, 324—328. — ²⁾ Viz listy krále Vladislava a knížat Minstrberských tohoto zboží se týkající v Přílohách.

Cimburk s městečkem Trnávkou, Starým městem (Trnávkou) a několika vesnicemi. R. 1510 koupil od Jana z Boskovic a na Skalách zámek Svojanov, s městečky Svojanovem a Bystrým, vsí Banínem a jinými všemi za 15.000 kop gr. českých, ¹⁾ a král Vladislav přivedl listem, daným v Komárně dne 21. srpna t. r., všechny sumy na zámku Svojanově zapsané, činící 17.200 kop gr. č. a 3000 zl. uh. krom 1000 zl. uh., zapsaných na Baníně, v jeden list Ladislavovi svědčící. ²⁾ Však již r. 1512 postoupil Ladislav zboží Svojanovského Mikuláši Trčkoví z Lipy a na Lichtenburce za panství Zábřežské a Rudské se zbořenými hrady Brničkem a Hochšteinem, a dal mu listem dd. na Letovicích 2. října t. r. ujištění zbožím svým Zábřežským, kdyby prodaný mu statek Svojanovský k výplatě přišel. ³⁾

Léta 1513 daroval král Vladislav Ladislavovi z Boskovic, chtěje mu odměniti věrné služby a tolikéře zásluhy o zemi a osobu královu, listem, daným v Budíně ve středu po Nanebevzetí p. Marie, hrad Úsov s městem Litovlí a vesnicemi příslušejícími, jak vše byl prvé Jiří z Vlašimi držel. Konečně prikoupil r. 1517 od Beneše a Vaňka z Koněpas k Zábřehu blízké Tatenice a pusté vsi Hadovec, Orlíkov a Sudínu. Tím způsobem vládl Ladislav, co pán na Boskovicích, Letovicích, Třebové, Trnávce, Úsově, Zábřehu a Rudě, nepřetrženým krajem od řeky Svitavy až ku pramenům Moravy, pravým zajisté knížetstvím, kteréž obsahovalo výše 190.000 jiter země, ⁴⁾ a mimo to měl dům v Olomouci a v Brně.

Naproti tomu prodal též některé statky; nejprvé r. 1508 Vilémovi z Pernšteina Židlochovice a Blučínu, r. 1511 Dobešovi, Janovi, Tasovi a Jaro lavovi, bratrům Černo-horským

¹⁾ Přepis souvěký toho listu chová se v archivě c. k. místodržitelství českého. — ²⁾ Přepis souvěký tamtéž. — ³⁾ Přepis tamtéž. — ⁴⁾ Podlé katastrálního vyměření z r. 1845 obsahuje panství Boskovické 22.871 jiter, Letovické 11.210, Trnavské 10.630, Třebovské 36.592, Úsovské 35.742, Zábřežské 39.323 a Rudské 36.573 jiter.

z Boskovic zámek a městečko Račice a r. 1512 témuž Vilémovi z Pernšteina Čechy a Stařechovice s lesem Hradištěm, konečně r. 1514 Janovi Čertorejskému z Čertorej Dobrochov a Vranovice blíž Brodsku. Mimo to vložil radě města Brna r. 1504 do desk zemských hrad Deblín s městečkem, jež byli otec jeho Václav a bratři Albrecht a Jaroslav ve svém i jeho jméně ok. r. 1470 této radě prodali.

Jako ochrance měst a pán poddaných svých byl Ladislav z Boskovic dobrodějný a laskavý. R. 1507 daroval nově zřízenému špitálu Moravsko-Třebovskému vesnice Úlici a Borusov ¹⁾ a r. 1509 zprostil veškeré faráře na svých statech odúmrti, dovoliv jim, jménem svým pro smrt dle vůle naložiti. ²⁾ Byliť to faráři Jiří Boskovičský, Jakub Letovičský, Jan Třebovský, Jan Staroměstský, Bernart Boršovský, Jiří Rychnovský, Jan Křenovský a Křištof Chornický. Začez zavázali se tito duchovní za sebe a za nástupce své, sloužiti za svého dobrodince a jeho rod každého roku 4 mše svaté a slaviti vigilie. Kromě toho daroval kostelu Mor. Třebovskému mnoho vzácných věcí ³⁾ a minoritům Brněnským založil hojnou fundaci. ⁴⁾ Podobně dobrotivý

¹⁾ Listem, daným na Boskovicích den sv. Bartoloměje. — ²⁾ Listem, dd. na Třebové ve čtvrtek po sv. Martině. — ³⁾ M. Weidlich Chronik v. Mähr. Triebau. d' Elvert Mähr. Chron., S. 329. — ⁴⁾ Dle domovní kroniky kláštera minoritského v Brně (str. 461) odvádí se minoritům z panství Moravsko-Třebovského úrok 73 zl. 2 kr. (což činí 1460 zl. 40 kr. kapitálu), a koná se z příčiny toho výročně za pány z Boskovic rekviem, též slouží se 72 mši za ně, aniž se ví, který pán z Boskovic ten úrok dávati počal. Ale pochyby není, že dárcem toho platu byl Ladislav z Boskovic, poněvadž dle Pam. knihy Brněnské z r. 1535 (l. 246) r. 1555 kvardián kláštera sv. Jana 6 listův pánův Boskovecův, totiž od Voldřicha, a Jana i Vaňka, synů jeho (z r. 1385) a p. Ladislava na vydávání ročního platu 62 zl. 18 gr. 3 den, témuž kvardiánu a konventu svědčících ukázal a spolu předložil přepis obnovení těch listů, kterýž nebožtík Václav z Boskovic († 1554), nejbližší strýc širotků Třebovských, drže ten statek (Mor. Třebovou) udělal, a nevykonav toho se světa sešel; pročež uloženo jest od soudu zemského p. hejtmanovi, aby jsa v opatrování těch širotkův,

byl u propůjčování privilegií městům. R. 1487 dovolil měšťanům Třebovským vésti obchod v soli, ¹⁾ a r. 1510 jim povolil, dovážeti z venkova na trh maso, mouku a jiné věci potravní, ²⁾ jakož byl r. 1491 měšťanům Boskovickým povolení dal, prodávati jednou v týdni zjevně maso a postoupil jim krámů masných. ³⁾

U věcech náboženských byl Ladislav snášlivý katolík, nechávaje na svých statecích průchodu každému vyznání víry. V tom sobě obral za příklad strýce svého biskupa Tasa, a povzaášel se nad Bohuslava z Lobkovic, který při vši své vzdělanosti klasické byl vášnivý protivník českých bratrů a vůbec jinověrců. Taktéž vážil sobě Ladislav, ač byl znatel a milovník vyvyšované tehda nad míru řečtiny a latiny, jazyka svého přirozeného, o čemž svědčí nápisy české na mramorovém poprsí jeho i jeho manželky v zámku Třebovském, jeho dopisování si se slavným zúštitou jazyka českého, Vilémem z Pernšteina, a listy české, vydávané z jeho kanceláře Moravsko-Třebovské. ⁴⁾ I touto šetrností svou k jazyku českému liší se chvalitebně od Bohuslava Hasišteinského, kterýž zaslepen jsa leskem klasiků římských a řeckých řečí svou mateřskou pohrdal.

Roku 1520 churavěl Ladislav, ač mu bylo jen asi pět a šedesáte let, očividně, za kterouž příčinou mu Vilém

a statků po p. Ladislavovi Velenovi zůstalých, ty zápisy v jeden podle přípisu od p. Václava udělaného knězi kvardiánovi vepsal a v táž slova obnovil a staré zápisy šipotkům dochoval. — ¹⁾ Tribau, Samstag vor dem Priscntag. — ²⁾ Listem, daným na Třebové den 11.000 panen. — ³⁾ Na Třebové, v neděli před sv. Tomášem. — ⁴⁾ V odporu s těmito zřejmými svědectvími národního smýšlení Ladislavova vypravuje E. Horký ve výše dotčeném životě Ladislavově, že prý byl velký milovník němčiny, zahořev láskou k této řeči na svých cestách po Němcích a stana se tu milostným pěvcem německým. Složil prý něm. píseň milostnou, již Horký doslovně uvádí, a některé jiné básně, ježto prý na zmar přišly; též prý uvedl obšírnou biblickou historii v německé rýmy. Netřeba dotýkatí, že vše toto jest od Horkého vymyšleno, jako zpráva jeho o dvou manželkách a dvou synech Ladislavových.

z Pernšteina, co kmotru svému, ve dvou listech, daných v Litomyšli dne 4. a 20. dubna t. r., lítost svou projevil. ¹⁾ Pro tuto churavost nemohl již co nejvyšší komorník přítomen býti Brněnského soudu Svatojanského, při kterémž jej Herált Pňovský ze Sovince zastupoval. Zemřel mezi sněmem na zámku Letovickém druhou neděli po sv. Janu Křtiteli r. 1520. Stavové o sněmu shromáždění, uslyševše tuto truchlivou zprávu, dali ji na znamení úcty k slavnému nebožtíkovi do desk zemských zaznamenati těmito slovy: „Anno 1520 Generosus dominus Ladislaus de Bozkowicz clausit finem vitae suae feria II. post diem s. Johannis Bapt., cujus anima cum Deo in pace requiescat“. Vilém z Pernšteina jak manželce Ladislavově, Magdaleně z Dubé, tak i jeho synu Křištofovi žalost svou nad tímto úmrtím vroucími slovy vyjádřil. ²⁾ Manželka jeho přečkala jej životem asi o 8 let. Jmenuje se v deskách zemských r. 1521, kdež koupila od bratrů z Byšovce statek Křetín s vesnicemi Veselou a Poříčím, a ještě r. 1527, kdež vzala syna svého Křištofa na tento statek ve spolek. ³⁾

Křištof z Boskovic.

R. 1520—1550.

Křištof, syn Ladislavův, ujav v 25. roce věku svého statky po otci svém, vešel r. 1522 v manželství s Kuni Gundou, dcerou knížete Karla z Minstrberka a kněžny Zaháňské, jíž pojistil 5000 kop gr. věna na Letovicích. Tímto sňatkem stal se švakrem Jiřího, markraběte Braniborského, kterýž měl za manželku Hedviku Minstrberskou, sestru Kunčinu, a vešel vůbec v přízeň s potomky krále Jiřího. Když pak Kunka, porodivši mu syna Ladislava Velená,

¹⁾ Palackého Archiv, I, 90 a 98. — ²⁾ V Pardubicích, v sobotu po Janu Husovi (7. července 1520). Palackého Archiv, I, 121—122. — ³⁾ Wolny Topogr. v. Mähren, II, 2, 55.

r. 1530 smrtí sešla, pojal za manželku Kateřinu z Kunovic, jíž zapsal r. 1531 Spěšov blíž Černé Hory. Byv již r. 1521 uveden do sněmu, zvolen jest r. 1530 za nejvyššího komorníka a po pětiletém spravování tohoto úřadu r. 1540 za nejvyššího hejtmana, v kterémž obojím důstojenství vlasti své času míru i války velmi užitečné služby prokazoval. Dle pamětní knihy sněmovní vyvolen jest r. 1530 do komise, která se měla raditi, aby stejná mince podlé střížce a zrna v zemích ražena byla, a mezi ty pány, kteří měli stavy zastupovati, kdyby král rok položil stran různice mezi vyššími stavy a městy; r. 1531 zvolen jest mezi posly, vyslané do království Českého za příčinou pomoci proti Turkům; r. 1535 vzat do komise o zřízení zemské, které téhož roku vydáno jest tiskem, a r. 1537 byl jeden z komisařů, vyslaných na meze Kočovské blíž Bruntálu z příčiny rozepře, vzešlé mezi pány Bruntálskými a Jiříkem z Kočova.¹⁾ Takové prospěšné služby činil také v tehdejší válce, vedené v Uhřích se Solimanem, sultánem Tureckým, kteráž téměř po 20 let Moravu znepokojovala. Vypraviv nejprve r. 1526 náležitý počet děl a koní zbrojných do pole,²⁾ odjel r. 1535 a 1538 sám s vojskem do Uher. R. 1539 vypravil opět 40 koní zbrojných a choval je půl osma měsíce ve službě nákladem 5799 kop gr. míš., za kterouž sumu mu král Ferdinand I. zápis vydal ve Vídni, v sobotu po sv. Jakubě r. 1539. Když pak r. 1540 sultán Soliman znovu do Uher vtrhl a stavové moravští při takovém nebezpečení se usnesli, že pošlou Uhrům 2000 mužů na pomoc, postavil se Krištof co hejtman zemský v čelo té výpravy, a ustanoviv

¹⁾ Výpisy p. archiváře V. Brandla. — ²⁾ Jak se tehda potřeby vojenské rozdělovaly, viděti z repartice děl a koní ve válce turecké r. 1526, z kteréž, pokud pánů z Boskovic se týče, výpis tu podáváme. Dle té repartice byli povinni odvésti: Krištof z Boskovic 3 děla a 11 koní zbrojných, Jetřich z Boskovic 1 dělo, Dobeš a Ladislav z Lomnice 1 dělo a Dobeš o sobě 10 koní, Arkleb 12 koní, Jaroslav, Jan Račický a Tas po 4 koních a Václav z Boskovic 2 koně.

za sebe u soudu zemského na 2 léta plnomocníky, odebral se do Uher, za nímž tam r. 1541 přirazilo ještě 8000 mužů z Čech a ze Slezska. Však po dobytí Budína skrze Solimana vrátili se téhož roku všichni bez porřízení nazpět.

Ve svých statecích dědičných učinil Křištof za svého bez mála 30 letého vladaření mnohé změny koupí i prodejem. R. 1536 prikoupil od Jana Kuny z Kunstatu k Zábřehu Německou Rudu, Šumwald, Něm. Libiny a Mirůtky, a r. 1539 od Jana z Mladkova k Boskovicům Chrudichromy a Mladkov. R. 1540 převedl na se koupí od Lva Rajeckého z Mirova Ráječek blíž Mohelnice a vsi Lupenné, Jestřebí, Křemáčov a Řepovou, též pusté vsi Křižanov a Svánov; r. 1545 koupil od Jana Pňovského ze Sovince hrad Sovinec s městečkem, pusté městečko Fridlant, městečko Brunzeif a 17 vesnic a r. 1548 od kapitoly Olomoucké skrze Oldřicha Mládence z Miličína ves Plinkouty s hamry železnými na Oskavě a se železnými doly; mimo to uvázal se r. 1543 o své moci ve zboží Krasíkovské, z kteréž příčiny augustiniánský konvent Svatotůmský v Brně u císaře Ferdinanda naň stížnost vedl. Naproti tomu postoupil r. 1527 Petrovi z Žerotína a na Šumberku Bohuslavici a Dubičska za pustý Třemešek a za Studénky, r. 1544 prodal Křištofovi hraběti z Hardeku Letovice,¹⁾ a r. 1549 Janu Fridrichovi hraběti z Hardeku statek Sebranice, kterýž byl po 200 let při rodu Boskovickém; onoho pak památného roku (1547), kdež v Praze po nešťastné bitvě u Mühlberka nad odbojnými stavy krvavý soud držen, prodal Šimonovi ze Štávnice kolébku předků svých, hrad Boskovický s panstvím a statek

¹⁾ Od toho času, co přišly Letovice z držení pánů z Boskovic, byly nepřetrženě v rukou cizích držitelů, německých a uherských; nejprve měli je hrabata z Hardeku, z nichž Jiříka připomíná náhrobek v kostele Letovickém s německým nápisem: „Georg Wolf Dietrich Graf zu Hardek und auf Lettowitz, gestorben 1564“; od r. 1613 vládli Letovickými hrabata z Thurnu, r. 1668 páni Szelepczenyi, po nich hrabata z Blünegen a od r. 1820 hrabata Kalnoký.

Trnavský, ¹⁾ a postoupil Janovi Jetrichovi z Boskovic Úsova a Litovle. Zachoval tedy z tolika panství po otci Ladislavovi zděděných jen Mor. Třebovou, Zábřeh, Rudu a Sovince.

Co vyznání náboženského se týče, byl Křištof z Boskovic přítel jednoty bratrské. K žádosti a nepochybně nákladem jeho, Arkleba Vranovského a Dobeše Rosického z Boskovic, též Jana z Lipého a na Krumlově, nejvyššího maršálka království Českého, tištěni jsou r. 1523—33 v Lilči (In Monte Liliorum) „Jana Dubčanského neb Habrovanského Listové bratřím Boleslavským poslaní, i také jich odpovědi zase psané“, jenž tehda mezi bratry a katolíky mnoho hluku způsobili. ²⁾ Kteřížto listové mají i tu památnost do sebe, že jsou první knihou českou na Moravě tištěnou, kterou později jesuité tak stíhali, že se jí podnes nezachovalo ani jediného výtisku.

Křištof z Boskovic jest v milé památce obyvatelů měst Třebové a Zábřeha, propůjčiv jim několik privilegií. Listem, daným na Zábřehu 15. července 1538, povolil měšťanům Třebovským, aby si přikoupili tři domy várečnické, a ustanovil spolu, že má býti přístě kromě nich jen 80 domů pravovárečných. Jiným listem, vzdělaným na zámku Zábřežském ve čtvrtek před sv. Petrem v okovech r. 1546,

²⁾ V knize Jana z Žerotína z r. 1543—1554, na l. 42, zapsán jest prodej statku Boskovického a Trnavského těmito slovy: „Křištof z Boskovic i se svými erby vkládá Šimonovi Ederovi ze Štávnice i jeho erbům své vlastní a dědičné zboží, jmenovitě zámek a městečko Boskovice s kostelním podacím a s předměstím, ves Sudice, ves Drválovice, ves Paměťice, ves Věsky, ves Bačov, ves Skalici, ves Křhov, ves Rápotinu Lhotu, ves Újezd, ves Žďárec, ves Vilímovice, ves Újezdec, ves Lažanky, ves Hradkov, ves Velenov, ves Žďárnou, ves Ludíkov, ves Protivanov s kostelním podacím, ves Bukovou, ves Lipovou a ves Chrudichromy, ves Mladkov a mlynáře. Item zámek Címburk, jinak Trnávku, městečko Trnávku, Staré město Trnávku s kostelním podacím, ves Rozstání, ves Novou ves, ves Arnoštov, ves Arnultov, ves Vražnou, ves Bezděč, ves Omirázku, ves Mezihoří a ves Petruvku z panství Třebovského, s dvory poplužními i se vším a všelijakým příslušenstvím“. — ²⁾ J. Jungmana Hist. lit. české, 1849, IV, 197, č. 1213.

potvrdil městu Zábřehu privilegie a všeliká nadání, aby domy své vyhořelé snáze vystavěti mohli. Co pán soudu rozhodl listem, ddo. na Zábřeze v úterý den sv. Jiří 1538, rozepři, vzešlou mezi obcí Zábřežskou a Krumpašskou a obcí Nemilskou o průhon a pastviště u Nemile ku prospěchu Zábřežských. ¹⁾ Léta pak 1542 pohnal radu Brněnskou před soud, že bránila jeho poddaným na ulici Novosádech (Neustift) na předměstí Brněnském vin podhorských voziti a šenkovati. ²⁾

V posledním roce života zastihla ho smutná nehoda v rodině. R. 1549 zemřel mu jediný syn Ladislav Velen, ³⁾ zůstaviv pět nedospělých dítek, o něž bylo Křištofovi co dědovi péči míti. Však již rok potom, v sobotu před pozdvižením sv. Kříže, odebral se ve Vídni na věčnost, maje věku svého 55 roků.

Ladislav Velen z Boskovic.

R. 1524—1549.

Syn Křištofův, Ladislav Velen, ⁴⁾ byl od zletilosti své, jakož se podobá, spoludržitelem statkův otcovských, ježto r. 1546 společně s otcem svým po velkém ohni v Zábřeze tomuto městu privilegie potvrdil. ⁵⁾ Za manželku měl Bohunku z Lipého, paní vzdělanou, kteréž otec jeho Křištof r. 1544 4000 kop groší na Mor. Třebové pojistil. Kromě toho ví se o něm toliko, že r. 1549 měl nějakou rozepři

¹⁾ Viz ten list v Přílohách. — ²⁾ Půhony Brněnské z toho roku. —

³⁾ Paprocký praví, že Křištof měl také dceru Magdalenu, která prý ho r. 1529 předemřela. — ⁴⁾ V tomto jméně ozývá se zřejmě jméno Velena, domnělého praotce pánů z Boskovic. Není pochyby, že v rodě Boskovickém zachovala se ode dávna tradice o tomto původci svém, kterouž teprv Paprocký před samým jeho vymřením v písmo uvedl. Křištof, uslyšev tu pověst nejspíše od otce svého Ladislava, v dějinách vlastenských zběhlého, dal dle ní a dle otce svého synu svému jméno Ladislav Velen. — ⁵⁾ Viz list toho se týkající v Přílohách.

s hejtmanem zemským, Václavem z Ludanic, kteráž o soudě Svatokunhutsém t. r. v Brně rozsouzena jest.¹⁾ Brzo potom sešel smrtí, zanechav, jak výše dotčeno, 5 dětí, dvou synů, Václava a Jana a tří dcer, Mariány, Kunigundy a Johanny, z nichž syn Jan a dcery Mariána a Kunigunda potomně v dějinách rodinných chvalně památnými se staly.

Václav Třebovský z Boskovic.

R. 1541—1569.

Po smrti Ladislava Veleny vzal osiřelé děti jeho v opatrování děd jich Křištof společně s matkou Bohunkou z Lipého; když však Křištof brzo potom zemřel, jmenován jest poručníkem strýc jejich Václav z Boskovic a na Bučovicích, muž rozšafný, kterýž o dobré svých poručenců otcovsky pečoval. Podlé naučení od hejtmana zemského mu daného vzal „oba pacholíky“, Václava a Jana, sám u vychovávání, a „na děvečky vydával paní Bohunce, materi jejich, každý rok 200 kop gr., na vůli jí zůstaviv, v kterém by domě těch sirotkův, v Olomouci nebo v Brně, byt svůj s nimi míti chtěla“. Stříbro, několik hřiven zlata a 11.000 peněz hotových po Ladislavovi Velenovi zůstalých složil u hejtmana zemského a klenoty zachoval dcerám.²⁾ Zemřel však již r. 1554 ve čtvrtém roce poručenství svého, načež syn jeho Albrecht řádné počty ze všeho učiniv, statky, klenoty a svršky sirotčí hejtmanu zemskému v opatrování odevzdal.

Nejstarší syn Ladislava Veleny Václav, došed r. 1557 zletilosti, uvázal se ve správu statků Mor. Třebové a Sovince, kteréž mu po otci připadly, kdežto mladší bratr jeho Jan obdržel Zábřeh a Rudu. Několik let potom vešel v manželství s Kristinou Žabkovou z Limberka, dcerou Jiřího z Limberka, nejv. místokancléře českého.³⁾ R. 1563 po-

¹⁾ Půhony Brn. z toho roku. — ²⁾ Pam. kniha Brn. z r. 1536—55.

³⁾ Cerroniho Excerpta v mor. archivě zemském.

volil mu král Ferdinand listem, daným na hradě Pražském v úterý povýšení sv. Kříže, aby společně s bratrem svým Janem dale požíval 103 kop gr. ročního platu na městě Unčově, pokud oběma bratrům nebude od krále splacena suma 1860 kop gr., za kterouž jim požívání dotčeného platu bylo povoleno.¹⁾ L. 1568 zastavil vsi Chornice a Dörflik radě města Třebové za 10.000 zl., z kteréž zástavy byly obě vsi teprv r. 1640 vyplaceny. O sněmu r. 1569 spravoval na místě Albrechta z Boskovic úřad nejvyššího komorníka. Jinak vědomo o něm, že byl přízniv českým bratřím a měl ve své bibliotece vzácnou bibli Husovu asi r. 1420, ozdobenou drobnomalbami a erbem pánů z Lipého (matky své), kteráž se pod jménem bible Boskovičské nyní chová v c. k. bibliotece Olomoucké. Zemřel bez dětí dne 23. června 1569.²⁾

Jan Třebovský z Boskovic.

R. 1543—1589.

Jan z Boskovic, posavadní držitel Zábřehu a Rudy, spojil po smrti Václavově Třebovou a Sovinec se svými statky a vládl opět vším zbožím, po dědovi svém Křištofu z Boskovic pozůstalým. Měl za manželku Jenovefu, sestru Hartmana z Liechtenšteina a na Lednici, a co bratr Mariány a Kunky z Boskovic byl ujcem slavného Karla z Žerotína a Ladislava Veleny z Žerotína, z doby zbouření r. 1618—20 proslulého. Co do povahy, byl muž myslí šlechetné, umění milovný, u věcech politických a soudních zběhlý a vůbec vážený. Ve sněmu volen jest pro svou znalost záležitostí zemských do mnoha důležitých komisí a poselství. R. 1577 vzat jest mezi posly, vyslané ke králi Rudolfovi do Prahy, aby ho vyzvali, by se uvázal v markrabství Moravské; r. 1578 poslán s jinými pány do království Českého, aby tu jednali o postavení knížetství Opavského k Moravě; r. 1579 zmocněn

¹⁾ Výpis p. dvors. sekr. A. Rybičky. — Cerroniho Excerpta.

jest s posly jinými k vyjednávání na generálním sněmě v Praze o pomoc proti Turkům, roku pak 1583 zvolen za člena komise sněmovní, kteráž měla koupiti statek, z jehož důchodů by se platili úředníci zemští. ¹⁾ Tou dobou (r. 1582) stal se nejvyšším sudím zemským, kterýž úřad až do své smrti řídil.

Statky své spravoval s velkou opatrností a provozoval s nemalým užtkem také hornictví. Již za jeho mladých let vzdělával poručník jeho Václav Bučovický z Boskovic pilně zlaté hory Roudské a dal r. 1551 fristunku na ně;²⁾ taktěž nedal Václav z Boskovic scházeti horám na panství Sovineckém. Jan z Boskovic pak vydal pro lepší zvelebení hor na svých statcích na Zábřeze dne 23. února 1584 zvláštní řád havířský. ³⁾ — Památné jest, co hospodářství se týče, jak nepatrné byly tehda daně. Dle zachovaných rejster výběřích platil Jan z Boskovic r. 1582 ze statku Třebovského od 1544 osob usedlých, od osoby 2 groše počítajíc, 102 zl. 38 kr., a ze statku Zábřežského od 1158 osob (krom 25 osob, kterým se škoda na obilí stala), od osoby po 2 gr. počítajíc, 97 zl. 6 gr. ⁴⁾ Však při všem dobrém hospodářství a malých daních podobá se, že mu hojně příjmy na mnohá vydání s postavením jeho spojená nestačily, což jej přimělo k tomu, že některé statky odprodal, jmenovitě r. 1571 Albrechtovi z Bo-

¹⁾ Sněm. pam. knihy. Vypsál p. archivář V. Brandl. — ²⁾ O tomto vzdělávání hor Roudských a fristunku od Václava z Boskovic na ně daném zaznamenána jest v Pam. knize Brn. z r. 1555, f. 240, tato zpráva: „Naučení p. hejtmantu (Václavovi z Ludanic) o hory Roudské sirotkuov Třebovských. Poněvadž kverkové a nákladníci těch hor podlé toho fristunku na ty hory od nebožtíka p. Václava z Boskovic daného dělali a nakládali nechť, z příčiny té, že zlato do komory sirotčí po vyjití fristunku velmi lacino bráno by býti mělo, a sirotčí lepší v tom se vidí, aby se ty hory pavovaly, nežli by pusté ležeti měly: má p. hejtmant ten fristunk dáti znovu tisknutí a to v něm opravití, aby po vyjití toho fristunku let položených jedna hřivna zlata do komory sirotčí za 112 zl. na minci brána a kverkóm placená byla, a podlé toho fristunku aby ty hory dělali puštěny byly“. — ³⁾ Excerpta p. arch. V. Brandla. — ⁴⁾ Téhož Excerpta.

skovic Knihnice, r. 1576 Matiaši Žalkovskému z Žalkovic Šilperk s tvrzí, 7 vesnicemi a s hutí sklennou a železnou, a r. 1578 Vavřincovi Ederovi ze Štávnice Sovinec.

Jakožto přítel umění povolal r. 1579 slovutného malíře Petro de Petri z Brüggu ve Flandersku do Třebové, který, stana se tu měšťanem, zámek pěknými obrazy mu ozdobil († 1611). Též vystavěl Jan z Boskovic část zámku Třebovského, jak svědčí podnes erb Boskovický nad zadními dveřmi zámeckými s nápisem: „Johann Herr von Boskowicz, Herr auf der merischen Tribau, Hostat und Eulenberg“ (bez roku). Bez pochyby působil také k tomu, že se v Třebové usadil pověstný zvonář Jan Benešovský, kterýž mimo jiné ulil velký zvon, 200 centnéřů ztlíž, pro nově vystavený zámecký kostel sv. Trojice v Rychnově.¹⁾

Přebýváje téměř stále na zámku Moravsko-Třebovském, zůstavil obyvatelům Třebovským některé památky přízné své. Roku 1572 zprostil je listem, daným na zámku Třebovském v pondělí po sv. Janu Křtiteli, povinnosti, vyšenkovati do roka 40 věder vína vrchnostenského; jiným listem, na témž zámku dne 12. července 1580 daným, udělil jim některá práva pivovárnická, a listem, jehož datum na Třebové po nanebevzetí p. Marie 1582, postoupil jim práva podacího (patronátního) při kostele farním a na Křfžové Hoře s tím závazkem, aby, jakož byl tehda Kristián Charvát, také budoucně duchovní luteránští za faráře byli usazováni.

Jako děd jeho Křištof a bratr jeho Václav byl Jan z Boskovic oddán jednotě bratří českých a pomáhal jí věrně. Když r. 1577 císař Rudolf II. nařídil, aby bratři sbor svůj v Kyjově zavřeli a kněz jejich Brontan prázden byl města, a když za tou příčinou 25 pánů a rytířů o Brněnském sněmu postním r. 1578 podalo žádost císaři, aby od vykonání toho rozkazu upustil (což také se stalo), byl mezi nimi také Jan

¹⁾ J. Schallers Topogr. v. Böhmen. Königgrätzer Kreis, str. 189, kdež vytištěny jsou nápisy české a latinské na tomto zvoně s letopočtem 1594.

z Boskovic a mimo něho Čeněk z Lipého, nejvyšší maršálek český, Jan a Bedřich z Žerotína, švakrové Janovi, Vznata, Smil a Ludvík z Lomnice, Hartman z Liechtenšteina, Jetřich a Jan z Kunovic, Bedřich z Náchoda a j. ¹⁾ Taktéž byl nápomocen k vydání skvostného kancionálu bratrského v Ivančicích r. 1576 tištěného, jakž erb Boskovický v něm vyrytý o tom svědčí.

Co zvláštní příběh z života Jana z Boskovic přivádíme ještě návštěv sestřence jeho Karla z Žerotína na zámku Třebovském. Karel z Žerotína, vrátiv se r. 1587 z pětileté cesty své, vykonané po Vlaších, Francii, Anglicku, Nizozemí a Němcích, na svůj zámek Náměšťský a ujav v únoru 1588 správu panství svých, přijel 15. března t. r. k ujci svému do Třebové na důvěrnou rozmluvu, týkající se nastávajícího jeho sňatku manželského; Jan z Boskovic z návštěvu velenadaného sestřence svého velice se těšil, a jakž Karel ze Žerotína ve svých zápiscích zaznamenal, velmi srdečně jej přivítal ²⁾, předvídaje zajisté již tehda, kterak mladšík

¹⁾ M. Procházky Život bl. Jana Sarkandra. V Brně 1861, str. 475. --

²⁾ Ve svém Diarium, jehož přepis se chová v mor. archivě zemském, zapsal Karel z Žerotína k r. 1588 návštěv svůj v Mor. Třebové těmito slovy: „VII. Nonas Martii. Institui profectioem Tribouiam ad avunculum meum Joannem Baronem a Bozkowicz. VII Idus Martii. Sub vesperam Tribouiam perveni, ubi peramice ab avunculo exceptus sum“. V témž Denníku jsou mimo to tato zaznamenání, k příbuzným Karla z Žerotína z rodu Boskovického se vztahující: „A. 1588. Dedi literas ad materteras meam Joannam Bozkoviczensem, nuptam d. Tasseni Lomniczio — Niemtschitium perveni, villam cognati mei Tassonis, baronis Lomnicensis. — VI. Idus Septembris. Accepi tristissima nova de obitu carissimae materterae Johannaе Bozkowicziae, conjugis d. Tas de Lomnicz, quae obiit Brunae. — VII. Cal. Oct. Duximus (Brunae) funus materterae meae. — Pridie Idus Novembris veni Hodoninum . . . erat ibi matertera mea (Kunigundis), domina Lundenburgensis et filius ejus Ladislaus Velenus, puer novem annorum. — III. Non. Ego paulo post discessurus ad funeris celebrationem materterae meae Johannaе Bozkowicziae. Pridie Non. Decb. Jaroněricium . . . convenerunt eodem avunculus meus Joannes a Bozkowicz et matertera mea Kunigundis, Breclaviensis domina“. Vypsal p. archivář V. Brandl.

důmyslný a vzdělaný brzo chloubou se stane netoliko rodu Žerotínského, ale i Boskovického, z něhož po matce pocházel.

Dne 5. prosince r. 1588 zemřela Janovi z Boskovic manželka Jenovefa z Liechtenšteina, dítek žádných mu nezůstavivši. Příštího pak léta, když meškal u dvoru císaře Rudolfa v Praze, jmenován jest od císaře nejvyšším hejtmanem moravským; mezi tím však, co šlo o jeho propuštění z úřadu nejvyššího sudího, zemřel jest 1. srpna 1589. Nemaje potomků poručil statky své Mor. Třebovou, Zábřeh a Rudu sestřenci svému Ladislavovi Velenovi z Žerotína. S ním vymřela hlavní linie Boskovicko-Třebovská.

II. Linie Černohorská.

Beneš Černohorský z Boskovic.

R. 1423—1473.

První držitel Černé Hory z rodu Boskovického a původce linie Černohorské byl Vaněk (r. 1388—1423), jehož život jsme vypsalí výše v hlavní linii Boskovické.¹⁾ Jeho nástupcem na Černé Hoře stal se prvorozený syn jeho Beneš, ve spolku s bratrem svým Vaňkem a potomně sám nedílný. Jmenuje se ponejprv co svědek v listě Ctibora z Cimburka a na Drahotouši dne 13. května 1423 s Janem Brandýsským a s Janem Louckým z Boskovic, kdež slove „Beneš z Boskovic odjinud z Černej Hory“²⁾, a r. 1433 v listě Jana z Meziříčí a na Křižanově co pán na Letovicích;³⁾ též se přivádí s bratrem svým Vaňkem v jiných listech v de-

¹⁾ Viz výše str. 15. — ²⁾ Palackého Archiv český, III, 283. —

³⁾ Tamtéž, str. 507.

skách zemských, jak svrchu u Vaňka z Boskovic uvedeno.¹⁾ R. 1442 zvolen jest za podkomořího markrabství Moravského, kterýž úřad po 14 let spravoval, a touž dobou zdědil po Dobešovi z Meziříčí, strýci svém, Budišov s městečkem Tasovem, Dolními Knihnicemi a Veselským dvorem, na kteréž zboží r. 1446 syny své Tasa a Dobeše ve spolek vzal.²⁾

Tehda za dětinství krále Ladislava provozovaly se mnohé loupeže ze země Rakouské do Moravy a do Čech a naopak, a zvláště kupcům moravským a českým daly se velké škody v Rakousích. Ježto jednání r. 1443 ve Vídni o to konané bylo bez účinku, vtrhli jsou v létě téhož roku Beneš z Boskovic, Pertolt z Lipého a Jan z Lichtenburka do Rakous až ku Křemži a k Marcheku, pleníce tu napořád, až Oldřich z Eizinku a Jan z Buchheimu s velkým vojskem na ně se vypravili, a přepadše zadní oddělení lidu moravského pod Janem z Lichtenburka u Stožce, je potřeli a na vzájem do Znojemska vrazili, načež o velkonocích r. 1444 mezi oběma stranami pokoj zjedнан jest. Taktéž, aby se přetrhly záhuby, které zemi Moravské od mnoha let se dály s hradův Světlova a se Sehradice v Hradištsku, kteří hradové náleželi uherskému šlechtici Pankráci od sv. Mikuláše a z Branče, odkoupili r. 1449 někteří vlastenečtí pánové moravští, mezi nimiž byli kromě hejtmána zemského Jana z Cimburka a nejvyššího maršálka Pertolta z Lipého, Beneš Černotherský, podkomoří, Václav z Boskovic a na Letovicích a Jindřich z Boskovic a na Nových Hradech, řečené dva hrady od Pankráce Svatomikulášského za 4200 zl. uh., a prodali je i s panstvím a městečkem Bojkovicemi, vsi Luhačovicemi atd. panoši Burianovi z Vlčnova a Zichovi z Lipiny, strýci jeho, za tu sumu, načež loupeže v té krajině zastaveny jsou.³⁾

Beneš z Boskovic přiznával se ke straně podobojí,

¹⁾ Viz výše str. 16. — ²⁾ Desky Brněnské, XII, 525. — ³⁾ Tento trh o hrady Světlov a Sehradice vložen jest teprv r. 1481 do desk zemských.

jako Oldřich Svojanovský z Boskovic a velká část šlechty moravské. Když však r. 1451 pověstný minorita vlašský, Jan Kapistrán, vyslaný od pepeže Mikuláše V., co inkvizitor učení Husova do Čech, do Brna přišel a ve výmluvném kázání, jež měl u sv. Petra, k užásnutí posluchačů dovozoval, že kompaktáty jsou neplatné a každý, kdož pod obojí přijímá, jest kacíf a na věky proklet, tu Beneš, ulekán slovy takovými, i s rodinou svou kalicha se odřekl a upřítomnosti Viléma, biskupa Nikopolského, v lůno církve katolické se navrátil. ¹⁾ Kteréžto odřeknutí se kalicha, ač samo o sobě příběh nepatrný, mělo potom nemalý účinek na dějiny moravské, uvážímeli, jaké služby synové Benešovi, Tas biskup Olomoucký a Dobeš, polní vůdce, ve válce krále Jiřího a Vladislava II. s Matiašem Uherským, co přívrženci Matiašovi tomuto zhoubei národu Českého prokázali.

Později přivádí se Beneš s bratrem svým Vaňkem Letovickým kromě mnoha jiných pánů v listě krále Jiřího, daném ve Znojmě 16. června 1458, jímž zemi Moravské starodávne svobody, zvyklosti a obdarování potvrdil, ²⁾ a v listě bezpečnosti, vydaném od krále Jiřího dne 18. července 1459 císaři Fridrichovi na cestu do Brna, kdež oba panovníci v průvodu hojného šlechtictva se sešli. Poslěz jmenuje se s Jindřichem z Lipého, nejv. maršálkem Českým, s Markvardem z Lomnice, Heráltem z Kunstatu, Vilémem

¹⁾ Někteří spisovatelé, vtru příkládající Janu Doubravskému (psal r. 1552) a Peřinovi (psal r. 1677), jsou toho mínění, že Vaněk z Boskovic, bratr Benešův, byl skrze Jana Kapistrána od kalicha odvrácen. Tomu však není tak. Tento omyl vzešel chybným vyložením zprávy souvěkého svědka Aeneáše Sylvia (psal r. 1458), kterýž praví, že „otec biskupa Tasa, pán na Černé Hoře“ (jména nedokládaje), kalicha se odřekl, kterýžto otec a spolu pán na Černé Hoře byl však dle desk zemských Beneš a nikoli Vaněk. Jiní spisovatelé novější (Fr. Valouch, Životopis sv. Jana Kapistrána, v Brně, 1858, str. 233) zase domýšlejí se, že oba bratři, Beneš i Vaněk, byli skrz Jana Kapistrána od kalicha odvedeni; však souvěcí spisovatelé toho nedo-
svědčují, a zajisté by Aeneáš Sylvius nebyl toho mlčením pomínil, kdyby tomu tak bylo. — ²⁾ Kniha Tovačovská, str. 13.

z Pernšteina a na Meziříčí a jinými pány ve výpise ze zápisu sněmovního, učiněného v Brně 27. června 1473, kterýmž tito pánové zjednali sjezdu Nisského za příkladem českým si oblibivše pro zachování pořádku obecného Jindřicha z Lipého, Jana a Jindřicha z Pernšteina, Ctibora z Cimburka a Jindřicha z Boskovic za ředitele zemské zřídili.¹⁾

Brzo potom rozžehnal se Beneš Černohorský s životem u vysokém věku, zůstaviv z manželky své Machny ze Šternberka pět synů: Tasa, Jindřicha, Dobeše, Beneše a Jana či Ješka a 2 dcery, Jitku, pannu kláštera Tišňovského († 1486) a Marketu, manželku Jana z Lomnice († 1516).

Tas z Boskovic, biskup Olomoucký.

R. 1446—1482.

Tas, prvorozený syn Beneše Černohorského, byl nejslovutnější muž z linie Černohorské a vedlé Ladislava Třebovského z veškerého rodu Boskovičského.²⁾ Po dokonaném učení domácím dán jest na studie do Vlach, kdež v Pavii a ve Florencii pod pověstnými učenici tehdejšími Vavřincem Valou, Theodorem Gazou († 1478) Guarinim Veronským († 1460), Poggiem Braccilinem († 1459) a j. v klasicích římských a řeckých se vzdělal.³⁾ Meškaje ještě na studiích v Pavii, zvolen jest od kapitoly Olomoucké za kanovníka,⁴⁾ a vrátiv se po obdržení ve Vlaších posvěcení do své vlasti, stal se proboštem u sv. Petra v Brně. Po smrti Bohuše ze Zvole zvolen jest r. 1457 za biskupa Olomouckého a potvrzen od papeže již dne 21. listopadu t. r., však pro tehdejší

¹⁾ Palackého Archiv český, IV. 470. — ²⁾ Obšírný životopis biskupa Tasa z Boskovic sepsal E. Horký v Hormayerově Archivě na r. 1819, v kterém však těžko rozeznati pravdu od nepravdy. Mnoho důkladných zpráv o něm obsaženo jest v Palackého Dějinách českých, v díle IV, 2, a v díle V, 1. — ³⁾ Augustini Olomucensis Series episc. Olom. Ed. F. Richter. Olomucii 1831, p. 163. ⁴⁾ Augustin Olom. praví jinak: „Quum in Ticinensi gymnasio ageret, ad pontificatum ascitus, ecclesiae Olomucensi praeficitur“.

rozmišky korunován jest teprv dne 3. února 1460 od Jošta biskupa Vratislavského, kteráž slavnost konala se velmi nádherně v hlavním chrámě Olomouckém u přítomnosti krále Jiřího, královny Johanny a velikého množství knížat duchovních i světských. Týden po instalaci (10. února) přijal od manů svých holdování a uvázal se v správu statků biskupských. Poněvadž velká část těchto statků od 30 let z příčiny třenic náboženských a politických a vzešlých z toho potřeb byla od předchůdců Tasových zastavena,¹⁾ umínil si Tas znenáhla je vyplatiti, vzdálenější za jiné směniti a vůbec ve správu statků pořádek uvésti. Nejprve směnil s přivolením krále Jiřího ves Tučapy blíž Viškova za Biskupství u Náměště; r. 1461 vybavil manství Blanenské z držení Procka z Kunstatu a propůjčil ho k užívání bratru svému Ješkovi z Boskovic za 700 kop gr. a 200 zl. uh.; r. 1463 směnil ves Dražovice u Viškova za biskupskou ves Chotouň blíž Kolína v Čechách; r. 1465 vykoupil pomocí krále Jiřího panství Ukvaldské a Šauenšteinské od 70 let zastavené, a dal je bratrům svým Jindřichovi, Dobeši a Beneši za 7000 zl. uh. k užívání; r. 1468 vyplatil týmž způsobem panství Viškovské, převedl sumu, za kterou bylo zastaveno, na Bělkovice, Chvalkovice a Přáslavice. Však velké potřeby, které mu vzbízely misiemi diplomatickými naň vznášenými, a chování četného dvoru byly mu u dalším vyvazování statků stolních na překážku a spolu příčinou, že r. 1467 statku biskupského Slavonína u Olomouce Kartusiánům Dolanským postoupil a později společně s bratry svými Dobešem a Benešem své soukromé statky prodal, totiž Petrovi z Noskova Budišov a Tasov, Ladislavovi z Lomnice Louku a Benešovi z Hustopeč Štramberk.

¹⁾ Zastaveny byly od biskupa Kunce ze Zvole (od r. 1430—34), Pavla z Miličína (od r. 1435—50), Jana Háze (1450—54) a Bohuše ze Zvole (1454—57) zejména tyto statky: Viškov, Kroměříž, Kelče, Mírov, Osoblaha, Ketř, Libováz, Budišov, Mohelnice, Svitavy, Blansko, Spythněv, Dřevčice v Kouřimsku a Jestbořice v Chrudímsku.

Městům pod jeho ochranu postaveným hleděl biskup Tas vždy býti pánem dobrotivým. Pamětliv jsa velké škody, kterou vzalo před 40 léty (r. 1423) město Mohelnice po dobytí skrze Žižku, zprostil r. 1461 Mohelničany odúmrti a vybývání všelijakých prací a robot, propůjčil jim soudní moci v příčině zločinů a povolil jim, provozovati obchod ve víně, pивě a soli.¹⁾ Podobných svobob a dobrodiní dopřál městu Viškovu,²⁾ vystavěl ve Viškově s velikým nákladem nový kostel farní a taktéž byl dobrodincem minoritů Brněnských.³⁾

Velmi pilný byl biskup Tas u vykonávání povinností svých biskupských, jak církevních tak i světských. R. 1466 svolal listem oběžným, daným v Brně v sobotu před sv. Trojicí, kněžstvo moravské do Olomouce ke 15. dni měsíce června, kde se mělo konati slavné procesí s ostatky svatých, totiž s komží p. Marie ondy z Vogleje donešenou a s ostatky sv. Benedikta, Matouše, Jana, Isáka, Cyrilla a Methuda, Kristiny, Barnabáše, Ludmily a Korduly.⁴⁾ Soudy manské, pokud pokoj v zemi toho dopouštěl, pravidelně na zámek Viškovský svolával, zejména r. 1462 a 1463. Taktéž v sněmích a soudech zemských, ač za jeho správy biskupské pro ustavičné rozbroje toliko třikráte byly svolány, vždy byl přítomen, nejprvé (1464) s otcem svým Benešem a se strýcem Vaňkem, nejvyšším komorníkem, podruhé (r. 1466) opět s otcem svým Benešem, a o třetím sněmu, zahájeném v Brně r. 1480 skrze krále Matiaše, s bratrem svým Do-bešem a s bratrancem Václavem z Boskovic. Však v činnosti své biskupské přerušován byl po všechnu dobu mnohonásobnými službami u dvoru královského a jednáním

¹⁾ Wolny Topogr. v. M., V, 602. — ²⁾ Wolny Topografie, II, 2, 551. — ³⁾ V kronice domovní kláštera minoritského v Brně zaznamenáno o biskupovi Tasovi na str. 7. toto: „D. Prothasius ex magna familia dominorum de Bozkowicz, nostrorum fratrum singularissimus protector et maximus conventus Brunensis in aedificiis benefactor.“ — ⁴⁾ B. Dudík Bibliothek u. Archiv in Kremsier. Wien 1870, S. 21.

diplomatickým. Jsa bystrého ducha, řečník obratný a mravů uhlazených, byl v tehdejšímu sporu dvoru papežského s králem Jiřím a ve válce mezi uherským králem Matiašem a králi Jiřím a Vladislavem II., nejvíce v Moravě a o Moravu vedené, osobou nad míru platnou, s počátku co důvěrník a jednatel krále Jiřího, pak co rádce a přívržence Matiašův. Z tohoto jeho působení politického přivedeme tu některé činy v dějinách vlastenských širě zaznamenané. Brzo po zvolení svém za biskupa, nebyv ještě instalován, jel Tas s hejtmanem zemským, Janem z Cimburka a synem jeho Ctiborem, do Prahy ku korunování krále Jiřího, kteréž vykonali, ježto stolice arcibiskupská nebyla obsazena a Tas nebyl ještě za biskupa posvěcen, 7 a 8. května 1458 biskupové uherští, Augustin, biskup Rabský a Vincenc, biskup Vácovský. Den před korunováním byl s jmenovanými biskupy svědkem, když král Jiří s královnou Johannou zavázali se, jakož na nich bylo žádáno, přísahou k poslušenství a k jednotě u všeh. Za tohoto pobytu v Praze učinil král Jiří biskupa Tasa kancléřem zemským, pokud věcí moravských se týkalo. Vráťiv se z Prahy, přičinil se Tas nemálo o to, že německé obyvatelstvo měst Jihlavy, Znojma a Brna, od arciknížete Albrechta Rakouského k odboji proti králi Jiřímu podněcované, králi Jiřímu, když na ně s vojskem přitáhl, poddanost a poslušenství slíbilo. Král projevil vděčnost svou za tuto oddanost Tasovu tím, že přijel v únoru 1460 za tuhé zimy s královnou k instalaci jeho do Olomouce. V měsíci červnu r. 1460 konal biskup Tas s otcem svým Benešem, s Jindřichem z Kolovrat a s Prokopem z Rabšteina jménem královým posolství ku sjezdu do Vídně, aby tu císaře Fridricha s králem Matiašem smířili, což se však, ač se dva měsíce vyjednávalo, nezdařilo. Na jaře r. 1462 doprovázel s mnoha pány českými a moravskými krále Jiřího přes Budišín a Zhořelec do Hlohova ku sjezdu na den 18. května s Kazimírem, králem Polským, do toho města

položenému, aby se tu stalo smíření mezi oběma králi pro některé rozepře mezi nimi vzešlé. ¹⁾

Tato příchyllost a úslužnost Tasova ke králi Jiřímu nelíbila se však v Římě, a od této chvíle nebylo již Tasovi lze, bez osočování a důtek z Říma věrnosti své ku králi na jevo dávatí. Na stoličce papežské seděl toho času Aeneáš Sylvius, Pius II. zvaný, úhlavní protivník krále Jiřího, ježž co bývalý ministr císa. Fridricha a poněkud pěstoun Ladislava Pohrobka z mnohých důležitých jednání politických osobně byl znal a nenáviděl. Ač byl Aeneáš muž velmi učený, mravů uhlazených a výmluvnosti nevšední, věděl dobře, že jej Jiří přímou povahou svou a zběhlostí politickou převyšuje, i neustal tedy stíhati jej, kde mohl. Na místě aby byl co hlava církve při útocích, od Turků tehda na země slovanské a uherské činěných, úsilně k tomu přihlížel, by králové Jiří a Matiš s panovnými sousedními se spojili, svorně a mocně na Turka udeřili a z Evropy ho vyhnali, popuzoval, záští osobním ke králi Jiřímu puze, krále Matiša na Jiřího, usiluje o to, aby ho co kacíře s trůnu svrhl. Král Jiří, shledávaje toho potřebu, aby kompaktata od sněmu Basilejského Čechům propůjčená, došla stvrzení papežova, vyslal nejvyššího kancléře Prokopa z Rabšteina, Zdeňka Kostku z Postupic, V. Korandu a některé jiné pány k tomu konci do Říma k Piovi II., kteřížto poslové však po dlouhém marném jednání s nepořízenou domů přišli, v průvodu majíce doktora Fantina, od papeže za tou příčinou do Prahy vyslaného, aby přijímání pod obojí v Čechách a na Moravě zakázal. Když potom tento legát papežský ve sjezdu v měsíci září r. 1462 v Praze od krále svolaném u přítomnosti biskupů Jošta Vratislavského a Tasa Olomouckého tak drze se choval, že král meč naň vytasiv, pod stráží do vězení odvésti jej kázal, a zpráva osočující o tom mimo vše mírnění Tasovo k papeži se dostala, záští

¹⁾ Palackého Dějiny české, IV. 2, 180.

dvoru papežského ke králi Jiřímu ještě více se zmohlo. Nástupce Aeneáše Sylvia mezi tím zemřelého, Pavel II., zuřil ještě mnohem hůře proti Jiřímu, nežli předchůdce jeho, ač mnozí mocnářové z takového k němu se chování jej zráželi a biskup Tas i vojvodové Slezští výstrahu mu dávali, že doba husitská se vrátí, budeli státi na svém, že král Jiří katolíků chrání a kalicha nikomu nevnučuje, aby tedy nedávalo se jen víry odbojníkům a osobním protivníkům královým. Ale přímluvy a výstrahy nic neprospěly. Papež, chtěje králi Jiřímu odevšad odejmouti posily, nařídil v lednu 1463 biskupovi Tasovi, jenž Jiřímu many svými proti odbojnému Hynkovi Bitovskému z Lichtenburka při dobývání hradu jeho Chraštsanského (Čoršteina) nápomocen byl, by neprodleně lid svůj od toho hradu odvolal, vytýkáje mu přísně, že, maje býti ochrancem věrného katolíka, naopak jej stíhá a krále podporuje. Odpověděl sice biskup Tas legátovi papežskému, biskupu Lavantskému, jenž mu byl důtku papežovu dodal, listem na Viškově 27. března 1465 daným, že Hynkovi Bitovskému, kterýž na Tasa u papeže osobně žaloval, nejde o víru, ale o popuzování na krále, ježto jest zarytý jeho protivník a člověk nezřízený, a že nehodno jest stolice papežské, aby do takové věci se pletla a takového potměšilce se ujímala; však omluvě této nedáno sluchu. Nicméně ani nyní, ač papež vždy příkřeji proti králi Jiřímu přikročoval a dne 22. července r. 1465 „pro kacířství, křivou přísahu, svatokrádež a jiné mu přičítané nepravosti“ před soud kardinálů do Říma jej obeslati kázal, neodstoupil biskup Tas od krále a propůjčoval se mu i dále službami svými. Když totiž král Jiří, nevěda ještě, jaké hromy z Říma jsou na jeho hlavu metány, pro vyrovnání se stolicí papežskou a zachování míru v zemi chtěl papeže žádati, aby dal do Čech nového arcibiskupa (na zřeteli maje Tasa), který by spůsobil, by statky duchovenstvu odňaté se mu navrátily a desátky opět platily, a za prostředníka v té věci si zvolil krále Matiaše, jednal biskup Tas ku konci měsíce září

r. 1465 s arcibiskupem Ostrihomským, Janem Vítezem, od Matiaše k tomu zmocněným, v Trnavě o tuto záležitost, ale přičinění obou biskupů piklemi krále Matiaše v Římě zmařeno jest. ¹⁾ Také když na sjezdu Zelenohorském, drženém dne 28. listopadu t. r., jednota panská, podněcována zrádným Zdeňkem ze Šternberka, usnesla se, že požádá papeže, aby dal Čechům jiného krále, užil Tas biskup vší výmluvnosti své, aby odpůrce královny od toho úmyslu odvrátil, ²⁾ však bez prospěchu, ježto papež, žádost tuto předešed, pověstnou bulou ze dne 8. prosince 1465 veškeré obyvatele v Čechách, Moravě a Slezsku zprostil přísahy věrnosti a poddanosti kacířskému králi Jiřímu učiněné.

V únoru 1466 jel Tas co posel krále Jiřího ku sjezdu do Vratislavi, v kterémž městě legát papežský Rudolf z rozkazu papežova poddané katolické proti králi Jiřímu popouzel, a o sjezdě tom společně s Joštem, biskupem Vratislavským, zlobu legátovu mírnil, ujímaje se tu krále a vychvaluje péči jeho o dobré církve, ježto mu nedávno panství Ukvaldské, od 70 let biskupství odcizené, navrátil. Nedlouho potom, byv od papeže Pavla II. vyzván, aby na Moravě přijímání pod obojí způsobou zastavil, obšírným listem vysvětloval mu nesnáze při tom a nemožnost vyplnění toho rozkazu, připomínaje, kterak od 40 let tři předchůdcové jeho, Jan Železný, Kunce ze Zvole a Pavel z Milíčína, nadarmo se o to přičiňovali, že koncilium Basilejské pro navrácení pokoje v zemi k užívání kalicha povolení dalo a páni a rytíři moravští, jsouce od něho v té příčině napomínáni, jak k tomuto povolení, tak i k nařízení ukazují, že tedy jiného nezbyvá, než aby se to, čehož napravití nelze, trpělivě snášelo. Podobně prodléval biskup Tas s vykonáním rozkazu papežova, jímž mu nařídil, aby bulu ze dne 23. prosince 1466, kterouž krále Jiřího za kacíře prohlásil, v kostelích každou neděli a svátek, dada svíčky shasnouti,

¹⁾ Palackého Dějiny, IV, 2, 311 a násl. — ²⁾ Tamtéž, IV, 2, 308.

shromážděnému lidu ohlašoval a lid od Jiřího, pro kacířství z církve vyobcovaného, odváděl. Když však konečně papež rozhněvaný, aby obcování biskupa Tasa s králem Jiřím přetrhl, zvláštním nařízením statky biskupské mu odňav, jemu vyhrožoval, jestli že by v neposlušenství dále setrval, že horším potrestáním stížen bude, tu Tas, nemaje dosti odhodlanosti a hrozbami jsa zastrašen, od krále odpadl a stal se tudíž spoluvinníkem všech pohrom a všeho neštěstí, jež sobeckost vlašská a uherská potom na vlast a národ český uvalily.

Přestoupiv ke straně protivné, choval se Tas nejprve poněkud ostýchavě. Jsa přítomen při sjezdu jednoty panské na Zelené Hoře dne 14. dubna 1467, kdež císaři Fridrichovi proti králi Jiřímu pomoc jest slíbena, měl v jednání účastenství, početi své však k zápisu nepřivěsil. Ale brzo potom vešel ve spolek s odporným králi německým obyvatelstvem měst Olomouce, Brna, Znojma a Jihlavy, a svolav ty Němce a jiné katolíky ku poradě na Viškov, dle jednomyslného usnešení tu učiněného od poslušenství králova odstoupil. Ctibor z Cimburka, dávný přítel a příbuzný Tasův, ¹⁾ znamená tyto věci, psal mu na začátku července 1467 a domlouval mu důtklivě, aby u věrnosti ke králi setrval, a na odpověď jeho, danou v Olomouci 9. července t. r., v níž Tas pravil, že jest vázán poslušenstvím k papeži, mnohem ostřeji naň dotíral, na mysl mu přiváděje, kam jej poslušenství k papeži přivede, ježto listy papežovy neobsahují nic, leč kletby a ponoukání k válce a k prolévání krve. ²⁾

Věrní vlastenci moravští vidouce, kterak upřímná, ač ostrá slova Ctiborova minula se s účinkem, s bolestí na to hleděli, jak někdejší důvěrník a přítel krále Jiřího znenáhla

¹⁾ Jindřich, bratr biskupa Tasa, měl za manželku Kunku z Cimburka, příbuznou Ctiborovu. — ²⁾ Tento list, vytištěný s předešlým i s odpověďmi Tasovými v Palackého Archivě českém, IV, 141—146, skončil Ctibor prosbou k pánu Bohu: „Aby čert hlavy strhl všem těm, kteří jsou křiví přísedníci a křiví slibci nad pány svými“.

postavil se v čelo jeho nepřátel a propůjčil se za sluhu úhlavnímu škůdci národa Českého, jenž si toho času osobo-
boval jméno ochrance katolíků v koruně České. V lednu 1468 jel Tas k vyzvání katolického sjezdu Vratislavského co posel k tomuto ochranci katolictva, žádaje ho, aby přispěl jednotě proti králi Jiřímu ku pomoci; dne 31. března jel k němu opět do Trnavy se Zdeňkem ze Šternberka co dů-
věrník jednoty panské, a zavázal se mu tu, „že jednota věrně setrvá v boji s nepřitelem obecným“. Z Trnavy doprovodil Matiaše do Prešpurka, a odtud odebral se 9. dubna do Krakova, by s králem Polským Kazimírem smluvil se o pomoc, kterou by měl dáti Matiaši k válce proti králi Jiřímu; ničeho ale nepořídív vrátil se po dvou měsících do Moravy, dostihnuv Matiaše v táboře u Třebíče, odkudž 20. června jel s ním do Brna a do Olomouce.

Mezi tím vydal papež Pavel II., aby králi Matiaši a jednotě panské zjednal vydatné pomoci, pověstné dvě buly (dd. 14. a 20. dubna) proti králi Jiřímu, v kterých nazývají ho „přenešlechetným arcikacířem“, jej i rod jeho až do čtvrtého kolena proklínal a všeliké obcování s ním zakázav, křížové tažení v říši německé proti němu vyhlásil; kterážto kletba, působivši velké krveprolití v zemích českých, národu Českému po všechny věky v paměti utkvěla a byla příčinou nechuti ku stolici papežské po dnešní dobu v Čechách se jeví.

Roku příštího prokázal biskup Tas králi Matiaši službu vcelděležitou, přičiniv se hlavně o to, že byl zvolen za krále Českého. Dne 12. dubna 1469 učinil ošemetný Zdeněk ze Šternberka v poradě jednoty katolické u kardinála Rudolfa v Olomouci návrh, aby jednotníci odstoupili od zlořečeného kacíře Jiřího a zvolili sobě za krále Matiaše, při kteréž příležitosti líčil biskup Tas v delší řeči, s jakými obětni Matiaš bránil a ujímal se církve svaté, dokládaje, že jest slušné a spravedlivé, aby mimo všecky pře na království České byl povýšen. Po kteréž řeči Matiaš od přítomných

pánů a prelátů českých i moravských, též od poslů měst německých z Čech, z Moravy a Slezska skutečně za krále Českého jest zvolen. Tato tajná volba obnovila se potom přičiněním Zdeňka ze Šternberka dne 3. května v hlavním chrámě Olomouckém veřejně, načež Matiaš od arcibiskupa Ostrihomského a papežského legáta Rudolfa co král Český na evangelium pod přísahu vzat jest. Však Matiaš, nedůvěřuje, že by za živobytí krále Jiřího na trůn český dosedl, ježto stavové uherští vzpourou mu hrozili, a nastával mu tudíž nepřítel dvojí, jal se potom vyjednávat s Jiřím o pokoj, v kteréž příčině byl mu opět biskup Tas se Zdeňkem ze Šternberka a s novým odpadlíkem, Albrechtem Kostkou z Postupic, jednatelem. Jednání však, konané s důvěrníky krále Jiřího ku konci r. 1470 na Zdeňkově zámku Polenském, nevedlo ku konci a přetrženo jest brzkou smrtí krále Jiřího (22. března 1471). ¹⁾

Nedlouho potom, když Čechové a Moravané zvolili sobě Vladislava, syna Polského krále Kazimíra, za krále, nastalo Tasovi z uložení Matiašova nové jednání s králem Kazimírem. Již před třemi roky měl Tas Matiaši dceru Kazimírovu Hedviku za manželku namluviti. Nyní vypravil jej Matiaš pod záminkou těchto námluv znovu do Krakova, aby s králem Kazimírem učinil úmluvu o trůn český tím spůsobem, by nově zvolený král Vladislav, co budoucí švagr jeho, bydlel na dvoře uherském a po smrti Matiašově byl dědicem koruny České i uherské. Biskup Tas jel do Krakova 9. července, však již po třech dnech s nevolí se vrátil, ježto král Kazimír v návrhy Matiašovy naprosto vejíti nechtěl. V dalších jednáních a válkách, vedených mezi králem Vladislavem a Matiašem ještě po osm let, v kteréž době opět papež Sixt IV., nástupce Pavla II., úklady proti Vladislavovi osnoval, nepřipomíná se již biskup Tas až při ukončení války r. 1479, kdež dle úmluvy v Budíně učiněné měla se

¹⁾ Palackého Dějiny, IV, 2, 569.

koruna Česká roztrhnouti a Morava se Slezskem a s Lužicí Matiaši za kořist dostati. Když pak před početím jednání, jímž onen potupný mír se měl stvrditi, králové Vladislav a Matiaš dne 13. července t. r. přijeli do Olomouce a u velikém průvodu prelátů a knížat a při hlučném zvonění vešli do hlavního chrámu sv. Václava, tu nejprve veškeré duchovenstvo a potom biskup Tas, Boha chválíce vysokým hlasem (česky) zpívali, a příští čtvrtek dne 15. července týž biskup u přítomnosti obou králů a všeho panstva sloužil jako za úvod k vyjednávání pokoje slavnou mší svatou „de spiritu sancto“. Bylať to zajisté zlá pokuta za jeho vrtkavost u věrnosti k slavnému Jiřímu z Poděbrad, že jemu se dostalo, vzývati ducha svatého, aby k místu přiveden byl nejhanebnější pokoj, jež kdy učinili králové Čeští.

Tři léta po této slavnosti zemřel biskup Tas dne 25. srpna 1482 ve Viškově na morovou ránu a pochován jest uprostřed hlavního chrámu Olomouckého, kde až do obnovení téhož chrámu r. 1709 spatřoval se na červeném mramoru nápis: „Anno 1482 obiit Venerabilis pater dom. dom. Prothasius de Bozkowicz et Czernahora, episcopus Olomucensis ecclesiae“.

Souvěký téměř Augustin Olomoucký (zemř. r. 1513) popisuje ve své posloupnosti biskupů Olomouckých biskupa Tasa takto: „Byltě muž pěkného těla, vysokého vzrůstu, ušlechtilého vzezření, věhlasný a neobyčejnou výmluvností nadaný, ale v hospodářství a u vykonávání obřadů příliš nádherný. Pánu Bohu rád sloužil, miloval pořádek kostelní a nižádné povinnosti své neobmeškával.“¹⁾ Přes to vynikal, jak již výše dotčeno, klasickou vzdělaností a byl důkladně znalý jazyka latinského i svého mateřského, což dosvědčují jeho listy latinské, které psal papeži Pavlovi II. a legátovi Rudolfovi, a české jeho listy, jež psal králi Jiřímu, Zdeňkovi ze Šternberka a Ctiborovi z Cimburka.

Ježto statky biskupské toho časů z velké části byly za-

¹⁾ Augustini Olomucensis Series episc. Olom., p. 164.

staveny a příjmy biskupské tím stenčeny, není divu, že Tas při svém novyhnutelném velkém vydání býval v peněžitých nesnázích a zůstavil některé dluhy, které se po jeho smrti zapravily ze svrchků, knih a oděvů u hejtmána zemského uložených, z jiných věcí na Viškově chovaných a z klenotů, zastavených v klášteře sv. Tůmy v Brně.¹⁾ Stolicе biskupská zůstala po smrti Tasově svévolí krále Matiaše a papežů Innocence VIII. a Alexandra VI. po plných 15 let neosazena, a spravována jest skrze administrátory, nejprve skrze biskupa Varadinského, Jana Vitřka, a když biskup Vitřk šel r. 1491 do kláštera, skrze dva jiné administrátory k ruce kardinála Ardicina a arcibiskupa Montreálského Jana Borgiu, jimž oběma řečení papežové biskupství Olomouckého o své moci propůjčili.

Jindřich Jičínský z Boskovic.

R. 1449—1476.

Druhorozený syn Beneše Černožorského a Machny ze Šternberka byl Jindřich, pán na Nových Hradech a později na Jičíně. Měl za manželku Kunku, jedinou dceru Jana z Cimburka a Kateřiny, kněžny Opavské, s níž obdržel ok. r. 1470 Jičín a půl městečka Bavorova a vsí Kozlova a Bohuchvalova v knížetství Ratibořském, načež si s bratry svými, Tasem a Benešem, prikoupil od Buriana Puklice statek Štramberg (Strahlenberg). R. 1469 obdržel od bratra svého Dobeše zámek Kelči s městečkem, jež však, byv oň od Zicha Šumberského lstivě připraven, od Václava Bělíka z Kornic znovu vykoupiti musil a pak Jindřichovi ze So-

¹⁾ Půhony Olom. z r. 1475—90. Vyjednávání pozůstalosti Tasovy vleklo se po 8 let zvláště za příčinou sporu s kapitolou, která sobě některé svrchky osvojovala, a teprve r. 1490 nařídil soud zemský v Brně, aby svrchky na Tovašov se zavezly, odhádly a peníze za ně stržené věřitelům vydaly, při kterémž prodeji přítomni byli bratři nebožtíkoví, Dobeš i Beneš z Boskovic. Z klenotův zastavených dána jest věřiteli Zoubkovi infule nebožtíkova ve 110 zl. a prstenův 7 a rukavičky ve 49 zl.

vince ho postoupil. ¹⁾ Toho času zastavil, jakož se podobá, také Nové Hradý Čenkovci z Kunstatu, který je r. 1470 Ladislavovi a Podmanína, hejtmanu zemskému od krále Matiaše zřízenému, odevzdal. ²⁾ Když pak o sněmu Brněnském, dne 27. června 1473 u přítomnosti krále Matiaše drženém, stalo se usnešení, aby pro zachování řádu a pokoje v zemi, podobným způsobem, jako se stalo podlé usnešení sněmu Benešovského v Čechách, zřídili se čtyři ředitelové zemští na Moravě, zvolen jest k tomu úřadu s Jindřichem z Lipého, s Janem z Pernšteina a Ctiborem z Cimburka také Jindřich z Boskovic. ³⁾ Zemřel bezdětný r. 1476, poručiv statky své bratrům svým Dobešovi a Benešovi. Vdova po něm pozůstalá, Kunka z Cimburka, provdala se pak za hraběte Petra od sv. Jiří a z Pezinku a dostala se na Slovensko.

Dobeš Černohorský z Boskovic.

R. 1465—1493.

Dobeš či Tobiáš z Boskovic, druhý bratr biskupa Tasa, potomně slovutný válečník a jednatel diplomatický, jmenuje se nejprv r. 1465, když biskup Tas, vykoupiv přispěním krále Jiřího biskupské panství Ukvaldy ze zástavy, bratrům svým Jindřichovi, Benešovi a jemu k užívání ho postoupil. R. 1468 po dobytí kláštera Třebíčského prodal král Matiaš jemu a bratru jeho Beneši ves Sedlec u Třebíče a vsi Vojkovice, Sokolnice a Telnice blíž Brna, ježto vesměs tomu klášteru přináležely, za 2000 kop gr., kteréž vesnice až na první r. 1496 opat Třebíčský Vilém po smrti Dobešově od Beneše z Boskovic opět vykoupil.

Toho času byl Dobeš ve službě krále Matiaše a obyčejně při jeho osobě, zejména dne 6. dubna 1469, když král Matiaš v průvodu pánů ze Šternberka, Rožmberka, Švam-

¹⁾ List Václava z Bažti a na Věchovicích z r. 1484 v mor. archivě zemském. Viz Přílohy. — ²⁾ Wolny Topogr. v. M. II, 2, 324. ³⁾ Palackého Archiv, IV, 470.

berka a j., mnoha prelátů a asi 3000 lidí branných přijel ku sjezdu do Olomouce, kdež příštího dne králové Jiří a Matiaš měli v poli ke Šternberku onu památnou rozmluvu o narovnání, mezi kterouž Matiaš od strany katolické v Olomouci tajně za krále Českého zvolen jest. Na začátku června t. r., když Matiaš podávanou mu od zrádné strany korunu Českou byl přijal, odebral se Dobeš z Boskovic s Janem Zajícem z Hasenburka z uložení jeho s poselstvím do Krakova ku králi Kazimírovi, kterýž se domníval míti právo dědičné ke koruně České, aby ho uchlácholil, že Matiaš sahá po koruně jemu nepřislušející, ale vrátil se s odpovědí chladnou. ¹⁾ Brzo potom, když táhna s králem Matiašem do Uher, přijel do Kelče, městečka biskupského tehda Jiříkovi z Landšteina a na Buchlově zastaveného, daroval mu Matiaš za jeho zásluhy tento statek, ježž byl od Jiříka z Landšteina vybavil, načež ho Dobeš bratru svému Jindřichovi pěstoupil, po jeho smrti však opět sám v držení převzal. ²⁾ V říjnu t. r. přijel s králem Matiašem, jenž byl mezi tím v Uhřích nové vojsko sebral, zase do Moravy, dobývat města Hradiště vojskem krále Jiřího obsazeného. Tu však potkala jej i Matiaše nemilá nehoda. Kníže Hynek, syn krále Jiřího, přijeda s českým vojskem na pomoc posádce v Uh. Hradišti od vojska Matiašova sevřeného, udeřil 2. listopadu náhle na zástupy Matiašovy blíž Uh. Brodu rozložené a porazil i uťedl je v takový útěk, že Matiaš sám, jenž měl hlavní byt v Brodě, nezastavil se dříve až v Uh. Skalici. ³⁾ Při této porážce vojska Matiašova bylo veliké množství lidu pobito a zjímáno, a mezi vzácnými zajatými byl mimo hraběte z Pezinku a Jiříka, syna Zdeňka ze Šternberka, také pan Dobeš. ⁴⁾ Nebyl však dlouho v zajetí, neboť

¹⁾ Palackého Dějiny, IV, 2, 512. — ²⁾ List Václava z Bašti z r. 1484 v mor. arch. zemském. — ³⁾ Palackého Dějiny, IV, 2, 531. — ⁴⁾ Tak slul vůbec Dobeš z Boskovic u dvoru krále Matiaše; pročež od Bonfinia, historika souvěkého, který nevěděl, co to znamená, zván jest „Pandobeš“.

již na začátku měsíce února r. 1470 byl se Zdeňkem ze Šternberka, Vokem z Rožmberka, Jindřichem z Hradce a bratry Bitovskými z Lichtenburka na hlučném sjezdu Vídenském, kdež rokováno o to, aby pán jeho Matiaš zvolen byl za krále Římského a dostal Kunhutu, dceru císaře Fridricha, za manželku, z čehož když sešlo, nastalo nesmířitelné nepřátelství mezi Fridrichem a Matiašem až do smrti. ¹⁾

Téhož roku (1470) zastavil král Matiaš Dobešovi z Boskovic Nové Hradý v sumě 4000 dukátů, kteréž byly nedlouho dříve od Jindřicha z Boskovic Čeňkovi z Kunstatu postoupeny a od Čeňka odevzdány ²⁾ z nařízení Matiašova komisi zemské. R. 1476 zdědil Dobeš společně s bratrem svým Benešem po bratru Jindřichovi Bavorov v knížetství Ratibořském s Kozlovem a Bohuchvalovem, kterýž statek sobě oba bratři s přivolením krále Matiaše, daným v Korneuburce ve čtvrtek v den narození Božího 1477, do desk vložití dali. Téhož roku prodal s bratrem svým biskupem Tasem, Petrovi Mrakešovi z Noskova ves Budišov s městečkem Tasovem, a r. 1480 měl co činiti před soudem zemským, byv s bratrem Benešem od abatyše kláštera Tišňovského pohnán, že bez práva potáhl dotčenou výše ves Bohuchvalov k panství Ukvaldskému. ³⁾

Roku 1481 musil se však Dobeš vydati opět do pole, ježto král Matiaš císaři Fridrichovi vypověděl válku, předstíraje, že nevyplnil výminek při uzavření míru r. 1477 umluvených. Sebrav vojsko vtrhl jest do Rakous, osvobodil Heimburk vojskem Fridrichovým sevřený a dobyl Klosterneuburku a sv. Hipolyta. Také r. 1485 v novém polním tažení proti císaři Fridrichovi nejvíce jím se stalo, že Vídeň dne 1. června t. r. přivedena jest v moc Matiašovu. Tehda svěřena mu zvláště stráž na Dunaji blíž Mýta (Mautern), aby zamezil přívoz potravy k Vídni, a když zástupy obyva-

¹⁾ Palackého Dějiny, IV, 2, 542. — ²⁾ Wolny Topogr. II, 2, 324. —

³⁾ Wolny Kirch. Topogr. Br. D., I, 347.

telstva, utíkající před Uhry, chtěli se tu přeplaviti přes Dunaj, rozstřílel lodi jejich a jednak je pobil, jednak v moc Matiašovu přivedl. ¹⁾ Bylať to však poslední služba, kterouž Matiaši prokázal; když v měsíci prosinci t. r. Matiaš bratrance jeho Jaroslava z Boskovic ve Vídni mečem odpraviti dal, zahořel Dobeš záštitou a nenávistí k němu a opustiv nevďěčníka, vešel ve službu císaře Fridricha, od něhož učiněn jest nejvyšším vůdcem. R. 1490, když vzešel spor mezi Vladislavem, zvoleným králem Uherským a císařem Fridrichem o korunu uherskou, a stavové čeští a moravští usnesli se, že poskytnou králi Vladislavovi proti císaři a králi Římskému Maximiliánovi všemožné pomoci, psal Dobeš, co plnomocník císařův, z Křemže 5 a 17. prosince dva listy v té příčině Vilémovi z Pernšteina, nejvyššímu hofmistrovi království Českého, ²⁾ a v únoru r. 1491 vyslán jest od císaře Fridricha k pánům Vokovi a Petrovi z Rožmberka, spolusprávcům království Českého, na Krumlov, aby jim a jiným pánům tam svolaným projevil smýšlení císařovo, zachovájli pokoj proti říši německé a proti zemi Rakouské, že také císař a král Římský tak opatřiti chtějí, aby též koruna Česká od říše a i od země Rakouské v pokoji byla zachována. ³⁾ Když pak v srpnu t. r. císař Fridrich a král Maximilián s králem Vladislavem o to se shodli, aby v Prešpurku rokovalo se o pokoj, zplnomocněn jest p. Dobeš s hrabětem Fridrichem Zollernským a Jiříkem Rottalem od císaře k tomuto jednání, kteréž dne 7. listopadu tím se dokonalo, že Vladislavovi přiřknuty jsou Uhry a Maximiliánovi Rakousy. Do tohoto míru Prešpurského vložen též článek zvláštní, Dobeše z Boskovic se týkající. Dle něho měl král Vladislav Dobešovi z Boskovic za měsíc, od sv. Martina počínajíc, navrátiti statky moravské za jistou sumu

¹⁾ Jos. v. Hormayer *Gesch. v. Wien*, 4. Bd. S. 47. — ²⁾ Viz tyto listy Dobeše z Boskovic v Přílohách. — ³⁾ Tamtéž a Palackého *Dějiny*, V, 1, 316.

peněz jemu zastavené, kteréž mu král Matiaš r. 1485 násilně byl odňal; též mu měl do roka vyplatiti 2000 zl., kterýchž byl Dobeš králi Matiaši půjčil, z oněch pak 5000 zlatých, jež byl král Matiaš Dobešovi z Boskovic na hradě Šumberském (u Kelče) zapsal, měl mu ve dvou létech 2000 splatiti, na-proti čemuž se Dobeš ostatních 3000 z dobré vůle vzdal; konečně měl král Vladislav p. Dobešovi nahraditi náklad na opravení hradu Brněnského učiněný v té sumě, kterouž hejtmán zemský po umluvení s p. Dobešem vyhledá. ¹⁾

Takto věci veřejné pořídív, trávil Dobeš poslední léta života svého po tolikých trampotách v tichosti, zdržuje se jednak ve Vídni, jednak na Moravě. Však ani tu nedopráno mu úplného míru. Roku příštího měl rozepří s universitou a magistrátem Vídenským o nějakou prebendu (Kumberskou), kterouž rozepří císař Fridrich listem, daným v Linci dne 2. října 1492, urovnal; ²⁾ jinou při měl s administrátory kostela Olomouckého, kteří na něm žádali, aby jim vrátil biskupský zámek Kelči s městečkem. ³⁾ Mimo to zřejmo z desk zemských, že r. 1492 koupil s bratrem svým Benešem od Mikuláše z Otaslavic hrad Otaslavice s Brodkem a s podílem v Doloplazích a Růžďce (Hrušce) a od Ctibora z Cimburka část Bořitova u Černé Hory.

Touž dobou ustanovil se s bratrem Benešem na tom, že vystaví sešlý Nový Hrad v divokrásné krajině nad řekou Svitavou. Tento zámek vzal velkou škodu útoky, za času obležení r. 1423 skrze Jindřicha Šadeckého z Waldšteina a r. 1470 od vůdce Matiašova, Ladislava z Podmanína, naň učiněnými. ⁴⁾ Dali je tedy oba bratři novou silnou zdí

¹⁾ Pešina Mars Mor., p. 904 podle Bonfinia. — ²⁾ Excerpta p. dvorsk. sekr. A. Rybičky. — ³⁾ Půhony Olom. z r. 1480, l. 208. — ⁴⁾ O založení Nových Hradů, aneb jak prvé se říkávalo „Nového Hradu“ (Novum castrum) a „Čertova Hrádku“, nic jistého se neví. Ve XIV. století náležely vesnice, které později se jmenují při Nových Hradech, totiž Útěchov, Vranov, Brodek, Kanice, Jehnice, Březina, Lhota (zašlá), Vitovice, Habrůvka, Babice a po jistý čas i Obřany, ke hradu Ronovu, jehož pánem byl dle desk zemských

obehnati a zdvihacím mostem opatřiti, jakž ukazuje podnes nápis nad branou: „Dobess a Beness z Bozkowicz a z czrne hori“ a níže letopočet „1493“, okolo kteréhož nápisu jsou erby Boskovický, Šternberský (nepochybně erb matky stavitelů) a Hradecký nebo Landšteinský (růže). V hradě vystavěli vysokou okrouhlou věž, s kteréž okolní lesnatá krajina s poníženým údolím mile se přehlíží, ¹⁾ zřídili mnohé komnaty, z nichž pozůstalé zdi nyní byt vrchnostenského nálesného ohražují, a sklepy, vytesané ve skále, krom studně napolo zasypané. Sotva však byl hrad dostaven, zemřel Dbeš z Boskovic ten den před sv. Tomášem (20. pros.) 1493 ve Vídni a pochován jest v hrobce předků svých v kostele minoritském v Brně. Ježto neměl dětí, byl bratr jeho Beneš dědicem.

Ačkoliv Dobeš z Boskovic po všechen život svůj nejvíce zbraní se zanášel, byl nicméně také v písmě obratný a přítel písemnictví, zvláště historie vlastenské. To stvrzují jednak listy jeho české, v záležitostech politických r. 1490 Vilémovi z Pernšteina psané, jednak to, že k jeho a bratra jeho Beneše vyzvání Jan Húška, farář Bořitovský pod Černou Horou (kanovník Brněnský a arcikněz Břetislavský),

r. 1365 Krušina z Lichtenburka a jehož nepatrné zříceniny, nyní „Hrádek“ zvané, podnes na východ ode vsi Útěchova nad řekou Svitavou se spatřují. Vesnice, které potomně se připomínají u Pozořic, příslušely v XIV. století k zašlému hradu Wildberku blíž Habrovan. Nový Hrad přivádí se nejprve r. 1423, když byl obsazen lidem husitským pod velitelem Vítkem z Dobřele, kterýž jej Jindřichovi ze Sadku, odjinud z Waldšteina, zradou vydal. (Pešina Mars Mor., str. 485); později byl téměř nepřetrženě v držení pánů z Boskovic. — ¹⁾ U Nových Hradů počíná se utěšená krajina, kteráž jde odtud údolím Adamovským k Hřbítu Skále, ke Křtinám, Výpustku, k pověstné propasti Macoše, odtud Suchým dolem k jeskyním Sloupským a oklikem na Rajec a Blansko nazpět k Novým Hradům. Pod samými Novými Hrady jde od r. 1849 velký tunel severní železnice státní, zvaný Novohradský, nejdelší ze 13 tunelů od Brna do Blanska. Nikdo z milovníků přírody, jenž koná cestu touto krajinou, neopomíná jmenovaných míst a rozkošného okolí ohledati.

kroniku českou Aeneáše Sylvia (r. 1475 v Římě latinsky vydanou) r. 1487 na česko přeložil, kterýž překlad se posud v Římě v rukopise chová.

Beneš II. z Boskovic.

R. 1465—1507.

Mladší bratr Dobešův, Beneš z Boskovic, byl r. 1473 purkrabím na hradě Brněnském a obnovil toho roku s podkomořím Jakubem z Jemnice městskou radu Brněnskou. Roku 1481 spravoval úřad podkomořího a r. 1506 úřad místohejtmana moravského. Co spoludržitel Ukvald měl r. 1484 rozepří s p. Prusinovským a Tovačovským o Paskov, obehnav o své ujmě zámek tamější, načež páni u soudu zemském našli, aby biskup Olomoucký, co pán dědičný toho statku, v příčině toho rozhodl. ¹⁾

Jinak jsou o něm kromě toho, co výše přivedeno v životě Dobešově, před rukama jen zprávy z poslední doby od smrti bratra jeho Dobeše, nejvíce statků jeho se týkající. Roku 1495 daroval listem, jehož dátum na Ostravě v pondělí den sv. Floriána (4. května), polovici města Bavorova a vsí Kozlova a Bokuchvalova pannám a konventu kláštera dominikánského v Ratiboři, ²⁾ kterýž statek byl potom v držení toho kláštera až do jeho zrušení r. 1810. Listem, daným téhož roku na Ukvaldě v úterý před květnou nedělí, daroval městu Ostravě příkop městský a náspy nové s velkým nákladem zřízené. Léta příštího vydal Janu Vitíkoví, správci biskupství Olomouckého, panství Ukvaldské od r. 1465 zastavené za sumu 6000 zl., mezi tímž správcem a nebožtíkem Dobešem z Boskovic r. 1486 umluvenou, a touž dobou postoupil Vilémovi, opatovi Třebíčskému vsí Vojkovic, Sokolnice a Telnic u Brna, kteréž měl od r. 1468 s bratrem Dobešem v zá-

¹⁾ Půhony Olom. z r. 1475, l. 49. — ²⁾ Cod. diplom. Silesiae. Ve Vratislavi 1859, II, 218.

stavč. R. 1502 koupil co pán na Černé Hoře od Ladislava z Boskovic část blízkého Bořitova se dvorem a právem podacím, kdežto části druhé byl již r. 1492 od Ctibora z Cimburka koupí nabyt. Naproti tomu prodal listem, daným na Černé Hoře v úterý po nanebevztupení Krista Pána r. 1493, hrad a městys Holštejn s Ostrovem, Lipovcem, 3 lány v Šošůvce, s půl Podomí a pustými všemi Húskem, Kolčrovem a Hamlíkovem, Hynkovi z Popůvek za 1200 dukátů. Památné jest i to, že na Novohradsku v nynějším údolí Adamovském s velikým nákladem vystavěl hamry sešlé, kteréž pak dle listu krále Vladislava, jehož datum v Budíně ve středu před sv. Jiřím r. 1506, držel dědičně a dle nichž lid obecný posud nynější Adamov nazývá Hamry. Jsa muž pobožný, zřídil listem, daným na Černé Hoře v úterý po sv. Kříži 1495, v minoritském kostele v Brně fundaci 10 kop grošů ročního platu ze vsi Surovic, aby se tu konala výroční slavnost úmrtní za jeho otce Beneše a za jeho matku, za bratry Tasa, biskupa Olomouckého, Jindřicha, Dobeše i za něho samého.¹⁾ Zemřel r. 1507, zůstaviv čtyři syny Dobeše, Jana, Tasa a Jaroslava.

Ješek Černoehorský z Boskovic.

R. 1461—1486.

O nejmladším synu Beneše z Boskovic a bratru biskupa Tasa, Ješkovi či Janovi, vypravuje se tento příběh.²⁾ Když Jiří z Poděbrad nastoupil na trůn český, stál Ješek věrně při něm jako bratr jeho Tas, a napomínal Slezáky, když na sjezdu v Lehnici nechtěli Jiřího za krále uznati, důtklivě, by krále zvoleného byli poslušni a nedávali příčiny k prolévání krve. Také r. 1467 byl ještě při těch pánech, kteří naléhali na to, aby král Jiří, od papeže

¹⁾ Wolny Kirchl. Top. B. D. III, 1, 106. — ²⁾ Pešina Mars. Mor., str. 804—807 a Balbini Epit. rer. Boh. V, 517 a 539.

Pavla II. v kletbu daný, povolán byl na sněm církevní a zdvihl všeliké podezření kacířství. Když však potom papež vyhrožoval všem těm, jenž by dále při Jiřím setrvali, vyobcováním z církve, zvrtkavě Ješek u věrnosti ke králi a postavil se mezi jeho odpůrce. Město Brno, rovněž jako Olomouc a Znojmo, stálo tehdy ještě s oddaností při velkomyslném a spravedlivém králi až na některé nespokojence, kteří hleděli ke králi Matiášovi. Velitelem posádky královské byl Wolfgang Krajír z Krajku, muž neoblomený, králi Jiřímu životem oddaný. Ješek z Boskovic, vešed ve zrádné srozumění s Matiášovci, umínil si s jich pomocí město se zmocniti. Sebrav asi 1000 ozbrojených mužů, přitrhl nočního času k městu, aby úmysl svůj ve skutek uvedl. Však Wolfgang Krajír, znamenav zrádu, shromáždil na rychlo jádro svých statečných a udeřiv na odvážlivce, kteří bránkou u kostela sv. Tomáše do města se loudili, potřel je na dobro a Ješka z Boskovic od města odehnal. Útok noční takto byl zmařen; ale Ješek od předsevzetí svého, by Brno v moc Matiášovu přivedl, nicméně neupustil. Sesíliv se lidem Půty ze Sovince a na Doubravici, přitáhl znovu k Brnu, oblehl hrad, dobyl Králové kláštera na Starém Brně, kdež příbuzná jeho, Berta z Boskovic, byla abatýší, a položil posádku pod Zikmundem z Pernšteina do kláštera. O těchto věcech uslyšev kníže Viktorin, tehda nejvyšší hejtmán zemský v Rakousích zaměstnaný, přikvapil rychle s vojskem k Brnu, zahnal Ješka po druhé, oblehl Králové klášter a dobyv ho útokem, Zikmunda z Pernšteina uprostřed ohně plápolajícího zajal. Ješek s nemnohými dobrodruhy svými ukryl se v lesích Veveřských. Však roku příštího zosnováno v Brně nové spiknutí proti králi Jiřímu, vůdce posádky, Wolfgang Krajír, od srocenců dukáty uherskými uplacených úkladně jest jat a spoután a město v moc Matiášovu přivedeno, načež obyvatelé němečtí Matiášovi na rádnicích holdovali. — R. 1461 dal mu bratr jeho, biskup Tas, statek Blanenský, jež měl Procek z Kunstatu v zástavě, doživotně k užívání. Potom

se připomíná ještě r. 1486, kdež zanevřev pro odpravení Jaroslava z Boskovic, na krále Matiaše, císaře Fridrichovi IV. vojsko proti němu nájímal. Kdy zemřel, není zaznamenáno.

Dobeš Rosický z Boskovic.

R. 1493—1540.

Nyní přivedeme syny Beneše Černohorského z Boskovic, poslední potomky linie Černohorské. Byliť při smrti otce svého vesměs ještě nezletilí, pročež jim strýc jejich, Ladislav z Boskovic, ustanoven za poručníka. Nejstarší syn Dobeš jmenuje se ponejprv r. 1509, kdež došed 16. roku věku svého, z poručenství propuštěn jest a na sv. Martina t. r. ve správu statků Brodku a Otaslavic se uvázal.¹⁾ Téhož ještě roku měl nějakou rozepři s Mikulášem z Kingšperka před soudem zemským a r. 1512 s Václavem z Želetavy o osazení mlýna pod Jedovnicí.²⁾ L. 1511 ujal v držení Dědice u Viškova, jichž mu byl Ladislav z Boskovic postoupil, zároveň s Račicemi, jež obdržel mladší jeho bratr Jan. R. 1522 vstoupil v manželství s Bohunkou, dcerou Viléma z Pernšteina a vdovou Jindřicha z Lipého, kteráž koupivši t. r. od Kateřiny z Kukvic Rosice, k požívání mu jich ponechala, načež dle nich „Rosickým“ se psal. Nemaje dětí, oddával se vši pilností správě záležitostí zemských a byl jedním z nejčinnějších úřadů sněmu zemského v tehdejší době nepokojné. R. 1526 spravoval úřad nejvyššího sudního a později na krátko také úřad nejvyššího hejtmána.³⁾ Co muž věhlasný a rozšafný měl účastenství v důležitých poselstvích od sněmu vysílaných. Když r. 1526 měl Ferdinand

¹⁾ V Pamětní knize Olomoucké z r. 1517, l. 57, jest toto propuštění z poručenství těmito slovy zapsáno: „Poněvadž páně Dobešova máti vyznává, že p. Dobešovi týden před sv. Prokopem 16 let bude a p. Ladislav tomu neodpírá, by postúpiti nechtěl, pánóm se zdá, aby p. Ladislav p. Dobešovi, strýci svému, statku jeho a bratří jeho postúpil na sv. Martina najprv příštího“. Vypsal p. archivář V. Brandl. — ²⁾ Půh. Brněnské z r. 1512. —

³⁾ Spisy Karla z Žerotína, I, 110.

za krále Českého v Praze korunován býti, a vzešly o to neshodě mezi stavy českými a moravskými, byl Dobeš jeden z poslů moravských tam vypravených. Stavové čeští, jakož vřelomo, zvolili jsou, nehledíce ke smlouvě mezi králem Vladislavem a císařem Maximiliánem r. 1515 o trůn český a uherský učiněné, Ferdinanda, syna Filipa, krále Španělského, Anně, dceři Vladislavově zasnoubeného, za krále a teprv po tomto zvolení pokládali ho za pána svého; však stavové moravští, majíce smlouvu výše dotčenou za základ poslušnosti, uznávali Annu, dceru Vladislavovu, dle práva dědičského za paní svou a po ní Ferdinanda jako manžela jejího za pána, a nebyvše k volení do Prahy pozváni, u velkou nevoli se stavy českými vešli. Nadarmo žádal Ferdinand na nich, aby vyslali deputaci ke korunování. Teprv po obnovené žádosti vypravili posly k té slavnosti, však výslovně jim zakázavše, aby se v rozhodování té rozepře nepouštěli. Jsouť pak do Prahy vysláni: ze stavu panského Dobeš z Boskovic a Jan ze Šelberka, prelát Ambrož, opat Žďárský a František, opat Velehradský, rytíři Jan z Kyjovic a Přemek z Vického a dva posli z města Brna. ¹⁾

Později vyslán jest Dobeš z Boskovic s jinými pány po třikráte do Čech za příčinou pomoci v tehdejší válce Turecké. Jan Báthory, kníže Sedmihradský, spojenec Turků, táhna se ke smlouvě, v Budíně r. 1478 mezi králem Vladislavem a Matiašem o poslušnost v Moravě a Slezsku učiněné, osoboval si právo k obojí zemi a nazýváje se v listech svých, poslaných stavům moravským, markrabím Moravským a nejvyšším knížetem Slezským, zval je na rákoš do Komárna. I bylotež králi Ferdinandovi třeba, práva svého v Uhřích i na Moravě hájiti a stavům moravským, přípravy k ochraně země činiti. Za tou příčinou přidán jest Dobeš z Boskovic r. 1528 s Hanušem z Liechtenšteina a Bernardem starším z Žerotína, co muži u věcech válečných zběhlými,

¹⁾ Zápisy sněmovní.

Janovi z Pernšteina, nejvyššímu hejtmanu zemskému, za radu vojenskou, a r. 1529 poslán jest do Českých Budějovic, by se tu se stavy českými o náležitá opatření proti nepříteli Turku smluvil. Podobné vyslanství vykonal s jinými pány moravskými v příčině pomoci na Turka opět r. 1531 a 1539. Ačkoli však Dobeš potřebu společné obrany země Moravské uznával, nebyl hotov, vyhověti žádostem královým, jimiž by obyvatelstvo moravské příliš bylo stíženo. Když tedy král Ferdinand, sbíraje vojsko v zemích německých, žádal, aby Morava na Turka vypravila 10.000 mužů pěchoty a 1000 mužů jízdy a dala na potřeby válečné 150.000 zl., odporoval tomu Dobeš o sněmu Brněnském r. 1529, a přičinil slovem svým k usnešení, aby se peněz ze země nevydávalo a povolilo se králi toliko 1000 mužů a 100 koní; ale kromě toho uzavřeno, pakli by nepřítel zemi se blížil, že veškeré obyvatelstvo se ozbrojí, což také brzo potom skutečně se stalo, ježto k osvobození Vídně od Turka velké vojsko moravské se vypravilo (musel jíti každý pátý muž do pole) a u Holabrunu táborem položilo.¹⁾

Neméně platné služby jako v poselstvích vně vlasti konal Dobeš u věcech domácích ve sněmu vyjednáváných. R. 1530 byl údem komise o urovnání rozepře mezi městy a stavem panským a rytířským, r. 1531 a 1538 členem o opravení a vydání nového zřízení zemského a r. 1539 nové komise pro napravení a vyhledání starých a nových zřízení; r. 1535 a 1536 zvolen jest za úda komise pro urovnání hranic moravskouherských u Rožnova a r. 1535 a 1538 ustanoven jest k vybírání berně v kraji Brněnském a vyslán do Prahy o sjednání s pány českými o výpis svobod společných;²⁾ konečně byl r. 1538 král. komisařem na sněmě Brněnském (o sv. Kunhutě) a r. 1540 na sněmě Olomouckém.

Co do smýšlení náboženského, byl Dobež oddán učení českých bratří, což jde z toho, že k žádosti a nákladem jeho

¹⁾ Zápisy sněmovní. — ²⁾ Sněm. kn. pam. Vypsal p. arch. Brandl.

a pánů Arkleba i Křištofa z Boskovic vydání jsou tiskem „Listové Jana Dubčanského bratřím Boleslavským“ (v Lilči r. 1523—33).¹⁾ Tím vysvětluje se také příběh o volbě opata kláštera Zábřdovického, zapsaný v letopisech téhož kláštera. Král Ferdinand dal totiž p. Dobešovi za mnohé zásluhy jeho opravu toho kláštera s výnosným příjmem, dle kterčž se neměl nový opat bez vědomí opravcova voliti. Když však r. 1537 konvent Zábřdovický zvolil si nového opata Zikmunda, p. Dobešovi toho neopověděv, přišel p. Dobeš, velice na to rozhněvaný, ozbrojen do kláštera a nalezna tu opata a bratry v refektáři s jinými duchovními a hosty světskými, chopil v prechlivosti opata a shodil ho se schodů. Opat i konvent stěžovali si na toto neslušné chování Dobešovo králi Ferdinandovi, ale také Dobeš na konvent si stěžoval, a poněvadž toho času světští prý více platili než duchovní, dal král Dobešovi za pravdu a Dobeš podržev opravu, nepřestával prý i dále konvent týrati a zadržel mu jmenovitě desátek z Klobouk. Teprv když král Ferdinand se synem svým Karlem dne 2. května 1555 přijel do kláštera Zábřdovického, zprostil k žádosti nového opata Jana klášter opravy té obtížné.²⁾ Jiný nepatrný příběh zaznamenal o Dobeši z Boskovic Karel ze Žerotína, „že totiž, maje rozepři spravedlivou s jedním pánem z Kunstatu před soudem zemským, tuto při ztratil, protože smlouvy, kterouž právo své měl prokázati, ačkoliv ji při sobě měl, nicméně neukázal.“³⁾

Jinak vědomo o něm z desk zemských, že r. 1535 prodal statek Dědice, v jehož držení byl od r. 1510, šva-

¹⁾ Viz výše: Křištof z Boskovic, str. 53. — ²⁾ A. Boček Excerpta ex Annal. Zabrdoc., v mor. arch. zemském. Propůjčil p. arch. V. Brandl. — Po Dobešovi z Boskovic obdržel opravu kláštera Zábřdovického bratr jeho Jan, po jeho smrti r. 1542 nejmladší bratr Jaroslav a po jeho sejiti r. 1546 sirotkové Janovi pod poručenstvím Václava z Boskovic, k jehož rukou r. 1547 opat Šebestián slib učinil. Po smrti Václavově r. 1554 pominula oprava pánů z Boskovic. — ³⁾ Spisy Karla z Žerotína, I, 110.

krovi svému, Janovi z Pernšteina, a že r. 1536 vzdal se podílu svého v Pozořicích. K jeho žádosti obdařil král Ferdinand městečko Rosice listem, jehož dátum ve Znojmě v úterý po neděli postní Reminiscere, novou pečeti a trhem téhodním na každou středu, a povolil, aby obyvatelé téhož městečka s Pendorfem s ním spojeným jednoho práva užívali. ¹⁾ Také se pravdě podobá, že Dobeš z Boskovic založil v Rosicích nějakou fundaci k dobrému kláštera minoritského v Brně, ježto Karel ze Žerotína, co potomní pán na Rosicích, ještě r. 1598 jakýsi úrok Boskovický tomu klášteru odváděl. ²⁾ Zemřel v Rosicích r. 1540, a pochován jest v tamějším kostele farním, kdež měl nad oltářem při dveřích kámen náhrobní s tímto nápisem: „Letha Panie 1540 vmrzel gest vrozeny Pan, Pan Dobess Czernohorsky z Bozkowicz, magicze leth wieku swcho cztyrzydcet ssest. Proste Pana Boha za dussi geho“. ³⁾ Manželka jeho Bohunka z Pernšteina připomíná se ještě r. 1549, kdež učinivši poslední pořízení, Rosice vnuku svému, Vilémovi z Lipého, odkázala a brzo potom zemřela.

Jan Račický a Tas Novohradský z Boskovic.

R. 1511—1542.

O mladších bratrech Dobešových, Janovi a Tasovi, máme jen skrovné zprávy, nejvíce jich statků se týkající. Nejprvé jmenují se v deskách zemských r. 1511 s bratry svými Dobešem a Jaroslavem, když jim poručník jejich Ladislav z Boskovic statku Račického postoupil, dle něhož se pak Jan, stana se sám toho statku držitelem, Račickým nazýval. R. 1526 přivádějí se oba bratři v repartici potřeb

¹⁾ Exc. p. dv. sekr. A. Rybičky. — ²⁾ Viz list Karla z Žerotína, daný 13. března 1598 Karlovi z Lichtenšteina, níže při životě Jana Šembery z Boskovic. — ³⁾ B. Paprockého Zrcadlo mark. Mor., I. 149. Paprocký klade podivným omylem za rok úmrtí Dobeše z Boskovic r. 1240 místo 1540.

vojenských k válce turecké, dle kterčž byli povinni, postaviti po 4 koních, Jan ze statku Račického a Tas ze zděděného po otci statku Novohradského. Od té doby ví se o Tasovi toliko, že po smrti bratra svého Dobeše r. 1540 stal se opravcem kláštera Zábřdovického. Zemřel r. 1542 ve Znojmě, jsa tu na léčení, a poručil v poslední vůli, den před svou smrtí ústně udělané, statek svůj Brodek bratru svému Jaroslavovi, Nové Hradý strýcům svým, Jiříkovi Křištofovi a Oldřichovi Křištofovi, synům pak bratra svého Jana odkázal 8408 zl. 12 kr. ¹⁾)

Jan Račický pilně se účastnil v jednáních sněmu moravského, do něhož r. 1529 byl uveden. Byl po dvakráte ženat, po druhé za choť pojav Marii Salomeu Štadlerovou, dceru Barbory Oberhamarové z Brna, stavu měšťanského. Po smrti bratra svého Tasa měl soud s mladším bratrem svým Jaroslavem, kterýž sám jediný se uvázav v Nové Hradý, nechtěl mu polovice jich postoupiti. Prvé však než rozepře byla vyřízena, skonál r. 1542 na hradě Račickém, zůstaviv dva syny, Křištofa (již zletilého) a druhého nejmenovaného, jimž v posledním poručení jmenoval za poručníky strýce svého Václava Bučovického z Boskovic a Jana Dubčanského ze Zděnína.

Jaroslav Černohorský z Boskovic.

R. 1511—1546.

Nejmladší syn Beneše z Boskovic Jaroslav obdržel po otci svém Černou Horu. Co držitel tohoto statku odvedl r. 1526 dle repartice obecné 4 koně k válce turecké a zvolen jest r. 1537, 1540 a 1541 za výběřčího daně v kraji Brněnském, která se kladla a vybírala na zámku Černohorském. R. 1542 poručil mu bratr jeho Tas v pořízení svém ve Znojmě učiněném Brodek s jedním člověkem a některými

¹⁾ Viz to poručení, obsažené v nálezu práva Brněnského z r. 1548, v Přílohách.

platy v Pozořicích; však Jaroslav nemaje na tom dosti, přivlastnil sobě bez práva také Nové Hrady, z čehož mu vzešel soud s bratrem starším Janem, kterýž žádal polovice toho statku, a po smrti Janově s jeho strýci, Jiříkem Křištofem a Oldřichem Křištofem, jimž nebožtík Tas v poslední vůli své Nové Hrady byl poručil, a jimž také po smrti Jaroslavově od soudu zemského přiřknuty jsou. Vůbec byl Jaroslav sobec, ke svým příbuzným nespravedlivý, pročež měl i neustále u soudu co činiti. Bratr jeho Jan pohnal ho před soud, že po smrti Tasa, bratra svého a jeho, sklep na Černé Hoře, v němž Tas sobě své věci choval, odemknouti dal a z něho sumu 800 kop gr. vzal neb nalezl a je podle vůle své obrátil; kromě toho žaloval ho, že mu listů, kteréž svědčí na 1000 zl. nebožtíku Tasovi na Jindřicha z Lomnice, položití nechtěl. Oldřich Křištof z Boskovic pak pohnal ho r. 1544 k soudu, že uvázav se po smrti páně Tasově v opravu kláštera Zábřdovického, 800 zl. podle poručení a vůle Tasovy jemu nevydal, a smlouvy, která se stala mezi nebožtíky bratry Dobešem, Janem, Tasem a jím (Jaroslavem) o opravu na též kláštere, k jeho potřebě položití se zdráhal. ¹⁾ Dokonal život svůj co poslední potomek z linie Černožorské 11. června 1546 ve Vídni a pochován jest v tamějším kostele Augustiniánů lateránských, kdež měl na hrobě tento nápis: „Ao Dni 1546 den 11. Junii ist gestorben der Wollgeb. Hr. Hr. Jaroslaus v. Woskowiz u. Tchernahor und ligt hie begraben.“ ²⁾

Jaroslav zůstavil čtyři dcery: Annu, manželku Sezemy z Kunstatu, Kateřinu (Káču), manželku Křištofa z Liechtenšteina, Libuši, manželku Jiřího Žabky z Limberka a Braxeidu, manželku Bartoloměje z Vrbna a na Náměšti a po jeho smrti (1560) Jindřicha Meziříckého z Lomnice, nejvyššího sudího a pána na Jemnici. Tyto čtyři dcery

¹⁾ Půhony Brněnské z r. 1542 a 1544. — ²⁾ L. Fischer Notitia urbis Vindobonae. 1722, Suppl. II, 65.

zdedily Černou Horu i Nové Hradý, kterých však, jak výše připomenuto, r. 1548 z nálezu zemského soudu strýcům svým Jiřímu Křištofovi a Oldřichovi Křištofovi z Boskovic postoupiti musily; též zdědily proces o oněch 800 kop gr. po strýci svém Tasovi ve sklepě na zámku Černo-horském pozůstalých, jichž Václav z Boskovic, strýc jejich a poručník dětí po Janu Račickém, r. 1548 u soudu zemského na nich se domáhal. Nemohouco Černé Hory společně držeti, prodaly ji r. 1550 strýci svému Václavovi z Boskovic, při jehož synech, Albrechtovi a Janovi Šemberovi, zůstala až do r. 1597.

III. Linie Svojanovská.

Oldřich Svojanovský z Boskovic.

R. 1420—1434.

Vedlé Jana Brandýsského, statečného obhájce Vyšehradu r. 1420, stál při císaři Zikmundovi v boji s Pražany a Tabority také starší bratr jeho Oldřich z Boskovic, původce linie Svojanovské. Oddanost svou císaři Zikmundovi projevil zjevně tím, že s bratry svými Jaroslavem, Janem, Jindřichem a Benešem přiložil pečeť svou k zápisu ze dne 24. dubna 1420, v němž prohlásil se za protivníka Pražanů.¹⁾ Jakožto věrnému svému svěřil mu císař Zikmund královský hrad Svojanov na moravských hranicích k hájení, jež Oldřich lidmi svými obsadil. Když pak lidé jeho pro nedostatek potřeb od něho odjeli, a Husité chystali se hrad oblehnouti, tisknouce ho k tomu, aby se k nim přidal, žádal prosebně císař Zikmunda listem, jehož dátum na Svojanově

¹⁾ Palackého Archiv český, IV, 379.

v sobotu před smrtnou nedělí r. 1426 (?), aby mu rychle ku pomoci přispěl; ¹⁾ když však pomoc nedošla, vzdal se Husitům, a připojiv se k nim zůstal i dále v držení Svojanova, od císaře Zikmunda, jakož podobno, v zástavu mu daného. Zemřel ok. r. 1434, zůstaviv ze své manželky Ofky z Častolovic dva nedospělé syny, Ješka a Jindřicha. ²⁾

Ješek Svojanovský z Boskovic.

R. 1447—1484.

Ješek, starší syn Oldřicha z Boskovic, došed zletilosti, vešel v držení hradu Svojanova, ač byl král Zikmund mezi tím dne 11. února 1437 týž hrad s městy věnnými a některými jinými hrady královně Barboře, téhož dne na hradě Pražském korunovaně, za věno dal. ³⁾ V rozbrojích brzo potom vzešlých a ve válkách, vedených s králem Matiašem, vynikl chvalitebně jednak statečností svou, jednak věrností, prokazovanou po všechnu dobu králi Jiřímu z Poděbrad. Připomíná se nejprve r. 1447 s matkou svou a s bratrem Jindřichem, když jim Vaněk z Boskovic, strýc jejich, do desk vložil ves Újezdec blíž Sebranic a oni postoupili matce své zboží svého v Sebranicích a Benešovi z Boskovic několik lánů ve Voděradech a vsí Habrova a Sasiny. ⁴⁾ R. 1449 vzešla z příčiny ne dosti známé tuhá rozepře mezi p. Ješkem a mezi Pertoltem z Lipého, maršálkem království Českého, Pavlem, biskupem Olomouckým a Mikulášem, proboštem Kounickým, kteráž způsobila veliké roztržky v zemi. Ješek vtrhl z jara t. r. s vojskem do Moravy, nepřátelsky se chovaje, kam koli vpadl, načež páni moravští, ležící u Milotic polem, jej i Zdeňka z Postupic, hejtmana kraje Chrudimského, ok. 12. května t. r., však bez účinku, obeslali, aby přestali

¹⁾ Viz ten list níže v Přílohách. — ²⁾ V Brněnských deskách zemských slovou tito synové Oldřichovi r. 1437 „pueri quondam domini Ulrici“. — ³⁾ Palackého Dějiny, III, 2, 377. — ⁴⁾ Desky Olom., X, 536—538 a 541.

zemi hubiti. Dne 24. července zmocniv se Ješek Svojanovský útokem kláštera Rejhradu, jenž byl v držení a opravě Pertolta z Lipého a měšťanů Brněnských, osadil jej lidem svými, což způsobilo takový nepokoj v zemi, že hejtman zemský, Jan z Cimburka, ani nejel na sněm do Jihlavy svolaný, omlouvaje se Oldřichovi z Rožmberka a Oldřichovi z Hradce listem, daným v Brně 26. července t. r. a dokládaje, že se k tomu přičiní, „aby Ješek v Rejhradě neoseděl“. Pertold sebrav se s lidmi svými a městem Brnem i s proboštem Kounickým stiskli, ne bez přičinění Jindřicha z Lipého, bratra Pertoltova, jenž byl také pánův českých v Jihlavě shromážděných listem, daným v Krumlově 5. srpna, za pomoc proti Ješkovi žádal, na počátku měsíce srpna Ješka z Rejhradu; Ješek, podporován jsa Kostkou z Postupic, vedl stížnost na Pertolta a jeho spojence u sněmu Jihlavského, kterýž tu věc v měsíci září k rozhodnutí podal na Alše ze Šternberka a p. Aleš na Jiřího z Poděbrad, načež se stalo narovnání.¹⁾

Roku příštího, když ve sporu Jiřího z Poděbrad s Oldřichem z Rožmberka zřídily se dvě strany v zemi, zvané jednota Poděbradská a Strakonická, čte se Ješek Svojanovský se Zdeňkem z Postupic a některými jinými pány z Chrudimska, též s městy Poličkou, Chrudími a Vysokým Mýtem v popisu jednotníků Poděbradských v červnu r. 1450 vzdělaném, a potom nalezá se v popisu, učiněném v Praze dne 27. dubna 1452, mezi předními pány, kteří zvolili Jiřího z Poděbrad za správce království Českého.²⁾ Touž dobou přidal se, ač utrakvista, s Václavem Jičínským z Kravař a některými jinými pány moravskými, k jednotě pánů uherských, rakouských a českých ve Vídni, v jejíž čele byli gubernátor Jan Hunaydi, Oldřich Eizinger a Oldřich z Rožmberka, a kteráž oblehla císaře Fridricha v Novém Městě

¹⁾ Palackého Archiv český, II, 258 a III, 55 a 541. — ²⁾ Tamtéž, II, 283 a 310.

Závidenském přiměla jej k tomu, že mladého krále Ladislava propustil z poručenství. ¹⁾ Když pak král Jiří r. 1457 dosedl na trůn český, byl Ješek Svojanovský jeden z předních důvěrníků jeho a téměř nepřetrženě při osobě jeho; zejména táhl s ním a se Zdeňkem ze Šternberka, s Jindřichem z Lipého, s Janem z Cimburka a Hanušem a Jindřichem z Kolovrat, v srpnu r. 1458 do pole proti Albrechtovi, arciknížeti Rakouskému, a r. 1459 doprovázel jej s týmiž pány a s Viktorinem z Poděbrad při slavném vjezdu do Plzně (4. dubna) a do Chebu (7. dubna). ²⁾ Taktéž byl v průvodu krále Jiřího dne 16. července r. 1470, když přirazil s vojskem svým k Brnu od krále Matiaše osazenému, a položil se nazejtří polem u Rejhradu. Několik dní potom (22. července) vykonal s Vilémem z Rabí, Heřmanem Zvířetickým a Benešem z Weitmile z pole u Kroměříže poselství ku králi Matiaši do Brna v příčině vyjednávání míru, v kterémž poselství Matiaši mimo jiné vytykáno, že navykl „krev křesťanskú“ prolévati, načež Matiaš vtipařsky odpověděl, že ne krev křesťanskou proléval, ale „krev kacířskú, pohanskú a krev jiných nevěřících, jakož prý jemu příslušelo“. ³⁾

Po smrti krále Jiřího (dne 22. března 1471) setrval Ješek věrně při statečných synech jeho a při nově zvoleném králi Vladislavovi, společně se Ctiborem a Janem z Cimburka, Jindřichem a Janem Heráltem z Kunstatu a j., kdežto jiní páni z Boskovic, zejména biskup Tas a jeho bratři Dobeš a Beneš, též Václav z Boskovic se svými syny Jaroslavem a Ladislavem sloužili králi Matiaši. Posléz přivádí se v životě veřejném r. 1483, kdež o sněmu Čáslavském dne 23. října ve sporu, vzešlém mezi králem Vladislavem a Pražany, zvolen jest s biskupem Augustinem, knížaty Jindřichem a Hynkem z Poděbrad, Vilémem z Pernšteina, Janem z Cimburka, Janem z Šelenberka a jinými

¹⁾ Palackého Dějiny, IV, 1, 266. — ²⁾ Tamtéž, IV, 2, 76. —

³⁾ Tamtéž, str. 554.

pány, rytíři a měšťany do počtu 18 rad královských, jichž výpovědí spor měl vyrovnán býti. ¹⁾

Za svého více než 40 letého sedění na Svojanově a za služby králům Ladislavovi a Jiřímu prokázané došel Ješek z Boskovic dosti znamenitého jmění. Král Ladislav zastavil mu ok. r. 1456 město Poličku ve 400 kop. gr., ²⁾ a král Jiří zapsal mu na hradě Svojanovském znova 3000 kop. gr. ³⁾ R. 1470 obdržel od krále Jiřího Roudnici nad Labem ve 4000 kop. gr., kterouž byl též král, hradu mocně dobyv, zpronevěřilému Zdeňkovi ze Šternberka odňal. Tou dobou byl Ješek Svojanovský na čas v držení hradu a klášterství Domažlického a hradu Kalicha blíž Litoměřic. Později měl v zástavě město Svitavy s panstvím, jehož však r. 1484 panu Bohuši z Postupic postoupil, ⁴⁾ načež navraceno jest biskupství Olomouckému. Jako pán na Svojanově zprostil listem, v pátek před sv. Antonínem r. 1484 na témž hradě daným, městečko Svojanov a obyvatele panství Svojanovského a Banínského odúmrti, a povolil jim, by o jmění svém dle vůle své pro smrt pořizovali. ⁵⁾ L. 1487 měl řízení u soudu zemského v Praze, byv od Jindřicha Berky z Dubé z dědictví v Olšanech pohnán, ⁶⁾ a u soudu zemského v Brně, kdež jej pohnala též z dědictví Marketa z Horek; taktéž měl r. 1488 co činiti před soudem Brněnským v rozepři s panem Zdislavem ze Šternberka. Brzo potom sešel se světa, zanechav dvou synů Jana a Jindřicha.

Mladší bratr Ješkův, Jindřich Svojanovský z Boskovic, jmenuje se několikrát v deskách zemských a v jiných listech v příčinách soukromého práva. R. 1451 prodal s bratrem svým Janovi z Šelenberka ves Spěšov u Černé Hory a brzo potom s Václavem ze Švabenic, Vitoslavem

¹⁾ Palackého Dějiny, V, 1, 231. — ²⁾ Exc. p. A. Rybičky z Regist. priv. král. Českého z r. 1501. — ³⁾ Tamtéž. — ⁴⁾ Půhony Olom. na r. 1476, I, 53. — ⁵⁾ Přepis toho listu chová se v archivu Svojanovském. M. Trapp v Archeol. Pam. I, 344. ⁶⁾ Codex Talemberský, I, 260.

z Vodčrad a Románkem z Rozstání, Bernardovi z Počenic dvůr v Pácově. ¹⁾ Dne 12. dubna 1454 připomíná se v rozepři, vedené se Zdeňkem ze Šternberka, jemuž král Ladislav po smrti Anny, kněžny Osvětímské, vdovy po Půtovi z Častolovic, věno její na hradech Skuhrově a Richenberku (Liberku) a na městečkách Skuhrově a Solnici v Čechách daroval, kterýmž darováním matka Jindřichova, Ofka z Častolovic, za zkrácenu se majíc, jménem svým a Jindřichovým práva svého před soudem se domáhala. ²⁾ Roku 1464 jmenuje se co jistec na listě Anny z Boskovic, daném 6. pros. Elišce z Liblic na tvrz Sedlišky na Litomyšlsku. ³⁾ Zemřel ok. r. 1475, zůstaviv jedinou dceru Elišku.

Jan z Boskovic a na Skalách.

R. 1484—1528.

Jan, starší syn Ješka Svojanovského z Boskovic, byl jako otec jeho muž statečný a proslul co vůdce výpravy moravské ve válce mezi falckrabím Ruprechtem a knížetem bavorským Albrechtem a císařem Maximiliánem r. 1504. Čechové a Moravané stáli v té válce mimo vůli krále Vladislava při mladistvém Ruprechtovi jednak pro bohatství otce jeho Filipa, jednak pro jeho spanilé smýšlení a náklonnost k národu Českému i jeho znalost českého jazyka. Již v měsíci červnu r. 1504 bojovalo asi 5000 pěších a 500 jízdných Čechů pod Jindřichem a Jetřichem z Gutšteina, Albrechtem ze Šternberka a Janem z Weitmile za Ruprechta u Neuemarktu v Bavořích, a v srpnu vypravilo se do Bavor zase asi 4000 mužův z Čech pod vůdcem Matiašem Libákem z Radověsic. ⁴⁾ Z Moravy táhlo Ruprechtovi na pomoc 1500 pěších a 400 jezdcův, v čele majíce Jana z Boskovic, Jana mladšího Meziříčského z Lomnice, Václava z Žerotína

¹⁾ Desky Olom., XI, 131. — Palackého Archiv, III, 555. — ²⁾ V archivu místodržitelství Českého v Praze. — ³⁾ Palackého Dějiny, V, 2, 77.

a bratry, Jana a Jiřího z Tetova a z Malenovic, do Horních Rakous, kdež přeplavivše se u Pasova přes Dunaj, ubírali se okolo Brounova k Landshutu, stanovišti Ruprechtovu; když však Ruprecht náhle tu zemřel, obrátili se k Řeznu. ¹⁾ Tu strhla se 12. září strašná bitva mezi nevelkým zástupem Čechů a Moravanů a 16.000 Němců. Když probořeny byly již šiky české, statní bojovníci ještě shloučejíce se v kupy a kryjíce se zády navzájem bránili se udatně a spláceli draze životy své, při čemž císař Maximilián, byv svržen s koně, u veliké nebezpečnosti přišel, z něhož s tíží knížetem Erichem Brunsvickým vyproštěn jest. Padlo tu do 1600 Čechů a Moravanů, asi 700 jich bylo zajato, ostatní probili se z boje, mezi nimiž český vůdce rytíř Libák a jmenovaní Moravané. Císař Maximilián, obdivuje se udatnosti české, všechny zajaté bez výplaty domů propustil. ²⁾

Co zvláštnost ví se o Janovi Svojanovském, že byl velký odpůrce jednoty českých bratří. Když o sněmu sv. Alžbětském v Praze r. 1509 jednalo se o to, majlí bratři v zemi trpení býti, nalehal s Albrechtem z Kolovrat, nejvyšším kancléřem českým a s některými jinými pány na to, aby se přísně k nim přikročilo a nehlédlo se k obraně, poskytované jim od Viléma z Pernšteina a Albrechta Rendla z Úsavý. ³⁾

Tento statečný Boskovec a tuhý utrakvista byl posledním pánem na Svojanově z rodu Boskovického a strávil starší věk svůj nejvíce na svých statecích v severních Čechách. Zdědiv Svojanov společně s bratrem svým Jindřichem, ujal jej r. 1492 sám jediný, vyplativ bratru svému 6000 zl. ⁴⁾

¹⁾ Tento příběh o výpravě Moravanů do Bavor vypravuje Pešina (Mars Mor., p. 918), dokládaje se listů Pernšteinských. Pešina nazývá vůdce Moravanů Janem Černo-horským z Boskovic; Janu Černo-horskému však bylo za času války bavorské tepav 10 let; i není pochyby, že to byl Jan Svojanovský, ježto mnozí páni Boskovičtí, i nejspouze z pokolení Černo-horského, Černo-horskými se nazývali, na př. Ladislav Třebovský, a také spisovatelé je Černo-horskými jmenovali. — ²⁾ Paľackého Dějiny, V, 2, 77. — ³⁾ Tamtéž, V, 2, 196. — ⁴⁾ Kniha úzká z toho roku 1 214. v Mor. arch. zemském

Však r. 1510 prodal týž statek Ladislavovi z Boskovic za 15000 kop gr., kterýž ho r. 1512 s Mikulášem Trěkou z Lipy a na Lichtenburce směnili za Zábřeh a Rudu, načež navždy vyšel z držení pánů z Boskovic. Také prodal společně s bratrem svým r. 1497 statek Roudnici Půtovi z Řisemberka a na Švihově, nejvyššímu sudímu království Českého, za 4000 kop gr. a 2000 zl.¹⁾ Naproti tomu koupil r. 1504 od Jana a Václava z Lomnice Bohuňov s Poříčím a Bradlým u Letovic, prodal však ten statek r. 1513 Ladislavovi z Boskovic. R. 1509 po smrti bratra svého Jindřicha stal se pánem statku Skalského (Hrubé Skály) nad Jizerou, a r. 1511 koupil od Jana a Bernarta, bratrů z Waldšteina a na Krupce, zámek Navarov a tvrz Semile za 6000 zl.; ale r. 1514 pustil totéž panství se zámkem Waldšteinem, pustým zámkem Rotšteinem, Bavorovem a některými platy v Turnově rukojmím svým Jaroslavovi z Šelenberka a Křištofovi ze Švamberka.²⁾ Konečně koupil dne 29. listopadu 1512 od výše jmenovaných bratrů z Waldšteina panství Mnichovo Hradiště s tou úmluvou, zemřelíby bez mužských dědiců, že má ten statek na prodávající nazpět spadnouti, jinak ale že mají dědicové Janovi pánům z Waldšteina 5000 kop gr. vyplatiti.³⁾ Sešel se světa ok. r. 1528 na zámku Hradišském bezdětný, a s ním vymřelo pokolení pánů Svojanovských z Boskovic.⁴⁾

¹⁾ Codex Talemberský, I. 226. — ²⁾ České desky zemské, 279, B. 23. — ³⁾ List původní chová se v archivu českého místodržitelství, z něhož výpis podán v Dolnerových Monum. Boem., I, 266. — ⁴⁾ Někteří spisovatelé novější jmenují po Janovi z Boskovic r. 1529 Jaroslava z Boskovic, jakožto pána na Svojanově (G. Sommer Topogr. v. Böhmen. Chrud. Kreis, S. 203), kterýž prý r. 1504 městečko Bystře jakýmsi svobodami obdařil (Památky archeol. I, 345); a však takového Jaroslava dle listin souvěkých nebylo. — Kterak Svojanov od Mikuláše Trěky z Lipy dostal se v držení rytířů Žehuňických z Nestajova, kteří v nových deskách zemských r. 1542 na něm jsou zapsáni, není nám vědomo.

IV. Linie Trnavsko-Bučovická.

Oldřich Trnavský z Boskovic.

R. 1475—1500.

Oldřich, nejmladší syn Václava z Boskovic a bratr Ladislava Třebovského, byl původce nové linie, kterou dle něho, co držitele Trnávky a dle syna jeho Václava, potomně pána na Bučovicích, nazýváme Trnavsko-Bučovickou. Připomíná se r. 1475 o sjezdě obecném, v den sv. Jakuba Apošt. v Brně drženém a v zápise o mír zemský ze dne 30. září 1485, k němuž s bratry svými Ladislavem a Albrechtem přistoupil. Potom čte se vedlé Ctibora z Cimburka, Viléma a Vratislava z Pernšteina, Jana z Lomnice a Jana z Žerotína ve psaní památném, daném od 6 správců království Českého, Voka z Rožmberka, Jana z Janovic, Beneše z Weitmile a j. v Praze dne 27. pros. 1490 k pánům moravským o to, jak by v nastávající válce císaře Fridricha a krále Maximiliána s králem Vladislavem obě země společně jednati měly proti Němcům pod říší postaveným a proti úkladům na zlehčení jazyka (národu) Českého od nich strojeným.¹⁾ Jsa bytem stále na hradě Cimburku nad Trnávkou přestavěl z části tento hrad, jakož erb Boskovický na zříceninách jeho podnes obnovitele připomíná. Zemřel r. 1500, zůstaviv 6 synů: Vaňka, Děťicha, Arkleba, Bohuslava, Jaroslava a Václava,²⁾ a dvě dcery, Johanku, abatysi Králové kláštera na Starém Brně, a Apolonii, abatysi kláštera Tišnovského.

¹⁾ Palackého Archiv český, IV, 523 a tébož Dějiny nár. Česk., V, 1, 313—315. — ²⁾ Podivno jest, že nejstarší syn Oldřichův nazývá se Vaněk a nejmladší Václav, ačkoliv Vaněk a Václav jest totéž jméno a pokládalo se i v rodu Boskovickém za totéž. V deskách zemských r. 1448 jmenuje se výslovně Vaněk „Wenceslaus alias Wanko de Bozkowicz“.

Arkleb Vranovský z Boskovic.

R. 1508—1528.

Ze šesti synů Oldřichových proslul zvláště Arkleb, jemuž otec odkázal statek Trnavský, a nejmladší syn Václav. O čtyřech jiných bratřích jsou před rukama zprávy velmi skrovné. Nejstarší Vaněk zastupoval o zimním soudu zemském r. 1500 místo nejvyššího komorníka, ¹⁾ a r. 1508 prodal společně s jinými bratry svými Ladislavovi z Boskovic statek Trnávku.

Arkleb z Boskovic jmenuje se r. 1508 mezi přísedícími soudu zemského a r. 1516 byl hejtmanem kraje Brněnského. Když o sněmu tohoto roku stalo se usnešení, aby pro zamezení zmáhajícího se loupežnictví krajští hejtmané nově zřízení k honění nepřátel (lotrů a tuláků) byli vyzváni, uloženo jemu a Markvardovi Valečskému, aby vyčistili od loupežníků krajinu od Švarcavy až po hranice rakouské a po Jihlavu, ²⁾ kterémuž úkolu oba hejtmané s prospěchem dosti učinili. Zvláštních zásluh o veřejnou bezpečnost a obnovení pořádku v zemi dobyl sobě Arkleb, stana se r. 1519 po smrti Jana Tovačovského z Pernšteina hejtmanem zemským, a stíhaje zbůjníky po všech krajích, při kterémž stíhání také dvě hlavní skrýše jejich, Dalečín a Hochštejn blíž Zábřehu, zevrub vyvrátil. Aby škůdcové země ze svých skulin vyplašení snáze se mohli polapiti, vyhlásil starodávny zákon na ně daný, dle něhož je každý mohl na svém gruntě zajmouti nebo usmrtni. ³⁾ R. 1521, když v Olomouci trvala rána Boží (mor), rozepsal co hejtman zemský k rozkazu krále Ludvíka listem, jehož datum na Vranově 2. neděli po počtí p. Marie, sněm na pátek po novém roce do Znojma. L. 1523 byl s jinými pány

¹⁾ Kniha Drnovská, str. LXIII. — ²⁾ Tamtéž, str. 108. — ³⁾ Pešina, Mars Mor., str. 938.

vyslán, ohledat hranic moravskouherských mezi Rožnovem a Lednicí, o které již dlouho byla rozepře. Příštího léta vzdav se hejtnanství vyslán jest od krále Ludvíka s biskupem Stanislavem Turzem, s Františkem Dócin, pánem uherským a s Jiřím Žabkou z Limberka, královým sekretářem, do Prahy na sněm ke dni sv. Markety (13. července), aby tu vymohli králi berně a pět neb šest tisíc lidu branného proti Turkům (vlastně proti Uhrům). Na místě berně však rokováno k návrhu biskupa Stanislava o obnovení zákona z r. 1508, by čeští bratři (pikharté) mocí a násilím ze země byli vyhnáni, z čehož zdvihla se ve sněmu velká bouře, ježto Jan z Wartenberka, nejvyšší purkrabí, Jan Litoborský z Chlumu a zástupce městský, Jan Hlavsa z Liboslavi, prudce odporovali takovému návrhu a konečnému usnešení. Arkleb z Boskovic, který také přál bratrům i luteránům, zdržel se rokování, řka, že mu od krále nic v té příčině nebylo poručeno.

Dvě léta potom, v měsíci dubnu 1526, poslán jest Arkleb opět od krále Ludvíka s biskupem Stanislavem, s Janem z Pernšteina a na Helfenštejně a s Janem z Žerotína, ku sjezdu do Hory Kutné, aby tu jednali o urovnání sporu mezi p. Lvem z Rožmitálu a pány Joštem a Janem z Rožmberka s strany poručenství Petra z Rožmberka a o některé potřeby královské a zemské; nedovedlo se však ničeho a sjezd rozešel se bez pořízení.¹⁾ O sněmu na sv. Matouše t. r. za příčinou smrti krále Ludvíka svolaném zvolen jest za nejvyššího komorníka a jel pak ve středu před sv. Lucii s deputací stavovskou, skládající se z 21 osob, provázených 250 koni, do Vídně k arciknížeti Ferdinandovi Habšburskému, oznámit mu, že ho Moravané za pána svého přijímají. V této deputaci byli: biskup Olomoucký Stanislav Turzo, Jan z Pernšteina, nejvyšší hejtmán, Arkleb, co nej-

¹⁾ Bartošova Kronika Česká, str. 32 a 218 a Palackého Dějiny, V, 2, 436 a 501.

vyšší komorník, Jindřich z Lomnice a na Meziríčí, Vilém Kuna z Kunstatu, podkomorí, Jan z Žerotína a Jan z Kunovic na Uh. Brodě, z rytířů: Bohuš a Hynek Zvolský ze Zvole, Žibřid Boboluský, Bohuš Hrubčický, Jan Dubčanský a Jan Kyjovský, pak dva poslanci z Olomouce, dva z Brna a po jednom poslanci ze Znojma, Jihlavy, Hradiště a Unčova. V pátek po sv. Lucii měli tito poslancové v hradě Vídenském audienci u přítomnosti arcikněžny Anny, při kteréž měl Jan z Pernšteina k arciknížeti Ferdinandovi řeč českou, že jej Moravané zapána přijímají, kterouž řeč, ježto Ferdinand česky neuměl, doktor Václav Hříčka, poslanec a syndik Znojemský, na latinsko vyložil a biskup Tridentský jménem Ferdinandovým na ni odpověděl. ¹⁾

Co statků se dotýče, byl Arkleb z Boskovic pánem na Buchlově a Napajedlích, kteréž zboží od krále Vladislava r. 1511 obdržel, ale r. 1520 Václavovi z Žerotína prodal. Léta 1515 koupil od Albrechta Bitovského z Lichtenburka hrad Vranov s městečky Šatavou, Šáfovem a Hrádkem, od kteréž doby psal se Vranovským. R. 1522 přikoupil k Vranovu od Jindřicha z Lichtenburka blízké Štítary a od Jana a Hynka z Ludanic Jemnici a Třebelovice. Však r. 1525 postoupil těchto statků i s městečkem Tištinem v Olomoucku Janovi z Pernšteina za panství Třebíčské, od kteréhož nazýval se potom Třebíčským. Co pán na Vranově daroval klášteru minoritskému v Brně 5 kop grošů ročního platu z městečka Hrádku, kterých když nástupce jeho Jan z Pernšteina r. 1536 zapraviti nechtěl, od kvardiána před soud zemský pohnán jest. ²⁾

Arkleb z Boskovic byl muž vzdělaný a umění literního milovný. K jeho vyzvání přeložil Oldřich Velenský z Mni-

¹⁾ Tak vypravuje Martin Leupold († 1624) ve své Kronice Jihlavské (d'Elvert Mähr. Chroniken. Brünn 1861, S. 77) a dokládá, že poslanci moravští v neděli po sv. Lucii byli pozváni k hostině královské, kdež jim předloženo 185 mís výborných pokrmů. — ²⁾ Půhony Brn., Wolny Kirchl. Top. Br. D., II, 1, 107.

chova r. 1522 spis Luterův o Antikristu a věnoval mu jej. ¹⁾ On dopisoval si se slovutným Vilémem z Pernšteina, předním rádcem krále Ludvíka, kterýž v odpovědi, dané mu na jedno psaní v Pardubicích 4. ledna 1520 z příčiny jednání o berni zemskou, napsal mu tato památná slova: „Milý pane hejtmané! hleďte toho v svém hejtmanství, aby na tu zemi žádná nesvoboda mimo řád a právo nepřišla. Neb při tohoto krále mladosti jest jiný způsob, nežli bychom měli pána rozumného; pod tímto pánem každý jedná své věci, pánu tomu nic užitečné“. ²⁾

Příchylnost Arklebova k učení evangelického jde kromě toho, že mu Oldřich Velenský oddal katechismus Luterův, na jevo také z toho, že jakožto nejvyšší hejtman r. 1522 s Janem z Pernšteina, nejv. komorníkem a jinými pány k žádosti Jihlavanů přimlouval se připsím zvláštním u krále Ludvíka, aby vypovězený z Jihlavy kazatel dr. Pavel Sperát, kněz Augšburský, kterýž se po nějaký čas zdržoval u Beneše Optáta, faráře ve Velkém Meziříčí, mohl se do Jihlavy navrátiti. ³⁾

Zemřel dne 10. března 1528 ve Vídni a pochován tu v kostele Augustiniánském u sv. Doroty. ⁴⁾ Zůstal po něm syn Jan Jetřich z manželky jeho Ludmily, která smrtí sešla již r. 1513.

¹⁾ Tento spis, nyní velmi vzácný, tištěný v Praze r. 1522, má níže položený titul a dedikaci: „Wyklad slavného Doktora Martina Luteru o Antikrystu na Wideni Danyelowo: w Osme kapitole Prorocztwie geho položene. Tot Antykrist brozna aselma Každý widi ktož rozum ma. Luter wokazuje prstem Daymez wo zem Antykrystem“. Na druhé straně: „Wysoce vrozenemu paanu Panu Artlebovi z Bozkowicz a z Czerne hory ana Wranowie. Najwyžssimu Heytmanu Margkrabstwie Morawského. Panu geho milostí sobie laskawie prizniwemu. Woldrich Welensky ze Mnichowa Službu s pozdrawieniem wzkazuje. Mate ted o kterež ste stati racžili. Slawného Doktora Martina Luteru o Antykrystu sepsanie, w Česstinu ode mne k žádosti wassi milosti prseložene“ atd. Na konci jsou slova: „Amen mily Luteře Amen: Ktož pak nechce rzeczy Amen. Tohoť pohltij wiečný plamen“. Časopis Česk. Mus. na r. 1852, IV, 83. — ²⁾ Palackého Archiv I, 76. —

³⁾ M. Leupold Iglauer Chronik, S. 50. — ⁴⁾ V tom kostele zachoval

Jan Jetřich z Boskovic.

R. 1528—1562.

Arklebuv syn a nástupce na Třebíči, Jan Jetřich, byl jako otec jeho pilný u spravování věcí zemských. Co hejtman kraje Brněnského a Znojenského měl na zřeteli obecnou bezpečnost v této krajině. R. 1541 vyslán jest ze sněmu s jinými pány do království Českého, by tu jednal o potřeby společné a r. 1550 byl jeden z komisařů, jimž od sněmu uloženo, by upravili hranice Kočovské u Bruntálu. Když r. 1545 král Ferdinand I. jel z Prahy do Vídně, uvítal jej na zámku svém Třebíčském co hosta, z kteréž příčiny byl ze sněmu do Třebíče odpuštěn. Roku příštího postoupil Třebíče a statku Jamného Janovi z Pernšteina, a převzal r. 1547 od strýce svého, Křištofa z Boskovic, Úsov s Litovlí a po Janu Černožorském z Boskovic stal se držitelem statku Račického. R. 1551, kdež o sněmu zastupoval hejtmana zemského, zprostil listem, daným na Úsově den sv. Bartoloměje, obce Úsov, Polici, Pískov, Klopiny, Zbynkov a Hlivice povinnosti, chovati hlásníka na zámku Úsovském; r. 1553 přikoupil k Úsovu Mněšík a r. 1557 Lazce; s druhé strany však prodal téhož roku Litovelským dům svůj za 500 kop gr., z něhož si učinili radníci, a Zdeňkovi Sobkovi z Kornic prodal Horní Němčice na Pavlovsku. ¹⁾ Onemocněv

se až do zrušení kláštera Augustiniánského Arklebuv náhrobní kámen s tímto nápisem: „A. D. 1528 den 10 Martii starb der Wollgeb. Hr. Hr. Ortleb v. Boskhowicz u. Tschernahor zu selber Zeit obr Landes-Camerer des Markgraffthumbs Machren; dem Gott Gnadt“. L. Fischer Notitia urbis Vindobonae. 1772. Suppl., II, 65. — Podivno jest, že tolik pánů z Boskovic zemřelo ve Vídni, totiž kromě Jaroslava ve Vídni r. 1485 státního r. 1493 Dobeš, nejvyšší vůdce císa. Fridricha, r. 1528 Arkleb, po něm r. 1538 Jetřich, r. 1546 Jaroslav Černožský, r. 1550 Křištof Třebovský a r. 1574 Mariána, matka Karla z Žerotína. Snad že někteří v nemoci své bledali ve Vídni pomoci lékařské a nenasli jí tu. — ¹⁾ Desky Brněnské, XXIII, 12, Wolny Topogr. v. Mähr., II, 2, 271.

1. 1561 poručil v poslední vůli, vzdělané na Račicích v středu před sv. Filipem a Jakubem, Úsov s Litovli strýci svému Albrechtu Černohorskému z Boskovic a po jeho smrti bratru jeho Janovi Šemberovi, a jestliže by Jan Šembera bez dědiců mužského pohlaví zemřel, Václavovi Třebovskému a jeho bratrovi, Janovi z Boskovic; Račice zůstavil Jetřichovi Dobešovi z Boskovic, od něhož přešly (r. 1562) na Jana Třebovského a na Albrechta Černohorského a po něm r. 1568 na sestru Jetřicha Dobeše, Zuzanu Černohorskou z Boskovic. Sešel se světa 18. srpna 1562.

Oldřich Křištof a Jiří Křištof z Boskovic.

R. 1537—1557.

Vrstevníci Jana Jetřicha z Boskovic byli Křištof a Jiří (Girg) Křištof, synové zemřelého r. 1511 Jetřicha z Boskovic ¹⁾ a páni na Lavě v Rakousích. Kterak přišli v držení Lavy, o tom není zápisů před rukama. Jmenují se ponejprv r. 1537, kdež jim panna Barbora z Vlašimi poručila 300 kop. gr. na ten způsob, že je má podkomoří zemský, Jan z Kunovic, vydati těm, kteří jsouce za nebožtíka Jetřicha z Boskovic, otce jejich, rukojměmi, své dáti musili. ²⁾ Léta 1542 odkázal jim Tas Černohorský z Boskovic v ústním poručení svém ve Znojmě učiněném Nové Hradý a 800 zl. z opravy kláštera Zábrdovického, že však jim bratr nebožtíkův, Jaroslav Černohorský z Boskovic, ani Nových Hradů vydati ani těch 800 vyplatiti nechtěl, vzešla z toho rozepře až do r. 1548 trvající, načež jim dle nálezu soudu zemského dcery zemřelého mezi tím Jaroslava Anna, Kateřina, Braxeida a Libuše musily Nových Hradů postoupiti. ³⁾ Co páni na Nových Hradech pohnání jsou r. 1550 od Roziny z Liechtenšteina, abatýše Králové kláštera, před soud zemský, „že se

¹⁾ Půhony Olom. z r. 1508, I. 312. — ²⁾ Pam. kniha Olom. z r. 1535, I. 27. — ³⁾ Půhony Brněnské.

jí vkládali v les klášterský, slove Ostrá, a bránili v tom lese lidem Ohřanským drva sekati¹⁾. Brzo potom (r. 1553) zemřel Oldřich Křištof, jenž byl od několika let radou a komorníkem krále Ferdinanda I., a Jiří Křištof stal se jediným pánem na Nových Hradech i na Lavě, kteréhož statku Rakouského ještě toho roku s přivolením krále Ferdinanda Křištofovi z Khünritz postoupil.²⁾ R. 1557 sešel se světa také Jiří Křištof bez dětí, a Nové Hradý přišly pak (1562) v držení Albrechta Černohorského z Boskovic.

Václav Bučovický z Boskovic.

R. 1508—1554.

Uvedše starší syny Oldřicha z Boskovic, Arkleba a Jeřicha i syny jejich, přivádíme nyní nejmladšího syna jeho Václava. R. 1508 jmenuje se v deskách zemských mezi bratry svými ještě co nedospělý. Ok. r. 1525 vešel v sňatek manželský s Annou, dcerou Tasa Puchomířského z Ojnic, a po její smrti r. 1539 pojal za druhou manželku Marii Žabkovnu z Limberka, dceru Jiřího Žabky z Limberka a na Kounicích, kteréž r. 1542 pojistil 2500 kop. gr. věna na Střílkách. Obdržev se svou první manželkou statek Nemotice blíž Bučovic, psal se až do r. 1532 Nemotickým, potom co držitel polovice statku Letovického Letovickým, a zdědiv po své švakrové Marketě z Žerotína († 1532) a po své manželce Anně z Ojnic Bučovice a Střílky, nazýval se Bučovickým.

Byltě muž správný, věcí politických i soudních důkladně znalý a tudíž ve sněmu velice vážený, a jsa dobrý hospodář, nad jiné členy rodu svého zámožný. R. 1540 koupil od Ondřeje opata a konventu premonstráckého kláštera Želivského způsobem zástavy Německé Branice

¹⁾ Půhony Brněnské. — ²⁾ v. Sickingen Darstellung v. N. Oesterr. Wien 1834. V. U, M. B. III, 276.

a Jezeřany blíž Dolních Kounic za 756 $\frac{1}{2}$ kopy gr. č., a r. 1541 v pátek po sv. Valentíně od Jarolima opata a od konventu augustiniánského kláštera sv. Tůmy v Brně Boršov blíž Kyjova a Černčín blíž Bučovic za 500 kop. gr. ¹⁾) Smlouvou, učiněnou r. 1547, převedl na se právo opravné kláštera Záhrdovického, zavázav se, že z něho bude dávat 400 kop. gr. jiným údům rodu Boskovického. Rok potom koupil od Zikmunda Kuny z Kunstatu panství Vyzovické (Smilheimské) s městem Vyzovicemi a 21 vesnicemi, a r. 1550 od deera Jaroslava Černoorského z Boskovic, Anny, Kateřiny, Braxeidy a Libuše, Černou Horu. Co pán na Bučovicích povolil r. 1552 obyvatelům Brankovickým, aby si vystavěli Zbor bratrský ²⁾) a obyvatele Bohuslavické zprostil odúmrti. ³⁾) Kromě rodiny své pečoval Václav z Boskovic také bedlivě o své příbuzenstvo. Po smrti Jana Černoorského z Boskovic r. 1542 vzal na se poručenství jeho 3 pozůstalých sirotek a po smrti Ladislava Veleny r. 1550 poručenství jeho 5 nedospělých dětí. Týmž způsobem pilen byl vykonávání prací sněmovních a soudních, jmenovitě r. 1542 a 1550 co úd komise pro napravení zřízení zemského a od r. 1552 co nejvyšší sudí zemský. R. 1540, když hejtman zemský, Jan z Kunstatu a na Lukově, byl ve válce s Turky za hranicemi zaměstnán, spravoval úřad nejvyššího hejtmanství, a taktéž r. 1544 a 1546 za nepřítomnosti hejtmana zemského Václava z Ludanic. Zemřel v pátek po sv. Uršule 1554, zůstaviv dva syny, Albrechta a Jana Šemberu a dvě dcery, Magdalenu, manželku Bartoloměje z Žerotína a r. 1552 Vaňka z Lichtenburka a Aněšku, manželku Oldřicha z Kounic a Fridricha z Náchoda.

¹⁾ Obě tyto smlouvy zástavní potvrdil král Ferdinand, onuno listem, daným v Novém městě v Rakousích v středu před sv. Havlem r. 1540, tuto listem, daným ve Vídni v úterý masopustní r. 1541. Excerpta p. dv. sekr. A. Rybičky. — ²⁾ Wolny Topogr. v. M., II, 4, 224. — ³⁾ Tamtéž, str. 223.

Albrecht Černohorský z Boskovic.

R. 1526—1572.

Albrecht, prvorozený syn Václava z Boskovic z manželky Anny z Ojnic, byl muž velmi ctihodný, přítel umění a literatury, znalec práv zemských a vůbec napomahatel obecného dobrého. Paprocký praví o něm, že byl „vir clarissimus, studiosorum amator, admirabili ingenio, excelso animo, maximo consilio, eruditione et juris peritia non vulgaris“. ¹⁾ R. 1562 zvolen jest za podkomořího zemského, r. 1564 za nejvyššího sudího a r. 1567 za nejvyššího komorníka, roku pak 1571 byl komisařem královským o sněmu Brněnském dne 5. září zahájeném.

Za manželku měl Bozini z Lipého, skrze niž vešel v svazek příbuzenství s Pertoltem z Lipého, nejvyšším maršálkem Českým a s Janem z Lipého a na Krumlově. Jmenuje se velmi často v deskách zemských, a to ponejprv r. 1550 s otcem svým co pán na Bučovicích. R. 1558 koupil od Jana Ždánského ze Zástřizl a prodal brzo potom Oldřichovi z Kounic Ždanice, Arklebov a Násedlovice. L. 1559 převedl na se koupí od Pertolta z Lipého a bratrů jeho Viléma a Čenka hrad Veverčí s Bitěškou, z kteréhož statku smluvou, jíž dátum na zámku Krumlově v úterý po neděli květné r. 1567 (?), Vznátovi z Lomnice a manželce jeho Magdaleně z Mirova, odprodal platy peněžité, ospy a roboty a všecko, co od starodávna z klášterů Oslovanského, Rejhradského a Tišňovského a z vesnic Něm. Knihnic, Ostrovačic, Domašova, Hlubokého a j. k hradu Veverčí placeno a činěno bylo. ²⁾ Roku 1562 zdědil po Janovi Jetřichovi z Boskovic Úsov s Litovlí, a téhož roku obdržel od krále Ferdinanda I. listem, daným v Praze v sobotu po obřezání

¹⁾ Paprockého Zrcadlo markr. Mor., str. 39. — ²⁾ Výpis z této smlouvy v Mor. archivu zemském.

Pána Krista, Nové Hradý, proti tomu, že má klášter Hradištský propustiti z platu 80 kop. gr., kteréž mu týž klášter posud dával. Rok potom koupil od Hynka a Pavla z Vitbachu Koválovce, od rukojmů Buriána Žabky z Limberka Prštice a Vlasatice, konečně r. 1571 od Jana Třebovského z Boskovic Knihnice.

Co pán na Veverří pustil smluvou, v Brně v neděli po sv. Havle r. 1562 učiněnou, abatyši Králové kláštera na Starém Brně, Kateřině Haugvicovně z Biskupic, právo podací v Mor. Knihnicích, Bystreci a Žebětíně za právo podací v Litovli a v Medli na Úsovsku, kteréž posud příslušelo dotčenému klášteru; ¹⁾ k dobrému pak města Úsova povolil listem, daným na Černé Hoře ve čtvrtek před sv. třemi králi r. 1565, aby veškeré vesnice panství Úsovského jediné na Úsově sůl kupovaly. ²⁾

Kterak Albrecht z Boskovic byl umění milovný, toho památku chová zámek Černo-horský a kvatern zemských desk Olomouckých od něho založený. Ježto hrad Černo-horský, Albrechtovo sídlo oblíbené, byl věkem sešlý, dal jej r. 1561 obnoviti a přistavěl k němu úhledný předeek, jak svědčí nápis nad branou: „Leta Panie MDLXI tento prziyhradek gest z Gruntu wystawen nakladem vrozeného pana pana Albrechta czerno-horskeho z Bozkowicz a na czerne horze. Gehoz pane Boze sam ochrancze byti racz“. Po obojí straně nápisu a nad ním vytesán jest erb Boskovický a patero erbů rodů příbuzných: Lipský, Šternberský a j., a veškerá okna jsou na vrchu ozdobena erbem Boskovickým. Mimo to dal Albrecht obnoviti starožitný kostel Bořitovský a vložiti v něm do zdi hrobový kámen komorníkovi svému, vládkyvi Zikmundovi Konáčkovi z Hodištkova, r. 1568

¹⁾ Tuto smlouvu stvrdil král Ferdinand I. listem, daným v Inšbruku v středu po Hromnicích 1563 a nařídil, aby na řečené fary jediné kněži katoličtí podávání byli. Excerpta p. dv. sekr. A. Rybičky. — ²⁾ Wolny Top. v. M., V, 105.

zemřelému. ¹⁾ Zalíbení své v umění malířském osvědčil tím, že dal v kvaternu (28.) Olomouckých desk zemských, r. 1567 od něho co nejvyššího komorníka založeném, na místě obyčejného erbu neznámým umělcem ozdobně vymalovati svůj obraz. Na přední straně těch kněh vyobrazen jest v obrubě drobnomalbami a zlatem vyzdobené co rytíř na oři tryskem jedoucím, obrněný od hlavy až do paty, máje na hlavě helm s hledím spuštěným a s dvěma zelenými věnky a na štítě i na zlaté čabrace oře obrněného erb Boskovický. Na druhé straně spatřuje se Albrecht věrně vypočten v černém oděvu nejvyššího komorníka. ²⁾ Že byl Albrecht také přítel umění literárního, jde z básně latinské, kterou mu Matouš Seibicz Falkenšteinský, rektor školy Olomoucké, r. 1565 věnoval. Ta báseň měla nápis: *Carmen de instauratione salutis humanae per nativitate pueri Jesu Christi. Ad Illustr. DD. Albertum a Boskowiez et in Nigromonte.* ³⁾

Nemaje žádných potomků a chatrněje na zdraví, učinil poručenstvím, „psaným svou vlastní rukou“ na Černé Hoře v úterý před druhú nedělí postní r. 1571, a kodícilem, jehož dátum na Úsově v úterý před proměněním Krista Pána r. 1572, opatření o svých statecích po své smrti. Plnomocným dědicem všech panství svých jmenoval bratra svého Jana Šemberu v ten způsob, aby Černá Hora, Nové Hradky a Pozořice vždy při rodu Boskovickém mužského pohlaví zůstaly, Úsov aby obdržel Jan Šembera pod výminkami v poslední vůli Jana Jetřicha z Boskovic, strýce jeho, položenými, a Pršticemi, Vlasaticemi, Veverčím a Němčickými, aby mohl dle vůle své naložiti. Co se týče Černé Hory, Nových Hradů a Pozořic, nařídil zvláště, aby ty statky

¹⁾ Mimo tento kámen náhrobní jest v kostele Bořitovském jiný souvěký kámen Kateřiny Cziartwanky z Goswicz, komornice vdovy Albrechtovy, zemřelé r. 1576. — ²⁾ Dle tohoto obrazu vykreslena jest podobizna Albrechta Černožorského z Boskovic, napřed podaná. — ³⁾ Z Cerroniho spisu, č. 90 v Mor. arch. zemském.

přišly nejprvé na Jana Šemberu a jeho nejstaršího mužského dědice, neměli by však takového dědice, tedy na Jana Třebovského z Boskovic a na jeho syny dle stáří; kdyby pak (čeho, dí Albrecht, pane Bože zachovati rač!) rod mužského pohlaví i téhož Jana z Boskovic sešel, na dcery Jana Šembery a po nich na dcery Jana Třebovského z Boskovic; kdyby však ani těch nebylo, tedy aby ty statky připadly na syny Kunky z Boskovic, vdovy po Diviši Černčickém z Kácova (Václava, Bernarda a Jana), a pak na dcery a sestry jejich. Manželce své Bozini z Lipého zůstavil do života užívání hradu a panství Černoohorského, a nařídil, kdyby se provdala nebo na zámku dotčeném bydleti nechtěla, že se jí má vyplatiti 20.000 zlatých. Klenoty konečně, zlato, stříbro a svršky poručil bratru svému, uloživ mu, aby z toho zapravil odkazy (a to znamenité) příbuzným a odměny služebníkům. ¹⁾ Takto věci své uspořádav zemřel na Úsově 7. dne měsíce srpna 1572 a ku předkům svým v kostole minoritském v Brně položen jest, kdež mu bratr jeho pěkný pomník postavil. ²⁾

¹⁾ Brněnské desky zemské na r. 1573. — ²⁾ Dle Paprockého (Zrcadlo markr. Mor., list 104) měl Albrecht na hrobě tento nápis: „Anno Domini sexagesimo nono (má býti septuagesimo secundo) supra millesimum et quingentesimum sexto Idus Augusti, illustri et magnifico domino, domino Alberto a Bozkowicz et in Nigromonte, marchionatus Moraviae capitaneo, (má býti camerario), herois incliti, nobilitate generis et amplissima ditione, corporisque egregiis dotibus nec minus ingenii lues, eruditione, sapientia, humanitate, comitate, prudentia, constantia, magnanimitate et cacteris virtutibus, imprimis pietate, bonitateque ornatissimo excellentissimoque Joannes Ssembera a Bozkowicz, sacrae caesarene Majestatis dapifer, frater amantissimus posuit“. Z výtčených v tomto nápisě dvou chyl, že totiž Paprocký úmrtí Albrechtovo klade k r. 1569 a nazývá jej hejtmanem zemským, viděti, jak nespolehlivý jest Paprocký i ve zprávách jeho doby blízkých. Na jiném místě (Zrcadlo, l. 39) praví Paprocký, že týž Albrecht z Boskovic zemřel r. 1576.

Jan Šembera z Boskovic.

R. 1543—1597.

Bratr Albrechtův Jan, příjmím Šembera, ¹⁾ nar. ok. r. 1543, jemuž otec za nedospělosti jeho smrtí sešel, vychován jest péčí upřímnou bratra svého, jenž při něm vůbec věrně konal povinnosti otcovské. Došed zletilosti uvázal se v statky Bučovice a Střílky po otcí zděděné, a r. 1568 uveden jest do sněmu v Brně. Dne 12. června 1569 slavil sňatek se Sidonií, dcerou Jáchima hraběte Šlika z Pasounu (Basana) a z Lokte na zámku Černožském, ku kteréž slavnosti bratr jeho Albrecht listem, daným dne 9. května t. r., mnoho hostů sezval. ²⁾ Této manželce své zapsal za věno Bučovice. Když pak mu Sidonie Šlikovna 10. února 1575 bez dítek zemřela, vešel po druhé v manželství s Annou Krajírkou z Krajku, dcerou Albrechta z Krajku a na Dačicích a Magdaleny z Vřesovic, kteréž (r. 1576) jménem věna 1250 kop gr. č. na Bučovicích pojistil a pak Bučovice za společné jí zapsal; však i tato manželka již 7. října 1581 na věčnost se odebrala.

Chtěje Bučovice, milé letní sídlo otce svého i svoje, kdež posud byl malý zámeček, zvelebiti, vystavěl tu nádherymilovný Jan Šembera nový zámek, nejvzácnější stavitelskou památku rodu Boskovického. Dal se do stavení r. 1566 dle plánu slovutného vlašského stavitele Ferrabosca z Legnana, původce pověstného letohrádku blíž král. hradu v Praze (z r. 1534), a dokonál dílo po 15 létech, jakž letopočet 1581 na vrchu do zdi zámecké vložený svědčí. Zámek ten, ohražený

¹⁾ Odkud tento Jan (i také Jan Brandýsský, obhájce Vyšehradu r. 1420) příjmení „Šembera“ obdržel, není nám vědomo. Šembera znamená tolik co Šemberský, t. j. rodák ze Šemberka či Šumberka, jako Vambera znamená tolik co Wamberský či rodák z Wamberka, Šimbera tolik co Šimberský či rodák ze Šildberka a p. — ²⁾ Brünner Wochenblatt v. J. Horky, 1825, S. 57.

čtyřmi (od r. 1825 třemi) baštami, se střílnicemi (nyní zrušenými), náspem a hlubokým příkopem, vystaven jest z tesaného kamene o dvojím poschodí s velkolepou kolonádou uvnitř po 3 stranách, obsahující ve trojí chodbě nad sebou 96 sloupů, ozdobených erby, štíty, nástroji vojenskými a hudebními atd. Nad portálem, kterým se s půlnoční strany (druhý vchod jest na straně protější) vstupuje po 14 stupních do zámku, spatřuje se vytesaný erb Boskovický kromě erbů rodů příbuzných. Mezi množstvím pokojů jest v přízemí pět velkých malovaných, z nichž jeden, zvaný císařský, okrášlen jest nade dveřmi erbem Boskovickým a uvnitř poprsími sádrovými císařů římských Augusta, Nerona, Antonina Pia a Marka Aurelia, též obrazem vypuklým císaře Karla V. na koni, Turka porážejícího a mnohými figurami mytologickými. Prvé měl zámek 4 brány se zdvihacími mosty a nad jednou branou věž vysokou s hodinami, ku kteréž r. 1633 i nad ostatními 3 branami věže o 2 lucernách jsou vystaveny. Také byl opatřen děly a střelivem ke bránění před nepřítelem. Však brány až na jednu (nyní zazděnou) ke straně Ždanické již dávno vzaly za své, a taktéž jsou věže nad branami dílem r. 1704 a dílem r. 1853 ubořeny, děla pak r. 1787 do slevárny Adamovské odevzdána.¹⁾

Na zapravení nákladu této stavby a na jiné potřeby prodal Jan Šembera menší statky své, jimiž dle poručení Albrechtova volně naložiti mohl; nejprve (r. 1573) Veveří s Bitěškou Vznátovi z Lomnice, r. 1574 Přítice a Vlasatice

¹⁾ Od r. 1720 jest v zámku Bučovickém úřadna veškerých statků Liechtenšteinských a ve skvostných ondy síních páně Šemberových, až na jednu na menší světnice rozdělených, jest registratura. Z kaple zámek r. 1638 vystavené udělán v době nejnovější byt úřednický. — Nákladná cisterna v nádvoří se sochou Neptunovou a jinými ozdobami, od r. 1780 vyschlá, vystavena jest teprv r. 1637, a nepochází z doby p. Šemberovy, jak vůbec za to se mělo. — Těchto zpráv o zámku Bučovickém propůjčil nám laskavě dle popsaní téhož zámku, od Vinc. E. Rafflesberga r. 1826 učiněného, pan účetní rada A. Knapěk.

Františkovi hraběti z Thurnu a na Lipnici, r. 1575 Horní Němčice švakrové své, Božini z Lipého, r. 1578 Strálsky Mikuláši Kobylkovi z Kobylého, konečně r. 1595 Milonice, jež byl r. 1573 od bratrů Krčmů z Koněpas koupil, Matiaši Ořechovskému z Honbic.

O záležitosti zemské pan Jan Šembera velmi nepechoval. Sedal sice již od roku 1568 v soudu zemském a byl truksasem i radou krále Rudolfa II., však úřadu zemského nižádného nespravoval. Naproti tomu měl dle zápisů Karla z Žerotína mnohé rozepře soukromé. O brněnském soudu postním r. 1596 pohnal Fridricha z Žerotína, hejtmána zemského, co rukojmě ze dluhu 1800 kop gr., a švakra svého Oldřicha z Kounic a na Slavkově ze sumy 3000 kop, že mu zvýšením stavu na gruntech Slavkovských vodu zpřčil; o Brněnském soudu postním r. 1597 měl spor s hrabětem Wajkartem z Salmu o sumu 1800 kop gr. a některé jiné spory.¹⁾

Co pán na Úsově byl p. Šembera zvláště přízniv městu Litovli pod jeho ochranou postavenému, kteráž město, chtějíc se mu zachovati, povolilo mu listem, daným v pátek po sv. Lucii 1581, aby si vybíral sirotky městské obojího pohlaví, mající výše 13 let, ke službám panským, a aby provozoval dva dni v týdnu myslivost v lese Doubravě.²⁾ Za to postoupil Litovelským listem, jehož dátum na zámku Úsovském den sv. Řehoře 1582, práva podacího ke kostelům v městě i za městem, a jiným listem, daným na Bučovicích v úterý před hromicemi 1590, zakázal židům Úsovským provozovati obchod v Litovli kromě dní trhových.³⁾ Také přál p. Šembera za příkladem předků svých minoritům Brněnským, jichž klášter nákladně obnoviti dal a kvardiána v něm choval.⁴⁾

Od r. 1589, kdež Jan Třebovský z Boskovic bez po-

¹⁾ Spisy Karla z Žerotína. Vydal V. Brandl. I, 27—88, kdež tyto rozepře p. Jana Šembery zevrubně se líčí. — ²⁾ Wolny Topogr. v. M., V, 180. — ³⁾ Tamtéž, V, 180. — ⁴⁾ Paprockého Zrcadlo markr. Mor., I. 99.

tomků smrtí sešel, byl Jan Šembera jediný úd rodu Boskovického, i nastávalo rodu tomuto neodvratné vyhynutí. Zřídka přihodilo se kdy, aby kmen, jenž před půl stoletím měl ještě troje odvětví a byl v plném květu, blížil se v tak krátké době k vymření. Za mladých let páně Šemberových živ byl z hlavní linie Boskovické Krištof, pán na Boskovicích a na Třebové a syn jeho Ladislav Velen († 1549); z linie Černohorské byli na živě Tas Novohradský († 1542), Jaroslav Černohorský († 1546), Krištof († 1548) a Dětrich Dobeš Račický († 1562), a z linie Trnavsko-Bučovické Oldřich Krištof Lavenský († 1553), Jiří Krištof, bratr jeho († 1557) a Jan Jetřich Ůsovský († 1561). Nyní po 50 létech, když také Václav Třebovský (r. 1569), Albrecht Černohorský (r. 1572) a Jan Třebovský byli zemřeli, zůstal z celého rodu sám jediný Jan Šembera, jenž měl toliko dvě dcery z druhé manželky Krajířky z Krajku: Annu Alžbětu, nar. r. 1577 a provdanou r. 1595 za Karla z Liechtenšteina, a Kateřinu, nar. r. 1579. Jsa již po delší čas chorý a stonav tíže o sněmu postním r. 1597, ¹⁾ dokonal život svůj, maje věku svého asi 54 let, dne 30. dubna t. r., a pochován jest v kostele minoritském v Brně. Zeť jeho, Karel z Liechtenšteina, dal mu r. 1600 postaviti nákladný pomník ve způsobě velkého oltáře se 4 sloupci mramorovými. ²⁾

S Janem Šemberou slavný rod Boskovický po meči vyhynul, a to čtvrtý z panských rodů moravských. Před ním vymřeli páni Plumlovští z Kravař (r. 1466), páni z Cim-

¹⁾ Karel z Žerotína zaznamenal v zápisech svých „O sněmu postním Brněnském l. 1597“, že mezi osobami do Čech volenými byl také p. Karel z Liechtenšteina, „který však toho poselství pro nemoc tchána svého p. Šembery byl zproštěn“. — ²⁾ Tento památník r. 1731, když se kostel minoritský přestavoval, rozbořen jest a na jeho místo udělán malý náhrobek pod oltářem při zdi. Stál tu, kde nyní jest hlavní oltář. Před r. 1600 byl na místě tom náhrobek Mikuláše, knížete Opavského († 1313) a Adelheidy, jeho manželky i syna jejich Jana († 1325), kterýž náhrobek dal Karel z Liechtenšteina odstraniti. Domovní Kronika kláštera minoritského, str. 99.

burka (r. 1502) a mor. páni ze Šternberka (ok. r. 1516); téměř zároveň s ním vyhynuli páni z Lomnice (Tas ok. r. 1600), později páni z Pernšteina (r. 1631), z Kunstatu (r. 1647) a páni z Lipého (r. 1683). Ze všech rodů domácích, kteří s pány z Boskovic sedali ve sněmu a soudu zemském na lavici panské, zachovali se po dnešní den jediní dva, Žerotínský a Kounický. ¹⁾

Statky páně Šemberovy připadly pozůstalým jeho dvěma sličným dcerám, Anně a Kateřině. ²⁾ Anna, kterouž sobě již ve 14. roce Karel z Liechtenšteina za nevěstu obral, obdržela Černou Horu a Úsov, a Kateřina, potomně manželka Maximiliána z Liechtenšteina, Bučovice, Pozořice a Nové Hrady. Tím způsobem přešly veškeré statky rodu Boskovického na rod Liechtenšteinský, kterýž, vyjma Černou Horu, posud jest v jich držení.

Jakož počátek rodu Boskovického v báječné šero jest zahalen, tak i vyhynutí jeho nebylo bez pověrečných pověstí. Poslední potomek toho rodu, jak již za jeho živobytí se vypravovalo, ³⁾ hověl příliš dobrodružnému a rozkošnému

¹⁾ Nynější rodové hrabat Dubských z Třebomyslic, Mitrovských z Nemýše, Chorynských z Ledské a Bukůvků z Bukůvky, vesměs rodové čeští, byli toho času, když páni z Boskovic vymřeli, ještě v stavu rytířském. —

²⁾ Bart. Paprocký, kterýž dcerušky Jana Šembery leze vši pochyby osobně znal, složil na ně nížeapsané verše, na konci rodopisu pánů z Boskovic v Zrcadle markr. Mor., I. 103, vytištěné:

„Zmýlil by se Párisku, kdyby přišlo k tomu,
Neodolal by tvůj vtip jistě nikdy tomu;
Které by z těch jablko dát? Krása, ušlechtilost,
Kamení, perel drahých i zlata u nich dost;
Víc nad ony, kterýms ty spanilost přisoudil,
Vzhlednouc tu na ty dvě, spíše by zabloudil“.

³⁾ Mikuláš Dačický z Heslova (žil od r. 1555—1626) zaznamenal úmrtí Jana Šembery těmito slovy (Časop. Mus. na r. 1828, III, 31): „Léta 1597 v markrabství Moravském umřel pan Jan Šembera Černoborský z Boskovic, jsa po meči mužského pohlaví toho rodu a štítu poslední, „o jehožto na tomto světě živobytí mistrné (podivné) rozprávky byly“.

životu, jsa v tom podoben souvňkému panu Petrovi Vokovi z Rožmberka a některým jiným pánům, kteří dle slov životopisce Vokova, „jakožto ponížení poddaní následovali v tom pána svého Rudolfa II.“¹⁾ Šermovatí, o závod na koních jezdití, s krasotinkami se milkovati, kvasiti, myslivost a jiné kratochvíle provozovati, bylo jim nade všecko. Z šermířských kousků p. Šembery zapsán jest jeden v knihách Brněnského soudu zemského, když na večer dne 12. dubna (ve středu před nedělí Jubilate) r. 1581 před svým domem nárožním k minoritské ulici v Brně podnapilého Zikmunda ze Zástřizl pro jakési urážlivé posuňky v souboji probodl.²⁾ Jeho pověstnou obratnost jezdeckou připomíná Karel z Žerotína úsečně v dopise svém, daném r. 1591 Janovi Jetřichovi z Žerotína³⁾, a jeho nemírné obcování s milenkami odhalují zprávy posud zachované o jeho častých nemocech z té příčiny pošlých, zejména dopis Vídenského doktora Kratona, daný v Bučovicích den sv. Martina 1570, kterým pana Šemberu, jenž tehda ležel nemocen na Černé Hoře, napomíná, aby pilen jsa uzdravení svého, vnadami Venušinými sváděti se nedával, a v němž jemu vytýká, že mohl již dávno uzdraven býti, kdyby byl náležitě užíval a skleníček s lékem nebyl roztloukl.⁴⁾ V zimě r. 1572 zajel zase p. Šem-

¹⁾ Časop. Mus. na r. 1858, str. 367. — ²⁾ Viz seznání p. Jana Šembery před soudem zemským o tomto příběhu a půhon Jindřicha Prackického ze Zástřizl v též příčině v Přílohách. — Dům Boskovičský, před kterým p. Šembera Zikmunda ze Zástřizl probodl, jest nárožní dům v ulici Svatojanské (č. 12) a v ulici Minoritské (č. 2) naproti kostelu minoritskému, dle starého popsání dům č. 449 v bývalé ulici Poštovské. — ³⁾ Karel z Žerotína, najav na své cestě do Francie ku králi Jindřichovi IV. loď k plavbě, píše v listě, dd. ve Stadeniu 29. listop. 1591, Janovi Jetřichovi mladšímu z Žerotína takto: „Dnes odsud (ze Stadeniu) se strojím na dřevěném koni (lodi), dejž Pán Bůh šťastně; jedno ať se hrubě netumluje, nebo já takovým koňům nic nerozumím a na ději se, kdyby i pan Šembera na něm seděl i s tím svým perlovým sedlem, že by mu z karbetu vyšlo, ač nevím, jestli snad již jest porejterem na onom světě. Mohl se něčemu více naučiti, nežli zde uměl“. Vypsal p. arch. V. Brandl. — ⁴⁾ Krato, vlastně Kraft z Kraftheimu, rodem z Vratislavi, byl

bera v příčině zdraví svého s jinými pány z Moravy do Vídně k doktorovi Kratonovi, na něhož, meškajícího u onemocnělé královny Polské v Linci, nějaký čas tu čekati musil. ¹⁾ Churavosti pak jeho věkem přibývalo, pročež r. 1596, pohnav Fridricha z Žerotína a Oldřicha z Kounic z příčin svrchu uvedevých před soud zemský, jak sám se omlouval, „pro časté nemoci a mnohé při zdraví nedostatky“ rozepří zašlých sám vésti nemohl, alebrž skrze zetě svého Karla z Liechtenšteina a prokurátora Šponára zastupovati se dal. ²⁾ Tento nezřízený spůsob živobyті a to, že s „Janem Šemberou starožitný a slovutný rod vymřel“, dalo příčinu, že po jeho smrti roznesla se v Brně v lidu pověřivém pověst, kterak raráš, jakmile p. Šembera duši vypustil, uchvátiv ji, skrze jeskyni blíž Obřan, až do nejnovější doby „Šemberka“ zvanou, ³⁾ do propasti pekelné s ní zajel. Však na tomto zavlečení do pekla neměl satanáš dosti. Každé noci prý, když se dvanáctá bila, vyjížděl potom z domu Šemberova blíž kláštera minoritského, sedě na něm co koni sivém a oheň soptícím, na noční trápení; před klášterem dal se kůň do hrabání a syptění, úzkostlivě po domě se ohlížeje, a takto pomučen ujížděl Koblišnou ulicí z města a přes Zábrdovice do temné jeskyně, kdež oba zmízeli. Také sobě lidé vypravují, že jedna žena v Minoritské ulici, chtějíc v noci pana Šemberu okolo jedoucího viděti, hlavu z okna bytu svého

životní lékař cis. Maximiliána II., slovutný přírodopysmec a přítel českých bratří, zejména Blahoslava, s nímž si dopisoval. Zemřel r. 1585. List tu uvedený choval r. 1836 guberniální rada a protomedikus p. Josef Steiner z Pfungen, z něhož jsme tehda výpis učinili. — ¹⁾ Viz list p. Jana Šembery, daný z Vídně bratru svému Albrechtovi, v Přílohách. — ²⁾ Spisy Karla z Žerotína, I, 88. — ³⁾ Tato nepatrná jeskyně ve skále pískovcové, jíž Němci Brněnští říkali „Šemberahöhle“ neb „Šemberaloch“, ležela na východ od Obřan za řekou Svitavou, a lidé okolní vypravovali si rozličné pohádky o p. Šemberovi, o pokladu v té skulině uloženém a o zaklínání duchů v pašijový týden. Roku 1844 však při stavění železnice státní i se skalou vedlejší vylámana jest, tak že po ní již není ani památky.

vystřčila, však za všetečnost svou těžce potrestána jest, ježto jí hlava tak otekla, že jí nedostala již nazpátek.

Spisovatelé posavadní, ¹⁾ kteří o p. Šemberovi psali, přivádějí jinou příčinu, proč ho zlý duch Obřanskou jeskyni do pekla zatáhl, viníce p. Šemberu ze lsti, kteréž prý na minoritském klášteře se dopustil, a vypravují tento příběh: Jeden z předkův páně Šemberových nařídil prý v poslední vůli své, kdyby rod Boskovický po meči sešel, že všechny statky jeho spadnouti mají na klášter minoritský v Brně. Pan Šembera, nemaje mužských dědiců a chtěje statky předka svého dcerám svým zachovati, pozval prý jednoho dne, jsa již churav, kvardiána minoritského k sobě do Bučovic, vzkázav mu, aby ono poručení předchůdce svého vzal s sebou, že by rád vše dle něho v pořádek uvedl. Kvardián učiniv tak, odevzdal list p. Šemberovi, kterýž máje zimnici, právě při ohni v krbu plápolajícím se ohříval; mezi tím však, co kvardián ke stolu dosedl, vrhl prý pan Šembera pergamen do ohně, a zničiv důkaz, na němž právo dědické se zakládalo, připravil klášter minoritský o statky. Kvardián domáhal prý se práva svého u zemského soudu, ale nadarmo. Však pokuta přišla v zápětí; pán Bučovický zemřel a litý čert, uchopiv jeho duši, tropil prý s ní výše vyložené rejdy.

Netřeba připomínati, že povídačka o obelstění minoritů o statky skrze p. Šemberu, jak tuto se vypravuje, zhola jest vymyšlena. Pochyby však není, že v posledních létech vzešel nějaký spor mezi p. Šemberou a kvardiánem minoritským o jakýsi úrok ze statku Rosického, o němž r. 1598 zmínku činí Karel z Žerotína, ²⁾ po smrti pak páně Šembe-

¹⁾ J. Kruger *Sacri pulveres. Litomyšlii 1669. I, 232.* — Fr. Schwoy *Topogr. v. Mähren. Brünnner Kreis, S. 20.* — J. v. Hormayer *Archiv für Geschichte. Wien 1819, S. 504, téhož Taschenbuch für d. vaterl. Geschichte. J. 1832 a G. Wolny Topogr. v. Mähren, II, 1, 198.* — ²⁾ V té příčině psal Karel z Žerotína dne 13. března 1598 Karlovi z Liechtenšteina takto: „Službu svou vzkazuji atd. Kdež mi píšeš o plat, kterýž se ze statku mého Rosického ku klášteru sv. Jana do města Brna dává,

rově strhla se z příčiny ne dosti jasné tuhá rozepře mezi kvardiánem téhož kláštera a zetěm p. Šemberovým Karlem z Liechtenšteina, v kteréž Karel z Liechtenšteina, byv nepochybně od kvardiána o nějaký plat požádán, tak se na něho rozdurdil, že dal dne 28. června 1597, když kvardián odjel se stížností k provinciálovi do Vídně, klášter zavřítí, a nedovolil ani jemu ani provinciálovi, kterýž přijel za ním do Brna, aby v klášteře bydleli. Teprv když provinciál k radě biskupa Stanislava Pavlovského znovu ho požádal, aby kvardiána do kláštera pustil a jistě listy pana Šembery jemu vydal, vyhověl té žádosti a dal dne 4. srpna t. r. klášter minoritům otevřítí, ¹⁾ čímž všechen spor vyrovnán jest.

Znamenité paní z Boskovic.

Prvé než s rodem Boskovickým se rozloučíme, přivedeme ještě některé paní Boskovické, kteréž buď vzdělaností a ušlechtilostí ducha, buď důstojenstvím a vyšším postavením vynikaly aneb co matky mužů slovutných v národu vděčnou

žádajíc, abych jej fraterovi Angelovi Turinovi, kvardiánu téhož kláštera, proti jeho hodnověrné kvitanci vydati poručil: na předešlou žádost Tvou jemu jsem oznámil, aby o sv. Jiří přišel, že jemu za půl léta proti jeho kvitanci takový plat vydati poručím. Než abych to, což zadržáno jest, také jemu dátí měl, toho mi se učiniti nevidí, poněvadž jemu nic dlužen nejsem. Nebo psaní od nebožtíka pana Jana Šembery, p. otce paní manželky Tvé, mám, v kterémž mně zapovídá, abych takového platu předešlému kvardiánovi bez vůle a poručení nebožtíka nevydával, což jsem učinil. Ty pak po smrti nebožtíka, on ani žádný jiný o takový zadržalý plat nic sem nepsal, a tento kvardián také toho času v klášteře nebyl, a tak neuznávám, abych mu v čem povinen byl; než na další čas, pokudž by Tvá vůle byla a týž kvardián při téměř klášteře zůstával, takového platu dávati zbraňovati se nebudu. S tím se a t. d.“ Vypsal p. arch. Brandl. — ¹⁾ Wolny Kirchl. Top. Br. Diöc., II, 1, 107.

památku si zůstavily. Honosí se rod Boskovický paními takovými u větší míře, než který koli jiný rod moravský.

První paní z Boskovic u vyšším důstojenství postavená byla **Perchta**, abatyše Králové kláštera na Starém Brně, za posledních let panování císaře Karla IV. a prvních let panování krále Václava IV. Byla dcera Ješka z Boskovic a Anny z Lomnice. R. 1368 postoupil jí markrabě Jan práva podacího fary Dubanské za podací právo ve Velkém Týnci. Zemřela u vysokém věku ok. r. 1391, nazývána jsouc již r. 1389 „starou abatyší“ (antiqua abatissa).

Veronika z Boskovic, dcera Jana Brandýsského z Boskovic a Elišky z Kunstatu, manželka Jaroslava z Šelenberka, kterýž jí r. 1447 vzal ve spolek na Habrovany a pojistil jí věno na Tištině. R. 1459 pohnal ji Bohuše z Lomnice, že mu drží tvrz Popovice, však po smrti Jana z Lomnice r. 1466 vloženy jsou jí a manželu jejímu do desk Popovice, Újezd, Příbram a pustá ves Raclavičky. Byla matkou slovuťného Jana z Šelenberka, nejvyššího kancléře království Českého za krále Vladislava II. r. 1480—1503, a bábou Magdaleny z Šelenberka, manželky Krištofa ze Švamberka, ušlechtilé vychovanky jednoty bratrské.¹⁾

Za panování krále Jiřího a krále Vladislava II. proslula co moudrá, odhodlaná a umění milovná paní **Perchta II.** z Boskovic, abatyše Králové kláštera. Když v oné neblahé době ustavičných rozbrojů, způsobených Matiašem, králem Uherským, nebylo bezpečnosti v zemi a Králové klášter r. 1467 byl vydrancován a i s kostelem v popel obrácen, vystavěla příčinnivá abatyše Perchta kostel nanebevzetí P. Marie (erby koruny České ozdobený) v tom způsobu, jak podnes se shledává, načež jej dne 13. srpna 1470 biskup Tas z Boskovic slavně posvětil. V témž kostele nadala r. 1480 oltář sv. Kříže 25 dukáty, aby se tu ročně sloužily 3 mše svaté.

¹⁾ Viz Život této Magdaleny z Šelenberka v Časop. Mus. na r. 1830, str. 271—275.

Klášteřa pak hájila abatýše Perchta statečně před škůdci, jenž ho chtěli statků zbaviti, a neváhala dobývati práva svého před soudem zemským. Roku 1464 pohnala před soud Milotu z Tvorkova ze 100 hřiven, že jí odňal na obecné silnici víno a dobytek klášterský; Jiřího z Kravař a na Strážnici pohnala ze 200 hř., že jí držel bez práva dvůr v Nosálovicích blíž Viškova, Hynce z Kukvic a na Rosicích ze 300 hř., že vzal klášteru vsi Vomice a Bukovany, a Protivce ze Zástřizl a na Pavlovicích ¹⁾ ze 200 hř., že klášteru odňal les Lhotu u Žárošic. Týmž způsobem poháněla jiné škůdce kláštera, když byl opět zahájen soud zemský r. 1480 a 1481. Odebrala se na věčnost 2. července r. 1482, spravovavši klášter Králové po 19 let. Po ní zachoval se velmi pěkný obraz, uložený v moravském Museum v Brně, jenž představuje adoraci a zjevení Páně při mši svaté, již slouží papež Řehoř Velký. Na rámci toho obrazu čte se nápis: Perchta † abatissa † de † Boszkowic † 1480.

Jiná památná paní z rodu Boskovického byla Marta, dcera Václava z Boskovic († 1482) a Kunky z Kravař a sestra Jaroslava i Ladislava z Boskovic. Její jméno stkví se v dějinách persekuce českých bratří. Když r. 1507 král Vladislav, pobádán fanatickým Albrechtem z Kolovrat, nejvyšším kancléřem českým a Augustinem Kásebrodem, kanovníkem Olomouckým a sekretářem královým, vydal onen pověstný dekret proti bratřím českým, směřující k úplnému jich vyhlazení, proti kterémuž dekretu první státník doby tehdejší a důvěrný rádce králův, Vilém z Pernšteina, v listě králi daném výstražně se ozval, poslala také odhodlaná Marta z Boskovic králi Vladislavovi list, v němž stíhaných bratří věrně se ujímala, snažíc se záhubu jim připravovanou od nich odvrátiti. Tento list vydává zjevné svědectví jak o nábožnosti tak i o vzdělanosti její, ²⁾ rovněž

¹⁾ Půhony Brněnské. Wolny Kirchl. Top., B. D. I, 1, 159. — ²⁾ Viz ten list dle plného znění v Přílohách. — Někteří spisovatelé domýšlejí

jako z odpovědi královny a z odporu Bohuslava z Lobkovic proti listu Martině zřejmá jest náboženská nesnášlivost strany druhé. Píšeť Marta v listu svém: „O víru smím se s sv. Pavlem přiznati, že s tou rotou, kteráž slove kacířská, sloužím Bohu mému. I nevím, proč bych takového odsudku zasloužila, abych z země vypovědína byla aneb usmrcena, poněvadž všecko, což dobrého jest, ráda bych udělala. Než což za dobré mám, nesměla bych se toho pustiti žádnému k vůli, leč by mi co lepšího řádně oznámeno a ukázáno bylo. A jiných drahně lidí jest v té jednotě, ježto jsou lepší nežli já“. Na kteréž psaní dostalo se Martě od krále Vladislava dne 15. prosince 1507 této příkré odpovědi, sepsané nepochybně od Augustina Kusebroda Olomouckého: „Píšeš nám o to lotrovství pikhartské, dotýkajíc nás, jako bychom něco činili, co bychme činiti neměli a přísnost, která nám nepřisluší, proti nim okázali; i věz, že to, co činíme, z milosti se děje více nežli z přísnosti. Neb majíce takové zlé a bludné kacíře, tak jako na ně sluší, a jako všecka i duchovní i světská práva ukazují, dáti upáliti a zatratiti, ještě vždy z lítosti nad nimi tuto jim cestu dali jsme a dáváme, aby aneb k té straně, která pod jednou způsobou, aneb k té, „která pod obojí tělo a krev pána Krista přijímají, přistoupili. Nestaneli se toho, věz jistotně, že jich déle trpěti nemíníme, než beze vší milosti, jako lotry kacířské ze země vypleníme; kdež jiným spolubratřím, kteří vedlé tebe píší, ¹⁾ také tu věc slovem naším oznámíš“. Ještě pak krutěji nežli král Vladislav spustil na pannu Martu Bohuslav Hasišteinský z Lobkovic, vychvalovaný básník latinský, v listě k příteli

se, že list Marty z Boskovic není sepsán od ní, nýbrž od některého učeného bratra českého; ale bytoli by tomu i tak, nebylo by to jejímu šlechtnému smýšlení na ujmu. Jisto však jest, že byla Marta jednak literně dostatečně vzdělána, jednak i v tom věku (bylo jí r. 1507 výše 40 let), který se s vážným obsahem toho listu srovnává. — ¹⁾ Marta z Boskovic přiložila ke svému psaní, poslanému králi Vladislavovi, také obranu bratří českých z Čech jí zaslanou, v jazyku českém a latinském.

svému Pibrovi, v němž mimo jiné píše takto: „Hrozím se to psáti, ba děším se, na to mysliti, že již také ženská účastní se takové převrácenosti, a kdežto apoštol jí ve chrámu mlčeti káže, ona i králi opovažuje se psáti a hájiti lidí nešlechetných. Chce tomu tuším dáblův zákon, aby bez ženských nevydařilo se žádné kacířství v církvi. Mělť naše Marta následovati raději příkladu Marty staré a pečovati o len a přeslici, nikoli však sápati se na způsob nemoudré mužatky proti víře katolické. Ale my si toho sotva všímáme, aniž dbáme vlků, číhajících na ovčinec Páně. Chválímť ovšem velice rozkazy hrozné, kterými meč obojí, duchovní i světský, na takové lidi se tasí a oni soužení a vyhánění bývají: ale bojím se, jakož u nás jest obyčej, aby přičiněním lidí lehkých pohrůžky takové neocitly se opět ve pouhém větru“. ¹⁾ Kterážto bázeň pana Bohuslava z Lobkovic nebyla nepodstatná, ježto rozkaz královský zůstal bez účinku. — O Martě z Boskovic od vydání výše přivedeného listu již nic více se neví, aniž se kde připomíná, kdy sešla se světa. Jan Blahoslav († 1571) nazývá Martu ve své historii bratří českých „pannou velmi pobožnou a v milování pobožnosti horlivou“. ²⁾

Po Martě z Boskovic prosluly vzdělaností svou dvě sestry téhož rodu, dcery Oldřicha Trnavského († 1500): **Johanka**, abatyše Králové kláštera na Starém Brně a **Apolonie**, abatyše cisterciáckého kláštera v Tišnově. Johanka z Boskovic zvolena jest za abatysi r. 1508, ³⁾ a spravovala klášter až do r. 1532. Tisně, které za jejího abatysství klášter sví-

¹⁾ Palackého Dějiny, V, 2, 121—124. — ²⁾ Časop. Mus. na r. 1862, str. 112. — ³⁾ O této volbě zachoval se souvěký zápis, dle něhož vyvolena jest Johanka z Boskovic za předsedání Martina, opata cisterciáckého kláštera Sedleckého v Čechách a za asistence Víta, opata kláštera Žďárského od 9 k tomu jmenovaných sester, ježto byly: Marketa z Heráltic, Anna z Lukavce, Marketa z Marýže, Veronika z Útěchova, Alžběta z Štěchovic, Marketa z Krajku (?) a Kateřina z Jedovnice. Bočkova Sběrka, č. 4367 v Mor. arch. zemském.

raly, přiměly ji k tomu, že r. 1520 kolegiální kapitole sv. Petra v Brně dala v zástavu některé vzácné věci, zejména zlatý kalich s drahými kameny, pět stříbrných kalichů pozlacených, několik křížů s drahými kameny a j., pro kteréž klenoty, když jich kapitola nechtěla vydati, nástupkyně Johančina, abatyše Barbora ze Sovince, r. 1536 před soud ji pohnala.¹⁾ Majíc mnohé třenice se sestrami svými, vzdala se abatyšství dne 9. května 1532. Jak nábožná a umělní literního milovná byla Johanka z Boskovic, vychází z toho, že slovník spisovatelé čeští, kněz Beneš Optát z Telče a Petr Gzel z Prahy, r. 1533 k žádosti její na česko přeložili, jejím nákladem vydali a jí věnovali nový zákon dle vydání Erasma Roterodamského, knihu památnou také proto, že ji v Náměšti vytiskl samouk Moravan Matěj z Dvořišť, který prvé ani knih tisknouti neviděl.²⁾ Z dedikace tohoto nyní vzácného spisu jde na jevo jednak ušlechtilá mysl Johančina, jednak nábožné smýšlení překladatelů. Začátek zní takto: „Urozené a velebné panně Johance z Boskovic, někdy abatyši Králové kláštera v Starém Brně, kněz Beneš Optát z Telče, na ten čas učitel v Náměšti a Petr Gzel z Prahy, žádost všeho spasitelného dobrého vzkazují“. Dále praví dedikanti: „Vydání tohoto zákona, když ještě nedostatek nákladu překážku činil, Tvú Milost sám pán Bůh, panno v pánu Kristu milá, k tomu zbudil, aby Ty ke cti a chvále pánu a ženichu svému, jemuž oddána si a pravdě sv. evan-

¹⁾ Wolny Kirchl. Topogr., Br. D. II, 1, 160. — ²⁾ Titul té knihy jest: „Nowy testament wssecek giz neyposleze a pilnie od Erazma Roterodamského přehlednuty“. Na konci: „Konec noweho testamentu skrze Erazma Roterodamskeho zpraveného, genz gest Imprimowan w Naměšti Leta Paně MDXXXIII Miesyce Listopadu dne dwadcatého dewateho. Petr Gzel z Prahy“. Někteří spisovatelé novější měli za to, že Beneš Optát a Petr Gzel byli čeští bratři, a vykládali to Johance z Boskovic ve zlé, že přijala dedikaci knihy od kacířů přeloženou. Však řečení překladatelů nebyli z jednoty bratrské a text nového zákona od Erasma Roterodamského upravený byl od samého papeže Lva X. schválen, jakož přípis jeho při vydání Erazmově zřejmě ukazuje.

gelium, v níž máš spasena býti, to mile učinila a nákladem svým vytisknutí pomohla. Z čehož my spravedlivě povinnost svú sme uznali, abychom po pánu Bohu předkem Tvé Milosti svú práci českého Erazma obětovali... A tak přijmiž urozená panno, v Pánu spasiteli milá, přijmiž českého Erazma, po němžs dávno toužila.. A Tvú Milost, velebná panno, Bůh rač v poznání i v činění své svaté vůle rozhojnit a zachovati. Amen. Dán v Náměšti léta Páně 1533 měsíce listopadu dne 19°. Johanka z Boskovic zemřela r. 1540.

Apolonie z Boskovic řídila co abatyše klášter Tišňovský od r. 1516 až do r. 1540, majíc ustavičně co činiti se škůdci na statky klášterské sahajícími. Opravcem kláštera byl tehda Vilém z Pernšteina, po jehož smrti r. 1521 král Ludvík opravu na královnu Marii přenesl, však již r. 1523 hejtmana zemského, Arkleba z Boskovic, bratra Apolenina, opravcem učinil. R. 1519 přikoupila ke klášteru pustou tvrz Loučky s Horními Loučkami za 450 kop gr., postoupila však později (r. 1535) pusté vsi Újezda blíž Pohořelie a mlýnu Březiny Janovi z Pernšteina za jistý úrok, jež klášter byl povinen mu platiti. R. 1539 měla spor s p. Jiřkem z Lomnice, který dal dříví sekati v hoře klášterské, řečené Žďár, pročež jej před soud zemský pohnala. Zemřela r. 1540 v neděli před vstoupením Páně, jakož nápis na hrobním kameně až do zrušení kláštera svědčil.

Nedlouho před vymřením rodu Boskovického prosluly dvě paní z Boskovic, co rodičky dvou mužů v dějinách moravských velepamátných, Kunka či Kunigunda a Mariána z Boskovic, dcery Ladislava Veleny z Boskovic a Bohunky z Lipého. Kunka, narozena ok. r. 1538, byla manželka Diviše Černčického z Kácova, kterýž jí r. 1558 pojistil 2500 zl. věna na Lisicích, a po jeho smrti r. 1566 Jana mladšího z Žerotína a na Břeňavě. Roku 1579 porodila tomuto manželu svému syna, jemuž po otci jejím dáno jméno Ladislav Velen, a kterýž, došed velmi pečlivého vzdělání a stana se po strýci svém Janovi z Boskovic, pánem na Mor. Třebové,

byl velkým příznivcem učených a umělcův; však postaviv se r. 1619 co hejtman zemský v čelo stavů odbojných po bitvě Bělohorské statků svých zbaven jest a co vypovězenec v cizině život svůj dokonal. ¹⁾ Po smrti Jana z Žerotína r. 1582 obdržela Kuňka dle posledního poručení svého Bilovice a dvůr blíž Břetislavi, a zemřela dne 23. září 1590 v Zábřeze, odkudž mrtvola její do Bilovic odvezena a dne 29. října u přítomnosti velikého počtu šlechty na blízkém pahrbku vedlé manžela svého pohřbena jest, při kteréž slavnosti Jan Eneáš, starší bratrské církve Ivančické, pohřební řeč měl. ²⁾

Mariána z Boskovic, mladší sestra Kunčina, nar. r. 1545, byla manželka Jana staršího z Žerotína a na Náměšti, kterýž jí r. 1562 7500 kop gr. věna na Rosicích pojistil, a později co původce tiskárny a nakladatel bible Kralické slovéutného jména došel. Dne 14. září 1564 stala se v Brandýse nad Orlicí matkou slavného Karla z Žerotína. ³⁾ Však nebylo jí dopřáno, dočkati se radosti z neobyčejného prospívání a brzké obecné oslavy jedináčka svého. Zemřela v mladém věku ve čtvrtek před sv. Havlem r. 1574 ve Vídni, a mrtvé tělo její zaveženo do Brandýsa nad Orlicí, kdež v hrobce rodu Žerotínského v kostele bratrském na Loukoti pochováno jest. Na rakvi její četl se tento nápis: „Léta Páně 1574 ten čtvrtek před sv. Havlem o 9. hodině před půl nocí v městě Vídni skonala život svůj urozená paní, paní Mariána z Boskovic a z Černéhory, manželka urozeného pána, pana Jana staršího z Žerotína a na Náměšti, léta

¹⁾ Širších zpráv o životě Ladislava Veleny z Žerotína dočísti se lze ve Wolného knize: *Taschenbuch für die Geschichte von Mähren und Schlesien*. J. 1826, S. 136—144. Jeho podobizna chová se v obrazovně rodu Žerotínského v zámku Bludovském. — ²⁾ Nástin životopisný Karla z Žerotína podal V. Brandl za úvod ke spisům jeho, v Brně 1866, I, str. VII—XIII.; obšírný život jeho sepsal Petr rytíř Chlumecký s titulem: *Carl von Zierotin und seine Zeit*. Brünn 1862. — ³⁾ *Itinerarium Ladislai Veleni a Zierotin*. Rukop. v Mor. arch. zemském.

věku svého 29.; jejížto tělo tuto odpočívá až do blahosla-
veného vzkříšení“.¹⁾

Památne jsou konečně příběhy svými dcery posledního
pána Boskovického, Jana Šembery, Anna a Kateřina z Bo-
skovic. Anna, manželka Karla z Liechtenšteina, stala se
zaroveň s manželem svým r. 1608 kněžnou Opavskou a Kr-
novskou,²⁾ když však v čas zbouření r. 1619 stavové evan-
geličtí manžela jejího „pro úkladné, neupřímné a lstivé, zlé
a škodlivé obmysly a přečinění“ ze země vypověděli, mu-
sila také ona země prázdna býti, vrátila se však po roce, po
vítězství Ferdinanda II. na Bílé Hoře, kdež Karel z Liechten-
šteina jmenován jest místodržitelem českým, opět do vlasti
své a byla svědkyní kruté exekuce, dne 21. června 1621 na
Staroměstském náměstí vykonané a trýznění národu Českého
pro víru a pro práva svá. Jsouc paní nábožná, darovala
r. 1605 pěkné ornáty kostelu sv. Vavřince v Hradečné na
Úsovsku a r. 1621 35.00) na vystavení kláštera Paulánského
na Vranově. Zemřela 6. června 1625 na zámku Plumlově od
Karla z Liechtenšteina r. 1609 vystaveném. Panství její
otcovské Černou Horu a Úsov zdědil po ní s jinými statky
od Karla z Liechtenšteina po r. 1620 nahromaděnými syn
její Karel Euseb (nar. r. 1611, zemř. r. 1684), s jehož synem
Janem Adamem dne 16. června 1712 potomstvo Karla
z Liechtenšteina po meči vyhynulo.

Kateřina z Boskovic, nar. r. 1579, manželka Maximi-
liána z Liechtenšteina, bratra Karlova, paní na Bučovicích,

¹⁾ Viz Časop. Mus. na r. 1840, II, 184. — ²⁾ Karel z Liechtenšteina
byl s Karlem z Žerotína vychován v bratrské škole v Ivančicích; však když
znamenal, jakou moc mají kardinál z Dietrichšteina a jesuité u dvoru Ru-
dolda II. a jakého prospěchu hmotného mu poskytne víra katolická, pře-
stoupil k ní r. 1599 zaroveň s Vilémem Slavatou z Košumberka, a jal
se ihned stíhati novokřtěnce, začež od papeže r. 1600 zvláštním listem po-
chválen jest. Téhož roku (1600) přišel ke dvoru Rudolfovu do Prahy a stal
se tajným radou, r. 1605 jmenován zemským hejtnanem Moravským a r. 1608
povýšen na stav knížecí. Další příběhy a skutky jeho jsou vůbec známy.

Pozořicích a Nových Hradech, požívala jako sestra její pověsti paní nábožné a dobročinné, což ukázala také listem úctyplným, daným r. 1613 kardinálovi z Dietrichšteina, jímž ho za dosazení oblíbeného jejího kazatele M. Bilavského za faráře do Bučovic žádala. ¹⁾ R. 1620 povýšena jest s manželem svým, vůdcem vojska císařského v Čechách, do stavu knížecího. V době stíhání nekatolíků po r. 1621 bydlela nejvíce na zámku Bučovickém, založila s manželem svým r. 1633 klášter Paulánský na Vranově s hrobkou rodu Liechtenšteinského, a darovala témuž klášteru 14. září t. r. statek Mořice. Zemřela bez dětí v Bučovicích dne 24. ledna 1637. Tělo její uloženo jest v hrobce Vranovské, kamž také kosti sestry její Anny jsou převeženy. Její statky připadly po smrti Maximiliána z Liechtenšteina († 29. dubna 1643) synovci jejímu Karlovi Eusebiovi, kterýž pak vládl veškerým jměním rodu Boskovického.

Ku konci klademe tu některé jiné paní z Boskovic, připomínané v listech, deskách zemských, knihách pŕuhonŕu aneb na kamenech nŕhrobních. Jsouť dle posloupnosti let tyto:

Machna z Boskovic, dcera Vaňka Černohorského z Boskovic a Marty z Meziříčí, manželka p. Kuny z Kunstatu a na Arklebově, r. 1447. Synové její byli Čeněk a Boček z Kunstatu.

Elška z Boskovic, manželka Aleše a matka Petra Holického ze Šternberka. Ovdověla 19. března 1455.

Marketa z Boskovic, manželka Markvarda z Lomnice, jž r. 1464 manžel její 590 kop. gr. na Malhostovicích, Dolních Loučkách, Žďarci, Vratislavi a Uníně pojistil.

Anna z Boskovic, někdy manželka Kubova, kteráž 4. pros. 1460 paní Elišce z Liblic odkázala tvrz Sedlišky

¹⁾ Viz ten list v Přílohách. — Pro nábožnost a oddanost kněžím velebí jak Kateřinu tak i Annu z Boskovic zvláště jesuita Jiří Kruger ve svém spise: *Sacri pulveres Bohemiae*, str. 233.

a 102 groše ročního platu v Cerekvici u Litomyšle a 9 kop gr. kostelu sv. Kříže v Litomyšli. ¹⁾

Elška z Boskovic, dcera Jindřicha Svojanovského z Boskovic, manželka Linharta z Gutšteina a na Wartenberce, r. 1476.

Barbora z Boskovic, dcera Beneše z Boskovic a Machny ze Šternberka, manželka Václava z Vlašimi a na Úsově, darovala r. 1477, jsouc již ovdovělá, 100 zl. na dostavení kostela Králové kláštera na St. Brně.

Marketa z Boskovic, dcera Beneše z Boskovic, manželka Jana z Lomnice a matka Adama z Lomnice a na Brumovč, též Anny z Lomnice, manželky Viléma z Mirova. Zemřela 6. ledna 1516 a pochována jest v Biteši.

Jitka z Boskovic, dcera Beneše z Boskovic, panna kláštera Tišnovského, r. 1486.

Magdalena z Boskovic, manželka Jiřího z Lomnice, již manžel její r. 1531 3000 zl. věna na Lomnici pojistil.

Kateřina z Boskovic, dcera Beneše z Boskovic a na Ukvaldech; zemřela r. 1550 v Ostravě Mor., kdež měla na hrobě tento nápis: „Anno D. 1550 obiit virgo Catharina, filia generosi domini, domini Benedicti Nigromontensis de Bozkowicz et in Uchwald, hic sepulta“. ²⁾

Magdalena z Boskovic, manželka Jana z Kunovic, a na Uh. Brodč a matka Jetřicha z Kunovic, zemř. r. 1551 a pochována jest v kostele Ostrožském, kdež na jejím hrobě četl se tento nápis: „Léta Páně 1551 v středu před sv. Alžbětou první hodinu na noc, urozená paní, paní Mandalena z Bozkowic skončila věk svůj ostatní. Kterézto duši Pán Bůh rač dáti věčné odpočinutí“. ³⁾

Zuzana Černoorská z Boskovic, sestra Dětřicha Dobeše z Boskovic a manželka Jana z Dubé a Lipého.

¹⁾ Viz list její v příčině toho vydaný ve Dvorského Památkách žen a dcer českých. V Praze 1870, I. 53. — ²⁾ Paprockého Zrcadlo markr. Mor., I. 102. — ³⁾ Tamtéž.

R. 1562 poručil jí bratr její panství Vyzovické, kteráž po ní připadlo synům jejím Janovi z Lipého a na Krumlově, Vilémovi z Lipého a dcerám Johaně a Alžbětě.

Anna (starší) Černoorská, dcera Jaroslava Černoorského z Boskovic, manželka Sezemy Zajímače z Kunstatu, r. 1571 ovdovělá. Dcera její Kateřina z Kunstatu měla za manžela Hynka z Waldšteina a na Brtnici, r. 1580 nejvyššího sudího zemského.

Anna (mladší) Černoorská z Boskovic, manželka Jana Prusinovského z Vickova. Její památku chová kámen hrobový v kostele Prusinovickém pod Hostýnem, na němž jest tento nápis: „Léta Páně 1571 v čtvrtek po památce Ducha sv. v hodinu 18. povolati ráčil Pán Bůh skrze časnou smrt urozenou paní Annu Černoorskou z Boskovic, manželku urozeného a statečného pána, pana Jana z Vickova. Její duši že Pán Bůh milostiv jest, věříme“.

Johanka Černoorská z Boskovic, manželka Jana Žehušíckého z Nestajova, jehož bratr Hertvík Žehušícký byl pánem na Svojanově. R. 1564 po smrti manžela svého měla se švakrem svým rozepři o dědictví. Později bydlela na hradě Landšberském, a psala odtud dne 16. srpna 1576 Vratislavovi z Pernšteina stížný list na Adama Bukovského pro škodu na polích jí činěnou.¹⁾

Johanka Třebovská z Boskovic, dcera Ladislava Veleny z Boskovic a Bohunky z Lipého, manželka Tasy z Lomnice a teta Karla z Žerotína. Zemřela 13. září 1588.

¹⁾ Fr. Dvorského Památky žen a dcer českých. I, 122.

Rytíři a páni ze Zástřizl.

Jaroš ze Zástřizl.

R. 1567—1583.

Jakož výše přivedeno, prodal Krištof z Boskovic r. 1547 hrad a statek Boskovický Šimonovi Ederovi ze Štávnice, kterýž byl o sněmu Olomouckém při času neděle Reminiscere r. 1545 přijat v stav rytířský markrabství Moravského. Šimon Eder byl rodem Němec a měšťan v baňském městě Štávnici v Uhřích. Léta 1554 obdržel od krále Ferdinanda I. do zástavy statek Rabšteinský či Janovický v Olomoucku, kde tehda v horách Bergštatských (Hangšteinských) mnoho železná a stříbrná ruda se dobývalo, a jmenován jest královským horním hejtmanem. ¹⁾ Jsa neustále hornictvím zaměstnán, zdržoval se málo na Boskovicích a taktéž po jeho smrti syn a nástupce jeho Vít Eder, kterýž, hledě sobě nejvíce hor Bergštatských, r. 1567 panství Boskovické vládkovi Jarošovi ze Zástřizl prodal. ²⁾ Kterýmžto prodejem přišly Boskovice opět v držení rodu domácího na 120 roků.

¹⁾ Peithner v. Lichtenfels Geschichte d. böhm. Bergwerke, S. 244. —

²⁾ Ve smlouvě tržové z r. 1576 do desk zemských vložené, kterou se Jaroš ze Zástřizl stal držitelem panství Boskovického, přivádí se kromě hradu také „bašta“ na protějším vrchu a níže položené vesnice pusté, ježto v starším

Předkové nového pána Boskovického, Jaroše ze Zástřizl, odváděli jméno své od statku Zástřizlského blíž Střílek v Hradištsku, který jim náležel již v polovici 14. století. První známí vládykové ze Zástřizl jmenují se v deskách zemských r. 1349 bratři Arkleb a Borek, r. 1358 Oneš a Jan a r. 1371 Jindřich. Prodlením 15 a 16. století, v kterémž čase (r. 1481) Aleš ze Zástřizl rodný statek svůj prodal bratrům Jiříkovi a Alšovi z Ojnic, rozmnožili se velmi a rozdělili na několik linií, jmenovitě na Lechovickou, Ždánskou, Prakšickou a Morkovskou, z kteréžto poslední pocházel vládyka Jaroš. Za erb užívali rytířové ze Zástřizl bílého lilium v červeném poli, nad kterýmž byl helm otevřený a pod ním tři péra pštrosová, dvě z krajův červená a prostřední bílé, jakož též erb v Paprockého Zrcadle markrabství Moravského vyobrazen se spatřuje.

Jaroš ze Zástřizl byl syn Jiřího ze Zástřizl a N. Ořechovské z Honbic, a toho času, když koupil Boskovice, byl pánem na Morkovicích a Svatobořicích. Až do r. 1561 náležel mu také Buchlov a Hoštice a do r. 1565 Židlochovice, jež Fridrichovi z Žerotína prodal. Ujav v držení Boskovice, dal se r. 1568 do stavení hradu věkem sešlého a uvedl jej v několika létech v ten způsob, jak zříceniny podnes ukazují. Měl dvě manželky, Kateřinu Pražminku z Bílkova a Johanku z Drnovic, s nimiž splodil 17 dětí, s onou syny Petra a Jana, kteří dříve otce zemřeli, a s touto jiných 15 dítek, z nichž syn Václav (nar. r. 1554) obdržel Boskovice, Jan Protivec (nar. r. 1561) Morkovice a Bohuše (nar. r. 1563) Svatobořice. *) Zemřel r. 1583 a pochován jest v nově zřízené hrobce kostela sv. Jakuba v Boskovících.

vkladu z r. 1547 se nejmenují: Lhota Skalkovská, Novoštice, Holíkov, Loučka za Ludikovem, Jablonsko, Hošberk jinak Záhoří, ves a tvrzisko Jesenec, Benátky, v. p. Čumelník, v. p. Bouchenec a Stříbensko s ledkovými hutěmi (Kníha Albrechta z Boskovic z r. 1569, l. 82). Trnávku tehda s Boskovicemi spojenou obdržel druhý syn Šimona Edera Vavřín, později také pán na Sovinci. — *) Z dcer Jaroslavových, které otce životem přečkaly,

Václav ze Zástřizl.

R. 1583—1600.

Nástupce Jarošův v držení panství Boskovického, Václav ze Zástřizl, byl dědičným kraječem či truksasem císa. Rudolfa II. a měl za manželku Kunku z Korotína, již r. 1589 18.000 zl. věna na Boskovicích pojistil. Dostavěl hrad Boskovický, jak Paprocký svědčí, a zřídil v něm znamenitou zbrojnicí, též vystavěl r. 1600 věž na farním kostele v Boskovicích, jakž nápis na ní paměť toho choval. Krom Boskovic zděděných nabyl r. 1589 koupí od svých sester statku Letonického a po smrti bratra svého Jana Protivce zdědil statek Morkovický. Zúčastňuje se pilně ve sněmích a soudech zemských brán jest nejednou do poselství a komisí sněmovních, zejména vyslán jest r. 1587 s některými jinými posly k císaři Rudolfovi II., by na něm vyžádali, aby úředové při soudu zemském, jakož bývalo ode dávna, samým sněmem se osazovali, též aby pomoc vojenská až do rozhodnutí rozepře, měli knížetství Opavské přidáno býti k Moravě nebo ke Slezsku, ne ke Slezsku, ale ke království Českému se připojila, jako se stalo r. 1566. ¹⁾ Ač Václavovi ze Zástřizl bylo teprv 40 let, učinil, jsa chatrného zdraví, na Boskovicích den před sv. Bartolomějem r. 1594 poslední pořizení, kterýmž poručil panství Boskovické s hradem, 20 děly kovovými, moždříi,

přivádějí se v Paprockého Zrcadle markr. Mor., I. 310, tyto: Kateřina, nar. 1552, manželka Jetřicha Petřivaldského z Petřvald a na Račicích, Alena, nar. r. 1555, manželka Hanuše Gedeona Kotvrdovského z Olešničky a po jeho smrti Jindřicha Václava Krnjiře z Krajku (jichž dcera Eliška byla manželka Karla z Žerotína † r. 1600); Eliška, nar. r. 1556, manželka Buriana Ořečovského z Honbic a po jeho smrti Zdeňka Martinkovského z Rožce; Anna, nar. 1558, manželka Jaroslava Skrbenského z Hříště, Bohunka, nar. r. 1559, manželka Bohuslava Krčmy z Koněpas a po jeho sejití Jana Janoura ze Strachnova, a Zuzana, nar. 1565, manželka Jiřího Zoubka ze Zdětína a po něm Matiaše Ořečovského z Honbic. — ¹⁾ Zápisy sněmovní.

kulemi železnými a zásobou prachu na něm chovanou, též statek Letonice bratru svému Bohuši, a nechtěli by toho dědictví (proto že na Boskovicích mnoho dluhů bylo) přijmouti, tedy strýci svému Bernardovi z Drnovic, tím způsobem, aby manželka jeho, Kunka z Korotína, až do své smrti nebo do stavu proměnění obojího panství užívala. Zemřel bez dětí dne 22. dubna 1600 a pohřben jest v kostele Boskovickém po boku otce svého. Vdova jeho Kunka držela po něm Boskovice i Letonice až do r. 1607.

Bohuše ze Zástřizl.

R. 1607—1612.

Po smrti Kunky z Korotína ujal Bohuše ze Zástřizl, posud pán na Svatobořicích, dle poručení bratrova panství Boskovické i Letonické, a pojistil na tomto panství manželce své, Apolonii z Žerotína, 7500 zl. věna. Za svého krátkého vládaření propůjčil listem, daným v Brně v pátek před nedělí Oculi 1608, měšťanům Boskovickým některých výhod v šenkování nápojů a uložil starším obecním, aby z příjmů a vydání každý rok činili náležité počty. Za něho postoupila Boskovická linie rodu Zástřizlského na lavici panskou ve sněmu zemském. Sešel smrtí r. 1612, poručiv, potomkův nemaje, Boskovice, Morkovice a Svatobořice synovci svému Václavovi ze Zástřizl a Letonice manželce své, Apolonii z Žerotína.

Václav mladší ze Zástřizl.

R. 1612—1632.

Synovec Bohušův Václav, nazván mladší ze Zástřizl, ¹⁾ živ byl v smutné době nepokojů náboženských a politických za krále Matiaše a za kruté persekuce národu Českého po

¹⁾ Václav Boskovický slul mladším u srovnání s Václavem starším ze Zástřizl, držitelem Náměště a Biskupství v Olomoucku.

Bělohorské bitvě. Jsa katolík vnově obrácený vzdaloval se všeho účastenství ve vzpouře proti králům Matiaši a Ferdinandovi II. a hleděl sobě více správy svých statků. R. 1615 spůsobil si u obyvatelů Boskovických vděčnou památku tím, že je za nevclký plat zprostil obtížné povinnosti, na hony choditi a novým držitelům panství člověčenství slibovati.

Za manželku měl Alžbětu Eusebii Pruskovskou z Pruskova, Slezanku, kteréž na Boskovicích 2000 zl. věna pojistil a s níž měl tři syny, Jana Bohuše, Oldřicha Desideria a Karla Františka. Po bitvě Bělohorské, když nastalo násilné obracování evangelíků na víru katolickou a vypovídání jich ze země, bylť ovšem co věrný katolík prost všelikého stíhání, ale bolestně se dotkla persekuce jeho příbuzných, Jiřího Zikmunda, držitele Jaroměřic blíž Jevíčka, jenž co přívrženec krále Fridricha statku svého pozbyl, a Bernarda Prakšického ze Zástřizl, kterýž, chovav r. 1619 8 podezřelých kanovníků téměř 6 měsíců v domě Žerotínském v Olomouci ve vazbě, zboží svého Haňovického u Litovle zbaven a na celý život do žaláře odsouzen jest.

Znamenaje blízký konec života svého, udělal dne 17. července 1631 na Svatobořicích poslední vůli svou, v níž nejstaršího syna svého Jana Bohuše dědicem statků svých jmenoval tím spůsobem, aby manželka jeho Alžběta až do jeho zletilosti měla jich požívání, a ustanovil synům svým, kteří měli k náboženství katolickému a k oddanosti domu rakouskému pilně vedeni a do cizích zemí na zkušenou posílání býti, za poručníky kardinála z Dietrichšteina (jemuž zároveň drahý prsten odkázal), Františka Lva z Rožmitálu, nejvyššího komorníka a Jana rytíře Kavana Bugeru. Zemřel r. 1632. Vdova jeho provdala se rok potom za rakouského hraběte Breunera ze Štubinku a bydlela pak nejvíce ve Vídni, kdež zemřela 5. února 1647.

Jan Bohuše ze Zástřízl.

R. 1647—1687.

Dle posledního pořízení, kteréž učinila Alžběta Eusebie ve Vídni dne 10. října 1646, ¹⁾ měl nejstarší syn její Jan Bohuše, toho času c. k. rada a přisedící král. tribunálu, pozůstalé statky Boskovice, Svatobořice a Morkovice v sumě 100.000 tolarů mor. ujmouti a bratrům svým Oldřichovi a Karlovi odkazy peněžité vyplatiti. Že však panství Boskovické pleněním nepřátelským a ukládáním velkých daní velice se zhoršilo, smluvili se dotčení bratři dne 13. listop. a 4. pros. 1647, aby Jan Bohuše Boskovice ve 74.000 tolařech ujal a Karlovi Svatobořic, Oldřichovi pak Morkovic místo odkazů peněžitých postoupil.

R. 1657 vešel Jan Bohuše v manželství se Zuzanou (Kateřinou Liborí) Prakšickou ze Zástřízl, s kterouž jménem věna obdržel statek Jesenec s Ochozem a Klužinkami a po smrti matky její, Anny Švabenské, rozené Bitovské ze Slavíkovíc, statek Malenovice. Kromě toho zdědil r. 1681 po svém bratrovi Karlovi Svatobořic. Sešel smrtí bezdětný dne 25. července 1687 v 77. roku věku svého, a s ním starožitný rod Zástřízlský po meči vyhynul.

Jan Bohuše ze Zástřízl byl pravý muž svého věku, v pobožnůstkářství dobře vycvičený chovance kardinála z Dietrichšteina. Jako kníže Maximilián z Liechtenšteina, jeden z krotitelů buřičův českých na Bílé Hoře, tak velice si oblíbil mnichy Paulány, že měl ustavičně dva kněze z toho řádu okolo sebe, a Vilém Slavata, ondy český bratr, oddal se tak jesuitům, že měl též vždy dva otce z toho tovaryšstva po svém boku a dle žádosti své v hábitě jezuitském pohřben jest: taktéž dal se Jan Bohuše ze Zástřízl co „úd

¹⁾ Tato poslední vůle, sepsána hrubou němčinou tehda obyčejnou, jest první list německý, Boskovice se týkající, kterýž vložen jest do moravských desk zemských.

bratrstva otcův Karmelitánův“ ve Vídni, vedlé poslední vůle své, již dátum na Hirschberku 29. prosince 1670, pochovati „v oděvu karmelitánském“ ve sklípku kostela, ke cti sv. Dominika a „arcibratrstva nejsvětějšího růžence“ od jeho manželky Zuzany r. 1682 v Boskovicích založeného. Mimo to poručil karmelitánům Vídenským 300 zl., kongregaci sv. p. Barbory v konviktě otcův tovaryšstva Ježíšova ve Vídni 200 zl., otcům konventuálním sv. Jakuba v Olomouci 100 zl. a kostelu sv. Jakuba v Boskovicích 200 zl. Podobným způsobem ustanovil i bratr jeho Oldřich, ve smýšlení kardinála z Dietrichšteina vychovaný, v poslední vůli své dne 18. února 1664, „aby tělo jeho v kápi Bernardinské bylo pohřbeno, jak prý se na jeho stav sluší a svědčí“. ¹⁾

¹⁾ Byl to k více nepodobný rozdíl ve vychování a smýšlení šlechty moravské před rokem a po roce 1620. Na začátku 17. století konal Jiří Zikmund ze Zástřízl, přítel Karla z Žerotína, cesty po Vlaších a po Švýcařích, hledaje muže osvícené, aby u nich ducha svého vzdělal, a zakoupil v Ženevě (za 600 luidorů) bibliotéku slovutného reformátora Theodora Bezy co drahou památku pro Moravu; pokrevenci pak jeho, výše dotčený Jan Bohuše a Oldřich ze Zástřízl, chodili 60 let později s růžencem a škapulířem a dávali se v kutnách mnišských do rakví vkládati! Byltě to neblahý účinek násilného vštěpování tehdejší víry římské Moravanům podobojím a hrubého potměšilství, rozšiřovaného od jesuitů a řeholníků jim podobných dle příkazu od kardinála z Dietrichšteina z Říma donešených.

Hrabata z Dietrichšteina.

František Walter z Dietrichšteina.

R. 1688 – 1738.

Zuzana ze Zástřizl, co paní čtyř panství od Jana Bohuše jí poručených, nebyla dlouho vdovou. Ač vykročila již z 50. roku a byla přes 30 let v svazku manželském a k tomu chatrného zdraví, přivábily jí statky její brzo mladého ženicha, Františka Waltera hraběte z Dietrichšteina, (nar. 18. září 1664), kterýž maje sotva 24 let a jsa určen k stavu duchovnímu, byl od r. 1685 domicelárem Pasovským a Olomouckým. S tímto Františkem Walterem, jenž se ihned vzdal svých důstojností duchovních, vešla r. 1688 v druhé manželství a postoupila mu již příštího roku panství Boskovického, vyhradivši si toliko správu a polovici užitek. Úmluva o to stala se v Svatobořicích dne 13. července 1689 „u přítomnosti dvou místoúředníků, pro Zuzanin povědomý nedostatek zdraví zvláště od desk zemských vyslaných“. Však brzo znelíbilo se hraběti Františkovi Walterovi přebývat s chotí svou, pročež pronesl reversem, na hradě Boskovickém 7. září 1690 daným, že na místě polovice užitek z panství přestane na 3000 zl. ročního důchodu, a že bydletí bude, kde koli se mu zalíbí, kromě na hradě Boskovickém neb tu,

kde by paní Zuzana zůstávala, nechtěje jí v administraci statků a u vykonávání pobožnosti překážeti. Ale nebylo mu potřebí, vzdalovati se dlouho sídla Zuzanina, ježto paní Zuzana již rok potom se světem se rozloučila, a on stal se, k čemuž mysl jeho se nesla, jediným pánem na Boskovicích. Co jiných statků se týče, darovala nábožná Zástřizlovna Jesenec již rok dříve (5. června 1690) premontstrátskému klášteru Zábrdovickému aneb vlastně „zázračné matce Boží Křtinské a sv. Liborioví v Jesenci“, Malenovice pak a Svatobořice poručila dne 4. ledna 1691 hraběti Františkovi Liebšteinskému z Kolovrat, nejvyššímu hejtmanu markrabství Moravského. Kromě toho obmyslila dominikánský klášter v Boskovicích darem 20.000 zl., a zřídila již dříve fundaci na vyživování 12 chudých poddaných.

Hrabě František Walter oženil se 30. srpna 1693 znovu s Karolinou Maximiliánou z Proskova a bydlel pak nejvíce v Brně a ve Vídni. Léta 1705 koupil od hraběte Karla z Lamberka statek Sokolnice za 154.000 zl. a 2000 dukátů. Roku 1708, když starší bratr jeho kníže Leopold, nemaje mužských dědicův, smrtí sešel, stal se pánem majorátu Mikulovského a Polenského a spolu knížetem. Kterýmžto dědictvím, k němuž r. 1732 od Jana Želetického z Počenic přikoupil ještě Prštice za 115.000 zl. a 1000 kusů dukátů, povznesl se po knížeti z Liechtensteinu za předního velmože na Moravě. Zemřel, byv téměř 50 let pánem na Boskovicích, co tajný rada a rytíř zlatého rouna dne 4. listopadu 1738 a pochován jest v kostele sv. Anny v Mikulově. V pozůstalosti jeho shledalo se přes milion zlatých hotových peněz.

Z 10 dětí, kteréž měl s druhou manželkou, přečkali ho životem dva synové, Karel a Leopold a dvě dcery Marie a Aloysie. Manželka jeho Karolina Maximiliána odebrala se na věčnost již před ním dne 9. září 1734.

Leopold z Dietrichšteina.

R. 1738—1773.

Po smrti knížete Františka Waltera připadly majoráty Dietrichšteinské na prvorozeného syna jeho Karla; Boskovice pak a Sokolnice obdržel mladší bratr Leopold (nar. 24. června 1703), nejvyšší komorník markrabství Moravského a tajný rada císaře Karla VI. Hrabě Leopold byl od r. 1739 také pánem statků Lisického a Drnovického, jež r. 1745 Janovi Jiřímu Piatymu z Drnovic prodal, a statku Hradiška, jehož r. 1763 premonstrátskému klášteru Zábřehovickému postoupil. R. 1743 koupil od dědiců hraběte Filipa Ludvíka ze Sinzendorfu panství Židlochovické za 1,100.000 zl., prodal je však po 5 letech bratru svému knížeti Karlovi. Léta 1748 zřídil novou faru ve Žďárně a r. 1749 ve Vískách a vystavěl r. 1759 nový kostel ve Žďárně a r. 1772 v Protivanově. Mimo to zavedl milosrdné bratry na Starém Brně, jimž 15. listopadu 1744 daroval dům se zahradou na zřízení špitálu a 4000 zl. na 4 lůžka pro onemocnělé služebnictvo Dietrichšteinské, a v Boskovicích vystavěl r. 1756 špitál pro 12 chudých. Zemřel v Brně v březnu r. 1773 a pochován jest dle vůle své v hrobce Dietrichšteinské v tamějším kostele jesuitském.

František de Paula z Dietrichšteina.

R. 1773—1813.

Hrabě Leopold, nebyv ženat a nemáje potomků, jmenoval plnomocným dědicem svým synovce svého Františka de Paula z Dietrichšteina (nar. 13. pros. 1731), třetího syna knížete Karla, kterýž se po jeho smrti ihned v panství Boskovické a Sokolnické, stížené 471.777 zl. dluhů, uvázal. Jeho manželka byla Karolina, svobodná paní z Reischachu, s kterouž měl syna Františka Xavera (nar. 9. července 1774) a dceru Teresii (nar. 24. července 1771), provdanou za hra-

běte Arnošta Haracha z Roravy. Za něho přihlásili se po vydání patentu tolerančního (13. října 1781) někteří obyvatelé v Sudicích, Drválovicích, Vískách a několika jiných vesnicích k víře evangelické. Dne 1. října 1806 postoupila mu Arnoštka, ovdovělá hraběnka Salmova, roz. Proskovská, panství Bzeneckého ve 107.544 zl. a ustanovila spolu, aby jméno rodu Proskovského mužskému pokolení rodu Dietrichšteinského bylo připojeno. Hrabě František odebral se na věčnost dne 29. listop. 1813, maje věku svého 82 let.

František Xaver z Dietrichšteina.

R. 1813—1850.

Jediný syn hraběte Františka de Paula František Xaver (Josef Stanislav) ujal r. 1813 statky dědičné v poslední vůli otce svého dne 23. listopadu 1803 jemu poručené. Dne 20. května 1817 vešel v sňatek manželský s Rosou hraběnkou Wallisovou, dcerou někdejšího ministra financí. Poněvadž residence v městě Boskovicích, od knížete Františka Waltera r. 1720 vystavená, kteráž byla posud jeho sídlem, potřebám jeho dosti nečinila, jal se r. 1819 stavěti pod Baštou, tu kde býval až do r. 1784 klášter dominikánský, nový ozdobný zámek o dvojím poschodí, kterýž byv r. 1826 dokonán, má co do vnitřního zřízení, do položení a utěšené výhlídky, nemnoho sobě podobných na Moravě. Rozumným hospodařením zvýšil značně důchody své a užil jich moudře jednak k rozmnožení statkův svých, jednak k účelům nábožným a obecně užitečným. Dne 22. listopadu 1824 koupil statek Blažovice blíž Sokolnic s Brněnským předměstím sv. Anny za 96.050 zl., dne 10. pros. 1827 manský statek Tuřany u Brna za 23.000 zl., dne 25. pros. 1830 Zábrdovice za 222.000 zl. a 3. září 1834 statek Hradištko blíž Protivanova za několik a 20.000 zl. Naproti tomu prodal vzdálené panství Bzenecké dne 21. května 1824 Emilii hraběnce z Reichenbachu za 300.000 zl. a 500 dukátů.

Hrabě František Xaver byl muž vznešeného ducha, dobročinný, lidumilovný a napomahatel obecného dobrého. Co patron školy Boskovické přispěl r. 1841 štědře na vystavení nového stavení školního a r. 1845—47 rozšířil a dílem přestavěl s nemalým nákladem starožitný děkanský kostel sv. Jakuba. Na svých panstvích vůbec stavěl pro usnadnění obchodu silnice a upravoval cesty, zvláště v krajích horských. Nejpečněji však osvědčil lidumilovnost svou a v srdcích obyvatelů města Boskovic a obyvatelů všech svých statkův nepominutelný pomník sobě zřídil velkolepou fundací nedlouho před svou smrtí založenou. Dne 3. dubna 1849 odevzdal u místodržitelství v Brně 125.000 zl. stf. v obligacích státních, a nařídil listem téhož dne daným, aby úroky z tohoto kapitálu, ježto činí 5000 zl. ročně, rozdávaly se jednak obyvatelům statku Boskovického, Sokolnického a Zábřdovického dobře zachovalým a bez viny své zchudlým, jednak aby se obracely na vzdělávací ústavy, na zakupování poučných kněh, na premie školní, na odměny zasloužilým starostům obecním a na přilepšenou letitým správcům duchovním, příčinlivým učitelům a chudým studujícím. Polovici řečených úroků (2500 zl.) určil obyvatelům města a statků Boskovického a Hradištského, 2000 zl. obyvatelům statků Sokolnického a Blažovického a 500 zl. obyvatelům statku Zábřdovického, a to tím způsobem, že veškeré obce každého statku rozdělití se mají na 6 skupení, z nichž každé posloupně v 7 létech ty úroky obdrží; v sedmém roce mají se úroky 2500 zl. na Boskovicku rozdělití tak, aby dva zasloužilí správcové duchovní po 500 zl. obdrželi, 500 zl. aby se, dalo na zakoupení českých kněh náboženských, mravních a hospodářských, ježto se v obcích rozdati mají, 200 zl. aby dostali za odměnu dva příčinliví starostové obecní, 200 zl. učitel o mládež školní zvláště zasloužilý, 200 zl. aby se rozdalo na odměny a dary při zkouškách, 200 zl. chudým nadějným studujícím a 200 zl. aby se obrátilo k nějakému jinému podobnému účelu, jak držitel statku

Boskovického každé doby ustanoví. V městě Boskovicích mají se úroky dle návrhu obecní rady a městského děkana vynaložiti na vyučování dívek ženským pracem, na potřeby zdravotní, za zamezování zahálky, na šíření mravopoctnosti a p. ¹⁾

Půl léta po zřízení této fundace, dne 17. června 1850, odebral se hrabě František Xaver v 76. roku věku svého na věčnost, a s ním Boskovická linie rodu Dietrichšteinského po meči vymřela.

Hrabě František Xaver zůstavil ze své manželky Rosy, hraběnky Wallisové, kteráž zemřela 27. července 1844, tři dcery: Marii (Teresii Vilémku), nar. 28. května 1819, Antonii (Josefinu Aloysii), nar. 11. února 1821 a Teresii (Rosu, Františku), nar. 28. srpna 1823. Těmto třem dcerám postoupil již za živobytí choti své r. 1843 veškerých svých panství, aby je měly za společně vlastní. Když však dne 3. prosince 1847 druhorozená dcera Antonie, provdaná mezi tím za hraběte Vladimíra Mitrovského, smrtí sešla, učiněno jest r. 1850 mezi pozůstalými dvěma sestrami a poručenstvím dítek hraběnky Antonie smlouva dílčí, dle níž Boskovice s Hradiškem a Zábrdovice se Křtinami a Žeroticemi připadly hraběnce Marii a sestře její Teresii, provdané za hraběte Alfonsa z Mensdorffu-Pouilly, Sokolnice pak s Blažovicemi a manským statkem Tuřanským dvěma synům po hraběnce Antonii pozůstalým, Františkovi a Arnoštovi hrabatům Mitrovským. R. 1854 postoupila hraběnka Marie, pro svou nábožnost a dobročinnost v celé krajině na slovo vzatá, ²⁾ podílu svého v Boskovicích a jiných statcích sestře

¹⁾ Oběhrný list nadací, z něhož jsme tu výpis podali, vejde ve skutek teprv po několika letech, až odemrou úředníci a služebníci Dietrichšteiňští, na jichž doživotní výživu úroky z té fundace předkem jsou ustanoveny. —

²⁾ Hraběnka Marie z Dietrichšteina obdarila všechny kostely na Boskovicku, t. oba Boskovické, Žďárenský, Protivanovský a Vísecký, též kostel Křtinský, jednak rouchy mešními dílem velmi drahými, jež z velké části sama zhotovila, jednak obrazy, zvony a jinými potřebami; mnoho ornátů mešních

své Teresii za roční důchod 8000 zl. a přesídlila pak z Boskovic na svůj zámek Pegavský ve Štýrsku, odkudž r. 1861 a 1862 vykonala cestu do západních krajin a do zaslíbené země, kterouž průvodčí její, p. Jos. Chmelíček, nyní profesor theologie v Brně, zevrubně vypsál a popis cesty na východ ušlechtilé podnikatelkyni té pouti věnoval. ¹⁾ Nedávno předsevzala druhou cestu do zemí východních a dlí na ten čas v Egyptě.

Nejmladší dcera hraběte Františka Xavera z Dietrichšteina Teresie nebyla dlouho nedílnou držitelkyní statku Boskovického, odebravši se již 29. prosince 1856 za sestrou svou Antonií na věčnost. Zůstavila dvě dcery, Viktorii, nar. 28. června 1844, nyní provdanou za hraběte Karla z Oberndorfu, a Žofii, nar. 30. července 1845, provdanou za hraběte Fridricha Kynského, pána na Kostelci nad Orlicí v Čechách, též syna Artura, nar. 4. května 1852, který však 16. ledna 1862 zemřel. Boskovice a jiné statky staly se po její smrti majetkem manžela jejího, hraběte Alfonsa z Mensdorffu, kterýž jest posud v jich držení.

darovala také jiným kostelům v Moravě a v Čechách, i v diecéstech Vídeňské, Salcburské a Sekovské. Viz Mat. Procházky Život bl. Jana Sarkandra. V Brně 1861, str. 874. — ¹⁾ Jos. Chmelíčka Cesta do svatě země. 2. díly. V Brně 1865 a 1867. Téhož Cesta do Francouz a do Špaňhel. Díl I. V Brně 1869.

Hrad Boskovický.

Vylíživše příběhy pánů z Boskovic a nástupců jich v držení hradu a panství Boskovického, podáváme na konec vypsání tohoto památného jich majetku, jímž téměř po 700 let vládli.

Hrad Boskovický ¹⁾ s městem téhož jména leží bez mála 5 mil na sever od Brna, $\frac{1}{2}$ míle od severní železnice státní. Pocestný, jedá od Brna za Rajec, spatří u Lhoty Rápotiny v pravo na lesnatém vrchu na okamžik mohutné bílé zbořeniny někdejšího sídla pánů Boskovických, a ubíraje se ze štace blíž Skalice po silnici na východ, uzří za Mladkovem se zalíbením rozložené před sebou přívětivé město zahradami ověncené, s vysokou věží rádnickou a starožitným chrámem, vzadu nad městem úhledný nový zámek a nad ním k východu v lese dotčené zříceniny hradu.

Hrad ten sešlý založen jest na skalnatém vrchu, jehož se strany druhé pro příkrost téměř ani dostoupiti nelze, a vznáší se 1140 stř. nad hladinou mořskou. Dolinou pod ním vine se potok Bělá, pospíchaje okolo k ústí svému do blízké Svitavy. Hradby, opatřené střílnicemi a čtyrmi hra-

¹⁾ Tak jmenuje se hrad Boskovický po všechnu dobu v listech a v jiných psaných památkách; jméno „Boskov“, jehož užil Paprocký, nikde se neště.

natými výstupky, jsou na pohled ještě dosti dobře zachované a teprv uvnitř hradu zpousta přechozímu se objeví. Od strany jihovýchodní jde se řadou oprchalých pilířů (zbytků klenuté někdy chodby) přes příkop zavezený, kdež ondy býval most zdvihací, ke bráně, nad kterou se čte tento nápis v kameně vytesaný:

„Letha Panie 1568.

Wsseczku swau wiecz panu Bohu porauczim. Jaross Morkowsky z Zastrzizl a na Bozkowiczych“.

„Zdaliz maudrost newola a opatrnost newydawa hlasu sweho na wysokych wrssich stogiczy. V bran zamkowych mluwy rzkauczy: O Mużij k wamŕ wolam a hlas muoy k synuom lidskym srozumiegte prostij opatrnoŕti a ne-maudrzij pozorugte“.

Na druhé straně nad branou, kdež bydlí hájní, vytesán jest erb Zástržizlský s nápisem: „Jaross z Zastrzizl“. Dále spatřuje se na hmotném, rumem obsypaném kameně erb Boskovičský a nad dvírkami na hradeb rok 1547 co vzpomínka na někdejší pány toho hradu z rodu Boskovičského. Uvnitř ve dvoře vše zasypano jest kamením a sadrou, odkudž kopřivy, bodláčí a chebz smutně vyčnívají. Rozpuštěné zdi vysokého zámku pošmourně hledí dolů, jakoby se hněvaly na surovost, která zbavivši je ochranného krytu, vydala je vichrům a bouřím za kořist. V levo stojí o sobě brána do polovice zazděná a rumem zasypaná s liliemi Zástržizlskými, okolo níž se přijde k někdejším konicím neb kolnám, jakž oblouky od klenutí do hradeb vtlačené ukazují. Za těmito jest studně hluboká a naproti v hradě několik sklepů, kdež podlé pohádky zaklená panna kvílí, darmo tu toužíc po mládenci, svém osvoboditeli. V jednom tom sklepe viděti okrouhlou propast v podobě studně, kterou lid pokládá za hladomornu.

Odtud přichází se přes hromady rumu do horního pole, kdež posud rozeznati lze někdejší velkou síň a menší světnice, jichž stropem jest šíř nebe a podlahou země travou

porostlá. Z tohoto místa jest velmi krásná výhlídka do okolní krajiny. Chlomy lesnaté, úžlebím hlubokým od hradu oddělené, znenáhla se snižují a mizejí i s Bělou v rovině k Jevičku, kdež věže kostelní se zbytky blízkého hradu Trnavského, též Jaroměřice a Věsky s pěkným kostelíkem na návrší k Letovicům utěšeně prohlédají. Ano až k samému Svojanovu v Čechách zrak bystrý dostihuje, toliko zámek Kunstatský, původiště krále Jiřího z Poděbrad, pahorky vystupujícími zakryt jest. Ke straně polední vznáší se chlum s chrámkem ok. r. 1830 od hraběte Františka Xavera z Dietrichšteina vystaveným, jenž jest dávným hraničnickem někdejšího panství Boskovického, Černohorského a Lisického, Řípu českému poněkud podobný, za nímž lesy Rajecké a Černohorské krajinu k Brnu zavírají.

Na západ od tohoto hradu jsou na vrchu o něco vyšším nevelkou prohlubinou odděleném u prostřed borového lesa pozůstatky druhého hradu, ježž lid vůbec „Bašta“ jmenuje. Silný ohlas ode zdí hradu protějškého se odrážející ozývá se jdoucím po pěšince na horu. Neviděti tu však již ničeho, nežli dvoje náspy, které ondy hrad obkličovaly a uvnitř jediné sklepení rumem a kamením naplněné, též množství mechovitě sádry. Úplná pustota toho místa zřejmě ukazuje, že to hradiště již ode dávna v rozvalinách leží.

Kdy hrad Boskovický a tato Bašta byly vystaveny, zdali zároveň aneb v dobách rozličných a který hrad dřív a který později, o tom ničeho zapsáno se nenachází. Pochybnosti však není, že hrad dolejší vystaven byl v první čtvrti XIII. století a že dle něho r. 1222 Jimram z Boskovic se jmenoval. Také o pozdějších příbězích hradu Boskovického málo zpráv se zachovalo. Ponejprv činí se zmínka o něm r. 1313, když král Jan, táhna s vojskem na odbojného sobě Arkleba z Boskovic a mocně hradu jeho dobyv, na milost jej přijal a hrad mu zase vrátil. Léta 1342 bydlela na něm vdova Arklebova Kateřina, od níž se zachoval list, dne 21. května t. r. na Boskovicích daný, jímž

darovala kostelu sv. Jiljí ve Studnicích 2 1/2 lánu ve vsi Měchňově.

R. 1355 jmenuje se nějaký Čeněk purkrabím na Boskovicích, jenž koupil od Ondřeje z Lomu dvůr v Srbech.¹⁾ Byl to bezpochyby správce tehdejšího pána hradu, Ješka z Boskovic. Oldřich z Boskovic daroval listem, jehož dátum na Boskovicích den před zvěstováním p. Marie r. 1385, se syny svými Janem a Vaňkem klášteru minoritskému v Brně 10 hřiven ročního platu.²⁾ Po smrti Oldřichově přišel hrad i s Baštou v držení markraběte Jošta a stal se statkem komorním až do r. 1458, kteréhož léta jej král Jiří Vaňkovi z Boskovic daroval.³⁾ V době 70 letého odcizení zastihla hrad Boskovičský zkáza veliká. Po smrti Jana Žižky u Přibyslavi r. 1424 vtrhlo vojsko husitské, Pražané pod Koributem, Orebští pod Divišem z Miletínka a Táboři a Siroteci pod Janem Hvězdou z Vicemilic a Mikulášem Sokolem z Lamberka, do Moravy, a dobyvše kláštera Třebíčského a Ivančic, položili se před hradem Boskovičským, posádkou Zikmundovou osazeným, a dobyvše ho útokem⁴⁾ Baštu rozbořili. Od té doby nebyl druhý hrad již vystaven a zůstal v rozvalinách až po dnešní chvíli. V též době (r. 1390—1458) byli na Boskovicích purkrabími markrabskými, pokud vědomo, dva páni z Kunstatu, r. 1415 Boček, ježž Vaněk Černožský z Boskovic žaloval, že mu zadržoval právo podací,⁵⁾ a Procek z Kunstatu, kterýž listem, daným dne 21. června 1450 na Mor. Třebové, přiznal se ke smlouvě Wildšteinské, učiněné 14. června t. r. mezi Jiřím z Poděbrad a Oldřichem z Rožmberka, a r. 1461 stal se nejvyšším komorníkem soudu Olomouckého. Od r. 1458,

¹⁾ Desky Olom., I, 20. — ²⁾ Chronicon Mon. s. Joannis Brunae. —

³⁾ V Palackého Archivu, III, 472, praví se omylem, že r. 1397 Albrecht z Cimburka prodal Alešovi z Kunina města polovici vsi Boskovic, Chřípkova a Sadkova, kdežto se tu rozuměti má městečko Bošovice blíž Dambořic za Brnem. — ⁴⁾ Palackého Dějiny, III, 2, 9. — ⁵⁾ Půhony Olom., II, 54.

kdež Vaněk z Boskovic hrad předkův svých opět sídlem svým učinil, až do konečného jeho spuštění není v dějinách moravských nic důležitého zaznamenáno, co by se na hradě Boskovickém bylo událo. Položíme zde tedy na místě hlučných příběhů některé památky tiché činnosti držitelů toho hradu, totiž listiny znamenitější od pánů z Boskovic a jich nástupců na něm vzdělané. Listem, daným tu dne 21. října 1477, zprostil Václav z Boskovic, pán na Boskovicích, a synové jeho Jaroslav a Ladislav, město Boskovice odúmrti, při čemž byli přítomni Albrecht Letovský z Boskovic, třetí syn Václavův, a strýcové jeho Dobeš a Beneš Černohorští z Boskovic a Karel mladší z Vlašimi a na Úsově. V pondělí po květné neděli 1489 směnili na tomto zámku bratři Dobeš a Beneš z Boskovic s Vilémem z Pernšteina Dolní Dyjákovice zaves Křoví u Biteše u přítomnosti Ladislava, pána hradu Boskovického a bratra jeho Albrechta. Dne 24. srpna 1507 daroval Ladislav z Boskovic listem, na zámku Boskovickém sepsaným, špitálu Mor. Třebovskému vesnice Úlice a Borusov. Z potomních držitelů hradu toho propůjčil Jaroš ze Zástřizl listem, jehož dátum na zámku Boskovickém v úterý před sv. Václavem r. 1575, měšťanům Boskovickým některých výsad, a učinil tu v pátek před sv. Matoušem 1583 poslední své pořízení. Taktéž udělal zde nástupce jeho Václav ze Zástřizl v úterý před sv. Bartolomějem poslední vůli svou, a Václav mladší ze Zástřizl povolil listem, den sv. Václava r. 1615 na Boskovicích vzdělaným, obyvatelům Boskovickým některé svobody v příčině honění při honbách a v příčině slibování človecenství. Také poslední držitelkyně toho hradu z rodu Zástřizlského Zuzana učinila na něm dne 4. ledna 1691 poslední poručení své a zemřela tu brzo potom.

Z doby hrabat z Dietrichšteina paměti hodné jest narovnání mezi hrabětem Františkem Walterem a obcí Boskovickou o robotu a jiné povinnosti, ježto se na tomto zámku stalo dne 24. dubna 1693. Zdali také druhé narovnání,

učiněné v též příčině dne 28. dubna 1728, přišlo k místu na hradě aneb již v městě, nelze určit. Jisto však jest, že kníže František Walter nedlouho před tím starý hrad opustiv do nového domu svého, r. 1720 v městě vystaveného (tak řečené residence) se přestěhoval, kdežto úředové zůstali ještě až do r. 1733 v zámku. Od toho času bydlel na hradě opuštěném polesný ve zvláštním domě blíž studně, až r. 1784 do Ždárné přeložen jest. Nyní obývá tu nad branou hájny a vedlé brány dráb v bytu od starodávna zřízeném.

Město Boskovice.

Rozdělení města. Počet obyvatelstva. Náboženství, jazyk a živnost.

Město Boskovice rozkládá se na sváhu lesnatého vrchu, na němž se bělají zříceniny starého hradu a táhne se nížinou pod hradem k potoku Bělé, kterýž, přicházeje od Šebetova, blíž Lhoty Rápotiny se Svitavou se spojuje.

Skládá se ze čtyř částí: z města (náměstí), z Horního a z Dolního předměstí a ze Zahrad či Ulic. Část pátou činí město židovské. Horní předměstí obsahuje 6 ulic: Jevičskou či Klousnou, horní a dolní Kobližní, Prostějovskou a dvě jiné ulice, řečené na Bělé a ve Žlebě; na Dolním předměstí jest 5 ulic: Brněnská, první Německá zvaná, Růžová, Školní, Vodní a Doubravická (Doubravská); v Zahradách jsou ulice 3, jmenované: první, druhá a třetí. ¹⁾

¹⁾ Z těchto ulic připomínají se „Ulice“ již r. 1575, Klousná ulice r. 1608 a v narovnání, učiněném mezi vrchností a obcí Boskovickou r. 1728 Německá, Růžová, Doubravská a Židovská ulice. R. 1575 a 1608 jmenuje se též Hradská ulice s panským domem, tu kde nyní jest residence.

Dle popisu, vykonaného r. 1870, počítá se v Boskovicích, obec židovskou vyjímajíc, 544 domů a 4229 obyvatelů, mezi nimiž jest 2836 domácích a 1393 cizích. V obci židovské jsou 102 domy a 1346 obyvatelů.

Obyvatelé Boskovičtí jsou vesměs původu československého a mluví nářečím moravským, podobným různorečí horskému, v krajině okolní obyčejnému. V chrámě, na obecním domě, v životě pospolitém a v domácnosti průchod má vůbec jazyk moravský. Boskovičané jsou sobě také z větší části původu svého moravského vědomi; takových obyvatelů, kteří by, naučivše se v mládí v blízké Mor. Třebové neb jinde trochu německy, řeči německé před svou mateřskou přednost dávali, rok od roku ubývá; jen nápisy německé na některých hostincích, nad některými krámy kupeckými a dílnami řemeslnickými připomínají ještě onen nespůsob z doby převrácenosti národní, kdež Moravané jazyka svého si nevážíce sami sebe a národ svůj v potupu vydávali.¹⁾

Různorečí, jímž v Boskovicích se mluví, má některé zvláštnosti do sebe, jež však více v blízkých dědinách slyšeti nežli v městě, kdež lidé vzdělanější, dávající výhost zvláštnostem takovým, spisovně češtině se přibližují. Ve vesnicích okolních, na př. ve Velcnově, Vratíkově, Radkově a j., místo mají tyto různosti v řeči: *e* (zvláštního způsobu) vyslovuje se místo *z*, na př.: rebe m. ryby, von meslí m. on myslí; *é* (zvláštní) klade se místo *ý* a *ej*, na př.: dobré pán,

¹⁾ Toto připomenutí nebudiž nám vykládáno, jako bychom brojili proti německému jazyku. Vytýkáme tu toliko nespůsob, dle něhož našinci, uviděvše na svých cestách v německých městech firmy německé, uvozují je také v místech moravských, kde nejsou na svém místě. Jako by bylo zpozdilé, kdyby hostinští, obchodníci a řemeslníci ve Svitavách nebo v Mor. Třebové vyvěšovali si na domy nápisy pouze české, tak jest to i zpozdilé a jeví se tím nešetnost k řeči národní, když titěž živnostníci v některém místě moravském ohlašují živnost svou obyvatelům moravským nápisy německými. Jazyka svého přirozeného nad jiné sobě vážit a jemu mezi svými rodáky průchod zjednávat, jest povinnost každého zvedeného, sebevědomého Moravana. Kdo činí jinak, jest odrodilec.

s těžkým vozem m. s těžkým vozem, němilčší m. nejmilejší, pěkněší m. pěknější; *e* a *é* (zvláštní) klade se za *i* a *í* (po *c*, *s*, *z*, *č*, *š*, *ž*, *l*, *ř* a po *d*, *n*, *t*), na př.: cítím m. cítím, Horáce m. Horáci, selcé m. silný, nosele m. nosili, zema m. zima, Češe m. Češi, žedi m. židé, přešil m. přišel, tě m. ti a p.; dlouhé *á* vyřídá se v nomin. číslovce: vobá, dvá a u (zvláštní) vyslovuje se za *o*, na př.: vuda m. voda, šil s kupca m. šel s kopce, busé m. bosý, pochuvat m. pochovat; přípona *ka* obyčejná jest v příslovcích: včilka m. včil, semka m. sem, mocka m. noc, domka m. domů atd.

Obyvatelé židovští v Boskovicích užívají mezi sebou nejvíce němčiny, jsou však za příčinou obchodu s obyvateli domácími a s lidem okolním všichni jazyka českého znalí.¹⁾

Hlavní výživou obyvatelstva Boskovického jest rolnictví a řemeslnictví. Město má 1600 jiter 250 □ sáhů rolí z velké části úrodných, na nichž se daří pšenice, žito a jiné obilí (prvé sely se také štetky soukenické), 61 jiter 250 □

¹⁾ Židé usadili se v Boskovicích beze vši pochyby hned při založení města a mluvíli tehda vedle hebrejštiny jediné česky, ježto té doby na Moravě Němci nebylo. Měli vesměs proměnlivá jména hebrejská, na př.: Salomon, Izák, Baroch, Sára a p., kromě nich však obdrželi zajisté i jména moravská na způsob těch, ježto posud u některých Boskovických rodin průchod mají, na př.: Beran, Hanák, Haček, Hušák, Jelínek, Polák, Plaček, Rýšavý, Štefanský, Tichý a j. Teprv když židé za krále Ladislava r. 1454, osočováni jsouce od obchodníků a řemeslníků německých, z Olomouce a z Brna (též ze Znojma a Jihlavy) byli vypuzeni a jinde útulek hledali, podobá se, že některé rodiny s jmény německými do Boskovic přibýly. Za císaře Josefa, když židům vůbec nařizeno, aby si dali jména stálá, přijali židé Boskovičtí ne bez přičinění panských úředníkův z většiny jména německá: na př. Adler, Aufrechtig, Ehrlich, Fein, Glücklich, Goldmann, Goldstein, Eisenstein, Wolkenstein, Himmelreich a j. Kterýmžto přijetím jmen německých přivedeni jsou potomci jich na myšlenku, jako by byli skutečnými Němci, a odcizili se znenáhla svým domácím spoluobyvatelům moravským. V nejnovější pak době hnutí politického a národního postavili se židé naprosto v šiky protivníků mor. sousedů svých, a nedbajíce přísloví: „Kdo nenávisť rozsívá, nenávisť zklidí“, přetrhli s nimi všechny svazek přátelský. Israelité v Čechách, v Uhřích, v Polsku a v Rusích jsou opatrnější.

sáhů luk, 47 jiter 15□ sáhů zahrad, 58 jiter 43□ sáhů pastvisk a 174 jiter 151□ sáhů lesů. Z řemesel provozuje se tu zvláště soukenictví, tkadlecovství, koželužství a hrnčerství. Co obchodu se týče, jsou v Boskovicích každý čtvrtek hlučné trhy na obilí z daleka navštěvované. Obchod ve zboží jest méně patrný a provozuje se nejvíce o 4 trzích výročních, kteréz připadají: 1. na pondělí po devítníku, 2. na pondělí po sv. Vítu, 3. na pondělí před sv. Václavem a 4. na pondělí po sv. Kateřině; též se provozuje obchod o třech velkých trzích týhodních, ve čtvrtek před velkonocí, před letnicemi a před vánocemi a obchod v koních o 4 trzích koňských vždy ve čtvrtek před trhy výročními. K živnostem měšťanským náleží také pivovarnictví, jež provozuje 31 várečníků ve vlastním pivováře, kromě kteréhož jest tu také v Bělské ulici pivovár panský.

K oživení obchodu přičinují v Boskovicích silnice okresní v městě se křižující, z nichž jedna jde od Kunstatu na Prostějov a druhá od Jevíčka na Blansko, a severní železnice státní z Brna do Prahy jdoucí, se štací u Skalice, též pošta a štace telegrafická. Neméně prospívá živnostem záložna a půjčovna občanská r. 1867 zřízená, kteráž má 460 údů a 48.000 kapitálu v oběhu, též spolek potravní r. 1869 založený, kterýž věci potravní a rozličné zboží ve velkých částech kupuje a za levnou cenu po drobnu je prodává.

Správa obecní, politická, soudní a církevní. Školy a život společenský.

Záležitosti obecní spravuje obecní rada z občanstva zvolená, ježto se skládá ze starosty městského (purkmistra) a ze čtyř starších obecních čili radních, a výbor obecní, záležející z 25 údů, jemuž dle řádu obecního, vyd. 15. března 1864, rozhodovati sluší v příčině větších vydání a jiných věcí důležitějších. K obstarávání prací úředních má rada

obecní duchovního a písaře. Za pečť a spolu za erb užívá obec bílého hřebene o sedmi zubech v červeném poli, kteréhož erbu jí v dávné době páni z Boskovic propůjčili. Od r. 1848 má město také právo, voliti poslance do sněmu moravského, a to dle řádu volebního, vydaného r. 1861, společně s městy Tišňovem, Jevíčkem a Konicí.

Věci politické čili správní řídí v Boskovicích c. k. okresní hejtmanství, v jehož čele jest hejtman okresní, maje ku pomoci dva komisaře a sekretáře. Moc tohoto hejtmanství, zřízeného v nynějším způsobu r. 1868, vztahuje se ke třem okresům soudním, Boskovickému, Kunstatskému a Blanenskému, kteréž mají dohromady 14 □ mil a 76.203 obyvatelů. K veřejné zdravotě přihlíží lékař okresní, mimo něhož jest v Boskovicích 5 jiných lékařů, mezi nimiž 4 židovští.

Správu soudní vede c. k. soud okresní, jenž se skládá z okresního sudího, 3 adjunktů, listovního a dvou kancelistů; kterýžto soud, zorganizovaný v nynějším způsobu r. 1868, jest spolu vyšetřovacím soudem u věcech trestních v okresích Boskovickém, Kunstatském a Blanenském. K zastupování stran před soudem jsou v Boskovicích zřízeni 2 advokáti, z nichž jeden jest spolu notářem.

Daně v okrese Boskovickém vybírá c. k. úřad berničný tím způsobem, že komisař finanční, postavený pod okresním hejtmanstvím, předpisuje daně přímé a komisař stráže finanční, jenž má pod sebou 4 strážníky, daně nepřímé.

Až do r. 1849 spravoval věci politické, soudní a berničné v městě Boskovicích magistrát, za císaře Josefa II. zřízený, jenž se skládal ze starosty (purkmistra) a ze 3 radních, z nichž jeden, zvaný syndikus, byl soudce u apelačního soudu a u gubernium v Brně zkoušený; v obci židovské a na panství Boskovickém řídil tyto věci vrchní úřad a justiciář ve službě vrchnosti postavený. Po zrušení poddanství a úřadův patrimoniálních (7. září 1848) ustanoven jest pro záležitosti politické v městě i v nově zřízeném okrese (podkrají) Boskovickém c. k. úřad podkrajský a pro záležitosti

soudní c. k. soud okresní, kteřížto dva úřadové r. 1854 v jeden (smíšený) úřad okresní spojení jsou, až pak r. 1868 administrace opět od sudství jest oddělena.

Co se týče správy církevní, jest v Boskovicích farář a spolu děkan s kaplanem a kooperátorem a kaplan zámecký. Osadu farní činí krom města vesnice Lhota Rápotina s kostelem filiálním, Mladkov, Radkov a Vratikov se dvory Pastviskem, Dvěma dvory, dvorem na Píle a s ledkovou hutí, dohromady r. 1870 4777 duší. S farou Boskovickou spojeno jest od r. 1671 děkanství (dekanát), ¹⁾ k němuž přísluší fary Boskovická, Žďárenská, Protivanovská, Vísecká, Benešovská, Svitavská, Knínická, Horno-Štěpánovská a Cetkovická, a od r. 1787 arcipryšství, kteréž v sobě obsahuje dekanáty Boskovický, Letovický, Lomnický, Novoměstský a Bystrický. ²⁾ Prvé náležela fara Boskovická k dicési Olomoucké, od r. 1863 přidána jest k dicési Brněnské.

Pro vyučování mládeže jest v Boskovicích česká škola obecná o 4 třídách (pacholecí i dívčí), při níž jsou 4 učitelové a 2 katechetové, a zvláštní škola dívčí pod správou sester kongregace sv. Vincence de Paula. Obec židovská má svou německou školu obecnou, školu dívčí a opatrovnu malých dětí, při kterýchž školách jest vesměs 8 učitelů.

Společenský život v Boskovicích jest dosti čilý a povznáší se v novější době zvláště působením některých spolků. Jest tu český spolek čtenářský a zpěvácký r. 1863 zřízený,

¹⁾ Někteří spisovatelé mají za to, že děkanství Boskovické zřízeno jest na místě jakéhosi zaslého děkanství Úsobrněnského. To však jest omyl. Blíž vsi Úsobrna u Jaroměřic, pověstné pro zákeřnický útok knížíat mor. Vratislava a Kunrata na Olomouckého biskupa Zdíka r. 1145, byl ovšem dvůr knížecí, ale nebylo tam nikdy kostela a není ho tam posud. Omyl dotčený vzešel nejspíš chybným výkladem zaslého dekanátu „Úšovského“ u Mobilnice, kterýž se připomíná r. 1350. Jakož pak nebylo dekanátu Úsobrněnského, nebylo také županů Úsobrněnských. — ²⁾ Mimo arcikněžství Boskovické jest v dicési Brněnské 6 arcikněžství: Brněnské, Slavkovské, Mikulovské, Znojenské, Jaroměřické a Jihlavské.

kterýž počítá 120 členů, má svou čtenárnu, dává několikrát do roka akademie a besedy a zařizuje vycházky pro zábavu; od r. 1869 jest tu spolek ochotníků k provozování českých her divadelních, a český spolek učitelský politického okresu Boskovického, jehož účelem jest vzdělávání společné. Mimo to nachází se v Boskovicích také čtenářský a zpěváký spolek německý, jehož členové jsou nejvíce úředníci a židé.

Znameníťa stavení.

Hledíc k výstavnosti města, jsou domy na náměstí vůbec staveny o jednom poschodí, v ulicích však mají z většiny jen přízemí. Znameníťa stavení jsou tato:

1. Děkanský kostel sv. Jakuba na dolním konci náměstí, stavení gotické z tesaného kamene s nevysokou věží, s klenutím, ležícím na 8 pilířích 5 sáhů zvýší, se zakrytím a oratorium na jižní straně, se dvěma kaplemi a 5 oltáři. Na hlavním oltáři sv. Jakuba, obnoveném r. 1804, jest socha spasitele na kříži a vedle na zdi obraz sv. Jakuba od Er. Engerta, a na vedlejších oltářích sv. Antonína Paduánského a sv. Františka de Paula, obnovených r. 1846, jsou obrazy těchto patronů od téhož umělce. V presbyterium obracejí na se pozornost kameny náhrobní ve zdi s podobami několika členů rodu Zástřizlského ze 16. století.

V pravo od velkého oltáře jest kámen náhrobní s tímto nápisem: „Leta 1557 W pondieli na Autery po sw. Martinu narodil se tento mladeneč Pan Procek Morkowsky z Zastrzizl syn Vrozeneho a Stateczneho Rytirze pana Jarosse Morkowskeho z Zastrzizl a na Bozkowiczych, kterežto prostrzedkem smrti czasne w miestie Brnie leta 1579 w pondieli na den sw. Matausse konec žiwota sweho na tomto swietie dokonat. Gehožto dussi Pan Buh racz milostiw byti A w poczet zwoleneych sweych przigiti“.

V levo od velkého oltáře jest náhrobní kámen s nápisem: „Tuto gest Pohrzeb Vrozeneho a Stateczneho Rytirze

Pana Jarosse Morkowskeho z Zastrzizl a na Bozkowiczych A Vrozene Panj Johanky Drnowske z Drnovic a na Bozkowiczych Manzielky tehož Pana Jarosse a djtek gegich. W tomto mistie založen letha 1583“.

Na třetím kameně jest tento nápis: „Leta Panie 1600 22 dne miesyce Dubna život swug dokonat w Panu Vrozeny a Stateczny Rytirz Pan Wacław starssi Morkowsky z Zastrzizl a na Bozkowiczych. Vrozena Panj Kunka z Korotina a na Bozkowiczych tehož pana Wacława Panj manželka“. Pod tímto nápisem jest jiný nápis latinský, tčhož Václava z Zástřizl se týkající. Kromě těchto náhrobků jest v presbyterium pamětní kámen Víta Edera ze Štávnice, někdejšího pána Boskovickeho, kterýž dle nápisu latinského zemřel dne 21. května 1572.

Z kaplí výše dotčených slove jedna Loretánská, již založil r. 1670 Jan Bohuše ze Zástřizl, jak svědčí nápis: „J. B. W. Z. (1670) Z. K. R. Z.“ a erb Zástřizlský. Dne 13. června 1679 posvětil ji dle obšírného latinského nápisu zároveň s kostelem Jan hr. Breuner, sufragán Olomoucký. Druhá kaple „Srdce pána Ježíše“ zřízena jest r. 1847 z předsíně u bývalého vchodu nákladem hraběnky Marie z Dietrichšteina, jakož připomínají nad kaplí slova: „Maria (1847) z Dietrichsteinů“ a erb Dietrichšteinský. U dveří jsou do zdi vloženy dvě hlavy z kamene vytesané s erbem Boskovickým (Ladislav z Boskovic) a Dubským (Magdalena z Dubé), kteréž prvé byly u hlavních dveří kostelních.

Na věži zavěšeny jsou 4 zvony a hodiny. Na 3 větších zvonech čtou se tyto nápisy:

1. Na velkém zvoně sv. Jakuba, ztřízí 40 centnéřů:

Exultate justi in Domino, rectos decet collaudatio. Ps. 32.

Maria comitissa a Dietrichstein una cum sororibus Antonia, comitissa a Mitrowsky et Theresia, comitissa a Mensdorff in honorem Sti. Jacobi Maj. ex aere prioris campanae Jaroslai baronis de Zastrzizl peculio olim fusac, Leopoldi vero comitis a Dietrichstein liberalitate, cum per incendium

anno 1772 fuerit resoluta, iterum refusae et tandem casu fortuito laesae propriis sumtibus novam fieri fecerunt A. 1847.

A Leopoldo Franc. Stanke, Silcsio Oppaviensi, Olomucii refusa Anno MDCCCIII.

2. Na druhém zvoně sv. Jana Křtitele, ztíží 20 centnérů, jest tento nápis:

Excel. ac Illust. D. D. Leopoldus S. R. J. comes a Dietrichstein in honorem S. Joannis Baptistae ex aere priori sumptibus celsissimi principis Valteri a Dietrichstein olim fusae, per incendium vero anno 1772 resolutae propriis sumptibus fieri fecit.

Joannes Adamus Henkelmann, civis Nicolsburgensis me fudit Anno 1772.

3. Na třetím zvoně, ztíží 10 centnérů, jest nápis:

Sub praesidio pastorali dom. Caroli Nepom. Hitschmann, decani et parochi loci Anno MDCCCIII.

Farní kostel sv. Jakuba založen jest zároveň s městem na začátku XIII. století, ač o tom písemné památky na nás se nedochovalo. V nynějším spůsobu vystaven jest ok. r. 1500 od Ladislava z Boskovic a Magdaleny z Dubé, jeho manželky, jichž hlavy z kamene vytesané s erby v kapli „Srdce pána Ježíše“ se spatřují. R. 1600 vystavěl Václav ze Zástřizl nynější věž dle starého nápisu: „Leta Panie 1600 za Vrozeného a Stateczného Rytirze Pana Wacława Morkowskeho z Zastrzizl a Panj Kunky z Korotjna tato wieże powyssena a na mjsto dokonana gest. Leta 1602. W. M. Z. Z. — K. Z. K“. Po přistavení kaple Loretánské r. 1670 a zřízení nových oltářů za Jana Bohuše ze Zástřizl kostel od Olomouckého sufragána hr. Breunera, jak výše připomenuto, r. 1679 znovu posvěcen jest. O velkém ohni r. 1772 vyhořela střecha na kostele i s věží, a zvony se rozlily, však dovnitř oheň se nedostal. V nejnovější době došel farní chrám Páně, jsa již sešlý a pro nynější počet osadníků malý, znamenitého zvelebení. Nábožný patron, František X. hrabě z Dietrichšteina, zřídil již r. 1839 na jižní straně novou zá-

krystii a nad ní oratorium, dal r. 1845—47 dle plánu Vídenského stavitele Ondřeje Schrotha loď o 15 sáhů rozšířiti, průčelí o 2 sáhy dále ku předu postaviti a sochami sv. Cyrilla a Metuda ozdobiti, na severní straně přiměřený přístavek, v němž jest kaple Loretánská, učiniti, chor přeložiti a vůbec kostel vnitř a zevnitř nákladně obnoviti. Přes to daroval sám i spanilomyslné dcery jeho kostelu mnohá drahá roucha mešní, ornáty, pluvíály a p.

Ze starších farářů přivádí se první r. 1407 jménem Jaro.¹⁾ Za Ladislava z Boskovic byl farářem Bosk. r. 1503 Jiří, ježž Ladislav r. 1509 odúmrti zprostil. Léta 1523 připomíná se co oltářník u sv. Jakuba v Brně. Roku 1515 spravoval faru kněz Filip. Potom jest řada farářů přetržena až do r. 1613, kdež Václav mladší ze Zástřizl do Boskovic povolal za faráře Jana Sarkandra, kterýž pro své prudké dorážení na utrakvisty a moravské bratry po dvou letech fary prázděn býti musil. Od Bělohorské bitvy jmenují se již faráři katoličtí téměř bez přetržky, z nichž r. 1671 Havel Bedřich Filip byl prvním děkanem a r. 1787 Vavřínek V. Merta prvním arciknězem, po němž tuto důstojnost spravovali Karel Hitschman (od r. 1790—1827) a Matěj Pavlovský (od r. 1827—1836).²⁾

2. Kostel filiální Všech Svatých na Horním předměstí v Jevičské ulici. Stavení nevelké s gotickým presbyterium, 2 oltáři a starožitnou železnou kazatelnou, r. 1626 zhotovenou a r. 1846 z farního kostela sem přenesenou, na níž jest erb Pernšteinský a tento nápis: „Ga Sylvester Fiota z miesta Klaveny (Chiavenny) tuto kazatelnicy prziednie ke cti a chwale Božj, potom k rozhlassowanj slowa Božjho vlastnjm nakladem postaviti gsem dal“. Na vížce jsou dva zvonky s letopočtem 1567. Tento kostel vystaven prý jest r. 1567 od cechu soukenického. L. 1846 dala jej hraběnka Marie z Dietrichšteina obnoviti a uvnitř pěkně

¹⁾ Wolny Kirchl. Top. O. D. I, 2, 351—361. — ²⁾ Tamtéž.

vyozdobiti. Od r. 1786 jest při něm hřbitov od farního kostela přeložený.

3. Zámek, jižně nad městem pod Baštou, velkolepé stavení o dvojím poschodí s prostranným vchodem, velkými ozdobnými pokoji, s kaplí domovní p. Marie „de Rosario“ a s bibliotékou, obsahující asi 3000 knih německých a francouzských. V pokojích chovají se vzácné obrazy z války turecké z r. 1683, od nizozemských umělcův ve zlatě na pergameně malované. Před zámkem jsou přívětné sady, ovlažované vodovodem s vrchu od Újezda vedeným, s nákladnými skleněnými a silným vodomětem, a okolo zámku rozkládá se zahrada s utěšenou výhlídkou na město a do daleké krajiny.

Tu kde zámek stojí, býval prvé klášter dominikánský, r. 1682 od Zuzany Kateřiny a od jejího manžela, Jana Bohušce ze Zástřizl založený, s kostelem a hrobkou rodu Zástřizlského. Kterýžto klášter r. 1784 zrušený za příčinou stavby nového zámku r. 1819 z velké části rozbořen jest.

4. Rádnice bývalá na horním konci náměstí s vysokou, plechem krytou věží a hodinami a s erbem Boskovickým nad vraty. Zde má své úřední místnosti c. k. soud okresní a vyšetřovací a okresní hejtmanské. Jak způsob věže, jejíž zdi základní se zdmi domu se stýkají, tak i zřízení chodeb a světnic ukazují k velikému stáří domu tohoto obci náležejícího.

5. Dům obecní, ondy Čapkovský zvaný, vedle rádnice, před několika léty od obce zakoupený a nákladem 30.000 zl. přestavený, s pěknou výhlídkou přes náměstí do okolní krajiny. Zdemá příště ubytováno býti c. k. okresní hejtmanské.

6. Dům obecní, č. 7. na náměstí, v němž úřaduje zastupitelstvo městské, postoupivši rádnice soudu okresnímu. V archivu zdejší chovají se privilegie od králů Českých a pánů Boskovických městu propůjčené, krom jiných písemností. Knihy gruntovní zde uložené počínají rokem 1548.

7. Dům, řečený residence na cestě z města k zámku, v němž jest ředitelství statku Boskovického, hospodářský a du-

chodní úřad krom bytů některých úředníků panských. Od zpuštění starého hradu mezi r. 1720—30 až do vystavení nového zámku byl tento dům sídlem hraběcí rodiny Dietrichšteinské, pročez posud residence slove. Jest v něm mnoho ozdobných pokojů a vedle veliký dvůr panský.

8. Děkanství blíže kostela s příslušnými staveními hospodářskými, zřízenými v nynějším způsobu nákladem patronovým r. 1853. Matriky farní počínají se r. 1661.

9. Škola v Brněnské ulici r. 1847 vystavená, se 4 světnicemi a s byty 4 učitelů. Knihovna školní obsahuje asi 700 svazků.

10. Dům milosrdných sester kongregace sv. Vincence de Paula, vůbec klášter zvaný, na cestě do zámku, s dívčí školou o 3 třídách a s kaplí domovní. Zde býval špitál panský, r. 1756 od Leopolda hraběte z Dietrichšteina vystavený, v němž chováno a zvláštním oděvem i výživou opatřeno 12 chudých poddaných (6 mužských a 6 ženských), jakž to paní Zuzana ze Zástřízl r. 1687 byla nařídila. Po zrušení poddanství r. 1848 špitál jest vyzdvižen, a nepatrný kapitál rozdán chudým kasám kostelů farních patronátu Boskovického. L. 1857 učinil hrabě Alfons z Mensdorffu, nynější držitel statku Boskovického, úmluvu s kongregací milosrdných sester v Hradci Štýrském, aby tu některé sestry, budouce všemi potřebami opatřeny, buď chudé nemocné opatrovaly aneb dívky umění literárnímu a pracem ženským vyučovaly, od kteréž doby tu pět sester, z nichž jedna jest převorkou, obývá a dívky cvičí.

11. Nemocnice městská v Jevišské či Klousné ulici, zřízená v novější době od obce pro opatrování chudých obyvatelů onemocnělých. Za starodávna býval v městě podobný dům, špitál zvaný, v němž se chovali chudí a neduživí měšťané. Krištof z Boskovic vydal r. 1528 v neděli před sv. Havlem na Zábřeze list, „aby Bozkovští jistý plat k špitálu jich náležející ze vsi Obory přijímali a na týž špitál obraceli“.

12. Někdejší Zbor moravských bratří, č. 26 v Jevišské ulici s letopočtem 1561 nade dveřmi. Zde měli bratři

moravští svou církev a školu. Jakožto „učitelé slova Božího“ této církve jmenují se: r. 1561 bratr Vývčta, r. 1562 Václav Tovačovský, r. 1569 Jiří Friscián z Turce, r. 1581 Jakub Antropas z Kouříma a r. 1594 Jiří Borovský z Bystrice pod Peršteinem. Jaroš ze Zástřízl odkázal tomuto Zboru v poslední své vůli r. 1583 50 zl. a nařídil synovi svému Václavovi, aby k tomu 50 zl. přidal a dával knězi bratrskému každý rok 40 zl. Tentýž Václav poručil témuž Zboru a špitálu bratrskému v posledním svém pořízení r. 1594 70 zl. ¹⁾

13. Synagoga a škola židovská v židovském městě. Vystavena jest r. 1698.

Některé příběhy města.

Boskovice založeny jsou v době velmi dávné od nějakého Boska, od něhož obdržely jméno (původně Boskovice) jako blízké Sebranice od Sebrana, Sudice od Sudy, Letovice od Leta, Pamětice od Paměty a j. K tomuto starodávnému počátku Boskovic ukazuje úrodná krajina od Boskovic po Svitavě k Letovicům a po Semiči ke Knínicům a Jevičku (tak řečená Malá Haná), kteráž nazývána jsouc v XI.—XIII. století Usobrněnsko, jistě velmi časně obyvateli osazena jest, jako jiné úrodné krajiny na Moravě a v Čechách. ²⁾

Městem staly se Boskovice nepochybně na začátku XIII. století za krále Přemysla Otakara I., kdež vůbec na Moravě města dle nového způsobu se stavěla, na př. Brno, Znojmo, Uhřetov a některá jiná. Tomuto domnění nasvědčuje poněkud pravidelnost náměstí (rinku) a jméno

¹⁾ Wolny Kirchl. Top., Olm. D. I, 2, 358. — ²⁾ Pozdějšího původu, zřejmě z doby křesťanské, jsou osady Ivanovice (nyní Vanovice, od zakladatele Ivana či Jana), Biskupice (založ. od biskupa), Opatovice (založ. od opata), též Kuinice (nyní Kynice, založ. od kníží či kněžny), Jaroměřice (založ. nepochybně od biskupa Jaromíra) a j.

„Německá ulice“, ježto pojmenována jest dle prvních obyvatelů svých, kteří přišedše toho času z Němec co osadníci do Moravy, u větším neb menším počtu v městech vnově zakládányh usazování jsou. ¹⁾ Však písemně o tom ničeho zaznamenáno není.

Po všechno XIII. století připomínají se toliko páni z Boskovic, a to nejprve Jimram r. 1222, po něm r. 1237 Lambert a r. 1255 Velen a Jimram. Teprv ve XIV. století zmínka se činí o hradě Boskovickém, na němž r. 1313 král Jan Arkleba z Boskovic obležel a ho dobyl, při čemž obyvatelé Boskovští ovšem mnohý svízel snášeli. Město přivádí se ponejprv r. 1415, když Vaněk Černohorský z Boskovic stížnost si vedl na Bočka z Kunstatu, seděním na Boskovicích, že mu držel tamější kostelní podací a lidi k němu příslušející. ²⁾ Nemalé utrpení nastalo Boskovičanům r. 1424, když Husité jali se hradu dobývati a dobyvše ho i s Baštou ho rozbořili.

Od tohoto příběhu až do konce XVI. století zachovala se toliko vědomost některých privilegií městu propůjčených. Dne 4. října 1463 povolil král Jiří městu k žádosti Vaňka z Boskovic výroční trh na den sv. Víta, před kterým se mohlo po 8 dní rozličné zboží bez překážky prodávati. ³⁾ L. 1477 dne 21. října zprostil Václav z Boskovic a synové jeho Jaroslav a Ladislav, obyvatele Boskovické odúmrti za 600 kop. gr., a r. 1491, tu neděli před sv. Tomášem, povolil jim Ladislav z Boskovic, by jednou za týden maso na rinku prodávali. Roku příštího udělil městu král Vladislav listem, daným na Budíně v neděli před sv. Valentinem, druhý trh výroční na pondělí po sv. Kateřině, a r. 1570 císař

¹⁾ Jako v Boskovicích, městě moravském, slula jedna ulice dle obyvatelů německých „Německá“, tak nazvány jsou v městech německých, v XIII. století v Moravě stavených, některé ulice dle obyvatelů moravských „Moravské“ (Böhmengassen), jmenovitě v Brně, Hustopečích, Znojmě, Jihlavě, Olomouci a j. — ²⁾ Viz str. 16. — ³⁾ Toto a jiná privilegia nížeji jmenovaná chovají se v originále v archivu městském.

Maximilián II. listem, jehož dátum na hradě Pražském v pondělí po sv. Fabiánu a Šebestiánu, třetí trh výroční.

Jaroš Morkovský ze Zástřizl potvrdil obyvatelům Boskovickému listem, daným na zámku Boskovickém v úterý před sv. Václavem r. 1575, právo posavadní, prodávati víno a pivo, dle něhož mohli jen měšťané v rinku a ti, kdož měli domy na to vysazené, též panský dům v Hradské ulici víno šenkovati; kdo jiný by byl víno odněkud přivezené někde složil, tomu mělo na zámek pobráno býti, a ten, kdo by je byl u sebe složití dal, měl dáti 2 kopy groší pokuty do komory panské. Obyvatelé „v Ulicích“ měli jako dříve svobodu, šenkovati mladé víno až do sv. Martina. Co piva se dotýče, nemělo se ani do města ani do Ulie piva z panského pivováru ani odjinud prodávati, vystavovati a skládati, aby se měšťanům v živnosti jejich pivovarnické ujmy nedálo. Také Jaroš z Zástřizl ustanovil, že nemá žádný dvou domů v rinku míti a když některý měšťan v rinku zemře, nebo jeho manželka neb dívky, že má jeden mladší měšťan dle starodávního způsobu jiné obejítí a oni všichni že mají na pohřeb přijíti, ten pak kdo by nepřišel, že má 4 groše bílé pokuty položití.

Syn Jarošův, Bohuše ze Zástřizl, potvrdil listem, jehož dátum v Brně v pátek před nedělí Oculi 1608, Boskovickým výsady předešlé, dle nichž nemělo příště v Boskovicích býti více domů šenkovních a výsadních než 33, počítajíc k tomu dům v Hradské ulici. Mimo to ustanovil, že žádná osoba stavu panského neb rytířského, která by v Boskovicích dům koupila, nemá míti práva, provozovati živnosti měšťanské, leč ve dvou domech v Hradské ulici a v domě v rinku, jenž slove Brakovský, podlé uličky do Klousné ulice.

Památný list vydal měšťanům Boskovickým syn a nástupce Bohušův, Václav Morkovský ze Zástřizl, v neděli den sv. Václava 1615, „prokázav jim tu milost“, že budoucně již nemají chrtův, výželeův a jiných buď pitomých neb divokých životčíchův chovati a na vlky a hony choditi, proti

tomu, že budou za času vánoc jeden met ovsu do panského důchodu dávatí. Spolu jim dal svobodu, jestliže by panství Boskovské na koho koli z potomků jeho převedeno bylo, aby „člověčenství žádným způsobem slibovati povinni nebyli“. Mají však i dále zavázání býti, z rolí robotních, kteréž drží, z každé čtvrti čtvery voračky tří holí zvorati, dříví k stavení zámku Boskovického dovážeti, seno, otavu a obilí sedlákům pomáhati voziti a ze čtvrti role půl fůry kuchynského dříví přivážeti. V tom listě činí se také zmínka o židech.

Za tohoto Zástřizlovce nastaly v Boskovicích neblahé třenice náboženské, ve spojení s prudkými spory téhož společnosti, vzešlými skrze jesuity jinde na Moravě a v Čechách. R. 1613, když za krále Matiaše počalo stíhání evangeliků v Olomouci a v Brně a zakázány jsou jim soukromé služby Boží, a když v Praze jali se jesuité kázati proti listu majestátnímu z r. 1609, povolal Václav ze Zástřizl známého Jana Sarkandra do Boskovic, aby tu evangelíky a moravské bratry na vřru katolickou obracel. Sarkandr, vzav si ku pomoci tři jesuity, Jana Drachovského, Havla Zeidelhubra a Alberta Chanovského, dal se do práce, popudil však přílišností svou lid tou měrou proti sobě, že musil po dvou létech i s jesuity město opustiti. Ještě větší rozhořčení způsobil několik roků potom jiný misionář jezuitský, kterýž domlouvaje nekatolíkům v kázání, aby se odřekli kacířství, od nich prý s kazatelny svržen jest.¹⁾ Tato rozčilenost utrakvistů a bratří moravských trvala, jakož se podobá, ještě nějakou dobu po Bělohorské bitvě, a byla nepochybně příčinou, že r. 1622 v pátek před sv. Jiřím, když pět setnin cizozemského lidu Dampierova táhlo ze Slezska na Boskovic do Brna, obyvatelé Boskovičtí na odpor se jim postavili, načež město násilně obsazeno, radní dům a mnohé domy měšťanské vydrancovány a nemalá kořist odtud do Brna

¹⁾ J. Zlobického Dodavky k topogr. Schwoyově v Mor. Museum.

odvezena jest. ¹⁾ Však později nekatolíci darmo se již proti přísným prostředkům, od kardinála z Dietrichšteina na ně zavedeným vzpírali, až znenáhla od kněží z tovaryšstva Ježíšova v lůno církve katolické převedeni jsou. Vypravuje se zejména, že r. 1628 jesuita Brněnský, páter Vydra, do Boskovic vyslaný, 235 duší pobloudilých na víru katolickou obrátil; Olomoucký pak jesuita, páter Jan Nerovius, od Alžběty, vdovy po Václavovi ze Zástřizl s několika tovaryši svými do Boskovic povoláný, přivedl pryč 22 bludařů na pravou víru, ačkoli, když přišel do Boskovic, lidé před ním utíkající domy zavírali. ²⁾ Jaké svízele obyvatelé Boskovičtí v dalším průběhu 30leté války snášeli a jak velice v tom čase město zpustlo, toho lze se v nedostatku souvěkých zpráv místních domysleti, uvážímeli, kterak tehda vojsko domácí i švédské v jiných místech moravských řádilo. V té strastné době potvrdil král Ferdinand III. listem, daným ve Vídni 19. února 1642, obci Boskovické veškeré posavadní výsady.

Z doby od vymření rodu Zástřizlského (r. 1691) utkvěly v paměti toliko některé zprávy o rozepřích s vrchností o robotu a jiná vybývání, též o morové ráně, o bouřkách, povodních a ohních. Obecné týrání a sužování lidu sedlského a městského od cizozemců, po Bělohorské bitvě statky domácí šlechtě odňatými podělených, kteréž r. 1680 způsobilo v Čechách pověstné zbouření sedlské, nebylo bez účinku ani v Boskovicích. Po mnohých stížnostech, vedených od obce na zkracování a utahování se strany vrchnosti, stalo se dne 24. dubna 1693 narovnání čili transakce s Walterem Xaverem z Dietrichšteina ve 24 článcích, a když ty stížnosti při tom při všem nepřestávaly, učiněno dne 28. dubna 1728 narovnání druhé v 16 článcích, v kterémž se povinnosti obce a obyvatelů Boskovických naproti vrchnosti

¹⁾ J. Zlobického Dodavky k topogr. Schwoyově v Mor. Museum. —

²⁾ Wolny Kirchl. Top. Olm. D. I. 2, 259.

obšírně vytknuly. Z této druhé transakce, v podstatě první podobné, již učinil jménem knížete Waltera Xav. z Dietrichšteina advokát Karel Šelcnberger a jménem obce Boskovické advokát Karel Dresner, podáváme tuto krátký výpis, z něhož patrně, jaká břemena tehda na obci Boskovické ležela a jaké povinnosti naturální i peněžité obyvatelé vrchnosti vybyřvali.

Předně nemá obce práva, v lesích Doubravě a v Lipníkách zvěř střílet, dobytek pásiti a ptáky lapati ani z lesu role dělati; naproti tomu nemají se také panské ovce a panský dobytek na rolích obecních pásiti a škody na nich činiti. — Aby ti, kdož jsou povinni, role vrchnostenské orati, nebyli k větší práci potahováni než prvě, mají se holi, jimiž se role k orání vyměřují, náležitě cejchovati. — Uživatelé (posesoři) 108 čtvrtí robotám poddaných povinni jsou, 1296 holí orati a 54 fůr driv (dříví) k pálení k svátkům vánočním na zámek Boskovický odvézti. O žních jest každý čtvrtník povinen, fůru pšenice a fůru žita z panské nivy do panského dvoru zavézt; též mají čtvrtníci z Paniny louky 72 fůr sena a 72 fůr otavy do Pastviského dvoru svézt, a kdyby se stavělo zámecké stavení, dříví na zámek voziti. — Všichni obyvatelé, jak šenkovní měšťané na place, tak i jiní sousedé a řemeslníci, jsou povinni, jeden každý 4 kopy pšenice žíti, až na těch 14, kteří tu povinnost činí panu faráři. Rovněž jsou povinni, posly skrze své podruhy k ruce panské vydržovati, však ne ven z Moravy, a hrubou oboru, Hirschperk zvanou, opravovati. — Řezníci křesťanští i židovští mají dobytek vrchnostenský dle potřeby z jednoho dvoru do druhého bez záplaty přiháněti, a podruzi robotu do panské zahrady konati. — Dva obyvatelé Boskovičtí k tomu zvolení jsou povinni, choditi do panských stodol k výtkám, k vyměřování obilí a k chmelu, na panské sýpky, do ledkových hutí k výrážce, k vysekávání pánve, k lití, k přilití,

¹⁾ Oboje narovnáni chová se v Boskovickém archivu městském.

k lejtrování a ovčímú prání; čtyři obyvatelé pak (hájní) mají pozor dávati na panské louky a lesy.

Na penězích mají Boskovičtí platiti 214 zl. 52 kr. stálého gruntovního úroku, 39 zl. 40 kr. rolního úroku, 11 zl. 32 kr. Svatojanského úroku a po 5 zl. 11 kr. loučného úroku. Kromě toho mají odváděti za hlásku 29 zl. 30 kr., za loj 50 zl. a z obecního dvoru 37 zl. 20 kr. — Každý hrnčír má z hlíny a z řemesla ročně složiti po 4 zl. 20 kr. a odvésti 45 kusů díla hrnčírského in natura. Ševci mají k vánočním do vrchnostenských důchodů platiti po 17 $\frac{2}{3}$ kr. Konečně mají Boskovičtí k sv. Martinu do purkrabského úřadu odváděti 1 kopu 35 $\frac{1}{2}$ slepice aneb zaplatiti po 7 kr. za slepici a dáti 23 kop 8 kusů vajec aneb 15 kr. za kopy. — V příčině jurisdikce usnešeno jest, když domácí osoba proti sobě rovnému (*privatus contra privatum*) nějakou žalobu má, že má býti první instancí magistrát, kdyby však osoba taková vedla žalobu protiva magistrátu aneb protiv obci, že má milostivá vrchnost právo, rozeznávati a sentencionirovati.

Tímto narovnáním, ¹⁾ potvrzeným od královského úřadu hejtmanství zemského dne 2. září r. 1729, měly se rozepře mezi vrchností a mezi obyvateli Boskovickými navždy zdvihnouti a příčiny k dalším stížnostem z té i oné strany odvarovati. Však nestalo se tak. Obec Boskovická vůbec poddanost velmi těžce nesla a měšťané zvláště robotě polní (žetí a vázání obilí) jednak odpírali, jednak halabala ji vykonávali, tak že třenicím mezi vrchností a městem až do nejnovější doby nebylo konce. Poslední mnoholetý soud, vedený o to, zdali Boskovice jsou město poddané aneb ochranné, rozhodnut jest dekretem dvorské kanceláře dne 22. května 1823 ku prospěchu vrchnosti, až pak r. 1848 obtížné poddanství s obyvatelstva Boskovického navždy sejmuto jest.

Co se týče nemocí a nehod živelních, jimiž město Bo-

¹⁾ V tom narovnání podepsáno jest kromě Waltera knížete z Dietrichšteina a zástupců knížecího i městského 43 měšťanů Boskovických.

skovice od předešlého století bylo stíženo, byl tu r. 1715 velký mor, jemuž 136 křesťanů a mnoho židů za obět padlo, a v novější době (r. 1831) cholera, kteráž zachvátila 160 obyvatelů. L. 1720 a 1829 nadělaly bouřky a povodně velkých škod, zvláště na Dolním předměstí. Často navštěvováno jest také město nešťastnými pády ohně. R. 1772 vyhořelo 105 domů i s kostelem děkanským. Dne 1. května 1823 lehlo popelem téměř celé židovské město a 20 domů křesťanských; dne 20. září 1834 strávil oheň opět 60 domů a dne 20. srpna 1869 vyhořelo 12 domů. — V nejnovější době zmáhá se město přičiněním zastupitelstva obecního a veškerého obyvatelstva potěšitelně, i jest se nadíti, že jakožto sídlo okresního úřadu, politického i soudního a několikera spolků vzdělavacích a průmyslních, prodlením času, povznášeno duchem vlasteneckým bude se vždy více v blahobytu svém rozvíjeti a zvelebovati

Soudní okres Boskovický.

Dle konskripce r. 1870 vykonané obsahuje soudní okres Boskovický 4.6 □ míle země, 3511 domů a 25.370 obyvatelů českého jazyka, z nichž jest 20.841 domácích a 4529 cizích, 11.850 pohlaví mužského a 13.520 pohlaví ženského, 21.874 katolíků, 1765 evangelíků reformovaných a 8 luteránských a 1723 židů. Tito obyvatelé bydlí v 1 městě, 3 městysech a v 47 vesnicích a vůbec ve 42 obcích a 51 osadách, z nichž 25 prvních náleží k statku Boskovickému, osada 26. (Jabloňany) k statku Černoohorskému, osady 27—34 k statku Šebetovskému a osady 35—51 k statku Letovickému. Osady k soudu Boskovickému příslušející jsou tyto:

1. Boskovice, st. Bozkovice, město, má 644 domů a 5575 obyvatelů, t. 542 domů a 4229 obyv. v městě kře-

sfanském a 102 domy a 1346 obyv. v městě židovském. Z těchto obyvatelů jest 4040 domácích (2936 v městě křesť. a 1204 v městě žid.) a 1535 cizích (1393 v městě křesť. a 142 v městě žid.), a dle náboženství 3907 katolíků (3834 v městě křesť. a 73 v městě žid.), 86 evangelíků reformovaných (85 v městě křesť. a 1 v městě žid.) a 1582 židů (310 v městě křesť. a 1272 v městě žid.) Boskovice jmenují se v listech ponejprv r. 1222. *) Popsání města viz výše.

2. Mladkov, $\frac{3}{8}$ míle na západ nad řekou Svitavou a na silnici od Kunstatu do Boskovic, má 31 domů a 239 (194 dom.) obyv., z nichž jest 10 evang. reform. a 17 židů. Přísluší k faře Boskovické a má svou školu. Přivádí se r. 1512.

3. Skalice, dial. Skalica, $\frac{1}{2}$ míle na západ nad řekou Svitavou při severní železnici státní, kdež jest štace, Skalická i Boskovická zvaná. Má 37 domů, panský dvůr a 257 (185 dom.) obyv., z nichž jest 6 evang. ref. a 2 židé. Náleží k faře do Svitávký a jmenuje se již r. 1228.

4. Krhov, 1 míle na jihozápad, má 20 domů a 170 (157 dom.) obyv. a přísluší k faře Bořitovské. Jmenuje se r. 1547.

5. Obora, $\frac{3}{8}$ míle na jihozápad nad řekou Svitavou, má 42 domů a 285 (263 dom.) obyv., huť ledkovou, v níž se dělá do roka v průměru 2500 centnérů ledku. Také se tu dobývá ročně asi 1600 centnérů hnědouhlí a asi 12.000 centn. železovce. K faře náleží do Doubravice a jmenuje se r. 1360.

6. Lhota Rápotina, $\frac{1}{2}$ míle jihozápadně při ústí potoka Bělé do řeky Svitavy a při sev. železnici státní; má

*) Klademe tu při každé osadě rok, kdy se ponejprv připomíná v listech neb v deskách zemských. Z toho však nejde, že by ta neb ona osada toho roku byla založena, ježto vůbec osady byly tu již mnohem dříve, nežli se v listinách jmenují.

59 domů a 383 (329 dom.) obyv., z nichž jest 9 židů. Jest tu filiální kostel fary Boskovické založení sv. Vavřínce, r. 1717 vnově vystavený a škola. Prvč bývala tu papírna. Uvádí se r. 1365.

7. Újezd, Oujezd, dial. Hojezd, $\frac{3}{8}$ míle k poledni, má 74 domů a 500 (480 dom.) obyvatelů. Náleží k faře Doubravické a jmenuje se r. 1355.

8. Radkov, vůbec Hradkov, $\frac{3}{8}$ míle na východ nad potokem Bělou, má 20 domů a 132 (117 dom.) obyv. Činí s Vratkovem obec o sobě a přísluší k faře Boskovické. Připomíná se r. 1547.

9. Vratkov, vůbec Vratkov, $\frac{1}{2}$ míle severovýchodně na potoku Běle; má 23 domů a 154 (130 dom.) obyv. Náleží k faře Boskovické a má svou školu. Jmenuje se r. 1569.

10. Velenov, $\frac{3}{8}$ míle na východ, má 44 domů a 271 (233 dom.) obyv. Patří k faře do Žďárné a má svou školu. Přivádí se r. 1447.

11. Valchov, ondy též Valkov, $\frac{5}{8}$ míle na jihovýchod na silnici do Prostějova, má 45 domů a 387 (368 dom.) obyv. a na blízku ledkovou huť, v níž se dělá do roka průměrně 2600 cent. ledku. K faře přísluší do Žďárné a uvádí se r. 1378.

12. Ludikov, st. Lidikov, $\frac{3}{4}$ míle jihovýchodně, má 15 domů a 316 (309 dom.) obyv. Náleží k faře Žďárenské a jmenuje se r. 1547.

13. Žďárná, 1 míli na jihovýchod nad potokem Ponikví a na okr. silnici do Prostějova, má 92 domů a 829 (810 dom.) obyv., farní kostel sv. Bartoloměje r. 1759 znovu vystavený, školu, zámček a na blízku Nový dvůr. Připomíná se r. 1418.

14. Suché, vůbec Suchý či Nová dědina, 1 míli na východ nad potokem Ponikví, má 36 domů a 247 (241 dom.)

obyv., mezi nimiž jest 1 žid. Náleží k faře Žďárenské. Založena jest v předešlém století.

15. Rýpechy, Rejpechy, dial. Répechy, ves 2 míle na jihovýchod, má 26 domů a 199 (186 dom.) obyv. Přísluší k faře do Protivanova a čte se v deskách zemských r. 1568.

16. Protivanov, $1\frac{3}{4}$ míle na východ na okr. silnici do Prostějova, má 151 domů a 1227 (1140 dom.) obyv., mezi nimiž jsou 4 židé. Jest tu faraí kostel narození p. Marie r. 1772 znovu vystavený, škola, pošta, dvůr a na blízku druhý dvůr a sklenné hutě. Z vysočiny, na níž Protivanov leží, jest pěkná výhlídka na Hanou a do hor. Jmenuje se r. 1547.

17. Buková, $1\frac{3}{4}$ míle na severovýchod, má 88 domů, 697 (674 dom.) obyv., školu a dvůr. K faře náleží do Protivanova a uvádí se r. 1547.

18. Seče (gen. do Sečí), ves $2\frac{1}{4}$ míle na severovýchod, má 38 domů a 328 (315 dom.) obyv. Činí s Lipovou obec a náleží s ní k faře Suchdolské v diecesi Olomoucké. Založena jest okolo r. 1700.

19. Lipová, $2\frac{1}{2}$ míle na severovýchod na potoku téhož jména, má 57 domů a 538 (512 dom.) obyv. a dvůr panský. Činí se Sečemi jednu obec a přísluší k faře Suchdolské. Jmenuje se r. 1379.

20. Chrudichromy, Chudichromy, ves $\frac{3}{8}$ míle na severozápad u řeky Svitavy, má 43 domů a 289 (246 dom.) obyv., mezi nimiž jest 27 evang. ref. Náleží k faře do Svitávky a připomíná se r. 1347.

21. Sudice, ves $\frac{5}{8}$ míle na sever s 71 domy a 436 (355 dom.) obyv., mezi nimiž jest 257 evang. ref. a 3 židé. Náleží farou do Knínice a má svou školu. Na blízku jest dvůr Pastvisko nad potokem Semičí. Jmenuje se r. 1238.

22. Bačov, $\frac{1}{4}$ míle severozápadně nad potokem Semicí, má 20 domů a 104 (95 dom.) obyv., z nichž jest 35 evang. ref. Přisluší k faře Vísecké a přivádí se r. 1353.

23. Vésky, Vísy, něm. Wisek, ves $\frac{3}{4}$ míle na sever se 43 domy a 226 (177 dom.) obyv., mezi nimiž jest 65 evang. ref.; má kostel sv. Michala s farou r. 1749 vnově zřízenou, školu a dvůr. Čte se nejprv r. 1464.

24. Pamětice, ves 1 míli k severu se 42 domy a 248 (236 dom.) obyv., mezi nimiž jest 31 evang. ref. Přisluší k faře do Vísek. R. 1146 náležely Pamětice premonstrátskému klášteru Litomyšlskému a jsou od r. 1464 s Věskami a Drválovicemi při Boskovicích.

25. Drválovice, Drbálovice, ves $1\frac{1}{8}$ míle na sever, se 44 domy a 283 (237 dom.) obyv., mezi nimiž 118 evang. ref. Náleží farou do Vísek a jmenuje se r. 1256.

26. Jabloňany, Jablonany, ves $\frac{5}{8}$ míle na jihozápad na potoku Úmoří, se 52 domy, 313 (267 dom.) obyv. a se školou. Farou náležejí do Doubravice a jmenují se r. 1447.

27. Šebetov, něm. Schebetau, 1 míli severovýchodně na okresní silnici do Jevíčka; má s osadou Kapouňaty k němu náležející 104 domy a 678 (484 dom.) obyv., mezi nimiž jest 8 evang. ref. a 2 židé. Jest tu velký zámek, sídlo držitele statku s věží a kaplí sv. Barbory r. 1695 vystavenou, s prostranným sálem mramorem vykládaným, s pěknou zahradou a oborou. Na blízku jest dvůr, Světelský zvaný, vystavený r. 1597. Šebetov náleží k faře do Knínic a jmenuje se nejprv r. 1269. Statek Šebetovský, část někdejšího Úsobrněnska, příslušel až do r. 1784 premonstrátskému klášteru Hradištskému u Olomouce.

Kapouňata, osada v nové době založená. Viz Šebetov.

28. Knínice, Kníhnice, Kněhnice, vůbec Kynice, městys 1 míle severovýchodně od Boskovic nad potokem Semičf a na okr. silnici do Jevička, se 163 domy a 972 (886 dom.) obyv., mezi nimiž 28 evang. ref. a 21 židů. V Knínicích jest farní kostel sv. Marka r. 1804 znovu vystavený, škola a pošta. Drží se tu 4 trhy výroční a 2 velké trhy týhodní. Jmenují se r. 1255.

29. Vážany, $\frac{3}{4}$ míle na severovýchod nad potokem Semičf a na okr. silnici do Jevička, se 57 domy a 310 (270 dom.) obyv., mezi nimiž jest 26 evang. ref. a 4 židé. Náleží k faře Knínické a přivádějí se r. 1255.

30. Okrouhlá, ves 1 míle na severovýchod, má s osadou Melkovem k ní příslušející 91 domů, 561 (546 dom.) obyv. a školu. Náleží farou do Benešova a jmenuje se r. 1577.

Melkov, osada na potoku Višňáku. Viz Okrouhlá.

31. Benešov, něm. Beneschau, ves $1\frac{1}{4}$ míle na severovýchod, s 85 domy a 575 (545 dom.) obyv., mezi nimiž jest 5 židů. Má farní kostel povýšení sv. Kříže r. 1786 vystavený a školu. Do obce přísluší k Benešovu Pavlov. Založen jest v předešlém století.

32. Pavlov, ves $1\frac{1}{2}$ míle na severovýchod na Červeném potoce, se 33 domy, panským dvorem a 235 (192 dom.) obyv. Tato ves náleží do fary Benešovské a založena jest r. 1762 od posledního Hradištského opata, Pavla Václavka.

33. Kořence, $1\frac{1}{8}$ míle na severovýchod, pod horou Bábou, se 129 domy, 859 (813 dom.) obyv., mezi nimiž 1 evang. ref. Přísluší k faře Benešovské a má svou školu. Připomíná se r. 1577.

34. Svitávka, něm. Zwitawka, městys, $\frac{3}{4}$ míle na severozápad při ústí potoka Semiče do Svitavy blíž říšské

silnice a severní železnice státní; má 145 domů, 1218 (804 dom.) obyv., mezi nimiž 8 evang. lut., 28 ref. a 37 židů. Jest tu farní kostel sv. Jana Křtitele r. 1703 znovu vystavený, škola, čtenářský spolek, záložna občanská, na blízku velká přádelna na bavlnu, a drží se tu 4 trhy výroční a 4 dobytčí. Nad městysem vznáší se holý vrch, zvaný „Hradištko“ s kapličkou sv. Ducha a s náspy a valy bývalého hrádku. V listinách jmenuje se ok. r. 1269.

35. Letovice, městys, $1\frac{1}{8}$ míle na severozápad nad řekou Svitavou, na říšské silnici a při severní železnici státní, na kteréž zde jest štace; má 277 domů a 2083 (1416 dom.) obyv., mezi nimiž 13 evang. ref. a 32 židů. V Letovicích jest farní a spolu děkanský kostel sv. Prokopa, úhledný starožitný zámek na vrchu nad městysem, klášter a špitál milosrdných bratří, pošta, velká dílna na tyl anglický, dílna na eigorii, občanská záložna, spolek potravní a čtenářský. Drží se tu 4 trhy výroční, 3 velké trhy týždní a 4 trhy na koně. Letovice připomínají se ok. r. 1220.

36. Zboněk, st. Zbonov, 1 míli na severozápad na řece Svitavě, při severní železnici státní; má 25 domů a 148 (102 dom.) obyv., z nichž 3 jsou evang. ref., a náleží farou do Svitávky. Jmenuje se r. 1215.

37. Michov, $\frac{3}{4}$ míle na severozápad na potoku Scmiči, má 35 domů a panský dvůr se 194 (119 dom.) obyv., mezi nimiž 35 evang. ref. Přísluší k faře Letovické a uvádí se v listech r. 1215.

38. Podolí, $\frac{1}{4}$ míle na severozápad, má 34 domů a 178 (158 dom.) obyv., mezi nimiž 36 evang. ref. Náleží k faře do Letovic a jmenuje se r. 1613.

39. Kladeruby, Kraderuby, ves 1 míli severně; má 20 domů, 123 (101 dom.) obyv. a lázně. Příslušejí k faře Letovické a připomínají se r. 1295.

40. Třebětín, též Třebetín a Střebetín, $1\frac{1}{4}$ míle severozápadně se 40 domy a 303 (233 dom.) obyv., mezi nimiž jest 79 evang. ref. Přidán jest k faře Letovické a jmenuje se r. 1415.

41. Trávník, ves 1 míli na severozápad se 30 domy, dvorem panským a 118 (112 dom.) obyv. Činí s Třebětínem jednu obec, náleží k faře do Letovic a přivádí se v deskách zemských r. 1415.

42. Kochov, $1\frac{1}{4}$ míle na severozápad se 40 domy a 247 (209 dom.) obyv., mezi nimiž jest 53 evang. ref. Má starožitný filiální kostel sv. Jiří a náleží k faře do Letovic. Přivádí se v listech r. 1274.

43. Ivanovice, Ejvanovice, vůbec Vanovice, $1\frac{1}{4}$ míle na sever, na okresní silnici z Letovic do Jevička, ves se 129 domy a 712 (647 dom.) obyv., mezi nimiž jest 491 evang. ref. a 3 židé. Jest tu starožitný filiální kostel sv. Václava, příslušející k faře Borotínské a nový kostel evangelický, jehož správcem jest na ten čas spolu superintendent církve reformované na Moravě; též jest tu škola, pošta, záložna a spolek obchodnický. Ivanovice jmenují se v listech již r. 1167.

44. Chlum, $1\frac{7}{8}$ míle na severozápad; má 37 domů, a 209 (145 dom.) obyv., mezi nimiž jest 75 evang. ref. Činí se Slatinkou, Borovou, Novičím a Babolkami jednu obec, která má dohromady 111 domů a 677 obyv. (127 evang.). K faře náleží do Roubanína a uvádí se v manských deskách již ok. r. 1320.

45. Slatinka, $1\frac{5}{8}$ míle na severozápad se 16 domy, dvorem panským a 134 obyv., mezi nimiž jsou 2 evang. ref. a 5 židů. Činí obec se 4 okolními osadami (viz Chlum) náleží k faře do Letovic a jmenuje se r. 1406.

46. Borová, ves $1\frac{1}{2}$ míle severozápadně při říšské silnici z Brna do Prahy, s 8 domy v 63 (36 dom.) obyv.,

mezi nimiž jsou 2 evang. ref. Jest v obec spojena s Chlumen (viz Chlum) a náleží k faře Letovické. V listech se nepřipomíná.

47. Noviči, ves $1\frac{1}{4}$ míle severozápadně s 28 domy a 155 (137 dom.) obyv., mezi nimiž 48 evang. ref. Činí obec s Chlumen (viz Chlum) a přísluší k faře Letovické. Čte se v deskách manaských ok. r. 1320.

48. Babolky, něm. Babolek, ves $1\frac{1}{2}$ míle severozápadně; má 22 domů a 116 (94 dom.) obyv., mezi nimiž jest 1 evang. ref. Do obce náleží tato ves do Chlumu (viz Chlum) a k faře do Letovic. Jmenuje se ok. r. 1320.

49. Smržov Dolní, $1\frac{7}{8}$ míle severozápadně se 35 domy a 236 (209 dom.) obyv., mezi nimiž jest 143 evang. ref. Činí se Skrchovem a Bahnem jednu obec a náleží k faře do Deštného. Připomíná se ok. r. 1320.

50. Skrchov, ondy též Skrhov, $1\frac{3}{4}$ míle na severozápad při sev. železnici státní, s 29 domy a 186 (120 dom.) obyv., mezi nimiž jest 24 evang. ref. Činí obec společně se Skrchovem a Bahnem. K faře přísluší do Letovic a jmenuje se r. 1504.

51. Bahno, ves $1\frac{3}{4}$ míle severozápadně s 10 domky a 53 (48 dom.) obyv., mezi nimiž jest 24 evang. ref. Činí s Dolním Smržovem a Skrchovem jednu obec, přidána jest k faře do Deštného a jmenuje se v deskách zemských r. 1355.

Přílohy.

I. Listové od pánů z Boskovic vydání.

I.

Jan z Boskovic a na Brandýse odevzdává Hynkovi Krušinovi
z Lichtemburka a Pražanům Vyšehrad.

Na Vyšehradě dne 28. října r. 1420. Z Letopisů Vavřince z Březové
v c. k. univ. bibl. Pražské.

My Jan Bozkovec seděním v Brandýse, hajtman atd. i všecka obec rytířská i všelikteraká jiná tudíž na Vyšehradě v této míře obležená, vyznáváme listem tímto všem, kdož jej uzří aneb čtúc uslyší, že jsme takovúto úmluvu učinili a mocí tohoto listu činíme s urozenými pány Hynkem, řečeným Krušina z Lichtemburka, Viktorinem z Kunstatu odjinud z Poděbrad, Hynkem z Kolšteina odjinud z Waldšteina, Prokopem z Ústie a Janem z Lichtemburka a s slovutným panoší Mikulášem z Husi a opatrnými purg-mistry, konšely i obcemi velikého i nového měst Pražských i se vši obcí rytířskou i jinú všelikterakú, kteráž ležela a leží tudíž před Vyšehradem a před námi, neb kdežkolivěk okolo Vyšehradu, nás dobývajíc, že bylo by, že bychom my na Vyšehradě jsúc tak obležení, nebyli do čtvrtku nyní nejprvé příštího a ten den celý rytířskou mocí zřetedlně a špíže podáním hojným retování, toho za retunk nepočítajíc, ačby nám málo do dvacet neb do třicet měř špíže bylo podáno; tehdy my Jan Bozkovec atd. i jiní všichni svrohupsaní slíbili jsme a slibujem dobrou věru křesťanskou pod ztracením

¹⁾ V Hájkově Kronice (na l. 383) počíná se tento list takto: „My Jan Všeměra z Boskovic a na Brandayse, najvyšší hajtman“ atd.

cti a viery naše, beže všie zlé cti i všech jiných výmluv i dóvtipův i hned v pátek nazajtršie v hodinu patnáctú na počátku beže všie nesnáze a odpory všelijaké hradu svrchupsaného, jenž slove Vyšehrad, na kterémž jsme obleženi, Hynkovi Krušinovi a jiným pánům a obcem svrchupsaným mocně postúpiti, a jej v jich moc dáti se všemi puškami, prachem i vši střelbú, kromě ručnic našich vlastních. A v té míře křesťanské příměrie s nimi se všemi slibujem naši dobrou vieru zdržeti, z našich přiekopuov nevycházejíce do té hodiny patnácté svrchu psané, leč by král Zikmund na ně svú mocí přitáhl, tehdy bychom jemu mienili s druhé strany pomocni býti. Pakli bychom toho neučinili, a jim toho hradu, na němž jsme obleženi, v tu hodinu skutečně nepostúpili, tehdy tiemto listem sami se cti i viery naše odsuzujem o odvoláváme, a chcem, aby nám i každému z nás na věky od žádného věřeno nebylo, než abychom jmieni byli za takové, kteříž cti ani viery nemají. Tomu na svědomí my svrchu jmenovaní za se i za všecku obec rytierskú i jinú s námi obleženú pečeti naše vlastnie s našim dobrým vědomím dobrovolně a bez prinucenie k tomuto listu sme přivěsili. Jenž jest dán v obleženášem tudiež na Vyšehradě od narozenie syna božieho tisícého čtyřstého dvadcať. tého, ten pondělí v den svatých Šimona a Judy apoštoluov pána Jezu Krista

2.

Oldřich z Boskovic krále Zikmunda pilně prosí za pomoc pro zachování hradu Svojanovského.

Na Svojanově v sobotu před smrtnou nedělí r. 1426. (?) Dle přpisu v arch. Třeboňském vytišt. v Palackého Archivu českém, III, 304.

Najjasnejší králi a pane, pane můj milostivý! Služba má napřed vždy ustavičná Vašiej Milosti. Jakožť sem VMt obsielal i sám jezdil k VMti, a prose VMti, aby ste ráčili milostivě mů věc opatřiti, abych já VMti zámek zachovati mohl: a VMti se k tomu nikterakž neráčil ukázati až do této chvíle. A já tomu pohřiechu sám nic učiniti nemohu bez pomoci VMti. Nebt ti lidé, kteréž sem měl až do sie chvíle, již sú ode mne jeli pro nedostatky, ježto sem jich neměl chovati déle nač; a nepřítelé VMti znamenavše to, ukrutně hubie zbožie to, bráním i pálením, a také lidi jímajíc a mučiec některé až do smrti, a nikterakž příměrie žádného se mnú mieti nechťejš, tisknúc mě k tomu, abych k nim přistúpil. I prosím VMti, aby VMt ráčila mů věc milostivě opatřiti, jako můj milostivý pán, at bych já zámek VMti opatřiti mohl; neboť nepřítelé na mne velmi čelé, na každý den od nich obehnání čekám. I prosím VMti za odpověď milostivú a spěšnú, jako svého milostivého pána; neboť mi toho potřeba veliká jesti. Dat. Svojanov, sabbato ante Judica (bez roku).

Oldřich z Boskovic, služebník VMti chudý.

3.

Tas z Boskovic, biskup Olomoucký, povoluje Divišovi z Chlumu spolek s Mikulášem z Bystřice na vsi Stražovicích.

Na Viškově dne 10. prosince r. 1460. Z knih manakých biskupa Tasa z r. 1460—82, chovaných v Kroměříži.

My Prothasius, z Božie milosti biskup Olomúcký, vyznáváme tímto listem obecně přede všemi, ktož jej uzří nebo čtúc uslyší, že jest přišel před nás statečný rytíř Diviš z Chlumu a z Dražuvek, man náš a kostela našeho Olomúckého věrný milý, a prosil nás s pilností, abychom jemu na vsi Stražovice vyššie i s jejím příslušenstviem na tom jeho manstvie, kteréž má pod námi a pod naším kostelem Olomúckým, spolku přáli s statečným rytířem panem Mikulášem z Bystřice, z Ojnic a z Kroměříže; a my vzhledše na jeho prosbu a službu, kterouž má nám a kostelu našemu v budúciech časích činiti a zasluhovati, i povolili jame jemu a mocí tohoto listu povolujeme a dávame plný a mocný spolek a stupek s nadepsaným panem Mikulášem na tej svrchupsanej vsi Stražovice vyššie i s jejím příslušenstviem, což k ní od stara dávna přísluší, ale právuom a službám našim a našemu kostelu Olomúckému i našim potomkóm Olomúckým bez poboršenie a bez umenšenie. A při tom jsú byli urození páni, pan Beneš otec náš, pan Vaněk strýc náš, bratří z Bozkovic a velebný mistr Jakub z Jemnice, Olomúckého a Brněnského kosteluv kanovník a kancelář, manové naši a kostela našeho Olomúckého věrní milí. Tomu na svědomí a na potvrzení pečeť naši kázali jsme přivěsiti k tomuto listu, jenž jest dán a psán na Viškově v středu po početi slavné panny Marije, letha od narození syna Božieho tisícího čtyřstého šedesátého počítajíc.

4.

Tas z Boskovic, biskup Olomoucký, králi Jiřímu dává zprávu o jednání svém ve Vratislavi s biskupem Joštem a s legátem papežským.

Ve Vratislavi dne 20. února r. 1466. Z rukop. Šternberského vytišt. v Palackého Archivu českém, IV, 121.

Najjasnější králi a pane, pane mucj milostivý. Modlība má VMti! Zdráv, pánu Bohu děkuje, v tuto minulú sobotu do Vratislavi sem přijel, a od svého kněze otce bratrsky přijat a vítán. Ten večer legáta viděv a jemu se i s jinými okazav, v neděli kvasil sem s knězem biskupem a dosti mluvil. Pro milý Buoh! račte jedné řečí nestatečných kázati uskro-

vniti, všeť bohda dobre bude; o tom by nebylo mnoho psáti. Když kolivěk se bohda sjeďú, ať jest jedné rok pro ně prostranný a bezpečný, uzří dále buoh VMti, žeť nebude tak mnohé shledáno, jakožť sobě rozprávějí. A kázal jsem VMti svú modlitbu i službu psáti, ač snad nevďěčnú; ale on vždy svú povinnost činí. Mnoho jest dobrého o VMti mluvil, to buoh vie; to k tomu pravě, že všecko, což kto učiniti muož, že by on též rád pro VMti osobu učinil. — —

Páni Vratislavští mne ctíli rivolú, vlaským a velmi dobrými lososy; v kostelích i na ulicích jako dobří v tom lidé činili. A včera jich hajtman a starší u mne byli, obyčejem svým poddávající se; a potom když sedli, předkládali velmi pěkně, kterakby naslyš byli, že by před krále Českého (tak mluvili) jim škodné řeči přišly, kterakby oni měli legáta i Otce Svatého proti němu bůřiti, nevinu svú v tom kladúc a bulli několika ukazujíc, kterak jim Otec Svatý obtiežně psal, a tak zavázal, že jinak učiniti nemohú. Než toho dne, té hodiny, když on neb jeho legát rozkáže, že jsou hotovi jej přijíeti a za pána mieti a mnoho vice. — —

A tak milostivý králi, mnohé se podejde, ježto se nepřeskočí. List tento prosím VMti rače celý poslati a o peníze, jako muoj milostivý pán, vida mú práci, starost i náklady, milostivú odpověď dáti. Pro milý Buoh! nerače se tak velmi na kněze legáta hněvatí. Muožť se lépe než třie jiní boditi, maje již tyto zprávy; a muoj kněz otec se v tom pravě má, tomu rače úplně věřiti. — —

Sestře panně Barboře cti i všeho dobrého přeji, a VMti z novin i z toho dobrého, což jte VMt učinila, jako pánu svému milostivému děkuji. A Pán Buoh daj, abychom toho všichni VMti zaslúžiti mohli. Dnes zase domouv jedu, a v Olavě lehnu, noviny dobré všem dobrým lidem maje. Posel mne v Brně u kněze Viktorina bohda najde. Než způsob věcí našeho mistra Jana z Rokycan, což sem já ten masopust shledl, do toho města se nehodí. Dále je kdy Pán Buoh VMti, rače se o jincho kaplana starati. Dán ve Vratislavi, ve čtvrtek před první nedělí v puostě, MCCCCLXVI.

V. král, Mti kaplan Prothasius m. pr.

5.

Václav z Boskovic a synové jeho Jaroslav a Ladislav postupují obci Boskovické odúmrti.

Na Boskovicích dne 21. října 1477. Z originálu archivu města Boskovic.

Já Václav z Boskovic, nejvyšší komorník desk a súdu práva zemského v Olomúci, a my Jaroslav a Ladislav, bratři vlastní z Boskovic, vyznávámy tímto listem především, ktož jej uzří neb čtúce slyšeti budú,

že přišli před nás věrní naši milí fojt, konšelé i všecka obec městečka Bozkovic, žádajice a prosíce nás jako pánuov svých dědičných a bratruov nedílných, abychom jim odúmřel, kterůž na tom městečku a na nich spravedlivě mámy, prodali, a my znamenavše žádost a pilnú prosbu jich, s dobrým rozmyslem a radů přátel našich prodali sme a mocí tohoto listu prodávámy svrchupsaným lidem našim i všem vespolek obyvatelóm téhož městečka tu svrchupsanú odúmřel na tom svrchupsaném městečku našem, na domích, na rolích, na statku movitém i nemovitém, tak aby oni mohli své statky svrchupsané movité i nemovité, kterýmiž se koli slovy menovati mohou, poručeti, oddávati přátelóm i jiným, komuž by se jim zdálo, a to beze vší příkazy nás svrchupsaných Václava, Jaroslava a Ladslava, erbuov i budoucí našich za šest set zlatých, kterčž jsme od nich již hotové a úplně zaplacené vzali, a to taková výminkú, aby ti, komuž taková statkové na domích neb na rolích neb na jiných věcích přes pole poručeni by byli, ti aby toho nezdvihali ani odsud brali, leč by nám neb našim erbuom a budoucím osadili, aby nám na našem spravedlivém nezcházel. A jestliže by kto smrti jakž koli sšel, děti a ženy nemaje, a poručenství se nestalo, ten statek aby na najbližšího přítele spadl; pakliby se žádný přítel optati nemohl, tehdy fojt a konšelé svrchupsaní mají se v ten (statek) uvázati a toho do čtvrti léta zachovati a po tom čtvrti létě s panskú radú na kostel neb na špitál naložití mají. Protož my svrchupsaní Václav, Jaroslav a Ladislav slibuju naši křesťanskú čistú a dobrou věru sami zase, zaerby a budoucí své svrchupsaným lidem našim, fojtovi, konšelóm i vší obci i všem obyvatelóm téhož městečka, nynějším i budoucím, ty všechny svrchupsané věci věrně, právě a křesťansky zdržeti a zachovati na věčné časy, a na tu odúmřel se nikdy zase nenavracovati. Pakli bychom my svrchupsaní Václav, Jaroslav a Ladslav, erbové a budoucí naši, svrchupsaným lidem našim toho, což se svrchupíše, v čem nezdrželi a jim jakým koli obyčejem v to sěhati chtěli (čehož pane bože ostřez), proti své víře a cti my, erbové i budoucí naši učinili bychom. Protož dávámy svrchupsaným lidem svým plnú moc tímto listem sami od sebe, erbuov a budoucí našich, aby se o to utekli k najjasnějšímu knižeti a pánu markrabí země této, kterýž nyní jest neb na budoucí časy bude, a jeho milosti zato prosíme, aby na ně přes toto naše vysvobození sěhati dopůštěti neráčil, než aby jich obraňovati ráčil jako pán milostivý, aby při tomto našem vysvobození, kterčž jsme jim dobrovolně prodali, zachováni byli. Tomu všemu na svědomí my svrchupsaní Václav, Jaroslav a Ladslav své vlastní pečeti přivěsiti jsme kázali k tomuto listu, a pro lepší jistost věcí svrchupsaných připrosili sme urozených pánuov, pana Dobeše z Bozkovic, pana Albrechta z Bozkovic a na Letovicích, pana Beneše z Bozkovic a pana Karla mladšího z Vlašimě a na Úsově, strýci a bratruov našich milých, že jsú své pečeti na svědomí k tomuto listu vedlé našich přivěsiti dali, jim a jejich erbuom bez škody. Jenž jest dán a psán na Bozkovicích v úterý

den svatých jedenáste tisíc panen, léta Božího tisícího čtyřstého sedmdesátého sedmého.

Privěšeno sedmero pečeti dobře zachovaných s nápisy českými.

6.

Jaroslav z Boskovic vyzývá pana Bohuslava ze Švanberka, aby k němu přijel do Budějovic.

V Budějovicích dne 28. ledna r. 1478. Z rukopisu Březanova vytišt. v Palackého Archivu českém, III, 388.

Službu svú vzkazují Tvé Milosti, urozený pane, pane a přáteli milý! Teď posielám list KMí, pána našeho najmilostivějšího, v němž porozumíš vuoli a žádosti KMí. Jáť sem již včera sem přijel; a protož ráčíšli žádosti a rozkázaní JKMi dosti učiniti, neračiž tiem meškati a sem bez meškání přijeti; neb jest toho pilná potřeba JKMi. Věřím, že v tom sám pro se i pro Královskou Milost meškati nebudeš; a já zde počkám až do neděle. Dán v Budějovicích, v středu před Hromnicemi, anno atd. 78.

Jaroslav z Boskovic.

7.

Dobeš a Beneš z Boskovic činí s Vilémem z Pernšteina směnu o ves Dyjákovice na ves Křové.

Na Boskovicích dne 13. dubna r. 1489. Z knihy Pernšteinské v Mor. arch. zemském vypsál p. arch. V. Brandl.

My Dobeš a Beneš bratři vlastní z Boskovic a z Černé hory i s svými erby vyznáváme tímto listem obecně především, ktož jej uzří neb čtúcí slyšeti budú, že s dobrým rozmyslem učinili jsme směnu a frajmark a mocí tohoto listu činíme o ves naši Dyjákovice i o všecko, co jsme v té vsi měli a drželi, se všemi mezemi a hranicemi, což k té vsi od starodávna přísluší, nic sobě ani erbóm svým práva, panství ani kterého vlastenství nepozůstávajíce; než o to o všecko jsme s frajmarčili a směnili na ves Křové s urozeným p. p. Vilémem z Pernšteina na Helfenšteineč, nejvyšším maršálkem království Českého. A my Albrecht z Boskovic na Letovicích, Ladislav z Boskovic na Třebové, Karel z Vlašimě na Úsově, Aleš Okařecký z Polanky na Bušovicích, Bedřich z Drnovic na Rajci, Hynek z Popůvek v Pozořicích, rukojmě a spravedliví zpravce s svrchupsanými pány, p. Dobešem a p. Benešem s nimi a za ně slibujeme všici ve spolek rukú společnú a nerozdílnú, naši dobrou, čistú virú beze vsí zlé lsti p. Vilémovi svrchupsanému, erbóm jeho a k věrné ruce jeho k urozenému pánu p. Vratislavovi z Pernšteina,

najv. komorníku desk a sídu práva zemského v Brně, tu ves předeepsanů, Dyákovic, tak jakož se svrchupíše, a její plným příslušenstvím a panstvím, na prvním sněmu panském neb konečně na druhém, když dcky zemské v Brně otevřeny budů, nám ven z desk vypsatí a vymazatí a p. Vilémovi svrchupsanému, erbům jeho neb jeho věrné ruce svrchupsané čistě osvoboditi a ku pravému dědictví ve dcky vložití a vepsatí naším nákladem a naší prací. Jenž jest dán a psán na Bozkovicích v pondělí po květné neděli léta Božího 1489.

8.

Dobeš z Boskovic, nejvyšší vůdce císaře Fridricha, známo činí Vilémovi z Pernšteina, že se chce k Čechům chovati pokojně, lečby oni do země Rakouské sáhli.

Dán v Křemži dne 5. prosince r. 1490. Z Knihy Pernšteinské v Mor. arch zemském vypsal p. arch. V. Brandl.

Panu hofmistru najv. českému etc. panu tovaryši mému milému, Dobeš etc. Pane tovaryši můj milý! Co se Kunrata Dobřinského dotýče, kteříž jej jali, učinili rozkázání hajtmána, a hajtman rozkázal jako nepřítel, jakož by to jiný učinil, nejsa té věci svědom; ale věděti rač, že jest císař JM. pán můj rozkázal, abych Čechům, dokud oni JMstí nechají, překáže, nedal, i jinde jsem viděl krále římského JM. vuoli, aby se též dalo. Na t jsem Dobřinského propustil, a má vuole při tom býti nemá bez pánov svých rozkázání, komu v Čechách překážeti, leč by oni do země sáhli, a potom zvíte, co o tom činiti mám. Což se pak jiných věcí dotýče, víte jako jeden, jakú měřú jsem z země vyjel a jeli byl král JM. pánem naším a nepřítelem pánuov mých, a co jste vy sami k mé jízdě, když jsme se na cestě shledali, mluvili, to vím, že pomníte. I pan hajtman mně se panem Karlem píše, abychme té služby ve čtyřech nedělích zbyli; za to mám, že jste naši od-pověď slyšeli; také mám výstrahy o ten chudý statek, kterýž mi po našem pánu slavné paměti zůstal; nemám té naděje VM. všech páních (?), aby jste mi mé bez viny mocí bráti dopustili; ještěť jest mi Morava neostydla, se ctí jsem z ní vyjel a jinak se bohda nevrátím. Slyšetí jest krále JM. jednání k nějakým bitvám; ač každému rytířskému člověku hodno jest žá-dati, při tom býti, všakž ještě slušněji by bylo, komuž by to Pán Bůh za štěstí dal, zlé rozvésti; neb jest mezi zlými králi, většího mordu, jakž tu bude, ve stu letech neslyšeli, ještě, ktož živ zůstane dobrý, litovati musí. A ať sobě toho ti páni nemyslí, byť jim odpuštěno bylo, jimť jest oběma aneb při nejmenším jednomu z nich tu umřítí, by Rýn (?) hořel; co z toho dobrého křesťanství přijde i nám, to potom známe; zléli píši, kaž. Daj se Vám Pán Bůh dobře míti. Dán v Křemži v neděli před sv. Mikulášem (bez roku).

9.

Dobeš z Boskovic témuž Vilémovi z Pernšteina zprávu dává o poselství kancléře českého k Maximiliánovi, králi Římskému.

V Křemži dne 17. prosince r. 1490. Z Knihy Pernšteinské v Mor. arch. zemském vypsál p. arch. V. Brandl.

Panu hofmistrovi najv. českému, panu tovaryši mému milému, Dobeš etc. Pane hofmistře, tovaryši můj milý! Což se našeho začátku k jednání dotýče, jistě rač věřiti, že tolikéž jako vy pro mne, já pro vás v tom jsem pilnost měl, aby p. kanclér k králi římskému přijel; ale s kterým jest poselstvím přijel, víc jsem jeho daleko lekl, než rád viděl, aniž tomu věřím, by král JM. z vlastního úmysla tak hrubě tomu biskupu mluviti kázal, kdež on na najtěžší řeči bez potřeby dvakrát se navracoval, aby vždy smířil (?). Potom jsem toho svědom, že jest král v radě pověděl, aby každý radil, což nejlepšího ví, než k žádnému hanění; praví, že králom haněti se nesluší, aniž jsem já slyšel, by králi JMti pánu našemu tu co řeči upříkřeno bylo a vedlé zdání mého mnohem pokornější odpověď dána, než jest skrze toho biskupa povědino, než biskupom a pánom uherským téměř jest něco nelibého povědino. A přes to jsem byl tolik zjednal, že jest král římský byl svolil, aby se JMti rady sjeli, ale p. kanclér na to žádné odpovědi, o kteréž bych já věděl, nedal. Dajž ještě milý Pán Bůh, aby se ten mord rozšel; neb vyhraž ktožkoll, křesťanství bez veliké škody a žalosti nebude; potom ktož živ zuostane, tohoť pohané dorazí. Daj se Vám Pán Bůh ještě lépe míti než se máte a abychme se ve zdraví shledali... Ktož se zdráv vrátí, budeť moci noviny praviti. Což se pak statku mého dotýče, můj milý pane tovaryši, měl jsem rozličné výstrahy, ale můžete na mém v té věci opatrování rozuměti, že té naděje nemám a zvlášť poněvadž jsem Vám se panem kancléřem hospodářství poručil. Dánu v Křemži v pátek před sv. Tomášem (bez roku).

10.

Ladislav z Boskovic povoluje obci Boskovické jednou v týdnu zjevně maso prodávati.

Na Třebové dne 18. prosince r. 1491. Z originálu v archivu města Boskovic.

Já Ladislav z Boskovic a na Třebové známo činím tiemto listem přede všemi, ktož jej uzřie aneb čtúc slyšeti budú, že přišli před mě opatruý fojt a konšelé i všea obec městečka Boskovic, věrní moji milí, žádající

a s pilností prosíe mne jak pána svého dědicného, abych jim frejunk na maso v svrchupsaném městečku dáti a pustiti ráčil; předkládajíc v tom užitek všech obyvateluoiv téhož městečka. Já znamenav jich takovú slušnú a potřebnú žádost s přátel svých radú dal a pustil sem jim takový frejunk, tak aby jeden den v témdni v témž městečku na rinku zjevně maso prodáváno bylo; k tomu také krámy masné dal a pustil sem jim, aby oni ty mohli k svému užitku prodati, držeti a obrátiti, jakž by se té obci najužitečněji zdálo; však takovú to výmienkú, aby mi tíž svrchupsaní lidé moji z těch svrchupsaných krámuov a z toho frejunku byli povinni na každý rok dávatí jeden a padesáte kamenuov loje a dva kameny loje čestného a dvě telat, tak jakož jsú mi prvé masari téhož městečka dávali, aby mi na mém spravedlivém nezcházelo. Jestliže by se pak kdy událo, že by více krámuov, než jest jich nyní, osazeno bylo, aneb žeby který přibyl, z každého toho přibytého krámu budú mi tíž lidé povinni tři kameny loje na každý rok dávatí, jmenovitě na svatého Martina, a to na věčné časy. A to jim slibuji, že jim to ode mne, erbuov i potomkuov mých poctivě držáno a zachováno býti má beze všech překazi. Tomu na svědomí a pro lepší jistotu sem svú pečel vlastní k tomuto listu přivěsiti kázal. Jenž jest dán a psán na Třebové tu neděli před svatým Tomášem apoštolem Božiem Léta Páně tisícioho čtyřstého devadesátého prvnioho počítajíce.

Přivěšena dobře zachovaná pečel s nápisem: Ladislav z Bozkovic.

II.

Beneš z Boskovic a z Černé Hory dává pannám kláštera Ratibořského půl Bavorova a vesnice Kozlov a Bohuchvalov.

V Ostravě dne 4. května r. 1495. W. Wattenbach Codex diplom. Silesiae.
Ve Vratislavi 1859. II, 213.

Beneš z Bozkovic a z Černé Hory, pán na Hukvaldech, známo činím tiemto listem všiem vuobec, jakož jsem měl list od . . . šie kniežetie pána a pana Malhiáše, ty časy krále Uherského, Českého a markrabí Moravského atd. na puol městečka Bavorova se vším jeho příslušenstvím, což k tej polovici příslušie, k tomu na ves Kozlov, druhú Buchvalov, jakož list zní a sám v sobě ukazuje; také toto zvlášče přidávám, ačby byl kdy jaký list nalezen, který by od kněze Václava nebožětka Rybnického byl vyšel a panu Janovi Jičínskému vydán na to jisté zboží, tiemto listem jej mocně slibuji s svými erby i potomky více se na to netáhnúti ani kdy navracovati. Protož já svrchupsaný Beneš s svými erby na tyž listy a na tu spravedlnost dal sem a mocně dávám s dobrým rozmyslem a ty časy, když jsem to dobře učiniti mohl, svú dobrou a svobodnú vůli velebným pannám kláštera

Ratiborského a konventu, a chci, aby ty panny i konvent k svrchupsaným listóm a mej spravedlivosti též právo jměli, jako já svrchupsaný Beneš. Tomu na svědomí a pro lepší jistotu svú vlastní peref k tomuto listu přivěsiti jsem kázal; a připsal jsem urozených vládyk, pana Václava Hřivnáče z Heráldic a na Polské Ostravě a pana Jiříka Šípa z Branice, hajtmána na Hukvaldech, pana Jiříka Mníška z Kunčic a na Vratínově, pana Petra Osbuského z Žitné, pana Jana Milotu Slavíkova, pana Jana Czambora z Cozindorfu a na Přívoze, že jsú pečeti vedlé mé sobě a svým erbuom bez škody k tomu listu přivěsiti kázali. Kterýž jest dán a psán v Ostravě v pondělí den sv. Floriána, létha od narození syna Božího tisícího čtyřstého devadesátého pátého počítajíc.

12.

Marta z Boskovic žádá krále Vladislava, aby bratři českých nestíhal, ale raději ochrancem jich byl.

Bez místa r. 1507. J. Blahoslava Historie bratří českých. 'Čas. Mus. na r. 1862, str. 113.

Najjasnější králi Pane, Pane najmilostivější! Vaší královské Milosti službu svú vzkazuji i žádosti všeho dobrého, věčného i časného, aby VMt v dlouhém zdraví šťastně kraloval a potom i v nebi na věky. Viděla jsem list, kterýž VKMtí ráčili jste psáti do této země, aby bratři postaveni byli v Praze. Neráda jsem jeho slyšela, a to mnoho pro VKM, boje se hněvu božího, aby VMt na sebe nevzbudil; nebo já svobodně mohu říci, že mým vědomím nevím, abych kdy co proti VMtí promluvila, i že bych . . . co zlého přála, ovšem udělala. O víře také smím se s sv. Pavlem přiznati, že s tau rotau, kteráž slove kacířská, slaužím Bohu mému (věře všem věcem), i nevím, proč bych takového odsudku zaslaužila, abych z země vypovědína byla aneb usmrcena, poněvadž bych všecko, což dobrého jest, ráda učinila; než což za dobré mám, nesměla bych toho se spustiti žádnému k vuoli, leč by mi co lepšího řádně ukázáno a oznámeno bylo. A jiných drahně lidí jest v té jednotě, ježto jsau lepší nežli já. I neráda bych, abyste VKMtí proti takovým lidem ráčili se postaviti, než raději obrance býti, a pod stínem VMtí abychom tichý a pokojný život vedauce, pána Boha chválili, prosíce za VKMtí dlouhé zdraví, aby ráčil (požehnati) i dědicuom Vaším. VKMtí prosím pokorně, jestliže píší hloupě aneb nemaudře, abyste ráčili v dobré obrátiti, vědauce, že ste milostiv, jakž jsem prvé VKMtí zamilovala, když jsem věřila, že Pán Bůh VKMtí zvolil na království toto, a ne sami jste se vetřeli proti každému živému, kdož se proti VMtí postavoval; já jsem byla žádostí i modlitbami (pílňa). A z toho i toto psanf. A také že mne prosili

Bratři z Čech, abych podlé svého napsání dodala i jejich psaní dvojího, jedněch v české řeči jednoho kraje, a druhých v latinské; neb slyšeti, že byste jejich psaní kázali přeložiti v tu řeč.

13.

Jan z Boskovic a na Skalách přiznává se před úředníky Pražskými, že Ladislavovi z Boskovic prodal Svojanov.

R. 1510. Ze souvěkého přípisu v archivě c. k. místodržitelství českého přepsal pan Fr. Dvorský.

Jan z Boskovic a na Skalách přiznal se před úředníky Pražskými, že jakž jest prodal zápisné zboží své, zámek Svojanov s dvory, a městečky, vesmi, vesnicemi i jiným vším příslušenstvím, s lesy, s lukami, rybníky, potoky, řekami, sobě tu ani dědicom svým dále a více žádného práva na tom zboží a panství Svojanovském nepozuostavuje aniž co vymieňuje, Ladislavovi z Boskovic a na Třebové a jeho dědicom za 15000 kop groší č. zauplna zaplacených, a jemu jest téhož zboží Svojanovského v zápisech postúpil. A protož přiznává se a přiznal se jest, jestliže by kdy budoucími časy při výplatě téhož zboží Svojanovského na sumu 15000 kop gr. č. svrhupsaných na zápisu jednom aneb víc do té sumy co jím sešlo, že to až do té sumy spravuje vším statkem svým, kterýž má neb mítí bude i těmi pěti tisíci kopami gr. č. jemu panu Janovi při svatém Havle nyní přislém položenými právem zemským, jakož země za právo má, tak že oni kupující na sumě svrhupsané žádné škody ani ujmy jmíti nemají při vejplatě; pakli by nespravili, tehdy úředníci menší Pražští že mají zvěsti je kupující a i na jiný všecek a všeliký statek, jakžby kolivěk jmenován býti mohl, spravuje, kdež co má aneb jmíti bude, a to až do té sumy svrhupsaných 15000 kop gr. č. beze všeho puohonu, tak jakožto v právě starém.

14.

Ladislav z Boskovic dává Mikulášovi Trčkovu z Lipy a na Lichtenburce ujištění zbožím svým Zábřežským, kdyby Svojanov jemu prodaný přišel k výplatě.

Na Letovicích dne 2. října 1512. Z přípisu v archivě c. k. českého místodržitelství přepsal pan Fr. Dvorský.

Já Ladislav z Boskovic a na Třebovej známé činím tímto listem všem voobec, kdež čten nebo čítací slyšán bude: jakož mám smlauvu s urozeným a statečným panem Mikulášem Trčkau z Lipy a na Lichtenburce o Svojanov,

v kteréžto smlouvě artikul tento postaven a zavřin jest: Item, správu, kterouž pan Ladslav od pana Jana Svojanovského, strýce svého, dskami zemskými v království Českém na statku jeho zapsanú má, tu má pan Ladslav panu Mikulášovi týmiž dskami zemskými zapsati a na pana Mikuláše a dědice a budaucí jeho všecko právo své převéstí, a to konečně do vánoc nejprv přiftích, a nadto má pan Ladslav panu Mikulášovi to ujistiti listem dostatečně s rukojměmi pod ležením a pokutami, anebo na statku svém dědičném nezávadném, jestližebý kdy Svojanov s jeho příslušenstvím k výplatě přišel a že by panu Mikulášovi neb dědicuom a budaucím jeho co na zápisech, buď díl neb všecko až do 15.000 kop gr. č. sešlo, a právem toho oderčen jsa, že by na páně Janově Svojanovského statku to, co by mu na zápisech sešlo, vystačiti do těch 15.000 kop gr. č. podlé správy nemohlo, že to má a povinen bude pan Ladslav, dědicové a budaucí jeho panu Mikulášovi, dědicuom a budaucím jeho až do těch 15.000 kop gr. č., čehož by se na zápisech a potom na správě statku pana Jana Svojanovského nedostalo, hned spraviti, navrátiti a zaplatiti; kdež já Ladslav svrchupsaný v tom nahoře psaném ujištění své vlastní a dědičné Zábřežské zboží panu Mikulášovi Trčkovi tímto listem zavazují, tak jestližebý Svojanov s jeho příslušenstvím k výplatě přišel, a žeby panu Mikulášovi neb dědicuom a buducím jeho co na zápisech, kteréž ode mne s dobrou volí má, buď díl nebo všecko až do 15.000 kop gr. č. sešlo, a on toho na zápisech a potom na statku páně Janově Svojanovského najíti nemohl, že já Ladslav svrchupsaný to mám a povinen budu a tímto listem slibuji s dědici a budaucími svými panu Mikulášovi, dědicuom a budaucím jeho spraviti a dodati do té sumy 15.000 kop gr. č. beze všech odtahuov a prodlévání. — Tomu na svědomí a na zdržení já Ladslav svrchupsaný svú vlastní pečeť přivěsiti sem dal k tomuto listu, a pro lepší jistotu připsal sem urozených pánuov: pana Znáty z Lompnice, nejvyššího sudího markrabství Moravského, pana Arkleba z Bozkovic, pana Dobeše z Bozkovic a z Černé hory, a urozených vládyk: pana Aleše Krčmy z Koněpas a na Tatenici a pana Jindřicha Řepického z Richemberka a na Sebranicích, že sú pečetí své vedlé mé na svědomí přivěsiti dali k tomuto listu. Jenž jest dán na Letovicích v sobotu po svatém Václavě léta 1512.

15.

Krištof z Boskovic činí výpověď v rozepři mezi obcemi Zábřežskou a Krumpašskou a obcí Nemilskou o průhon a o pastvisko podlé rybníka Nemilského.

Na Zábřežku dne 24. dubna 1538. Z přípisu v Mor. arch. zemském podal p. arch. V. Brandl.

Jakož jest ruoznice vznikla mezi obcí Zábřežskou a též obcí Krumpachskou s strany jedné a mezi obcí Nemilskou s strany druhé o příhon

a o pastviště, které jest podle rybníka Nemilského, kdež svrohupsaní Nemilští pravili jsú to býti za obec svú od starodávna a to jsú k užívání svému byli obrátili; proti tomu Zábřežští a Krumpachští jsú odpor činili, pravíce, že to jejich jest a jim k obci jich za zátopy rybníka Závoříckého oddáno, a tak o to jsú mezi sebou rozepři měli, žádajíce oboje strany rozoznání: tu já Křištof z Bozkovic a na Třebové, pán dědičný jejich, chtěice mezi nimi tomu gruntovně vyrozuměti a je při spravedlivosti zuostaviti, na to místo vyčedši svědomí jich jsem slyšal i to všecko, což která strana ku při své jest mluvila, vedla a okazovala, i též také listy jejich rozvažoval jsem, majíce při sobě některé služebníky své z pánuov i rytířstva, toto mezi nimi vypovídám: Poněvadž jsú to Zábřežští a Krumpachští listem od dobré paměti pana Jiřka Tunkle sobě daným prokázali, že to jim jest za zátopy gruntuov jich k obci oddáno a Nemilští jiného svědky svými lidmi jsú neprokázali nežli to, kde jest obora byla, a také jest se tomu porozumělo, že ten kus, o kterýž tato rozepře byla, jest také v oboře a táž obora Zábřežským a Krumpachským v témž listu svědčí, tomu jsú Nemilští také ničímž slušně neodpřeli, ani také toho jsú neprokázali, aby kdy od starodávna Nemilských obec byla ten kus, ani toho, aby v užívání starodávním to měli; protož z těch příčin dávám obci Zábřežské a Krumpachské za právo a je při tom příhonu a pastvisku zuostavuji, že mají bez překážek Nemilských nyní i v budúcích časech tobo užívati jako svého vlastního podle toho listu znění. Tomu na svědomí sekret svouj vlastní k této výpovědi své dal jsem přitisknauti, kteráž jest dána a psána na Zábřehu v úterý den sv. Jiří léta Páně 1538 počtaje.

16.

Křištof a Ladislav Velen z Boskovic potvrzují městu Zábřehu veškerá nadání a privilegie.

Na Zábřehu dne 29. července r. 1546. Z připsu v Mor. arch. zemském podal p. arch. V. Brandl.

Já Křištof z Bozkovic a na Třebové a Ladislav Velen z Bozkovic, vlastní syn téhož pana Křištofa i s svými erby a budúcími potomky, pány a držiteli panství Zábřežského, známo činíme obecně přede všemi nynějšími i budúcími, jimž tento list náš ukázán neb čten bude, že jsme častokrát ponížene a se vši pilností od poddaných věrných našich milých, purkmistra a rady i vši obce města Zábřeha byli prošeni, abychom jim, vzhlednúc na jejich pád a škodu, kteráž se jim v témž městě našem Zábřehu z dopuštění Božího ohněm stala, milost a lásku ukázali a učinili a listuov všech, kteréž od předkuov našich, pánuov a držiteluov panství Zábřežského se vším, což

k tomu panství od starodávna příslušelo, náleželo a náleží, měli a mají, aby zase, milost a lásku od nás k sobě uznajíce, tím snázejí a ochotněji město a domy své stavěti a opravovati i také živností svých hledati a užívati mohli, potvrdili: k jejichžto pokorné a ponížené prosbě jsouce naklonění a rozvážlivě, jaká nadání od předkuov našich, pánuov a držiteluov panství Zábřehského mají, a také chtěje, aby k nám, erbuom a dědicuom našim věrností a láskú náobylnějši a poslušnějši jsouce, lepší pořádek a živnost v témž městě vésti a provozovati a obecné dobré opatrovati mohli, a aby se jim v takových nadáních a privilegiích žádné ublížení nestalo, ale raději pomoc a fedrunek slušný učiněn byl, ty listy všecky, kteréž od předkuov našich mají, z milosti a lásky své dobrotivé potvrdili jsme a mocí listu tohoto s dobrým svým rozmyslem a jistým vědomím potvrzujeme ve všem těch listuov znění, položení, v punktích, klausulích a artikulech, chtěje tomu konečně, aby tíž měšťané, věrní a poddaní naši, i s budoucími potomky svými při těch nadáních a privilegiích, kteréž prvé mají a při tomto potvrzení našem držání a zachování byli, z ničeho nevystupující, a to bez naší, budoucích našich, pánuov a držiteluov panství Zábřehského i jiných všech lidí všelijaké překážky. Tomu na svědomí pečeti své vlastní a přirozené s jistým našim vědomím a vůlí rozkázali jsme dobrovolně k tomuto listu přivěsiti. Dán na zámku Zábřehu ve čtvrtek před sv. Petrem v okovech od Krista Pána narození po 1546ho léta počítajíce.

17.

Jan z Boskovic a na Třebové zproštuje měšťany Zábřežské povinností, šenkovati k jeho ruce víno.

Na zámku Zábřehu dne 21. února r. 1574. Z přepisu v Mor. arch. zemsk. podal p. arch. V. Brandl.

Já Jan z Boskovic a na Třebové, pán a pravý dědic panství Zábřehského i s erby svými známo činím tímto listem obecně přede všemi jak nynějšími tak i budoucími, před nimiž čten aneb čtúcí slyšán bude. Jakož jsem měl dědičnou a od starodávna usazenou povinnost na měšťanech Zábřehských, poddaných svých věrných milých, že jsou mně a budoucím potomkům mým pánuům Zábřehským povinni byli, každého roku při času masopustním dva dreglinky, to jest, čtyřiceti věder vína, kteréž se jim ode mne s zámku dolů do města dávalo, vyšenkovati a mně za ně peníze vytržené na zámek donášeti a odvozovati, tak jakž jsou to předkům mým vždycky od starodávna tolikéž i mně z povinností činili, že jsem takový šenk vinní a tu spravedlnost svou, kterouž jsem na tom dědičně měl, prodal

od sebe, erbův a budoucích potomkův svých, pánův Zábřehských, opatrným purkmistru a starším na místě vši obce města mého Zábřeha, nyníjším i jich budoucím, poddaným svým věrným milým, a to za sumu půl páta sta zlatých, kteroužto sumu peněz již jmenovanou od nich jsem hotovou vzal a přijal. A protož takovou povinnost, kterouž jsou mně, erbům a budoucím potomkům mým, pánům Zábřehským, každého roku při času nahoře jmenovaném byli povinni činiti a vykonávati, s nich snímám a tímto listem mým v níveč obracuji, tak že již jmenovaní poddaní moji, nyníjší i jich budoucí, nemají a povinni nebudou mně, erbům a budoucím potomkům mým, pánům Zábřehským, takového vína z povinnosti více ženkovati na budoucí věčné časy, než takový šenk vinní budou moci tu, kdežby se jim zdálo, pro dobré té obce města mého Zábřeha obrátiti a s tím podle libosti své činiti, jak se jim nejlépe zdáti a líbiti bude, bez mé, erbův a budoucích potomkův svých, pánů Zábřehských, všelijaké překážky. Tomu na svědomí a jisté zdržení věci v tomto listu dotčených a pro budoucí paměť já svrchupsaný Jan z Bozkovic pečeť svou vlastní s svým jistým vědomím a vůlí jsem k tomuto listu dobrovolně přivěsiti rozkázal, kterýž dán a psán na zámku Zábřehu v neděli masopustní léta od narození syna Božího, vykupitele a spasitele našeho Pána Krista, 1574ho počítajíce.

18.

Jan Šembera z Boskovic bratru svému Albrechtovi věděti dává o způsobu zdraví svého.

Ve Vídni, dne 25. února r. 1572. Z připsu, chovaného ondy v knížecí Liechtenšteinské registratuře Bučovické.

Urozenému Pánu, Panu Albrechtovi Černoorskému z Bozkovic a na Černéhoře, nejvyššímu komorníku markrabství Moravského atd., Panu bratru mému zvláště milému.

Službu svú VMti vzkazují Urozený Pane, Pane bratře můj zvláště milý. Téhož zdraví od věčného Pána Boha a v něm jiného mnoho dobrého přál bych VMti věrně a upřímně rád. Psaní VMti, kderěž mi činiti a po zdraví mém se dotazovati ráčíte, jest mi 23. february dodáno, z čehož VMti velice a bratrsky, že se o mne starati ráčíte, děkuji. Na cestě, jedouc do Vídně, z daru Pána Boha všemohoucího dobře mi se vedlo a zdravější sem do Vídně nežli z domu vyjedouc přijel, a tu v Vídni budouc den ode dne se vždy se mnou polepšovalo; než dne věřejšího i tolikéž dnes těžkost a dávení na mne bylo přišlo. Však po obědích zase na sobě lehkost a polepšení uznávám.

Doktora Kratona na ten čas v Vídni není. JMt císařská jej k Její Milosti králové Polské (o kteréž praví, že velmi nemocna jest) do Lince poslati ráčil. Než teď každého dne ho zase očekáváme já i s jinými pány Moravany, kteříž také pro opatření zdraví svého přijeli do Vídně; a tak se mi žádnému doktoru jinému, pokudž bych doktora Kratona nedočekal, opatřiti dáti nevidělo; ale však v tom ve všem rady VMti následovati a uposlechnouti chci, kteréž žádám, že mi uděliti ráčíte, a já se toho VMti věclijak bratrsky odměniti chci. A s tím věčný Pán Bůh rač popřítí mého s VMti v dobrém a šťastném zdraví ahledání. Dátum v Vídni, 25. d. February 72ho letka.

Jan Šembera Černohorský z Bozkovic
a na Bučovicích.

19.

Jan Šembera z Boskovic pohání Jindřicha Krajíře z Krajku, aby mu dal svědomí v příčině probodnutí Zikmunda ze Zástřizl.

V Brně 1581. Z Půhonů Brněnských z r. 1580—85 vypsál p. arch. V. Brandl.

Jan Šembera Černohorský z Bozkovic a na Bučovicích pohoním pana Jindřicha Václava Krajíře z Krajku etc., že mně ku potřebě mé svědomí listovního před panem hejtnanem a JMmi pány soudci dáti neoboa, co jest mu o tom vědomo, že léta 1581 ve středu před nedělí Jubilate jest nebožtík Zikmund z Zástřizl do domu mého v městě Brně přišel, majíce prvé se mnou nějakou zlou vůli; JM Adam Lestvic z Vondryčí prosil, aby z domu mého šel, což jest tak učinil a přijdouc na ulici, tu že jest týž z Zástřizl pod vokny domu mého stál a velice lál; nevědouc já nic o tom, majíc hostě u sebe a stojíc u jednoho okna na síni s p. Petrem Chojinským jsem ven vyhlídal, i viděl jsem téhož Zikmunda z Zástřizl z domu mého ven jíti a na horu pohlídati, a vidouc mne v okně státi, zpátkem se zase k domu mému obrátil a braně své do polovic vydobyl a vždy na horu na mne škaredě pohlídjíc své braně povydobýval, a já nevědouc na koho to braně dobývá, jeho jsem se zeptal: „Což to má býti, na koho to braně své dobýváte?“ A týž Zikmund z Zástřizl po té jest mlčel a ještě po třetí braň svou povydobyl, zbůru na mne škaredě vyhlídjíc. Já vidouc to, že mi nic odpovídati nechtěl, než vždy braně své dobýval, i řekl jsem k němu zase: „Na mne-li to míníte, či na koho?“ Na to mi odpověděl: „Na tebe, nelíbí-li se, jsi-li dobrý, pojď, oprav se“. Tu já slyšíce ta slova k sobě od něho promluvená a vezmouc braň svou od pacholete svého dolů jsem běžel. Tu p. Petr Chojinský, běžíce za mnou dolů, v domě mém dole jest mne za

ruku nazpátek do domu mého vtrhl a přede mne ven z domu mého s dobytou braní svou k témuž Zikmundovi z Zástřizl vyskočil a jeho se optal: „Koho pak míní?“ A týž Zikmund z Zástřizl jemu odpověděl, že s ním nic činiti nemá, než ukazuje na mne, pověděl, že se mnou činiti má. Tu slyšíc já to od něho, v tom příběhnouce týž Adam Lestvic témuž Zikmundovi z Zástřizl braň jeho chytil, chtěc nás rozvésti a nechťc mu braň jeho pustiti, tak až se pryč do ulice za můj dům oba dostali. Mne týž p. Krajíř a p. Chojinský drželi, a zase k domu mému s těmi pány jsem se obrátil a do něho jíti chtěl, nenadadouc se jinak, než že se týž p. Zikmund z Zástřizl v tom spokojí a sebe témuž Adamovi Lestvicovi do hospody své dovéstí dá; i tu že jest týž Zikmund z Zástřizl za mnou volal těmito slovy: „Pojď hrome panáky zvyjebaný, jestli v tobě dobrá žíla, braň se“. Tu já slyšíc nebožtka na sebe takovými tuhými slovy a dosti důtklivými volati, vytrhnouce se tomuž p. Krajířovi, který jest mne za levou ruku držel, chtěc mne do domu vésti, k němu jsem běžel, i vidouc, že jeho Adam Lestvic drží a on své braně mocen nebyl, do ulice dále od něho jsem odešel a na něho, poněvadž mne prvé pobízěl, čekal. Když se tak hrubě na mne trhal a Lestvice v ruce kousal, divně se vydíral a pro Pána Boha, aby jej pustili, prosil, tak jsem já na Lestvice a p. Chvojinského těmi slovy křičel: „Poněvadž se tak hrubě na mne trhá a bez toho býti nechce, prosím vás, pusťte jeho, vždyť mne nesežere“. A tak jsou ho pustili a spolu jsme se sešli; v tom týž Zikmund z Zástřizl po nejprvé jednu ránu na mne uhodil a ohtíc na mne druhou ránu udělati, jemu jsem braň z rukou jeho vyrazil a na něho žádné rány více, dokud braně své on sám neměl, neudělal. A když jest nebožtík braň svou zase zdvihl a zase na mne ránu udělati chtěl a zdvihnouc ruku, v tom jsem já jeho bodenou ranou uhodil, až se braň má sehnula, a tou ranou jsem ho nic nerazil, a po té ráně nechtíc má braň projíti, mne jest týž Zikmund z Zástřizl ranil; tu teprva vidouc, že jsem raněn, na něho jsem bodovou ránu udělal, kterouž jest mi p. Krajíř srazil a srazíce mně tu ránu, hned jest nebožtík braní svou přes všecek hřbet, až buhlo, uhodil; v tom rozhněvajíce se k němu jsem doskočil a jeho probodl a probodouce jeho na stranu jsem odskočil a hrubou chvíli jsem na něho čekal a hleděl, co by dále činiti chtěl. V té chvíli p. Chojinský a Jindřich Jurský přijdouc ke mně jsou promluvíli: „Račte domů jíti, však již má dosti“. Tak jsem domů šel. A co mu o té všecké věci více a dále vědomo jest, toho svědomí dání nechce. Poručníky činů činím: pana Zdenka Kavku z Říčan a pana Jana z Bozkovic a na Třebové.

O túž věc o svědomí pohnal p. Jan Šembera také ještě pány Viléma z Lipého, Adama Lestvice, Bohuslava Zoubka ze Zdětína, Maximiliána Lva z Rožmitálu, Mikuláše mladšího Hlaváče z Vojenic, Jana Dobřenského z Dobřenic atd.

20.

Kateřina z Liechtenšteina, rozená Černohorská z Boskovic, žádá kardinála Františka z Dietrichšteina za dosazení kněze Mikuláše Bělavského na faru Bučovickou.

Na Bučovicích, dne 20. září 1613. Z orig. v Mor. arch. zemském vypsal p. arch. V. Brandl.

Modlitbu svou vždycky poslušnou V. V. K. M. vzkazují Nejdůstojnější a Vysoce osvícené kníže a Pane, Pane strejče můj v Pánu Bohu zvláště laskavý, V. V. K. M. na Pánu Bohu modlitbami svým zdraví i jiného všeho nejlepšího dobrého věrně žádám a upřímně přeji.

V. V. K. M. oznamují, že jsem sobě obrala na faru Bučovskou za kazatele slova Božího dvoji cti hodného kněze Mikuláše Bielaviusa, kterýž na hoře Lileiské až posava l zuostává. I poněvaď mi se v kázání slova Božího velmi dobře líbí a já v té přčině i poddaní moji bohda, jakž na děje jest, spokojeni budeme, V. V. K. M. za to služebně žádám, že V. V. K. M. dotčeného kněze Mikuláše na túž faru Bučovskou dosaditi laskavě poručíli ráčí. Já se toho V. V. K. M. vždycky odsluhovati povinna budu a s tím se lásce V. V. K. M. a pánu Bohu poručím. Dán na Bučovicích dne 20. Septembris léta 1613. V. V. K. M. na modlitbách volná Kateřina z Lichtenšteina, rozená Černohorská z Boskovic.

II. Listy k pánům z Boskovic se vztahující.

21.

Václav z Baště a na Věchovicích dává k žádosti Dobeše a Beneše z Boskovic svědomí, kterak Dobeš z Boskovic Kelče nabyl a bratru svému Jindřichovi postoupil.

Na Věchovicích, dne 4. listopadu r. 1484. Z knihy úzké v Mor. arch. zemském vypsal p. arch. V. Brandl.

Já Václav z Baště a na Věchovicích známó činím všem vuobec, ktož tento list uzří neb čtúc slyšeti budú, že ten rok prvé, když jest najjasnější kníže a pán, pan Mathiáš Uherský etc. kvál té chvile, a již pán náš milostivý do země Moravské vojensky vtrhnúti ráčil, veda válku proti najjasn. knížeti a pánu, panu Jiřimu slavné paměti, ty časy králi Českému a markrabí

Moravskému etc., jel jest urozený pán, p. Dobeš z Bozkovic a z Černé Hory mimo Vsechovice a poslal jest ke mně, žádaje, abych k němu vyjel. A když jsem tak učinil, zpravil jest mne týž pan Dobeš, kterak jest urozený pan Jiřík z Lantšteina a na Buchlově s králem JMti, nyní pánem naším milostivým, smlůvu udělal o zámek neb tvrz s městečkem Kelči, aby JMti postúpena byla a král JMt že jest Kelči je nu panu Dobešovi za jeho službu dáti ráčil, žádaje mne, když jemu postoupívati bude, abych při tom byl. Tu jest p. Dobeš do Kelče puštěn rozkázáním svrchupsaného pana Jiříka z Lantšteina, pána jich a toho, kterýž Kelči v zápisě a řádných zápisech, totižto ve 2400 zlatých dobrých uherských od kostela Olomúckého držel, kteréž zápisy jest byl týž pan Jiřík od statečného rytíře pana Hynka ze Zvole a na Golštýně na místě strotkuov nebožka pana Zbynka též ze Zvole, bratra jeho, svými penězi vyplatil. A tak já nazajtki přijel jsem do Kelče a při tom byl, kdež jsú se statci a všechna obec Kelečská ku panu Dobešovi sebrali a rozkázáním svrchupsaného pana Jiříka z Lantšteina, pána jich, kterýž je ze všech slibuov a povinností skrze služebníka svého a listem svým propustiv panu Dobešovi člověka svého slibiti a Kelče se vším příslušenstvím, jakž jest to sám držel, postúpiti rozkázal. A oni jsú prosili pana Dobeše, aby jim toho přál, aby některé z statečích ku panu Jiříkovi, pánu svému, poslati mohli, a tak jest pan Dobeš učinil a toho jim přál. Oni přijevše od pána svého všem vůbec pověděli, že jest je pán jich z člověčenství propustil a panu Dobešovi slibiti rozkázal a oni v ně... jako věrní a poslušní pána svého tak učinili a panu Dobešovi člověčenství, věrnost a poddanost vedle obyčeje zvyklého jako pánu svému shodli. Tu jest pan Dobeš pobýv některý den panu Jindřichovi dobré paměti, bratru svému vlastnímu a nedílnému, Kelče postúpil a sám po své potřebě odjel. Potom Zich Šumberský, maje u pana Jindřicha dobrou vůli a jsa puštěn do Kelče, když jemu toho potřebí bylo, pana Jindřicha jest o Kelči připravil a tak Kelče opět králi JMti, nyní pánu našemu, v napízení byla věsta, kdež ji král JMt obehnatí rozkázal, a když jest dobytá, panu Václavovi Běl'kovi z Kornic dáti a zaplati ráčil. Tu jest p. Jindřich dobré paměti, nemoha jinudy zase k Kelči přijíti, avucj a svých bratří statek totiž Kelči po smrti pana Václava Běl'ka od bratra jeho pana Jana Běl'ka panězi svými vykúpiti musel a Kelči panu Jindřichovi statku z Svinice zastavil, jakož zápis téhož pana Jindřicha šře ukazuje, a tak jest Kelče od téhož pana Jindřicha na paní Elišku z Lilče přišla, kteráž ji až po ty časy drží. Za toto mé seznání a svědomí jsú mne urození páni, pan Dobeš a pan Beneš, bratři vlastní z Bozkovic a z Černé Hory, žádali, já k JMti žádosti a jsa povinen, každému k jeho spravedlnosti pravdu znáti, toto svědomí jsem dal a jakž jest se v pravdě dalo, vyznal, svú vlastní pečeti s dobrým rozmyšlem utvrdil a ji k tomuto listu přidávati kázal. Jenž jest dán a psán na Vsechovicích ve čtvrtek před přenesením svatě Lidmily Anno 1484.

22.

Král Vladislav činí nález v rozepři Jindřicha Berky z Dubé s Ješkem Svojanovským z Boskovic o dědiny v Olšanech.

V Praze, dne 8. června r. 1487. Z Knihy Talmberské vypsál
p. dokt. Jos. Emler.

Henricus Berka de Dube citat Jesskonem Swojanowsky z Bozkovic. Ibi a. d. MCCCCLXXXVII fer. II. post Primf. Smus. princeps et dom. dom. Wladislaus Boh. rex & auditis partibus, ubi ipse Henricus actor inculpauit Jesskonem, dicens, quia tenet hereditates eius in Olssanech ¹⁾ & super eo ostendit tabulas, ubi olim Wenceslaus Czarda de Petrowicz obligauit sibi Henrico medietatem dictarum hereditatum in Olssanech, ita prout tabulae testantur, et etiam ostendit tabulas, quia ius plenarie deduxit post impetrationem post olim Johannem Nesspor, Henricum Czecek, sine omnibus defensis, et etiam ostendit tabulas diue memorie regis Wenceslai, per quas olim Hanussius Nesspor permutationem fecit pro VIII sex. gr. census annui, nudi perpetui de hereditatibus in Wrapiezy ²⁾ et in Olssanech cum presbitero Henrico, altaris altaris Omnium Sanctorum in ecclesia beate Virginis ante Latam curiam pro aliis VIII sex. gr. in Kralowicz, ³⁾ ita prout tabule eiusdem permutationis testantur, que hereditates in Olssanech posite sunt pro hereditatibus liberis. Et contra hoc Paulus de Gensstein, commissarius Jesskonis citati dicebat, easdem hereditates esse zapisne a duchowni, et super hoc ostendit literas diue memorie Sigismundi imperatoris Romanorum & cum bonis voluntatibus, et regis Georgii similiter, kdyz JMst gemu Jesskowi wic na tom zapisuge . . . prawie, ze diedin tiech ipse Wenceslaus intabulare non debuit, pokladage ge za duchowni a zapisne, inuenerunt: Poniewadz gest on Wenceslaus Czarda easdem hereditates in Olssanech sibi Henrico pro liberis obligauit et ulterius ius deduxit na wroh, ita ut preferatur a tiemi listy ziadny neodpiral, et etiam Hanussius Nesspor permutationem fecit pro censu in eisdem hereditatibus in Olssanech s powolenim krále Wacława, a ty desky gu starsi nezli list krále Sigmunda JMsti, i z te przyczyny RMts cum dominis baronibus in pleno iudicio dederunt sibi Henrico pro iure iuxta eius tabulas. Actum anno ut supra. (8. června 1487).

¹⁾ Ves na Buštěhradsku. — ²⁾ Ves zašlá tamtéž. — ³⁾ Ves zašlá tamtéž.

23.

Král Vladislav potvrzuje Ladislavovi z Boskovic smlouvu
trhovou, kterouž opat kláštera Žďárského jeho bratrovi
Jaroslavovi z Boskovic prodal desátky v Blučině.

V Budíně, dne 31. srpna r. 1490. Z originálu v c. k. archivu dvorskému
a státním ve Vídni.

My Vladislav z Božie milosti Uherský a Český atd. král, markrabie
Moravský, Lucemburské a Slezské kníže a Lužický markrabie atd. Ozna-
mujem tiemto listem všem, že přistúpil jest před nás urozený Ladslav z Bo-
zkovic, věrný náš milý, a ukázal jest nám list na pergameně s visutými
pečetmi celý a neporušený, kterýžto list dán jest urozenému někdy Jaro-
slavovi z Bozkovic, bratru téhož Ladslava, od poctivých opata, převora
i ode všeho konventu kláštera Žďárského, a přitom prosil jest nás jižpsaný
Ladslav, abychom jej přitom zuostaviti a jemu toho listu potvrditi ráčili,
kterýžto list slovo od slova takto se vypisuje: My kněz Linhart opat,
kněz Jindřich převor, kněz Vít klíčník i vešken konvent kláštera Žďárského,
oznamujeme tiemto listem přede všemi zjevně, před kýmž čten neb čtúcí
slyšán bude, že znamenavše velikú záhubu, zášti a mnohých zboží a po-
žitkuov kláštera našeho zavedenie a zástavy, skrze kteréž týž klášter den
ode dne k větším škodám přicházie, chtíce jej dalších záhub a zkáasy ko-
nečné uvarovati a něco sobě a témuž klášteru našemu zase přivésti a vy-
platiti, ješto od mnoha let s naší velikú škodu od něho odešlo a zastaveno
bylo, s dobrým rozmyslem a raddú velebných otcuov starších našich, majíce
k tomu zvláštnie přivolenie najjasnějšího kniežete a pána, pana Mathiáše
Uherského, Českého atd. krále a markrabie Moravského, a k tomu s povo-
lením osvieceného kniežete a pána, pana Viktorina kniežete Minstrberského,
Opavského a hrabí Kladského, fundátora našeho kláštera, s urozeným pánem,
panem Jaroslavem z Bozkovic, nejvyšším komorníkem cúdy Olomúcké
a kancléřem královstvie Českého o desátky naše vinné i obilné a duvor
poplužný s kostelním podacím ve vsi Blučině trhovúto smlúvu jme učini-
lili: že jsme jemu a jeho erbóm prodali a močí listu tohoto prodáváme
všecko právo naše, kteréž k tomu ke všemu kterak koli máme, za tisíc
zlatých uherských, kteréž nám hotové dal, z kteréhožto tisíce zlatých polo-
vice, totižto pět set zlatých městečko, jménem Městce a tři vsi k tomu pří-
slušejície s rybníky, s lesy a jinými příslušnostmi, ješto dávno od kláštera
bylo odešlo, vyplatiti máme a druhých pět set zlatých na jiné použitky
klášterské obrátiti. A protož témuž panu Jaroslavovi z Bozkovic a jeho
erbóm a potomkóm všecku svú spravedlivost a právo, kteréž k tomu máme

a neb mieti muožen, spolu s hlavnými listy i se vším právem prodali jsme a dali a tiemto listem mocně prodáváme i s dobrou volí tiemto listem dáváme sami od sebe i od budúcích opatuov a konventu téhož kláštera našeho k pravému jmění a požívání, sľubujice naši dobrou věru, tiemto listem na to se nikdy na věky žádným právem duchovním ani světským, ani kterým jiným obyčejem netáhnúti ani toho kdy nařikati. A jestliže by kteří listové od krále Václava neb kteří jiní královští neb markrabí neb jací kolivěk ode mne nynějšího kněze Linharta, opata Žďárského i konventa nynějšího i budúcích opatuov kde nalezení byli na ty desátky vinné i na to právo, kteréž v Blučině měli jsme, ty všechny listy tiemto listem naším moříme a vniveč obraoujem, všakž desátku obilnému, k němuž farář Blučinský právo má, i jiným jeho spravedlnostem bez škody a umenšení. Tomu na svědomie prosili jsme osvieceného kniežete, knieže Viktorina svrchupsaného jeho milosti, jakožto fundátora, že pečeť svú k tomu listu ráčil rozkázati přivěsiti. A my opat, převor i konvent svrchupsaný také pečeti naše k tomu listu přivěsili jsme. Dán v Opavě léta syna Božího od narození tisícíého čtyřstého osmdesátého čtvrtého v sobotu před hodem slavných svatých tří kráľuov. My hľedíce k tomu, že jmenovaný Ladslav k nám se jakožto ku pánu svému dědičnému ve všech věcech věrně a stále zachovává, s dobrým rozmyslem a radú věrných našich, mocí kráľovskú a jakožto markrabie Moravský svrchudotčeného listu ve všem jeho znění potvrdili jsme a tiemto listem potvrzujem, všechno právo týmž listem svědčícíe na jmenovaného Ladslava a na dědice jeho převodíce a přenášejíce, a při tom při všem, což svrchupoložený list v sobě drží a zaviera, téhož Ladslava a dědice jeho zuostavujem milostivě tak, aby to všechno, nač ten list svrchupoložený svědčí, měli, drželi a toho požívali bez naše, budúcích našich, kráľuov Českých a markrabí Moravských i všech jiných lidí všeliké překážky. Tomu na svědomie pečeť naši kráľovskú kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán v Budíně v úterý před svatým Jiljím léta Božího tisícíého čtyřstého devadesátého, kráľovství našich Uherského v prvnm létě a Českého ve dvadcatém.

Ad relationem dni Joannis de Sselnberk,
Regni Boemie Cancellarii.

24.

**Král Vladislav svoluje, aby Ladislav z Boskovic pustou ves
Novosice od držitelů vyplatil.**

Na Budíně, dne 20. července r. 1501. Z orig. v c. k. archivu dvorském
a státním ve Vídni.

My Vladislav z Boží milosti Uherský, Český, Dalmatský, Charvátický král, markrabě Moravský, Lucemburské a Slezské knieže a Lužický

markrabě atd. Oznamujem listem tiemto všem, že jest na nás vznesl urozený Ladislav z Bozkovic na Třebové, najvyšší komorník markrabství Moravského, věrný náš milý, oznamuje nám, kterak jest sobě zjednal na opatu a konventu kláštera Žďárského výplatu na vsi pusté Novosicích (Novosicích) s jejím příslušenstvím, prose nás, abychme jemu k té výplatě povolenie naše dáti a toho jemu potvrditi ráčili, tak aby to volněji a bezpečněji jmieti, držeti a toho poživati mohl i s erby svými. K jehožto prosbě naklonění jsouce pro služby jeho, kteréž jest nám činil a činiti nepřestává, s dobrým rozmyslem a naším jistým vědomím mocí královskou v Čechách a jakožto markrabě Moravský svolili jsme k té výplatě, a listem tiemto svolujeme a toho potvrzujeme, tak aby svrchupsaný Ladislav ves Novosice s jejím příslušenstvím od držiteluov nynějších vyplatil a vyplatiti mohl a moc jměl, kdežby se jemu kolivěk zdálo a líbilo, dada jim za výplatu její tu sumu, kterouž na tom zapsanú mají, kteroužto přijmúc od nich v cele a úplně, mají vsi s jejím příslušenstvím hned jemu Ladislavovi postúpiti a listy i zápisy, kteréž na to mají, v moc jeho navrátiti beze vše odporosti. Kterúžto ves když týž Ladislav vyplatí, má i s erby svými jmieti, držeti a jie poživati tak dlouho a dotud, jakož zápis téhož opata a konventu kláštera Žďárského v sobě svědčíe a vokazuje, a to bez naše a budúcích našich, králuov Českých a markrabí Moravských i jiných všech lidí všelijaké překážky. A ktožby list tento jměl s svrchupsaného Ladislava a erbuov jeho dobrú a svobodnú vůli, chcem, aby tomu příslušelo plné právo všech věcí nahoře i dolepsaných. Tomu na svědomie pečeť naši královskou přivěsiti jsme kázali. Dán na Budíně, v úterý před svatú Maří Magdalenú, léta Božího tisícíeho pětistého prvního a království našich Uherského jedenáctého a Českého třicátého.

Ex commissione propria Majest. Regiae per
Joannem Selechtam Secretarium Majest.
suae Cancellariae Boemicalis.

25.

**Albrecht, Jiří a Karel z Ministerberka povolují taktéž, aby
Ladislav z Boskovic pustou ves Novosice vyplatil.**

Na Frankšteíně, dne 30. července, 1501. Zorig. v c. k. arch. dvorském a státním.

My Albrecht, Jiří a Karel bratřie, Božie milostí knížata Ministerberská v Slezi, Olešnická a hrabě Kladští etc. Známo činíme tiemto listem přede všemi, ktož jej uzří nebo čtúcí slyšeti budú, že jsme naše plné povolenie dali a mocí tohoto listu dáváme jako praví fundátorové a páni dědiční kláštera Žďárského, urozenému pánu, panu Ladislavovi z Bozkovic a z Černé-

hory na Moravské Třebové, nejvyššímu komorníku markrabství Moravského, švagra našemu milému, zbožle Novosice (Nowossice) se všim jeho příslušenstvím, kteréž k těmž klášteru našemu Žďárskému přísluší, od držitelův nyníjších k ruce své i dědicův svých ve všem tom právě, jakož toho nyníjší držitel v držení jest a požívají podle listův na to vyšlých, vyplatiti, držeti a požívatí bez naší i dědicův našich i sic všelijakých jiných osob překážky. Tomu na svědomie a pro širší jistotu pečeti naší společní, kteréž vespolek užíváme, k tomuto listu dali sme přivěsiti, Dat. Ffrankestayn f. VI. post festum Sancti Jacobi apostoli. Anno Dm. Millesimo quingentesimo primo.

26.

Nález práva Brněnského v rozepři mezi Jiřím Křištofem a Oldřichem Křištofem z Boskovic a mezi dcerami Jaroslava z Boskovic o postoupení Nových Hradů.

Učiněn při postním soudě r. 1548. Z Pamětní knihy práva Brněnského z r. 1535—55 vypsál p. arch. V. Brandl.

Mezi p. Georg Křištofem a p. Voldřich Křištofem, bratřími Černo-horskými z Boskovic, p. Sezimů Zajímačem z Kunstatu, p. Janem z Kunovic, Vilémem Váleckým z Mírova, zmocněnými od paní Anny, pannů Káčů, pannů Braksidů, pannů Libuší, sestrami z Boskovic, páni nalezli: Poněvadž pan Georg Křištof a p. Voldřich Křištof provádí, že nebožtík p. Tas Černo-horský z Boskovic, ležící u doktora na lékařství v Znojmě, p. Jaroslava z Boskovic, bratra svého, otce paní Anny a sester její, žádaje nejvyššího p. sudího a Viléma Váleckého z Mírova, aby ku p. Tasovi bratru jeho přišli, že chce poručenství o statku svém učiniti, poslal, jakž jsau ku p. Tasovi přišli, našli při něm Jana z Oltendorfu, a p. Tas jim poděkoval, že jsau na žádost jeho k němu přišli, a že jest rozkázal před nimi Janovi z Oltendorfu psáti, že poručí p. Jaroslavovi, bratru svému, Brodek s jeho příslušenstvím i s tím člověkem, kteréhož má v Pošovicích i s tím platem žita a ovsa, kterýž se jemu vydává na budoucí časy z Po-zovic; panu Georg Křištofovi, p. Oldřich Křištofovi, bratřím Černo-horským z Boskovic, strýcům svým, že poručí zámek Nové Hradý s jeho příslu-šenstvím, jakž zápisové na ten hrad od najjasnějších knížat, králův Če-ských a markrabí Moravských, sami v sobě zní a zavírají, i s hamry tu dědičnými, a ves pustá Polomí s jejím příslušenstvím, mlejn na Poníkvi, dvořáka v Bilovicích se čtyřmi člověky, a což k tomu dvoru náleží, že jim poručí. A p. Voldřich Křištofovi obzvláštně na opravě kláštera Zábřo-vického, jakž smlauva o to ukazuje, 800 zl., a že má na dlužích u p. Jana

z Pernšteina 7000 zl., u p. Jindřicha Mezřického 1000 zl., u p. Krištofa Třebovského 400 zl., u p. Georg Krištofa, strýce svého, 200 zl., u Johanesa písaře svého od p. Lichtenštajnarů 800 zl. a z Brodku 500 zl., u téhož Johanesa 50 zl. na bílých penězích, též 235 zl. 12 gr., což všeho učiní 10108 zl. 12 gr. A z těch nahořepsaných peněz, kterých na dlužích má, že poraňci Johanesovi písaři svému 200 zl., Kašparovi Nímčovi 400 zl., Vaňkovi Bokovi, též služebníkmu svému, 100 zl., a synuom p. Jana bratra svého že poraňci ostatek toho dluhu, všeho totiž 8408 zl. 12 gr. A při tom že jest jich p. sudího a Viléma Váleckého z Mírova žádal, když to poručenství napsáno bude, aby k němu pečeti své na svědomí přiložili. A dále p. Tas že jest Janovi z Oltndorfu poručil psáti k některým pánuom a dobrým lidem rytířským listy prosící, aby k tomu kšaftu a poslední vůli jeho pečeti své přitiskli. A Jan z Oltndorfu nemohúci toho všeho ten den sepsati a vykonati, až nazajítí, a jak to napsal, poručenství na pergameně a listy prosící spravil, že jest s tím vším šel ku p. Tasovi do hospody, aby p. Tas pečeti svú předkem k kšaftu i také k listóm prosícím přiložil, a když s těmi listy šel, povědino jemu, že p. Tas umřel. A poněvadž nejvyšší p. sudí a Vilém Válecký a Jan z Oltndorfu vyznávají, že jest to vuole poslední páně Tasova o tom poručenství na mocný list královský byla a ne jiná, než jakž pořádek v zemi jest a to smrti svú stvrdil, a ne vuolí páně Tasovau poručenství k spečetění jest nepřišlo, než hodinau smrti, že podlé té vuole a mocného listu královského má se tomu všemu dosti státi. A paní Anna s sestrami svými povinny jsou podlé vuole poslední páně Tasovy p. Georg Krištofovi a p. Voldřichovi Krištofovi Nových Hradů postoupiti. Relatoři pan Jan z Lichtnštaina, pan Hynek Bělfk z Kornic a z vládyk Vilém z Vickova, nejvyšší hofrichtř.

27.

Jindřich Prakšický z Zástřizl pohoní Krištofa z Šlekosperku, aby dal svědomí toho, kterak Jan Šembera z Boskovic dne 12. dubna 1581 Zikmunda z Zástřizl probodl.

V Brně 1581. Z Puhonů Brn. z r. 1580—85 vypsál p. arch. V. Brandl.

Jindřich Prakšický z Zástřizl na Buchlově pohoním Krištofa Šlekosperku etc., že mi toho svědomí listem pod pečeti svou dáti nechce, co jest mu v pravdě o tom vědomo, když jest l. 1581 v středu před nedělí Jubilate v městě Brně přítomen byl, jak jest p. Jan Šembera Černoohorský z Bozkovic a na Bučovicích od Jana Bohuslava Zoubka ze Zdětina prošen a napomínán slovy: „Prosím Vmi pro Pána Boha, kterýž duši Vmi má spasiti, račte se na to rozpomenúti, že jest Zikmund z Zástřizl člověk opilý

a v tom, když jsou pana Jana Šemberu černohorskeho z Bozkovic pustili, že jest za Zikmundem z Zástřizl do té ulice mezi domem jeho a klásterem sv. Jana, do níž Zikmund z Zástřizl velmi opilý veden byl, týž p. Jan Šembera Černohorský z Bozkovic s dobytým rapírem a tulíchem přiběhl a proti témuž Zikmundovi, bratru mému, když jeho drželi, aby jeho pustili, napomínal, a když týž Zikmund, bratr můj, puštěn byl a se setřeli, tu že braně nebožtíka po několika ranách, kteréž na sebe učinili, na zemi upadla a p. Jan Šembera Černohorský z Bozkovic že jest témuž Zikmundovi z Zástřizl, bratru mému, řekl: „Vezmi braň svou zase, netřebať se báti, neudělám ti nic“. a když se nebožtík bratr můj pro braň svou, která na zemi ležela, sehnul a pro ni sáhl, v tom že jej p. Jan Šembera Černohorský z Bozkovic rapírem probodl a probodši jej řekl: „Již máš dosti“, a s tím od něho šel a týž Zikmund z Zástřizl, bratr můj, že od toho probodnutí umřel“.

O b s a h.

Páni z Boskovic.

I. Hlavní linie Boskovická.

	Str.
Velen, r. 1207—1228	1
Jimram, r. 1222	3
Lambert, r. 1237—1250	3
Velen a Jimram, r. 1250—1255	4
Oldřich I., r. 1297—1320	6
Arkleb a Jimram, r. 1306—1334	6
Ješek, r. 1335—1363	9
Oldřich II., r. 1363—1388	11
Ješek, děkan Kroměřížský, r. 1365—1407	13
Tas a Vaněk, r. 1365—1405	13
Oldřich, farář Chlumecký, r. 1401—1407	14
Vaněk Černohorský, r. 1388—1423	15
Jan Ozor, r. 1410—1450	18
Jan Brandýsský, r. 1400—1423	19
Vaněk Letovický, r. 1432—1465	25
Václav, r. 1465—1482	32
Jaroslav, r. 1452—1485	36
Albrecht, r. 1477—1499	39
Ladislav, r. 1455—1520	40
Krištof, r. 1520—1550	50
Ladislav Velen, r. 1524—1549	54
Václav Třebovský, r. 1544—1569	55
Jan Třebovský, r. 1546—1589	56

II. Linie Černohorská.

	Str.
Vaněk Černohorský, r. 1388—1423	15
Beneš I., r. 1423—1478	60
Tas, biskup Olomoucký, r. 1446—1482	68
Jindřich Jičínský, r. 1449—1476	74
Dobeš Černohorský, r. 1465—1493	75
Beneš II., r. 1465—1507	81
Ješek Černohorský, r. 1461—1486	82
Dobeš Rosický, r. 1493—1540	84
Jan Račloky a Tas Novohradský, r. 1511—1542	88
Jaroslav Černohorský, r. 1511—1546	89

III. Linie Svojanovská.

Oldřich Svojanovský, r. 1420—1434	91
Ješek Roudnický, 1447—1488	92
Jindřich I., r. 1451—1475	95
Jan Svojanovský a na Skalách, r. 1488—1528	96
Jindřich II., r. 1492—1509	97

IV. Linie Trnavsko-Bučovická.

Oldřich Trnavský, r. 1475—1500	99
Arkleb Vranovský, r. 1508—1528	100
Jan Jetřich, r. 1528—1562	104
Oldřich Křištof a Jiří Křištof Lavenský, r. 1537—1557	105
Václav Bučovický, r. 1508—1554	106
Albrecht Černohorský, r. 1526—1572	108
Jan Šembera, r. 1543—1597	112

Znameníté paní z Beskovic.

Perchta I., r. 1368—1391	121
Veronika, r. 1447—1459	121
Perchta II., r. 1467—1482	121
Marta, r. 1507	122
Johanka a Apolonie, r. 1508—1540	124
Kunka a Mariána, r. 1545—1590	125
Anna a Kateřina, r. 1577—1637	128

Opravy a doplňky.

- Str. 8, ř. 17., místo: Olomouckého čti: Brněnského.
- " 55, ř. 8., místo 1541 polož 1544 a v řádku 25. číslo 1557 pomíň.
- " 56, ř. 16, místo 1543 polož 1546.
- " 60, ř. 3. Průpověď „Dne 5. prosince — nezůstavivši“ pomíň, a na konci po slově „Boskovicko-Třebovská“ dolož: Manželka jeho Johanna Eva z Liechtenšteina, přechkavši ho životem, koupila r. 1590 od Jana hraběte z Hardeku statek Kunštátský, a prodala ho příštího roku purkrabímu zemskému, Pavlovi Katarinovi z Katariny.
- " 63, ř. 10, místo: 2 dcery, polož: 3 dcery, Barboru, manželku Václava z Vlašimi,
- " 78, ř. 7, místo „vešel“ polož: „odešel nejprv na Moravu a vešel pak
- " „ ř. 8. po slově „vůdcem“ přidej: Roku 1486, dne 28. října, byl ve sněmu Brněnském, kdež učiněno po mnoholetých rozeprech mezi stavem panským a městským památné srovnání a smlouva, že mohou měšťané kupovati statky zemské do desk zapsané a pánové a rytíři domy městské. (Palackého Archiv český, V, 428).
- " 89, ř. 19, místo „a druhého nejmenovaného“, polož: Děťicha Dobeže a dceru Zuzanu,
- " 92, ř. 8, místo 1484 polož 1486 a taktéž na str. 96, ř. 14.
- " 126, ř. 29. místo 1538 polož 1548 a v řádcích 30 a 31 čísla 1558 1566 pomíň.

